

NICOLAE CĂLINESCU

**preambul
pentru camera
de tortură**

EDITURA MARINEASA

*Camere de tortură au mai fost și altădată.
Comunismul a realizat performanța de a transforma
o țară întreagă într-o uriașă încăpere de caznă.*

NICOLAE CĂLINESCU s-a născut la 18 ianuarie 1924, în comuna Plenita, județul Dolj, într-o familie de țărani.

La 11 ani este admis la Liceul Militar "D.A. Sturdza" din Craiova. Pentru că a purtat semnul de doliu la comemorarea morții lui Moța și Marin, este mutat disciplinar la Liceul Militar din Timișoara. În octombrie 1941, la nici 17 ani, e condamnat la muncă silnică și degradare civică pe viață pentru "crimă de constituire de asociațiuni clandestine". După doi ani de temniță, este trimis spre reabilitare pe frontul de Răsărit, în linia întâi. Cade prizonier în Crimeea. Evadează din lagărul de la Tiraspol și vine pe jos în țară. Se prezintă la Regimentul 26 Rovine, cu care ia parte la ofensiva de pe frontul de Vest. Grav rănit în Munții Tatra, e adus în țară și se restabilește.

Ca răspuns la acțiunea de bolșevizare a țării, intră în rețeaua subterană de rezistență. Continuă liceul în particular. Înainte de a termina ultima clasă, în 6 ianuarie 1949, este arestat și condamnat la 3 ani și 6 luni închisoare corecțională pentru "uneltire contra orânduirii sociale". Execută ambele condamnări, deoarece i s-a reactualizat pedeapsa precedentă. Trece prin închisorile de la Craiova, Pitești, Gherla, Canal, Constanța, Periprava. În experiența tragică a Piteștiului, pierde un ochi. Se eliberează la 9 mai 1964.

Se angajează ca translator de germană, engleză, franceză și italiană. Se căsătorește la vârsta de 43 de ani și are doi copii. Dă concurs pentru ocuparea unui post la Biblioteca Universității din Craiova, unde lucrează o scurtă perioadă. După ce este dat afară, se angajează ca documentarist la Stațiunea Agricolă Experimentală Simnic, funcționând acolo până la 64 de ani.

În 10 august 1992, dorind să reconstituie traseele rezistenței din Munții Făgăraș, alunecă într-o prăpastie și își pierde viața.

Lasă în urmă o operă literară neterminată.

Nicolae Călinescu

**PREAMBUL
PENTRU
CAMERA
DE
TORTURĂ**

Editura MARINEASA

Timișoara, 1994

Coperta - DANIEL URSACHI

ISBN 973-96379-4-9

©Editura MARINEASA, 1994

Str. Mureş nr.34, Timişoara - România

PREAMBUL PENTRU CAMERA DE TORTURĂ

Şeful echipei de anchetatori ai Securităţii era un civil elegant, distins. Îi sta bine în costumul de stofă englezească. Avea frunte înaltă de intelectual, purta ochelari cu ramă de aur; părul şaten începuse să încărunească uşor pe la tâmpile. Vorbea fără să se grăbească, intonând corect cuvintele. Aveai impresia că îi plăcea să se asculte. Mobila masivă a biroului special degaja o atmosferă de sobrietate ameninţătoare. Toate luminile ardeau.

Anchetatorul şef urmărea cu atenţie, cu ochii pe jumătate închişi, trăsăturile arestatului din boxă, din colţul camerei, încercând să-i surprindă privirea, să-i ghicească gândurile.

"Prin urmare nu eşti decis să vorbeşti. Ai înapoia ta o experienţă lungă, aşa că sper că ne cunoşti destul de bine şi n-ar fi cazul să-ţi mai reamintesc că noi, comuniştii, ştim ce vrem şi nu ne împiedicăm de nici o lege atunci când ridicăm pumnul să lovim. N-aş fi vrut să-ţi mai repet că pe noi lacrimile nu ne impresionează, sângele nu ne sperie şi dacă nu se poate altcumva, căile noastre spre victorie le pardosim cu cadavrele adversarilor."

Securistul în civil făcu o pauză, aşteptând probabil ca vorbele să-şi facă efectul asupra umbrei de om din boxă, care-l privea inexpresiv, apatic, apoi continuă:

"Îţi vorbesc fără ocolişuri. Ne cunoşti, desigur. Şi noi vă cunoaştem. Încă nu mi-am pierdut răbdarea, deşi şi aceasta se

poate întâmpla. Nu uita că timpul lucrează pentru noi. Aici Dumnezeu nu pătrunde niciodată și nici o mână de om nu se poate întinde să te ajute. Fii rațional și înțelege. Să nu aștepti cumva americanii. Vor veni atunci când vom socoti noi că e timpul, în chip de invitați și parteneri de afaceri. Vor bea cu noi la masă și vom aplauda împreună discursurile unor cretini pacifiști. Îi vor primi cu onoruri pe trimișii noștri la Casa Albă și nu vor avea niciodată curiozitatea să identifice mormintele unor anonimi peste care a trecut tăvălugul revoluției. Gândește-te bine ce ai de făcut! Te avertizez încă o dată că nu glumim și carcasa ta șubredă nu va rezista la metodele noastre verificate. În arsenalul nostru avem arme și metode atât de bine puse la punct, încât anihilează cele mai puternice voințe. Sper că nu mă vei pune în poziția neplăcută să le folosesc, să constăți cât sunt de eficiente. Circulă pe afară o frază: Din mâinile Securității nu scapă decât supraviețuitori compromiși, care să nu mai poată acuza, dacă vreodată vor avea ocazia. Nu mă pronunț dacă este adevăr sau minciună. Poate și una și alta. Această constatare nu a fost pusă în circulație de specialiștii noștri, însă ne ajută în muncă.

Ai o considerație deosebită față de propria-ți persoană. Acum ești la discreția noastră și încă nu am început să ne folosim atuurile. Nu ai de ales. Deschide gura și vobește. Execută ceea ce ți se cere. Admir oamenii care vizează imposibilul. Asta m-a determinat să-ți vorbesc. Nu te socotesc o persoană comună, lipsită de importanță. Consideră intervenția mea ca un îndemn la luciditate. Să nu îți imaginezi că vei părăsi casa noastră triumfător. Avem și secții de confecționat eroi. Ești suficient de inteligent să-ți dai seama că multe vedete ale rezistenței naționale sunt pioni inconștienți ai planurilor noastre sau sunt creați în laboratoarele comuniste. Ne mai dau câte o mână de ajutor "Vocea Americii", "Europa Liberă" și alte oficine reacționare. Tu nu ești destinat pentru acest rol. Și, bineînțeles, nu ți se va rezerva satisfacția să mori ca un martir. Avem noi grijă. Nu vei putea să-ți dai viața rămânând credincios unei cauze pe care ai slujit-o. Să mori cu conștiința împăcată a datoriei împlinite. Nu, categoric nu. Acest cadou nu ți se va face. Dă-ți seama bine pe cine ai în față și ce te

așteaptă. La noi totul e calculat până la ultimul atom. Avem soluții pentru toate ipotezele. Orice se va întâmpla vom fi ultimii care vom supraviețui și victoria finală va fi a noastră și numai a noastră. Repet. În vocabularul nostru nu există cuvintele milă și îndurare. Ai ocazia să închei o viață de mizerii și privațiuni, pe care singur ți-ai ales-o. Nu refuza mâna care ți se întinde. E ultima ocazie, la bilet pentru ultimul tren. Nu este o cursă, ci o încercare de a te salva. Nu-ți cer un răspuns imediat. Ți las timp să te gândești. «Să nu crezi cumva că ne poți înșela, că ne poți trage pe sfoară. Avem metode de verificare care nu dau greș. Nu ne jucăm cu jumătăți de măsură. Cerem sinceritate totală și răspunsuri categorice. Pe scaunul pe care stai acum s-au așezat mulți oameni mari. Recunosc că nu au plecat de aici transformați, marxști convinși. Au înțeles realitatea. Au răspuns la întrebări, au făcut ceea ce li s-a cerut și azi, când apăsăm pe buton, răspund cu promptitudine la apelul nostru. Dacă te cramponezi, pierzi mai mult. Să nu sperii că-ți vei păstra controlul până la urmă, că vei fi stăpân pe voință. Nu-ți doresc să constați într-o zi cum se manifestă un altul care se ascunde sub pielea ta.»

Un surâs misterios răsări pe buzele subțiri ale anchetatorului șef. Făcu o pauză mai lungă. Privirea lui învălui pe peretele opus o hartă a U.R.S.S., alături de care erau scoase în relief proporțiile insignifiante ale României. Examină apoi ceasul - brățară. Ofițerii din echipă priveau omul slăbit din boxă cu o severitate plictisită, parcă ar fi vrut să spună că se dă prea multă importanță unui caz neînsemnat, de periferie. Se uitau întrebători unul la altul, cu coada ochiului, încercând să ghicească ce urmărește șeful, care nu le dezvăluia niciodată toate elementele unui caz.

Civilul elegant își reluă degajat discursul.

"Nu numai că vom distruge până la ultimul om Garda de Fier, dar vom face în așa fel ca amintirea ei să fie asociată cu toate epitetele răului.

Dintr-o experiență pe care nu ați prevăzut-o niciodată, unii de-ai voștri au tras câteva concluzii ce-mi par interesante. Am să comit și eu o mică trădare profesională.

«Azi trecem, prin infernul pe care nici o minte de om

sănătos nu l-ar fi putut concepe. Pentru a salva tot ce omenește se mai poate salva, dacă trebuie, lovește-mă fără milă. Atunci când mă vezi prăbușindu-mă însângeraț su loviturile tale, pe față să nu-ți tresară nici o fibră, în ochi să nu-ți apară nici o urmă de compătimire, sub pleoapă să nu-ți mijască nici o lacrimă. Numai în adâncul sufletului, unde nu poate citi nimeni, să fii convins că eu am rămas tot fratele tău și mâine ne vom întâlni pe aceeași baricadă.» Ei, ce zici?"

Omul din boxă, îmbrăcat în haine vărgate, a cărui față, bolnăvicios de albă, nu mai văzuse de ani lumina soarelui, asculta atent glasul cu intonații exclamatorii. Se mulțumi să ridice din umeri și să rostească ușor printre dinții cariați:

"Ce știi eu?"

Anchetatorul șef, hotărât să-și încheie vorbirea, schimbă registrul, intervenind cu o notă de duritate și de amenințare nedisimulată:

"E târziu, am pierdut timp destul. De acum înainte depinde numai de tine. Eventual ne poți chema. Vom găsi timp să te ascultăm. Fii rațional. Ai numai de câștigat. E ultima dată când discutăm prietenește. N-aș vrea să ne cunoști sub alt aspect. Știi tu cum. În ce cameră? Nu o numesc.

Aștept.

Ne putem înțelege? Ce zici? Nu ne obliga să ne manifestăm, așa cum nu am dori. Cruță-ne osteneala să facem o experiență al cărei rezultat pentru noi este cert."

Anchetatorul șef se ridică în picioare. În ușă răsări plutonierul de la arest cu ochelarii orbi în mână și se îndreptă spre boxă.

Echipa de la secția specială, care se ocupa cu deconspirarea activității subversive din lagăre și închisori, părăsi camera.

ESCORTA

"Gata, mă! Gata! Hai mai repede! Vă așteaptă Sfântul Petru la poarta raiului să vă facă intrarea. Scăpați de lumea asta păcătoasă. Lăsați boarfele aici. Nu mai aveți nevoie de ele. Pe lumea ailaltă nu e nici cald, nici frig. Hai mai repede, că ne așteaptă echipa specială în poartă. Vor să termine mai repede. Să meargă să se culce. Sunt obosiți și ei, săracii. Mișcați odată, că se răzgândesc ștabii și dau ordin să vă juipoaic. O să vă faceți rugăciunile și o să vă închinați în dubă."

Șeful caraliilor, un vlăjgan țigănos, masiv, umple întreaga ușă a camerei zero de la Jilava, unde sunt ținuuți până la execuție condamnații la moarte. Silabisește greoi numele celor cinci condamnați, care urmează să fie împușcați în noaptea asta în Valea Piersicilor, situată nu departe de frontul numărul 13.

"Nu toți. Numai cinci aveți Ignatul. Să iasă afară Cristea, Iordache, Caragheorghe, Diaconu, Cernescu, atât. Voi sunteți? Restul așteptați programarea. Sunteți în evidență. Nu vă uită. Ziceți adio și hai!"

"Parcă eu n-am să mor - mor și eu. Moartea prin glonț nu e cine știe ce. O înțepătură și aleluia! Care rămâneți, bila pe rogojină! Noapte bună!"

"Hai, mă fraților, mai repede, că sunt niște galonați în poartă și fac urât. Iar urlă la mine. Mi-e milă de voi, dar de mine mi se rupe inima. Trebuie să trecem și pe la fierărie să vă taie lanțurile. Cum o să zburăți la cer cu greutateți și zdrăncănele la picioare?"

Ușa masivă de lemn de la camera zero se închide cu

zgomot. Zăvoarele scrâșnesc. Cheia se învârtă anevoie în lacăt. Lanțuri zornăie puternic pe cimentul coridorului. E muzica ce însoțește pe ultimul drum cortegiul condamnaților la moarte. Prin găuri perforate cu trudă și migală în uși, condamnații la moarte sunt numărați; se încearcă să fie identificați. După ce grupul s-a îndepărtat spre fierărie, se primește comunicarea morse, transmisă din camera zero, cu numărul și numele celor ridicați. Preoții sunt rugați să nu-i uite în rugăciunile lor. Meșterii fierari își cunosc bine meseria. Din câteva lovituri, niturile sunt tăiate. Eliberați de povară, condamnații la moarte se simt ușori, parcă zboară.

"Hai mai repede. Eu nu fac rău la nimeni. Asta îmi e meseria. Fiecare își câștigă pâinea cum poate. Mama ei de lume strâmbă și împruțită. Am ajuns."

"Să trăiți!"

Poarta e deschisă larg. În fața unei autodube așteaptă mai mulți ofițeri. Confruntă hârtiile: "Da, ăștia sunt." Semnează dovada de luare în primire.

"Să trăiți! Putem pleca?"

"Da."

Autoduba se pune în mișcare. Duduitul motorului se pierde în noapte. Escorta se înapoiază în incinta închisorii. Caraliul de serviciu de la corpul de gardă trage poarta și încuie.

Unul scapă printre dinți: "Săracii, să le ierte Dumnezeu păcatele."

"Lasă, mă", intervine caraliul șef. "Cine i-a pus să facă politică? Eu știu de la tata că trebuie să fugi de politică ca dracu de tămâie neagră. Bine că nu ne-a pus pe noi să-i împușcăm. Ce puteai să faci? Închideai ochii și trăgeai. Să-i omoare ei. Să-i ducă în spate pe lumea cealaltă. Eu i-aș pune pe ăia ăi mari care condamnă să-i împuște. Să vadă și ei ce înseamnă să faci moarte de om."

GRĂDINA LUI DUMNEZEU

La Craiova, Securitatea locală era instalată în clădirea monumentală a unui negustor bogat. În beci, zidarii au construit în grabă celule pentru arestați. Cu tot efortul personalului de pază, secretul era greu de menținut, iar izolarea fonică nu funcționa. Dacă cineva ridica glasul, se putea auzi peste tot.

Într-o dimineață, pași grăbiți, voci înăbușite, uși care se deschideau și se închideau ne-au avertizat că au fost aduși noi musafiri. După o scurtă perioadă de liniște, o voce puternică izbucni, plesnind ca un bici. Cuvintele răsunau clar. Am ascultat uimit predica politică.

"Fraților! Aici e grădina lui Dumnezeu. Adevăr grăiesc vouă! Dumnezeuul nostru a trimis aici pe aleșii săi pentru încercarea cea mare. Să arătăm că merităm împărăția cerurilor. Fiți tari în credință! Nu vă lăsați biruiți de armata lui Anticrist. Cei care poartă pe frunte semnul fiarei au puteri mari și iadul îi ajută, dar Dumnezeu este cu noi. Vă iau pâinea. V-au închis în beciuri fără lumină. Vă pun la chinuri grele. Vă batjocoresc și vă înjură. Fiți tari. Împărăția cerului e aproape. Eu o văd cum vine. Iat-o aici! E lângă noi!

Iar voi, nelegiuitorilor care ascultați pe la uși, cutremurați-vă de faptele voastre! Pocăiți-vă până nu e prea târziu! Mărturisiți-vă păcatele, lepădați-vă de fărădelegi! Veniți să vă botez. Și pentru că s-a răstignit Cristos. Și pentru voi a plâns Maria. Nu auziți trâmbițele îngerilor? Pocăiți-vă!"

Vocea fu curmată brusc. Se auziră bufnituri. Probabil că

l-au legat și i-au pus căluș în gură. Ascult cum îl târăsc spre camera unde pe vremuri fusese ghețarie cimentată. O cameră umedă, igrasioasă, pentru regim de pedeapsă. După zgomot, l-au aruncat jos. Ușa se închide și nu se mai aude nimic. Un gradat telefonează undeva sus, la conducere. Probabil raportează ce s-a întâmplat. Aud numai un "Da, da. Să trăiți." Mai târziu am aflat că era un călugăr. Ziceau unii că e nebun, alții că e un mare prooroc. Mergea din sat în sat și ținea cuvântări religioase împotriva guvernului. Nu l-am întâlnit niciodată. Nu știu cum arăta și ce s-a ales din el.

Glasul însă îl aud mereu și îmi va răsună în urechi până voi închide ochii.

"Aici este grădina lui Dumnezeu!"

RECONSTITUIRE CU APLAUZE LA SCENĂ DESCHISĂ

Anchetatorii sunt bine dispuși. Ca să se amuze, reconstituie crima unui preot chefliu. În camera mare de consiliu este introdus delinquentul, ținut de o lună de zile într-o celulă obscură pentru anchetă. În jur - numai figuri zâmbitoare, bine dispuse. Capătă curaj. Șeful anchetatorilor îi vorbește binevoitor, cei din apropiere îi aruncă priviri prietenești, care-i risipesc teama.

- A venit timpul să soluționăm și cazul dumneavoastră. Sunteți față bisericească și știm că nu ne veți minți. Numai așa o să vă putem ajuta. La o petrecere se întâmplă oricui.

Chipul preotului se luminează. Începe să vină acasă. "Pentru asta m-au adus. Cine dracu o fi turnat?" Întreaga scenă îi vine limpede în minte.

- N-a fost mare lucru, zice popa, și mă mir că a ajuns până la dumneavoastră.

- Ochii și urechile noastre sunt peste tot, declară sentențios șeful.

- Păi, băusem un pahar mai mult și, cum necuratul nu avea de lucru, a început să mă înțepe cu coarnele.

- Și...

- Mi-am suflecat antiriul, am început să mă învârtesc pocnind din dește, chiuind.

- Repetați scena, vrem să vedem și să auzim tot, așa cum a fost. Nu vă jenați, ce a fost, a fost.

Preotul înalță capul. Ochii i se însuflețesc. Cei din jur

dispar. Începe să se învârtască în călcâie. Face pași de joc și bate pardoseaua. Ridică mâinile deasupra capului plesnind din degete. Se lasă pe vine, sare în sus, chiuie de răsună pereții.

"U-iu-iu! U-iu-iu!"

Atras de zgomot, un ofițer superior bagă capul pe ușă, neînțelegând ce se întâmplă. Privește întrebător și face un semn cu mâna. Ofițerul cel mai apropiat duce degetul la gură și-i șoptește să nu deranjeze reprezentația: "Reconstituire".

Preotul se lansează:

"Uite-așa cum ne vedeți,

Noi i-am regulat pe nemți.

Și acuș, acuș, acuș,

O să-i futeți și pe ruși."

Se oprește. Își șterge sudoarea de pe frunte cu palma și completează: "Zău, asta a fost tot." Audiența nu se poate stăpâni să nu aplaude. "Bravo, părinte!"

Ofițerul rămas în cadrul ușii până la terminarea reprezentației zice:

- Al dracului, popa! Acum i s-a înfundat. O să-i iasă dansul pe nas.

CĂLUGĂRUL

Cristea Suceveanu a fost călugăr la Durău. Copil orfan, a trăit din mila monahilor și n-a mai plecat din mănăstire. Când i-a venit vremea, a îmbrăcat rasa și a intrat în cinul fraților. Supus, ascultător, își făcea pravila și rânduiala, citea din cărțile sfinte și îngrijea vacile.

Într-o noapte, un pluton de securiști aduși cu camioane au năvălit în mănăstire, i-au înghesuit pe frați în trapeză, i-au tuns, le-au ras barba și i-au îmbrăcat în haine orășenești.

Le-au dat răgaz două ore să-și facă bagajul cu puține lucruri de trebuință pe care le aveau prin chilie și i-au imbarcat în mașini. Un ofițer cu multe stele pe umăr le-a ținut o cuvântare cu laude la adresa partidului, care îi plasează în viața socială activă și le dă' posibilitatea să lichideze obscurantismul și mizeria. La mănăstire nu au mai rămas decât câțiva călugări bătrâni, ca să se îngrijească de grădini și leacareturi.

Camioanele au pornit în goană prin regiune. La fiecare șantier mai mare a fost lăsat câte un frate. Acomodarea nu a fost ușoară. Călugărul a fost încadrat salahor la zidărie și a primit un pat în dormitorul comun din baracă. Din primele salarii a cumpărat un castron de tablă smălțuită, o salopetă și o pufoaică.

Zile șterse, nediferențiate, de trudă la cărat cărămizi și mortar, nopți cu scandal, beții și femei fără rușine treceau pentru monahul ridiculizat, compătimit, incapabil să-și facă norma de lucru. Persiflat, admirat, aluneca prin umbră, tăcut,

fricos, ștergându-și prezența. O umbră purtând un nume. N-a revendicat niciodată un salariu mai mare, n-a cerut primă, nu s-a zbatut pentru gratificații și avantaje. În viața lui n-a intrat nici o femeie și nu a băut decât apă.

Izolarea și disprețul îi priau. Neluat în seamă, spectrul supraviețuitor privea indiferent la viața care trecea pe lângă el, nu îi punea nici o întrebare, nu îi cerea nici o explicație. Când avea câteva minute de repaus, închidea ochii și se ruga. Nu mai auzea nimic din cele ce se întâmplau împrejur. Cum între sfințenie și prostie nu există limite precise, era privit fie într-un fel, fie în altul.

De la un timp nu l-au mai socotit demn de atenție și nu-l mai băgară în seamă. Securistul unității, pe a cărui agendă de lucru figura, s-a convins că nu uneltește și nici nu face propagandă religioasă ori prozeliți. Nu l-a slăbit însă de sub supraveghere. Se putea ca popa să fie mare hoț și face pe prostul ca să înșele vigilența clasei muncitoare.

Nedefinit ca o icoană afumată, zâmbește stins uneori, cu îngăduință resemnată. În jurul lui s-a răspândit un zvon: că miroase a tămâie.

ÎN CELULĂ

Ecoul lumii de dincolo s-a stins ca o boare de toamnă. Am rămas singur cu mine însumi. Din când în când pașii apăsători ai caraliului care trece pe pasarelă, ridicând la întâmplare apărătoarea unui vizor. Printre zăbrele pătrunde lălfăitul ușor al unei păsări de noapte.

A sunat de mult stingerea. Frigul mă strânge ca într-un clește. M-am culcat îmbrăcat. Am pus pe mine tot ce am. Nu mă pot stăpâni să nu dărdăi. Mă întorc când pe o parte, când pe alta. Mă strâng covrig. Trag pătura roasă până peste cap. Mă ridic și încep să mă plimb cu pași repezi prin celulă. Aud pașii vecinilor sunând pe podea. Nici ei nu pot dormi de frig. Am amețit învârtindu-mă. Intru din nou sub pătură și ațipesc. M-am trezit înțepenit. La subsol se lucrează la calorifer. A înghețat probabil apa în țevi. Pentru mult timp nu vom avea nici o fărâmbă de căldură. Mă ridic, strâng gulerul de la zeghea vârgată. Câte generații de condamnați au îmbrăcat-o: un ucigaș, un tâlhar, un dezertor, un sectant, un idealist politic? Ar fi interesant să-ți poți nota frământările sufletești. Comuniștii au luat măsuri draconice ca în închisoare să nu pătrundă nici un petec de hârtie, nici un vârf de creion. O lume care trebuie să se spulbere în anonim. În inimă mi se revărsă o tristețe amară, mă năpădește senzația inutilității, a zădărniciiei oricărui efort uman. Tot ce facem este o luptă desperată a unor ignorați care nu vor să accepte o lume prost întocmită, care nu vor să se declare învinși fără luptă. Un sentiment de amărăciune, revoltă și dezgust.

Mă scutur să nu mă înec în mlaștina deznădejdiei.

Fac eforturi să nu mă gândesc la nimic. Înțelepții indieni au reușit. Eu nu pot. Caut un subterfugiu salvator. Număr până la o sută și înapoi în vreo zece limbi pe care le cunosc. Încerc să refac conjugarea în turcă, în maghiară, declinarea latină.

Repet repertoriul de versuri, ale mele și ale altora. Parcă nu mai este așa de frig. Spre dimineață ațipesc. Aud somația santinelei.

Cine e? Stai! Cât să fie ceasul? La ce bun să știu? Eu sunt în afara timpului.

NU SE MAI ÎNTÂMPLĂ NIMIC

Regim riguros de celulă. De trei ani, componența a rămas aceeași. Hainele vărgate spânzură pe trupurile scheletice. Repertoriul memoriei s-a epuizat. Nu mai interesează prelegerile de drept și aventurile avocatului, calculele algebrice și drumeția alpină a profesorului de matematică, structura rocilor, perspectivele economice ale subsolului românesc și ambițiile doctorului geolog și nici amintirile de călătorie, viața diplomatică, escapadele extraconjugale ale atașatului de legatie, boierul orgolios, conștient de importanța istorică a neamului său.

Fiecare a devenit insuportabil pentru cei din jur, se cufundă în muțenie și nu mai deschide gura decât ca să se certe.

Cum unul aruncă o vorbă, o ripostă ironică îl anulează. Fiecare în sinea lui se întreabă cum a putut să se împrietenească și să admire astfel de oameni și cum a fost posibil să-i trezească atenția astfel de nulități. Zidul celulei îi strânge ca într-o cămașă de forță, i-a transformat în pachete de nervi și orgolii rănite. Monotonia a insensibilizat sufletele, a împietrit inima. Mlaștina crește tot mai mare, îi înghite, le anihilează împotrivirea.

Pretutindeni, miasme și reptile.

Nu se mai întâmplă nimic!

Cei patru nu mai vor, nu mai speră, nu mai așteaptă. Apatia a pus stăpânire pe ultima fibră. Ridurile cresc și se adâncesc cu fiecare zi, părul a albit, mișcările au devenit mai

nesigure, mai obositoare, pasul mai șovăitor. Nu se mai întâmplă nimic! Se așteaptă zadarnic.

Programul zilnic, în care nu mai intervine nici o variație, trece apăsător. Numai o minune sau un cataclism poate aduce salvarea.

Dar nu se întâmplă nimic, nimic, nimic!

În infernul în care diavolul a imobilizat toate roțile timpului, povara golului apasă nemilos, insuportabil. Bântuie extremele. De la munca de ocnă la inactivitate absolută. Cei care își vor păstra mintea întreagă vor fi zei.

OCHII

Ochii nu-i pot uita niciodată. Nu ochii nevestii, nici ai copiilor. Am avut neșansa, în cariera mea de ofițer rezervist, să comand un pluton de execuție. Condamnații au cerut și au obținut favoarea să nu fie legați la ochi. Am ordonat foc cu o voce care îmi suna străină în urechi. Ca să nu-și creeze probleme de conștiință, oamenii din plutonul de execuție au tras în aer sau la picioare. Salvele au fost repetate. Cei legați la stâlp nu mureau. A urinat lovitura de grație. Adică eu am tras câte un glonț în cap ca să le curm chinurile. Cei mai mulți aveau ochii deschiși, scăldați într-o lumină stranie; de atunci mă urmăresc ca un rețorș obsedant. Nu știu cun îi chema, cine au fost, pentru ce au fost condamnați. Oameni cu care nu aveam nimic de împărțit. Era război și refuzul ar fi fost penalizat foarte aspru. Curtea marțială și apoi unitatea de sacrificiu. Un fel de condamnare la moarte în alb. Decât să mor eu, am ales să moară ei. Încerc să mă conving că, dacă nu eram eu, treaba ar fi făcut-o altul. Nu scăpau. Zadarnic, nu-mi găsesc liniștea. Mă întreb ce am câștigat. Viața mi-a rezervat numai necazuri. La ce bun să mai fac filozofie. Dar ochii, ochii sunt prezenți oriunde mă duc. Mă urmăresc cu tristețea lor blândă, ca un act de acuzare a lașității mele. Nu încerca să-mi spui că oricare ar fi fost proceda la fel, că vina este a celor care fac legile și a celor care judecă. Ochii! Acum sunt acolo în colț. Nu pot să scap de ei. Se uită la mine. Mă urmăresc. Sînt că o să înnebunesc sau poate că sunt deja nebun și nu vreau să recunosc.

TOATĂ LUMEA PE RECEPȚIE

Ti-ta-ti

Ti-ta-ti

Loviturile ușoare în elementele caloriferului se transmit instantaneu în întreaga rețea de încălzire centrală a celularului uriaș din complexul penitenciar de la Aiud.

Ta-ti-ta

Ta-ti-ta

Se răspunde în mai multe puncte. "Suntem pe recepție. Suntem pe recepție."

Ca la semnalul unei baghete magice, apatia din cutiile semiobscură dispare și sistemul de transmisie și pază, organizat spontan, intra în funcțiune. Operatorii cei mai versați se postează în apropierea punctelor de percuție, gata pentru intervenție, cu urechile ciulite, gata să prindă toate sunetele. Ochii se lipesc de găurile greu de descoperit din uși, perforate migălos zile de-a rândul cu acul și cu cuiul. Prin ele se supraveghează pasarela și mișcările personalului de pază. Cei cu mirosul fin sunt în alertă. Supraveghetorii poartă pâslari peste cizme, ca să înăbușe zgomotul pașilor. Se târăsc în patru labe prin fața ușilor ca să descopere și să neutralizeze centrele de transmisie a unui morse adaptat. Își trădează mirosul de tutun, care impresionează nările celor ce nu au mai pus ani de zile în gură o țigară.

Ti-ta-ti

Ti-ta-ti .

Atențiune! Atențiune! Rețineți comunicarea. Să nu uitați

mesajul. Cei care vor supraviețui au datoria de a transmite celor indicați. Se comunică mesajul unui muribund sau ultima dorință lăsată cu limbă de moarte a unui condamnat care tocmai a închis ochii. Un poet tradiționalist, care a publicat prea puțin ca să poată să-și facă un nume, a plecat în ultima călătorie. Agonia a durat mai multe zile, s-au cerut și s-au primit sfaturi de la medicii deținuți pentru a-i ușura suferința. Colegii din celulă au fost puși în fața unei probleme grele de conștiință: să ceară sau nu asistență serviciului medical al închisorii? Ar fi fost dus în camera muribunzilor, ceea ce i-ar fi grăbit sfârșitul; acolo erau aruncați cei care nu mai aveau nimic de sperat de la viață. Un sfârșit cumplit între vaiete, gemete, grămezi de murdărie, spectre descompuse, unde moartea era așteptată ca un mare binefăcător. Hotărârea ultimă a fost a lui: "Lăsați-mă să mor alături de voi. Nu cereți nimic pentru mine de la câini." Nu regreta nimic din ce a făcut. Ruga soția și copiii să-l ierte pentru suferințele pe care le-a cauzat. Ultimele gânduri au fost pentru ei. Dacă va fi posibil cândva, și oasele vor fi identificate în cimitirul deținuților, să fie transportate în cavoul familiei, unde să fie depuse fără pompă, discursuri sau flori. Suferința prin care a trecut să nu fie folosită de nimeni, niciodată, pentru a acuza. Toată stima și dragostea pentru cei rămași în urmă. Să nu aștepte nimic bun de la oameni. Toată încrederea în Dumnezeu.

Ti-ta-ti

Rugați-vă pentru el

Ti-ta-ti

Transmisia s-a încheiat. Cei care l-au cunoscut încearcă să reconstituie profilul unei vieți.

După astfel de evenimente urmează momente de descurajare nemărturisită, de tristețe apăsătoare, de tăcere mistuitoare. Un gând tSWăinuit sfredelește creierii. "Al cui va fi rându?"

În curând semnalele morse sunt reluate. Începe activitatea zilnică. Fiecare este angajat într-un program. Prin țevile caloriferului, prin pereți circulă salutări banale, menite să zădărnicească regimul de izolare. Se transmit lecții de limbi

străine, date științifice, cursuri de teologie, istorie. Fiecare este profesor și elev. Se comunică ultimele evenimente din viața închisorii, unele știri care au pătruns printr-un canal misterios în pușcărie. Se dezmint sau se confirmă informații anterioare. Se dictează o nouă baladă a lui Gyr sau versurile unui nou poet care și-a descoperit vocația. Chiar și cei cărora nu le plac versurile le învață ca pe un exercițiu util pentru memorie.

Ti-ta-ti

Ti-ta-ti

Mesaje și comunicări se întrerup, se întretaie. În orice moment toată lumea este pe recepție. Aceasta e viața noastră. Nu mi-aș fi imaginat niciodată ca, în efortul crâncen de a supraviețui, de luptă împotriva abrutizării și nebuniei, aceste semnale simple să fie elixirul vieții.

SALONUL NEBUNILOR

Priveam la el nedumerit și mă întrebam dacă mai este întreg. Venea din salonul nebunilor, o cameră mare de închisoare unde erau strânși cei ce și-au pierdut mintea. A fost urcat în ultimul moment în dubă și introdus în celula separată de tablă care era izolată de restul deținuților aflați în transfer. Nouă ni se aplica în orice moment un regim deosebit. Nu eram amestecați cu "plebea". Comuniștii, ca și alte diriguiri anterioare, ne-au onorat cu un tratament de aristocrați ai persecuțiilor.

Despre salonul nebunilor nu știam mare lucru. Până la noi pătrundeau mai ales noaptea strigăte neomenești, care sfâșiau liniștea celularului. Eram amenințați: "Vă trimitem la nebuni".

Am cunoscut foarte bine asasinatul fizic, prin glonț, streang, otravă sau tortură, practicat pe scară mare în ultimele decenii. Nu eram străini de tehnica distrugerii caracterelor, folosită de specialiștii serviciului secret sub dictatura regală și sub cea militară, care apoi a fost ridicată la rangul de mare artă și rafinament de ucenicii Kremlinului. Știam că a lăsat în urma ei nenumărate epave umane, morți vii, buni doar să suporte ani de zile blestemul vieții.

Salonul nebunilor e o formă nouă de supliciu și de asasinat psihic. Cei care veghează să nu mai ieși teafăr din pușcărie te trimit acolo pentru a nu mai rămâne nimic din tine, cel de altădată, să-ți trăiești singur tragedia descompunerii lente.

A observat repede rezeerva cu care îl priveam.

"Nu te teme, nu sunt încă nebun. Am stat puțin timp acolo. Suficient ca să-mi lase o amintire de neșters pentru restul vieții. Pentru că te văd că aștepti curios, am să-ți spun câteva cuvinte despre această experiență inedită.

Vin direct dintr-un salon cu gratii la ferestre, cu ușa închisă cu lacăte și zăvoare, unde au fost strânși cei cărora șocurile repetate le-au rupt baierile.

Am fost aruncat acolo ca să ajung la fel ca ei. Ofițerul de la Securitate m-a condus până la ușă și mi-a spus la despărțire: «Acum să te văd, eroule!»

Am întâlnit în încăpere oameni extraordinari, pe care îi cunoscusem bine. Nu-i mai recunoșteai. Un spectacol cumplit de trist al dezumanizării și pervertirii.

Cu ciomagul în mână, caraliul supraveghea distribuirea mesei. Unii se năpusteau să intre cu capul în ciubăr. Alții nu vroiau să primească hrana. Posteau ca să ajungă sfinți. Oricând te puteai aștepta să-ți smulgă gamela cu zeamă chioară din mână, sau să se găsească un binefăcător care să te someze să-i mănânci porția, că de nu te strânge de gât.

Unul avea mania curățeniei. Nu vroia să atingă nici un obiect ca să nu se molipsească. Alții își dichiseau ziua întreagă zdrențele. Câțiva mâncau fecale ca să aibă noroc. Un călugăr inventase o religie nouă. Ținea predici de dimineata până seara și era la vânatoare de adepți. Dacă îl contraziceai, devenea furios. Noaptea dormeam pe furate. Vecinului de pat îi cășunase că i-am furat mana somnului și a declarat solemn că mă omoară. Unui moșneag îi intrase în cap că mă uit urât la el și cerca să-mi scaotă ochii cu degetul. Un om politic, cu orientare de dreapta, organiza o revoluție planetară ca să salveze omenirea din ghearele masonilor. M-a cooptat și pe mine în comitetul înțelepților care erau meniți să conducă întreaga populație a globului prin emisiuni de unde craniene, după o tehnică descoperită de el.

Erau momente când întregul salon intra în panică. Urlete, certuri, bătăi, ca apoi să urmeze perioade de liniște apăsătoare. Cel de alături când te copleșea cu dragoste, când ridica pumnul să te lovească. La același om întâlneai crize de furie și momente de luciditate, însoțite de plâns.

La anumite ore începeau discursurile. Aproape toți își descoperiseră talente oratorice: O hărmălaie de nedescris care te amețea. Cu debit verbal nestăvilit, își făceau cunoscute ideile, proiectele, sistemele filozofice, planurile de reformă. Propuneau organizarea de grupări politice, asociații culturale, așezăminte filantropice, societăți secrete revoluționare. Toți vorbeau, nimeni nu asculta. Clămpăneau ore întregi și nu oboseau. O concentrare și o risipă de energie pe care numai la nebunie le poți întâlni.

Nu mai vedeam vreo ieșire. Ca și în alte momente grele ale victimelor - și nu au fost puține - când nu mai găseam o soluție salvatoare, am încercat să întârziî întâlnirea cu dezastrul. Întotdeauna am mizat pe o intervenție a neprevăzutului. O minune, cum s-ar spune, care să-mi ofere o dezlegare. N-am așteptat zadarnic.

Te uiți la mine cu interes. Sunt sănătos, așa zic eu. Și cei din salonul nebunilor se considerau teferi. Ar fi sărit la tine să-ți scoată ochii dacă ai fi îndrăznit să le spui că sunt demenți. Pentru ei, adevărații nebuni erau cei care i-au închis acolo.

Și s-a produs minunea. Am avut multe încurcături cu Securitatea. De cinsprezece ani mă tot cheamă la anchete suplimentare. Au câte ceva de lămurit sau poate își fac de lucru, așa cum procedează tot cetățeanul în socialism. Într-o zi a venit un ofițer de la Interne; m-a convocat la poarta închisorii și am avut o întrevedere lungă în camera special amenajată pentru anchetă de acolo. Anchetatorul era la începutul carierei. Dorea să se impună. Am constatat repede că nu era prea bine inițiat în problema în care se angajase. A considerat, după ce s-a convins că-s întreg, că îi sunt necesar pentru o perioadă mai lungă de lucru. Mi-a făcut actele de transfer la București, cred că la M.A.I.

Am mai fost pe acolo. În comparație cu locul de unde plec, nu poate fi mai rău. Uneori și dracu mai face câte o biserică. Securitatea, a cărei misiune este să distrugă dușmanii poporului, a salvat din salonul nebunilor o fiară gardistă. Tu ce mai faci? Câți ani au trecut de când ne-am văzut ultima oară? Vreo zece. Nu-i așa?"

I-am explicat că m-au învrednicit să duc la cap

omcondamnare de cincisprezece ani pentru uneltire împotriva ordinii sociale. Acum schimb blazonul. Nu mai sunt condamnat, ci internat în lagăr pe termen nedefinit. Cei care suntem încadrați în această categorie plecăm, fără să ni se ceară asentimentul, în Deltă, pentru a ne califica la tăierea stufului și la munci agricole. Țara are nevoie de celuloză și a descoperit că brațele noastre sunt utile.

N-am dormit toată noaptea. Am vorbit despre camarazii vii și despre cei morți, despre întâmplări deosebite și multe altele. Trenul cu vagoane - dubă a trecut prin munți și a ajuns în Valea Prahovei. Ne-a confirmat aceasta o discuție cu voce tare a muncitorilor care verificau roțile. Era o dimineață rece de toamnă a anului 1963. Dădea semne vădite de oboseală. M-am strâns într-un colț, ca să-i fac loc să se întindă pe bancă și să poată dormi puțin. A închis ochii repede.

Nu puteam să-mi desprind privirea de la el și mă întrebam cine hotărăște încercările prin care trebuie să treacă un om.

Glasul roților de tren pătrundea în cușca metalică, iar aceasta ne purta într-o lume absurdă, ireală, crudă.

PE CONTRA

Am lucrat împreună la încărcări manule pe același vagon, la Poarta Albă. S-a prezentat de la început.

"Nu mă cunoști. În țara asta, unde oportunismul și inghesuiala la friptură e o virtute aleasă, am fost o pasăre rară. M-am situat mereu pe contra. Sunt opozant profesionist. Așa m-a croit Dumnezeu și n-am putut să fiu altcumva. Am avut o satisfacție deosebită să-i înjur pe cei tari. Când o țară întreagă a zis da la plebiscit, eu am strigat: nu! M-au dat afară din slujbă, m-au trimis în lagăr și apoi în pușcărie, pe urmă, în linia întâi din sectorul cel mai parșiv al frontului. Făceam parte dintr-o categorie ce trebuia să fie nimicită. Inamic public, un fel de microb care infecta organismul social. Am fost grav rănit, după vindecare m-au trimis din nou în foc. N-am vrut să le fac pe voie și n-am murit. Apoi a venit un alt satrap de m-a luat de guler. Nu-i plăcea mutra mea și nici nu-i convenea ce vorbeam. Nu m-am priceput să-mi pun lacăt la gură. Acum sunt internat fără termen, șofer la roabă la Canalul Dunăre - Marea Neagră. După cum vedeți, nu am putut absenta de la această operă uriașă a socialismului. Pe zi ce trece sunt tot mai bătrân, mai slab, mai fără putere. Îmi spune o păsărică că o să-mi las oasele pe aici. Dar nu mă pot schimba. Așa am fost ursit. Să fiu mereu pe contra. Să dau cu tifla celor tari.

Și așa am să mor.

Nu-mi pare rău!

Să știți că spun adevărul. Că dacă mă pricepeam să mint ajungeam și eu un mare ministru, academician, ambasador, director de gazetă. Cu îndrăzneala și perseverența mea, nu era un lucru de mirare."

INFRACTORUL

- Ce faci?

- Azi, ca în fiecare zi, evadez din celulă. Eu nu mai sunt aici cu voi, ci în altă parte. Colind potecile vieții. Apoi, din fragmente desperecheate, construiesc o altă existență. Cum ar fi dacă nu făceam anumite greșeli, dacă apucam un alt drum. La un moment dat nu mai știu care a fost viața mea adevărată și care este cea închipuită. Planurile se întretaie, se amestecă. Schimb ipotezele și cadrul. Ce s-ar fi întâmplat dacă mă plasam în alt scenariu. Metamorfozez romanul vieții după plac. Sunt autor, actor, regizor și spectator. Un cumul de funcții. Le-am monopolizat pe toate. De multe ori urmăresc cu degetul urzeala minții. Surprind privirea îngrijorată a celor din jur, parcă ar vrea să spună: "Și ăsta a luat-o razna". Ziua e prea mică. Timpul nu-mi ajunge. Vreau să-ți spun drept că mă simt bine. Fabricant de vieți posibile în mijlocul cărora mă plasez. Nebunia este un fenomen curent în viața noastră de mlaștină celulară care roade nervii, zăpăcește inima și întunecă mintea. Eu am găsit remediul. Plec de aici. Mă strecor printre gratii și zbor. Evadarea fizică este o imposibilitate. Sistemul de supraveghere este atât de bine pus la punct, încât nu-mi trece prin cap că aș putea fugi de aici. Dar evadez în fiecare zi cu gândul. Mă plimb prin grădina universului fără bilet de voie. Toată viața am fost un infractor și continui să fiu. Asta mi-a fost soarta.

Îl privesc cu îngrijorare.

Mă prinde de mână și îmi zâmbește:

- Să știi că n-am înnebunit aici. S-ar putea întâmpla într-o zi, nu zic nu. Dar n-aș vrea să le fac dușmanilor pe plac.

ÎN TRE GLONȚ ȘI CELULAR

La București, în toamna anului 1944, după ce armata română comandată de generalul Macici a reușit să respingă din Ardeal armata germano-maghiară, o coloană de manifestanți a ieșit pe străzi purtând pancarte pe care era scris: "Ardealul a fost eliberat!", "Să trăiești, generale Macici!", "Slavă generalului erou Macici!"

Nu după mult timp, la o demonstrație de stradă organizată de gărzile patriotice se scandează:

- Moarte criminalului Macici, asasinul de la Odesa!

Generalul Macici este ridicat de la comandamentul armatei și deferit Tribunalului Poporului, o instanță juridică nou inițiată, pentru a fi judecat pentru crime de război.

Acuzații, care au apărut în primul proces de acest gen organizat la noi, au fost expuși în celule cu grilaj și vizitați de un șir de civili care îi apostrofau, îi ironizau, îi insultau, îi batjocoreau. Printre militarii cu grade înalte a fost introdus și Avram Creștinu, un evreu botezat, care într-un lagăr din Transnistria a jucat rolul de om de legătură între deportați și autoritățile locale. Era acuzat că a jecmănit de bani și de bijuterii evreimea și că a furnizat fete tinere pentru petrecerile ofițerilor. Întrebat în zeflema, pentru a nu știu câta oară, de o femeie corpolentă cine este și pentru ce a fost adus aici, a răspuns vizitatoarei impertinente:

- Cum, 'nu știți? Eu sunt Avram Creștinu și am fost ambasadorul lui Antonescu la Berlin.

În ziua judecății, o ceată de demonștrânți purtând

macheta unei spânzurători au cerut în fața clădirii tribunalului: "Moarte lor!" Alții pretindeau ca acuzații să fie aruncați de la ultimul etaj al Palatului Telefoanelor.

Întregul lot a fost condamnat la moarte. După pronunțarea sentinței i-au transportat la închisoarea Jilava.

Spre seară apărui în fața ușii un neînsemnat colaborator al lui Avram Creștinu în Transnistria, cu care avusese nenumărate certuri. În așteptarea judecății era folosit la diverse treburi gospodărești prin închisoare. I-a făcut semn lui Avram să se apropie de ușă pentru a-i împărtăși un secret.

- Domnu Avram! Am fost în Valea Piersicilor. Am dat cu var pe stâlpii unde o să vă împuște mâine. E o frumusețe acolo.

Avram i-a răspuns furios:

- Mama ta! Jidan pervers!

A fost o noapte de pomină, mi-a povestit un pictor din lot. Prin relații de familie, fusese mobilizat în spatele frontului și repartizat personalului de supraveghere a lagărelor evreiești. Având câteva declarații împotriva, ale unor femei care pozau în martire, a împărtășit soarta întregului lot.

Nimeni nu a dormit. Lumânări aprinse, rugăciuni, cântece religioase. Unii stăteau împietriți și priveau prostiți în gol. Cei care plângeau s-au separat de cei care râdeau și bravau.

Li s-a permis să scrie. Au fost compuse epistole emoționante cu salutări de bun rămas, recomandări și sfaturi pentru soții și copii. Așteptau să se deschidă ușile, să-i ducă și să-i împuște.

A doua zi spre seară, când tensiunea atinsese cote insuportabile, a venit un procuror și i-a anunțat că cererea de grațiere le-a fost acceptată și condamnarea la moarte a fost comutată în muncă silnică pe viață.

După ani de zile, în curtea din fața celularului mic, nu-mit și Zarca Aiudului, deținuții sunt scoși la plimbare. Un bătrân fără un ochi, urduros, nebărbierit, într-o uniformă de penitenciar soioasă, pășește greoi. Privește speriat în jur. Se apropie de milițian într-o poziție reverențioasă, umilă. Cere ceva. Milițianul nu este dispus să-l asculte. Îl alungă cu o înjurătură.

- Știi cine e? mă face atent un prieten mai în vârstă. Generalul Macici. Mi-l amintesc în perioada lui de glorie. Flutura pelerina albă a Ordinului "Mihai Viteazul". Călărea pe un cal care semăna cu armăsarul lui Alexandru Macedon și privea peste miile de ostași ce strigau: Ura! Muzica militară intona onorul la general. Un spectacol măreț, pe care nu l-am putut uita. Acum, un bătrân descompus care se scapă pe el. Poartă povara insuportabilă a vieții și este o pacoste pentru cei care stau cu el în celulă. Antonescu a scăpat ușor. Gloanțele plutonului de execuție l-au mântuit.

MAI PRESUS DE LEGILE OAMENILOR

În penumbra coridorului se profilau ușile masive ale celulelor. Un grup de ofițeri superiori de securitate de la direcția specială examinau fișele dintr-un dispozitiv portant.

- Următorul?

Un glas citi cu o voce înceată, conspirativă:

"Gherasim Ohaba. Teolog. Din familie de țărani săraci cu șapte copii. S-a călugărit și a ajuns confesorul unei mănăstiri de maici. Antecedente legionare. A aparținut unei Frății de Cruce monahale. Condamnat la moarte pentru complicitate cu o bandă de teroriști fasciști care au ucis mai mulți ofițeri din unitățile M.A.I. de intervenție. Așteaptă de doi ani executarea sentinței".

- Doriți să-l vedeți?

- Da.

Când au deschis ușa, în genunchi, călugărul se ruga cu ochii pierduți într-o lume pe care nu o descoperă decât cei chemați. Văzând că nu-l tulbura prezența lor, unul intervine:

- Iartă-mă, cuvioase. Am dori să schimbăm câteva cuvinte. Vrem și noi să știm, cu permisiunea dumneavoastră, ce gânduri vă mai frământă, dacă sunteți sănătos sau dacă eventual aveți vreo reclamație, dacă vă putem ajuta cu ceva.

Călugărul se ridică încet și făcu câțiva pași spre ușă, întinzând capul să vadă mai bine.

- Eu, a început el cu vocea puțin nesigură, nu am a mă plânge de ceva. Îmi fac pravila și rânduiala. Viața mea e în mâna lui Dumnezeu.

Îmbrăcat în rasa decolorată, murdară, monahul părea o arătare din altă lume. Trăsăturile i se ascuțiseră.

- Cum trăiesc eu aici, știți foarte bine, conform dispozițiilor și măsurilor stăpânirii.

- Ești insinuant, părințele. Nu te-ai lecutit nici acum de năravurile popești. Ai puțină răbdare. Mântuirea ta nu e departe.

Ofițerul superior era specialist în probleme religioase. Asistase la multe cursuri de teologie. Cunoștea bine vocabularul bisericesc și îl folosea cu dezinvoltură.

- Știi bine pentru ce ești aici.

Călugărul ridică din umeri și schiță un zâmbet vag.

Puțin iritat, ofițerul i se adresează tăios:

- Faptele tale te-au adus aici. Ai primit ce meriți, ai călcat legile statului, călugăre! Când este vorba de securitatea statului, noi nu glumim. Pumnul poporului lovește.

Cu un curaj de care nici el nu se bănuia a fi în stare, Ohaba ripostă cu o dojană neascunsă:

- N-aș vrea să vă supăr, domnule ofițer, însă aș vrea să amintesc că, mai presus de legile oamenilor, pentru mine sunt legile lui Cristos. Ele mi-au poruncit ca de câte ori îmi bate la ușă un străin să-i dau adăpost și să-i întind o bucată de pâine fără să-l întreb cine este, de unde vine și încotro se îndreaptă. Nici dacă e creștin sau păgân. Eu am obligația să cercetez deopotrivă atât tâlharul, cât și femeia pierdută. Pe cel gol să-l îmbrac, să tămădui rănila și să alin necazurile. Asta am încercat să fac și părerea mea de rău e că niciodată n-am făcut cât trebuia.

- Oho, las-o mai cu binișorul, cuvioase. Nu-ți place să ne vezi în ochi. Nu e nevoie să ne spui cu câtă dragoste ne privești. Ne urăști, popă! Ne urăști din toate măruntaiele. Ai vrea să spui că îți convine că te-am adus la pușcărie, că ai primit pe drept pedeapsa capitală?

Ohaba se scutură străbătut de mânie. Stătu câteva clipe să-și potolească respirația agitată și răspunse pe un ton categoric, abia stăpânit:

- Asta nu e adevărat, domnule ofițer. Nu vă urăsc, dimpotrivă, vă sunt recunoscător. Nu vă imaginați ce mare bine

mi-ați făcut. Mi-ați dat cea mai mare satisfacție a vieții mele. Eu, nevrednicul, păcătosul, am fost chemat să sufăr pentru Cristos, să-l ajut să-și ducă crucea. Încă o dată vă spun că nu vă urăsc și înă rog în fiecare zi să vă îmblânzească Dumnezeu inima, să vă ierte păcatele și să vă îndrepte pașii pe calea cea bună.

Obesit, Ohaba tăcu. În ochi i se aprinsese o lumină vie. Lumina din ochii picturilor din biserică. Fața se transfigurase. Așa cum se întâmplă la nebuni sau la sfinți. Ofițerul înjură printre dinți:

- Gata, am ascultat destule baliverne. Roagă-te până te-o apuca leșinul.

Făcu un semn să închidă ușa. În liniște, fără comentarii, cu masca profesională întipărită pe față, grupul de ofițeri alunecă mai departe.

O VICTIMĂ PREDESTINATĂ

Vladimir Câmpeanu era o persoană simpatică. A fost adus la Poarta Albă cu ultima promoție de internați, în 1952, să sape albia Canalului Dunăre - Marea Neagră. Lucrase în redacția unei publicații comuniste și era privit cu suspiciune. Acolo nu puteai pătrunde decât recomandat de nașul de la Securitate și garantat de un responsabil de la partid.

Bănuind că eram curioși să aflăm ce era cu el, într-o pauză mai lungă (alunecase o locomotivă de pe linie și nu mai veneau vagoane la "încărcări manuale") și-a precizat poziția:

"Nu am nevoie să mă scuz în fața nimănui, nici să fac acte de penitență. Am servit timpului. Am fost dintre cei exploatați, nedreptățiți, desconsiderați. Dacă e vorba de cerut socoteala, eu sunt cel îndreptățit să o fac. Am fost salahor intelectual. Unul din negrii redacției. Am scris la comandă, adică am lăudat pe cei care mă plăteau și le-am denigrat adversarii. Mi-am bătut capul cum să-mi fac cât mai bine meseria. De teama de a nu-mi pierde pâinea, dar și din ambiție de a mă remarca. Am lucrat ca orice tâmplar priceput, ca un zugrav cu intuiția culorii, ca o croitoreasă care știe să confecționeze o rochie menită să ascundă defectele corpului și să scoată în relief partea atractivă. Am fost plătit și m-am achitat conștiincios de sarcini. Mi se spunea **negru**, așa cred că a fost și cu scalvia. După ce te obișnuiai cu ea, ți se părea dulce și nu doreai să fii eliberat. Nimeni nu a slujit adevărul. Nici eu, nici tu, nici el. Toți ne-am străduit să punem de bună voie sau de nevoie, conștiinți sau nu, câte o lopată de țărână

pe mormântul adevărului. Unii prin tăcere, alții prin cuvânt. Lumea întreagă de politicieni, dascăli, prelați, academicieni, scriitori, poeți sunt organizați într-o uriașă conspirație a minciunii, mulți fără știe, fără să-și dea seama ce fac.

Am practicat o meserie ca multe altele și nu am nevoie să inventez alibiuri pentru a dormi fără remușcări. Nu accept reproșurile tâlharilor onorabili, nici ale semidoctilor naivi.

Azi plătesc păcatele strămoșilor al căror nume îl port. Am fost tolerat până într-o zi. Îi deranja că respiram alături de ei. M-au trimis în ograda înconjurată de trei rânduri de sârmă ghimpată ca să-și dovedească atașamentul față de clasa muncitoare pe care știu bine cât o detestă.

Nu-i acuz. Am fost o victimă predestinată. Imi accept soarta."

FACE PE CATĂRUL

Maiorul de securitate bătea furios cu pumnul în masă. Își ieșise din fire. Ar fi vrut să se năpustească cu pumnii asupra arestatului. Să-l trântască, să-l calce în picioare. Așa cum făcuse de atâtea ori. Avea dispoziție severă să nu întrebuițeze o tehnică forte. Șefii urmăreau un plan pe care nu-l înțelegea. Dintr-o acțiune amplă, i s-a rezervat un fragment ce trebuia executat. Nu i se permitea să-și depășească atribuțiile. Învârtește șurubul până unde i se indică.

Înciudat, își închise nasturii de la uniformă, se ridică în picioare, se rezeină cu mâinile anândouă de biroul acoperit cu sticlă, strâmbă din nas și își dădu drumul la gură:

- Ascultă-mă, căzătură! Ia o oglindă și te uită în ea să vezi ce a mai rămas din tine. Privește încet, să nu te sperii. Ai luat pe nu în brațe și-ți închipui că ai să scapi de mine. Să nu faci ce ți se cere. Un lucru de nimic. Ai de gând să pozezi pentru o statuie de martir. Să intri în istorie. Să-mi distrugi mie cariera.

Omul în haine vărgate vru să răspundă ceva. Amuți când i se făcu un gest autoritar să tacă. Împinse oglinda la o parte.

- Când o țară întregă mănâncă rahat cu lingura mare, în frunte cu mine, să nu crezi că e cineva care se va putea sustrage. Toți vor face coadă la hârdăul de căcat, vor mânca și se vor linge pe buze zicând: ce bun e! Cei care mănâncă primii îi obligă pe cei care vin după ei să înghită. Hai, marș la cușcă. Îmi pierd răbdarea și îți aplic democrația. Ia-l și du-l, plutonier, că acu îl fac praf. Când văd cât e de nărod mă apucă damblaua. E pierdut pentru societate. Eu vreau să-l salvez și el face pe catărul.

PETE, CRĂPĂTURI

Privite încontinuu, petele de mucegai, crăpăturile din pereți, tencuiala jupuită de pe tavan capătă viață, se organizează în ansambluri semnificative.

Îmbinarea lor se schimbă de la oră la oră, depășind o altă narațiune; se sting apatice, ca mai târziu să capete din nou viață, când terifiantă, când blândă, mângâietoare.

Închid ochii și fac eforturi să scap de compozițiile pe care le-am inventat și nu pot. S-au instalat obsedant în minte, nu pot să le alung. Îi deschid din nou și caut o nouă rețetă de combinații, mai ademenitoare, mai plăcută.

În definitiv, lumea este cum vreau eu să fie. Ascultă de comanda mea. Eu, deținutul din celula 312 din temnița Aiud, sunt marele arhitect al universului. Maeștrii ziditori liberi au fost o galerie de impostori lipsiți de imaginație.

Am amortit pe marginea patului. Mă ridic și încep să mă plimb în spațiul îngust. Clapeta vizorului se ridică încet. Un ochi scrutează interiorul. Mă fac că nu-l bag în seamă. N-a descoperit nimic suspect. Vigilența proletară ignoră noua mea subversiune. Încep să râd.

De la camera nebunilor izbucnește un țipăt lung, sfâșietor, amplificat de coridoarele lungi.

Un fior rece îmi trece prin șira spinării. Trebuie să-mi păstrez mintea întreagă. Să fug din calea nebuniei. Scutur capul. Figurile de pe pereți și-au pierdut viața. Acum sunt simple crăpături, pete de mucegai, urme de igrasie.

Atenție la salonul nebunilor!

UN OM EVLAVIOS

Inginerul Cernătescu era un om foarte evlavios. Cei care îl cunoșteau mai de mult susțineau că aceasta a fost firea lui totdeauna, și nu o transformare de șoc în urma evenimentelor. Un specialist a cărui autoritate profesională nu a fost contestată nici de adversari. După o carieră cu meandre din pricina trecutului politic murdar (în accepția marxistă), a ajuns consilier tehnic pe lângă conducerea Canalului Dunăre - Marea Neagră în prima lui versiune, din anii 1949 - 1953. Lucrarea, datorită dotării tehnice (escavările începuseră cu instrumente de lucru de pe vremea faraonilor) și a secătuirii finanțelor publice, mergea cu pași repezi spre faliment. Comuniștii, în mâna cărora era conducerea statului, au căutat o justificare. Directorul general al canalului, Grünberg, persoană intangibilă, nu putea fi atacat. Țapi ispășitori au fost găsiți cei din conducerea tehnică. Intrați în slujba imperialiștilor, au sabotat și au făcut imposibilă această măreață inițiativă a poporului. Trimiși în fața unor anchetatori ultraspecializați în tehnica de a scoate la lumină adevărul, și-au mărturisit vina închipuită. La Poarta Albă, într-un proces vizionat de un mare număr de spectatori, printre care agitatorii întrețineau o atmosferă de ostilitate, acuzații din boxă au colaborat cu completul de judecată, aducând noi mărturisiri autoacuzatoare. Principalii sabotori au fost condamnați la moarte și înlănțuiți în celulele disponibile din Penitenciarul Constanța. În fața ușilor, o pază severă de milițieni asigura supravegherea condamnaților. Cu doi ani în

urmă, doi macedoneni condamnați la moarte, frații Fudulea, în noaptea dinaintea execuției, au spart zidul și au reușit să ajungă în stradă. Aceștia, împreună cu Sterie Hupa și mulți alții au făcut parte din grupul de luptă al lui Gogu Puiu, care în 1949 - 1951 acționase în zona de munte și în pădurea Babadagului. Pierderile în oameni ale unităților de intervenție M.A.I. au declanșat represalii sălbatice. Noaptea, erau ridicați numeroși locuitori ai satelor, împușcați și aruncați pe uliță, unde erau lăsați zile în șir, să îngrozească prin aspectul cadavrelor intrate în putrefacție. Gogu Puiu, încolțit de unitățile Securității, s-a refugiat într-o peșteră cu o singură ieșire. Ca să-l împiedice să tragă, au adus-o legată pe bătrâna sa mamă. În spatele ei veneau securiștii, cu armele automate gata să tragă. În fața acestei situații fără ieșire, Gogu Puiu s-a făcut ghem pe o grenadă puternică și a detonat-o. Unii spun că a murit pe loc, alții că numai a fost rănit grav și medicii l-au făcut sănătos ca să poată fi anchetat în continuare și să spună tot ce știe.

Lui Cernătescu nici prin gând nu-i trecea să evadeze. Se împăcase cu soarta, se ruga și își aștepta sfârșitul.

- Auzisem, povestea el, că așteptarea morții e mai grea chiar decât moartea. Eu n-aș putea să afirm asta. Credința în Dumnezeu mi-a dat putere. Într-o noapte, pe la ora doisprezece, am fost scos din celulă și condus la atelierul închisorii, unde mi-au tăiat lanțurile, am fost bărbierit, mi-au aranjat hainele, mi-au lustruit pantofii. În biroul comandantului își făceau de lucru ofițeri străini cu grad mare. O patrulă înarmată aștepta la ușă. Mi-am spus că aceștia sunt cei care trebuie să mă împuște. M-au ținut destul de mult în așteptare. În asemenea momente nu mai poți să apreciezi timpul. Consultau hârtii. Răsfoiau dosare. În cele din urmă au ridicat nasul din documente și au început să mă fixeze ca pe o mostră de insectar. Eram, probabil, un obiect de studiu pentru ei. Am făcut eforturi să-mi păstrez calmul. Voiam să am ultima satisfacție de la viață, aceea de a muri demn. La un semn, patrula a intrat înăuntru și s-a înșirat pe lângă perete. Cei de la masă s-au sculat în picioare. Unul a strigat o comandă. Milițienii au prezentat arma pentru onor. Cel mai înalt în grad

a scos o hârtie, s-a uitat la mine. Mi-am zis că vor să-mi citească încă o dată sentința. A început să rostească cuprinsul hârtiei cu o voce puternică, bine punctată. Condamnarea la moarte fusese comutată cu muncă silnică pe viață. Cred că nu am schițat nici un gest de surprindere, de bucurie. După ce a terminat, militarii au dus pușca la picior și au ieșit afară.

Șeful m-a privit lung și m-a întrebat:

"Ei, ce zici?"

Am ridicat din umeri și n-am rostit o vorbă. Și-a aprins o țigară.

"Să vă ia dracu pe voi ăștia verzii. Voi nu sunteți ca toți oamenii".

A dat dispoziție comandantului închisorii să mă aducă înapoi în celulă și a doua zi să fiu trecut la regim comun. Milițianul care m-a condus înapoi se bucura în mod sincer mai mult decât mine de comutarea pedepsei. Mi-a șoptit: "Săracii, pe ceilalți i-au dus să-i împuște. Dumeata ai avut noroc". În noaptea aceea n-am dormit. M-am întrebat ce rost a avut teatrul în care am fost actor principal. Nu mi-am putut da nici un răspuns care să mă mulțumească și am renunțat să mai frământ întrebarea. Am îngenuncheat și până în zori m-am rugat pentru odihna sufletelor celor căzuți în fața plutonului de execuție, Vasilescu Colorado, Nichita și ceilalți, care îmi fuseseră buni prieteni.

DIRIJABIL PENTRU LUMEA DE APOI

Introdus în camera muribunzilor, un salon comun de detenție, plasat în clădirea din fața celularului uriaș al Penitenciarului Central Aiud, Gelu Petrescu a fost întâmpinat de un spectru uman îmbrăcat în zebra, uniforma obligatorie a condamnaților.

L-a izbit din primul moment fața cadaverică, íreal de albă. Probabil că nu-l văzuse soarele de mult timp. Câteva fire rare în barbă, ochii nefiresc de mari, chelia pronunțată întregau aspectul acestui om încă tânăr, care se prezenta ca o înșirare nefirească de oase. Zâmbetul părea desprins de pe o mască mortuară. Vocea, în puternic contrast cu înfățișarea, păstra un timbru plăcut, cald.

- Fii binevenit în camera muribunzilor. Aici este împărăția lui vai și of. Se apropie sfârșitul lumii. Aoleu, mamă, mă duc! Vor fi cuvintele pe care le vei auzi de cele mai multe ori, ziua și noaptea, când te scoli, când te culci, când mănânci, când bei apă, când te rogi, când mergi la budă. Camera asta este un veritabil dirijabil pentru lumea de apoi. Pasagerii aparțin unui mediu divers. Mulți sunt reprezentanți de seamă ai lumii de ieri. Foști generali, miniștri, academicieni, profesori universitari, moșieri, industriași, scriitori, prelați. Nu lipsesc nici țărani, ciobanii și muncitorii. Și eu, stâlpul pușcăriei. Sunt în Aiud din 1941, deci aproape de cincisprezece ani, când generalii români au transformat această minunată instituție într-un locaș de surghiun pentru cei care le-au contestat

puterea, pentru cei care îi deranjau sau pe care-i socoteau în stare să-i deranjeze. Când am venit aici aveam şaisprezece ani, cu dosar de terorist legionar şi muncă silnică pe viaţă, acum am trecut de treizeci de ani. Îţi spun asta de la început, ca să ştii cu cine ai de-a face. Dacă mă admiri sau mă deteşti e o problemă secundară. Cum spun comuniştii, suntem tovarăşi vremelnici de drun. De ce m-au băgat în camera asta, numai tartorul dracilor şi ucenicii lui de la Securitate şi de la biroul politic pot să ştie. Aici sînt aduşi toţi cei care nu mai au mult de trăit. Locuiesc de un an şi mai bine în salonul ăsta şi, după cum vezi, refuz să crăp. Cine sunteţi şi ce vânt v-a împins aici, îmi veţi spune mai târziu, dacă socotiţi că este necesar.

Vă avertizez că numai cu o doză puternică de umor vă veţi păstra mintea întreagă şi veţi putea supravieţui. Sună macabru recomandarea mea. Aveţi timp suficient de reflecţie şi îmi veţi da dreptate, sînt sigur.

Dacă vă interesează oamenii, aici există un material de studiu nemaipomenit. Să înmagazinaţi în cap tot ce auziţi şi când va veni vremea, să sperăm că va veni, o să aşterneţi pe hârtie. Ar fi o mărturisire interesantă a veacului nostru dement.

Cei mai mulţi îşi dau seama că sfârşitul e aproape şi fac confesiuni, numai să fii dispus să le ascuţi. Îţi voi povesti câteva dintre cele mai interesante. Mă amuz uneori punând faţă în faţă cele ce le-am citit despre evenimentele timpului nostru şi cele ce îmi spun ei, care au fost martori direcţi sau au participat. Sunt şi unii care spun lucrurile aşa cum le convin, construiesc o ultimă poză în faţa unei posterităţi pe care o detestă.

- Spuneţi că sunteţi aici de un an şi mai bine.

- Da, şi nu te mint.

- Aţi rămas în toate minţile în atmosfera asta?

- Eu socotesc că da. Nu ştiu ce zic cei care vin din altă parte. De altfel, este greu să stabileşti care este hotarul dintre anormal şi normal.

- Nu aţi cerut să vă scoată de aici, să vă mute în altă parte, aţi acceptat să vă înmormânteze de viu printre cadavre fără să protestaţi?

- Nu te supăra că-ţi spun. Eşti încă naiv. Nu obţii

niciodată ceea ce ceri, ci numai contrariul. În plus, intervenția ta, pentru ei, este o confirmare că măsura aplicată își atinge scopul. Toți cei care apar din când în când pe aici prin pușcărie și invocă niște legi care niciodată nu se aplică sunt trimișii comitetelor care au organizat și veghează la funcționarea sistemului. Pe ei nu-i interesează ce se întâmplă numai în măsura în care obiectivele fixate și-au atins scopul. Orice atitudine de frondă directă este sortită eșecului în momentul de față. Însă asta nu înseamnă să renunți la omenie și la ceea ce ai vrut în viață. Eu m-am calificat în meseria de infirmier, cioclu și duhovnic pe deasupra. Am în cap o groază de mesaje pentru planeta supraviețuitorilor. Poate am să fac cândva o călătorie spre ea. Nu mi-am pierdut speranța.

- Au pierit mulți?

- Destui. Vezi acolo sub pervazul ferestrei. De când sunt aici, cum închide cineva ochii pentru totdeauna, trag o linie. Mai jos vezi un alt grup de linii, în grupuri de câte șapte. E calendarul meu. Sper că nu e greșit. Ce zi e azi? Miercuri, da. Coincide cu însemnările mele. N-am greșit. Mi-am însușit tehnica lui Robinson.

- Ai imaginație și vocabular. Nu te-a tentat niciodată scrisul?

- N-am prea avut timp. Eu am rămas moștenire în închisoare pentru comuniști de la regimul burghez - moșieresc.

- Te-ai încăpățânat să supraviețuiești într-o lume absurdă.

- În aparență absurdă. Se conduce după o altă logică, una care nu este a noastră, după o dialectică riguroasă. Adevărul este așa cum îl zugrăvesc. E drept și moral tot ceea ce slujește scopurilor mele. Mie mi se permite totul. Cine încearcă să mă deranjeze de pe scaun face o crimă abominabilă și pot să-i crăp capul, fără să-mi reproșez nimic în fața conștiinței. Să lăsăm filozofia la o parte. Am monopolizat dialogul. Îmi place și mie să ascult. Vii mai de curând din lumea de dincolo de gratii. Sunt curios să știu ce se întâmplă pe acolo.

- Vezi pe bătrânul de colo. Dă semne de nervozitate. Ar vrea să meargă la budă și nu-l mai țin picioarele, nu se poate deplasa, săracul! Se scapă pe el și ne pregătește o atmosferă de

să nu-ți poți trage sufletul. Apoi ar trebui să-i spăl rufele și să i le usuc pe calorifeer. Alte schimburi nu are. Până atunci, ia loc te rog pe marginea patului, altă mobilă nu avem. Vom avea timp suficient să stăm de vorbă. La capitolul ăsta stăm bine. Singurul musafir care deranjează e moartea. Eu m-am obișnuit cu ea. Nu mă sperie. O salut. Pentru cei mai mulți e o soluție fericită. Îi scapă de chinuri.

PREGĂTIREA PENTRU MISIUNE

Arestatul de la secția aristocraților, de la mansarde, un om înalt cu ochi vii, de verigă, este introdus curtenitor în camera de lucru a unui ofițer superior de securitate. Militarul se ridică zâmbitor de pe scaun. Îi iese în întâmpinare și îi întinde mâna. Îl invită să se așeze pe un fotoliu din fața biroului. Îl servește cu o țigară și îi oferă un foc. Pachetul îl lasă pe marginea mesei, să se poată servi de câte ori dorește. Înapoia amabilităților și a zâmbetelor, interlocutorii se studiază atent și se pândesc.

Ofițerul îi pune câteva întrebări banale privind starea sănătății. Îl chestionează dacă are ceva de cerut care să depindă de el sau de intervenția lui la superiori. Îl asigură că în curând cazul lui va fi soluționat. Să aibă puțină răbdare.

Bătrânul, un specialist reputat al fostei siguranțe, înțelesese mersul evenimentelor și a colaborat din primele zile după 6 martie 1945 cu noua conducere a țării. Patronase mai multe comisii de epurare, care eliminaseră din M.A.I. elementele dubioase și pe cei cu atitudine anticomunistă. În 1949 fusese dintre puținii asimilați în rândurile Securității cu un grad mare. În 1952 a fost arestat și i-a întâlnit în închisoarea Făgăraș pe vechii colegi de breaslă ridicați cu patru ani mai înainte.

Acum așteaptă de aproape un an la secția cu regim privilegiat, fără să i se spună ce vor de la el. Este chemat din când în când într-un birou de anchetă. Cu experiența lui, își dă seama că intervențiile sunt numai tatonări de studiu din

partea celor ce îl au în grijă: completarea unor fișe de clinică polițistă.

Cu același zâmbet afabil, omul securității continuă:

- Ce mai gândește domnul inspector de siguranță Toma Ștefănescu?

Vă întreb din pură curiozitate. Aparținem aceleiași profesii și am putea comunica fără rezerve. Ca între confrăți. În același timp, am misiunea să vă comunic că nu ați fost uitat de către partid. Meritele dumneavoastră nu sunt trecute cu vederea. Ați fost alături de noi și sper că veți rămâne în continuare.

Bărbatul cărunt se silește să răspundă cu un zâmbet, scutură capul, pune țigara în scrumiera cu monograma M.A.I. și se încordează în scaun.

- La ce se gândește bătrâna canalie polițistă și maiorul de securitate Toma Ștefănescu? La multe, la multe! Știți și dumneavoastră că oamenii nu deschid gura decât ca să mintă. Eu, eu am să ies din rândul lor și am să spun lucrurilor pe nume.

Cu cotul rezemat de birou și tâmpla în palmă ofițerul îl ascultă atent.

- Aștept cu teribilă nerăbdare să fluture steagul roșu pe Casa Albă. Atunci știu că vor începe niște lucruri gigantice. Așa cum nu au fost nicăieri în lume, de exemplu: un canal navigabil între Atlantic și Pacific are să străbată întreaga Americă. Opera va fi realizată cu roabe cu jug de kongresmeni, senatori, bancheri, profesori, ziariști, șefi de secte și asociații filantropice. Bineînțeles că nu va fi uitată întreaga spumă a armatei, poliției, aparatului de stat. Sper că mi se va încredința un rol umil de brigadier. Să-i mân cu biciul, să le tai pâinea. Să-i văd aruncându-se în noroi pentru un muc de țigară. Noaptea să curețe la closete, să se bată între ei, să se lingă în fund. Asta e toată recompensa pe care o aștept de la comuniști pentru toate serviciile pe care le-am adus. Ar fi cea mai mare satisfacție a vieții mele să văd cum aceste bestii își roagă moartea, iar eu să nu le ofer decât supliciul vieții.

Securistul continuă să zâmbească în fața acestei dezlănțuiri verbale.

- Va veni și ziua aceea, amice, va veni, dar nu așa de repede. Mai e. Până atunci mai avem de lucru și apelăm din nou la priceperea și competența dumneavoastră. Consideră-te în misiune și fii sigur că osteneala îți va fi răsplătită. Păstrează țigările. Voi da instrucțiuni să ți se permită să fumezi și să ai regim alimentar de clasa întâi. Când începi să lucrezi, treci la tratament comun. Orice favoare te va face suspect. Să nu te sperii. Nu-ți cerem ceva josnic. O delațiune ordinară, pentru asta avem pe alții, mulți, nenumărați. Vei sta împreună cu un condamnat mai vechi. Unul din ăia verzii. Un fanatic recuperabil. Ai avut de-a face mult cu ei în carieră. Ești oarecum familiarizat. Avem nevoie de un portret psihic real, foarte real. Centrele noastre de studiu analizează fenomenul cu multă atenție și cu obiectivitate. Nu ne trebuie minciuni și exagerări. Avem nevoie de adevăr. Pentru asta, oamenii noștri scurină toate gunoaielile și disecă hoitul înpuțit al istoriei. Veți sta împreună. Vă veți împrieteni. Îi vei câștiga încrederea. Vei încerca să-i pătrunzi până în colțurile cele mai ascunse ale sufletului. Știu cât ești de capabil. Omul nu este menit să fie distrus. Nu-ți face procese de conștiință. Dacă am dori aceasta, avem metode simple și radicale. Atunci când trebuie, nu ne dăm înapoi. Așa a fost de când lumea. Misiunea este delicată, cere mult tact, răbdare și timp. Cei care dirijează îi acordă mare importanță. Nu vă mai cer asentimentul. Nu mă îndoiesc că sunteți de acord și ne veți ajuta așa cum numai dumneavoastră știți să o faceți. Deocamdată rămâneți sus la mansardă pentru câteva zile. Dacă aveți nevoie de ceva, spuneți și vi se va da. Nu ezitați.

Toma Ștefănescu nu ar dori să fie angajat. Preferă să rămână deoparte. Vârsta, detenția îi dăduseră o sensibilitate nebănuită. Socoate însă că este mai prudent să nu refuze. Până să sosească plutonierul care să-l conducă sus, la mansarda cu regim special, securistul deschide aparatul de radio; se transmite o romanță de altădată, care îi cade foarte bine. La plecare, ofițerul îl însoțește până la ușă, îi întinde mâna și îl bate pe umăr. Gradatul îi fixează ochelarii orbi, scuzându-se, așa sunt ordinele. Cu cei de sus toți sunt manierați. Îl prinde de braț și îl conduce la ascensorul ce-l suie până la ultimul etaj.

UN OM BUN

De la Miliția economică, Rubinstein a fost adus înapoi în celulă, la Securitate, unde era anchetat pentru o problemă de spionaj. Avea ochii injectați, fața tumefiată, inergea greu, semn că a fost bătut la tălpi.

- Vai, vai, vai, așa de rău m-au bătut niște brute sadice de credeam că nu mai scap cu viață! Urlau la mine ca niște apucați: "Scoate aurul, jidane! Unde ai îngropat cocoșeii, târtane? Te tăiem în bucăți dacă nu scoți ultimul bănuț! Până aici ți-a mers!" Și dă-i și dă-i fără pic de milă. Ticăloșii, cu câtă poftă m-au chinuit. Parcă erau niște hitleriști fanatici care au trecut la comuniști. Ba pe ușă a intrat și un ovrei de-al meu, un roșcovan cu părul creț, a rânjit arătându-mi dintele de aur și mi-a zis: "Iudă capitalistă perfidă!" N-am putut să rabd și i-am strigat și eu: "Tu, iudă comunistă, rușinea omenirii." A zis haidamacilor: "Faceți-vă datorie, tovarăși." Și a plecat. Din gaură de șarpe l-aș scoate de-aș putea să-i frâng oasele. Și iar am intrat în fabrică. Noroc că a venit un ofițer mai mare care i-a oprit. M-au strâns cu pătura de pe jos, au chemat un sanitar, m-au curățit de sânge, mi-au făcut o injecție de m-am pus pe picioare. I-am povestit cum m-au chinuit nemernicii. M-a ascultat cu atenție. Vedeam că i s-a făcut milă de mine. Mi-a spus că așa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată și că abuzul unor iresponsabili va fi adus la cunoștința celor mai mari. Ticăloșii care s-au infiltrat în partid, care au compromis regimul și instituțiile sale or să fie exemplar pedepsiți. M-a asigurat că mă ia sub protecția sa, dar e bine, el nu mă obligă,

să predau aurul. Așa de frumos mi-a vorbit că îmi venea să-l strâng în brațe și să-l sărut. Și-a dat cuvântul de onoare că n-am să pătesc nimic. Că își pune obrazul pentru mine. Puteam să nu-i spun tot ce am unui asemenea om, care vrea să mă scape de la nenorocire? Am fost cu el și i-am arătat unde e aurul. Nici nu a făcut inventar. Ca să mă scape de proces. Mi-a oferit țigări, mi-a dat o gustare. Un așa om bun nu întâlnești deseori în viață. Zău că am avut noroc. Mă întreb și acum cum poate să trăiască un astfel de om nobil printre tâlhari. Abia aștept să-l mai văd. Nu zâmbiți. Mai sunt și oameni buni pe lumea asta.

Colegii din celulă l-au privit compătimator. Au intenționat să-i spună ceva, dar și-au înghițit cuvintele. "Lasă-l să se bucure. Iluziile nu vor dura. Se va trezi cât de curând. Dușul rece va fi servit la timp. Stratagema anchetatorilor a reușit de minune. Ce n-a putut să smulgă o echipă cu parul, a scos un hoț de milițian cu o vorbă bună."

SCRISORIȘTII

Termenul nu-mi aparține. L-am auzit prima dată prin 1960 de la poetul Horia Nițulescu în celula 28 de la parterul celularului din Aiud. După ce ispășise o condamnare de mai mulți ani, doctorul teolog H. Nițulescu, care scrisese o carte de versuri, **Drumul soarelui**, unde se făcea apologia războiului anti-sovietic la care participase, a fost pus în libertate, însă nu pentru mult timp.

A exersat rând pe rând diverse profesii: salahor la zidărie, ajutor de bufetar la circul de stat, contabil provizoriu la o cooperativă meșteșugărească. A revenit în închisoare în 1958, în urma unui proces regizat de specialiștii securității.

Echipajul celulei, alcătuit după criterii pe care numai conducerea închisorii le știa, era compus din șapte persoane. Un maestru sonzor din Prahova, căruia, în urma unor lovituri în cap la anchetă, îi sunau mereu sirenele în auz, un sătean din Bărăgan, care avusese năravul să vorbească ce nu trebuie, avocatul bucovinean Lauric Filon, un șef legionar, care descindea din cercurile studențești cu tradiție medievală de la Cernăuți și care, în anii puterii populare, se reciclase în șofer de camion.

Personajele pitorești ale celulei erau Dan Esteban și Moș Similache. Ambii erau scrisoriști, adică adresaseră conducerii statului proteste scrise. Pe atunci, denumirea inventată de Horia era deja un epitet hazliu, nu un blazon de noblete merit să-ți confere celebritatea.

Dan Esteban fusese botezat așa de Horia pentru morga

de aristocrat bătrân, la care nu renunțase chiar în mizeria cruntă din Aiud. Aproape că îl uitasem. Au fost atât de mulți pe acolo, încât nu au putut să încapă, nici să rămână în memorie. Mi-am adus aminte de ei în zilele din urmă, când, agresivă și gălăgioasă, ultima generație de scrisoriști a dat buzna în ecranele televizoarelor, a monopolizat paginile publicațiilor, asurzindu-ne urechile cu faptele ei de arme.

Dan Esteban insultase într-o scrisoare partidul și republica. Indignat de un articol publicat în "Scânțtea", în care un reporter se plânga că în vagonul-restaurant al acceleratului București - Constanța nu a găsit mâncarea preferată, tradiționalele sărmăluțe în foi de viță, a pus mâna pe toc și hârtie și a expediat pe adresa gazetei o misivă de protest. "Cum adică, noi nu găsim pâine, carne, brânză, săpun, zahăr și tu te plângi că îți lipsesc sărmăluțele. Scrie, domnule, despre necazurile noastre, ale celor mulți, care ne zbatem în lipsuri și mizerie. Scrisoarea i-a adus o condamnare de zece ani. Dan Esteban accepta cu humor că, datorită vârstei, avea 75 de ani, va rămâne dator comuniștilor, nu va putea să ducă mandatul de condamnare până la capăt.

Moș Similache, dintr-un sat din Vaslui, nu era câtuși de puțin un tip de moldovean blajin; certăreț, de un orgoliu nedisimulat, neașteptat de agresiv pentru vârsta lui, era încredințat că este predestinatul unei misiuni sacre, un fel de cruciat împotriva comunismului, armata lui anti-crist.

Cum satul era un teren prea îngust pentru ambițiile sale combative, s-a pus pe treabă și a întocmit un memoriu voluminos pe care l-a expediat pe adresa Comitetului Central al Partidului Comunist Român. M-a uimit aspectul larg al problemelor angajate de memorialistul țaran. Cerea libertatea religioasă totală. Să nu mai fie arestați preoți și călugări. Să nu mai fie împiedicate procesiunile religioase, hramurile, pelerinajul la mănăstiri. Să fie slobozi robii din temnițe, să se dea înapoi pământul oamenilor, să se ridice corvezile, să se aducă marfă în magazine. Religia să fie introdusă în școală, să se deschidă granițele, să se reducă stagiul militar. Să nu se mai taie pădurile, să nu mai fie otrăvite câmpurile cu chimicale, să nu se mai construiască fabrici și multe altele. Pentru aceasta a

primit o condamnare de doisprezece ani. Moș Similache era un tip formidabil. Dacă mai trăiește astăzi, ar avea peste o sută de ani. După trei luni ne-am despărțit. Fiecare a fost distribuit în altă componență de celulă.

Ce păcat că au trecut prea mulți ani! Jur cu mâna pe inimă că Moș Similache ar fi cel mai indicat om pentru postul de președinte al României, un adversar redutabil al tuturor disidenților. Eu m-aș fi angajat voluntar fără nici o pretenție să-i fiu propagandist. Ne-am zgâriat noi câteodată, moșul era foarte rigid în atitudini și nu înțelegea să cedeze, chiar când nu avea dreptate. Micile necazuri și conflicte, inerente într-un spațiu îngust, se uită. Rămân numai conturul, esența. Garantez pentru exactitatea celor narate. Nu vreau să măresc numărul minciunilor cu unul. Geme pământul de ei în România.

EVADARE DIN PROPRIA PIELE

Ai impresia că plonjezi într-un gol imens.

Ochelarii negri, bine fixați pe figură, te scufundă în noapte. Împins de umăr, înaintezi și încerci să stabilești unele repere de orientare. Zadarnic. Nu știi unde ești, unde vor să te ducă, ce urmăresc să facă din tine. Ești nimic în mâinile lor. Nimeni nu te poate ajuta cu nimic. Ești singur în noaptea infinită. Se deschide o ușă, un pas ușor de pisică, înăbușit de pâslari. O discuție în șoaptă. Probabil instrucțiuni. Îți ascuți urechile. Nu deslușești nici o vorbă întreagă. Sunt prea departe. Pentru ei conspirația a devenit o obsesie. Dușmanii complotază. Vigilență! Oamenii lor știu că mereu li se întind curse la care participă chiar și oprimații. Personalul a învățat să nu se încreadă în nimeni. Să fie disciplinați și ascultători. Să nu facă bine nimănui.

De multe ori, când ți se schimbă anchetatorul, ți se cere să faci o caracterizare a celui care te-a interogat mai înainte. Îți dai seama că prin tine vor să verifice cum s-a achitat de sarcină. Dacă vorbești pe cineva de bine, îi legi pietre de picioare. Dacă îl reclami sau îl critici, îi sporești meritele? Oare nu ai trădat un amănunt care nu a fost integrat în scenariu? Cum să răspunzi ca să nu cazi în cursă, să nu le faci jocul?

La stânga! Miros greu de aer neprămenit. Atenție, cobori! Călcatul în gol te face să-ți pierzi echilibrul. O mână zdravănă te susține.

- Ține-te bine, mă! Mergi înainte! Stai!

După respirație, simți în apropiere prezența unui alt om.

Foşnesc nişte hârtii. Un clichet. Podeaua se mişcă. Eşti în ascensor. Simţi cum cobori. O smucitură. Ai ajuns. Zgomotul unei uşi care se deschide.

- Hai!

Numeri treizeci de paşi.

- Stai!

Zgomot de chei. O voce şopteşte ceva. O cheie se răsucesc în broască.

- Intră!

Miros de igrasie. Îţi smulge ochelarii de pe faţă. Lumina becului te orbeşte. Închizi ochii, îi deschizi. Pupilele se acomodează greu. Caraliul îţi arată cu degetul instrucţiunile afişate pe perete.

- Citeşte! Orice abatere se pedepseşte aspru!

A închis uşa şi s-a dus. Rămâi nedumerit în mijlocul celulei, neştiind ce să faci. Plimbi ochii de la cele două paturi etajate la uşa masivă de fier, la mozaicul lucitor al celulei. Frigul uscat îţi încreţeşte pielea. Nici un zgomot. Liniştea dinainte de începutul lumii. În celulă nu mai este nimeni.

Umblă cineva la zăvor. Se deschide şi apare plutonierul. Te uiţi cu ochi mari, nedumeriţi, la el.

- N-ai citit regulamentul? Când auzi cheia în broască te ridici şi te întorci cu faţa la perete. Ți-am adus traista cu rufe. Na-o!

Se retrage şi închide uşa.

Te simţi singur, părăsit, uitat. Câteva minute numai. Scuturi capul, ca să alungi gândurile încâlcite. Asta e. Marea aventură continuă. Tu şi ei.

Îţi faci curaj. Alungi frica. Simţi cum creşti. Pentru un moment, zidurile dispar. Întinzi mâna. Ai evadat din propria ta piele. Cuşca îngustă te cheamă repede la realitate.

PRIVEGHIUL

În camera muribunzilor, diplomatul agonizează. Singurul ajutor care i se poate da este umezirea buzelor cu apă și ștergerea sudoarei de pe frunte. Nu mai prezintă convulsii. Rostește frânturi de frază. Chipul i s-a destins. Înaintea morții, o lumină vie i s-a aprins în privire.

Nu mai știe unde este. Minteaa îi vagabondează pe drumurile plăcute ale vieții. Pătura soioasă îl acoperă până la bărbie. E nebărbierit și pe vârful capului poartă un fes murdar. Este undeva pe Mediterana, într-o călătorie de plăcere. Alături, o femeie tânără într-o rochie de olandă albă: e foarte frumoasă. Vorbele i se transformă într-un murmur. A rostit de mai multe ori un nume străin. Poate o femeie, poate un bărbat. Nu mai înțeleg ce spune. Respiră tot mai încet. Simt cum se stinge. E una din morțile cele mai liniștite pe care le-am întâlnit. I-am asistat pe mulți, atât pe front, cât și la închisoare, în momentul din urmă. Cadavrele nu mă sperie, dar spectacolul mă obligă la meditație.

Îi strâng mâinile pe piept și îi leg capul cu o zdreanță, ca să nu rămână cu gura deschisă. Simt cum se răcește. Îi acopăr țeasta cu pătura. Câțiva din jur nu au ghicit ce s-a întâmplat. Fac eforturi să se ridice din pat și să se apropie. Îi liniștesc pe fiecare în parte și îi rog să rămână la locul lor. N-are rost să se deplaseze. Se mișcă greu și au nevoie de ajutor. Bat încet în ușa când aud pașii milițianului trecând prin fața camerei muribunzilor. Deschide vizeta și ne privește întrebător.

- Ce vrei, mă?

Îi spun că avem un mort și că aș vrea să-l scot. Produce un efect deprimant asupra celorlalți. Face o mutră acră. "Nu se poate". Rămâne până la deschidere. N-are cum să-l transporte. Intru sub pătură și încerc să dorm. Nu pot. Aud un zgomot. Profesorul, coleg de șuetă zilnică, s-a dat jos și se apropie clătînându-se de mort. Văd că a ridicat pătura. Îngenunche și îl sărută pe frunte. Mă scol și îl ajut să se ridice; îl conduc înapoi spre pat. Are ochii plini de lacrimi. Plânge mortul și se plânge pe el. Oftează:

- Dumnezeu să-l ierte. El a scăpat. A murit ușor?

Încuviințez din cap. Îl ajut să se urce în pat.

Milițianul de serviciu trece de mai multe ori prin fața camerei noastre. Se oprește puțin, ridică apărătoarea vizorului, se convinge că în interior nu se petrece nimic deosebit și pleacă mai departe.

După respirație, îmi dau seama că nimeni nu doarme.

STRIGOIUL

În sediul Securității centrale au fost aduse două pachete. Așa erau etichetați în codul conspirativ cei aduși pentru anchetă în fața biroului special. Veneau de la două închisori deosebite. Călătoria lungă în jeepurile de teren îi obosise.

În așteptarea toaletei de recepție, au fost așezați pe o bancă de lemn, legați la ochi, ca să nu știe unde sunt și ce se întâmplă în jur.

Oamenii Securității au abandonat pentru o oră legile secretului și au slăbit vigilența. Se difuza o întâlnire internațională de fotbal. Fazele erau palpitate și băieții le urmăreau cu răsuflarea oprită. Au uitat de cei doi condamnați care așteptau în anticameră. Unul dintre ei, simțind după miros și după respirație prezența unui confrate, făcu o tentativă de apropiere și îi șopti:

"Mă numesc Gheorghe Albu. Vin de la Aiud. Cine sunteți?"

Urmă o tăcere lungă, plină de precauțiuni. Gheorghe Albu se apropie mai mult, îi atinse mâna, i-o strânse în a sa și continuă:

"Sunt Gheorghe Albu. Mă auziți?"

Celălalt tăcea.

"Pentru numele lui Dumnezeu, de ce nu vorbești? Nu ne aude nimeni. Sunt ocupați cu fotbalul". Tăcerea continuă un timp. După câteva minute de ezitare, vecinul se hotărî să vorbească.

"Sunt Sebastian Lungu. Cred că nu m-ai uitat".

Gheorghe îi strânse mâna cu putere. Erau vechi prieteni. "Nu-ți închipui cât mă bucur".

"Pe mine nu mă încântă această întâlnire. Ascultă bine ce-ți spun. Am trecut printr-o experiență teribilă. Dacă ai putea să mă vezi, seamănă cu un strigoi. Da, sunt un strigoi. Nu mai sunt cel pe care l-ai cunoscut. Ia aminte și trage concluziile pe care le crezi tu de cuviință. Poate nu ne vom mai întâlni niciodată în viață. Comit o mare imprudență, o trădare care mă va costa enorm.

Să nu mai ai încredere în nimeni. Nici în frate, nici în nevastă, nici în copii și nici chiar în tine. Să te temi de tine. De surprizele pe care ți le poți singur oferi. Încercările la care vei fi supus vor fi mai tari decât forțele tale. În fața propriilor tăi ochi reprezinți mult. Ești uriaș. Ți se va demonstra că ești un pigmeu, o zdreanță.

În prima fază îți vor distruge în suflet icoanele pe care le-ai adorat, chipurile oamenilor pe care i-ai admirat. Știu cum s-o facă. Au acumulat o experiență uriașă în acest domeniu. Îți vor tăvălugi reperele de orientare și conceptele pe care ai fost obișnuit să le folosești. Ca să rămâi o frunză bătută de vânt. Poate e bine să faci unele compromisuri și concesii de la început. Eu și ceilalți am plătit scump atașamentul inflexibil, credința fanatică. Cei care dirijează totul nu renunță la scopurile lor și timpul îi favorizează.

Eroi sunt numai cei care reușesc să moară la început. Nu-ți vor face favoarea să te omoare. Ar fi prea ușor și onorabil pentru tine. Îți vor demonstra că ești lichea și îți vei pierde orice urină de respect față de tine. În momentele acelea vor face din tine ce vor. În fiecare fibră îți vor inocula teroarea de care nu te vei lecuî întreaga viață. Când vei vedea de ce sunt în stare oamenii, vei regreta că te-ai născut om. Vei urî omenirea și vei lovi pe oricine îți va ieși în față. Ca un automat, ca un robot. Din acest complex numai zeii te scapă. Pentru a-ți regăsi drumul, trebuie să ai puteri de supraom. Tocmai asta vor să-ți demonstreze, că nu există supraoameni, nici eroi, nici sfinți. Că tot în ce ai crezut este un fals, că lumea în care ai trăit e formată din comedianți scelerați și slugi mârșave.

Nu-ți spun asta pentru a te îngrozi. Poate tu vei găsi o cale salvatoare. Vei avea mai mult noroc decât alții. Nu-ți recomand sinuciderea.

N-ar fi trebuit să-ți vorbesc. Am făcut o mare imprudență. Știu că mă vei trăda și nu voi fi cruțat pentru deconspirarea acestui mare secret. Dacă o vei face, te iert dinainte, am ținut atât de mult la tine".

Meciul se apropia de sfârșit. Se îndepărtară unul de altul. Auziră pașii supraveghetorului.

"Să nu-mi spuneți mie că n-ați stat de vorbă. Să vă aranjați ploile. Banditul tot bandit rămâne până în ceasul morții."

Ar fi vrut să continue, dar se opri. Pe cimentul coridorului răsunau alți pași.

PUTINA TĂBĂCARULUI

În închisoarea din fortul nr. 13 Jilava, rabinul sionist Harper se simțea bine printre legionari. Clipind șiret, câteodată rostea cu tâlc, șugubăt: "Noi, naționaliștii, trebuie să facem un front comun împotriva bolșevismului". Îi plăcea mai ales să se antreneze în discuții teologice cu un grup de preoți verzi, între care dormea pe rogojina de pe prici.

Într-o zi l-am auzit comentând: "Numai în putina tăbăcarului se întâmplă așa ceva. Piei de oaie, de lupi, de iezi, de vulpi, de miei, puse la un loc la argăsit".

Rabinul Harper era obsedat de două idei fixe: Elena Lupescu și complotul antievreiesc al perfidului Albion în cel de-al doilea război mondial.

"Această pretinsă Esteră, comenta el în rarele momente de destăinuire, amanta regelui Carol al II-lea, n-a fost niciodată ceea ce pretindeți voi, șefa unei mafii pe care a dirijat-o cu abilitate și inteligență". N-a fost decât o târfă împuțită cu cap de gâscă; n-a întrecut-o decât Ana Pauker.

Ce deșteptăciune descoperiți în omorîrea lui Corneliu Zelea Codreanu, pusă la cale împreună cu Iorga? I-au asigurat un sfârșit de zeu. Îl scoți noaptea din închisoare, îi pui ștreangul de gât și îl sugrumi, îi mai tragi un glonț în cap, îl stropești cu vitriol, îl arunci într-o groapă, torni peste el o placă grea de beton, pe care o acoperi fără nici un semn cu pământ. Lași să crească deasupra iarbă și buruieni. Ce gândea ea, proasta, că adevărul îl ascunzi sub beton!

Iar Angliei, evreii îi vor plăti o poliță grea. Așa cum știu

și pot ei. Închipuiți-vă, în războiul care a trecut, întreaga conducere a lagărelor evreiești din Germania era în mâna spionajului englezesc, condus de **Intelligence**. Churchill știa mult mai multe din câte se întâmplau acolo decât Hitler. A dat dispoziție să se încurajeze excesele tâmpiților de nemți. Ca să forțeze evreii bogați din lumea întreagă să sară în ajutorul Angliei, ajunsă pe butuci.

Și așa au pierit mii de oameni care ar fi supraviețuit fără nici o intervenție. Cei de acolo se acomodaseră, fabricau bombe zburătoare.

Evreii nu vor uita niciodată. Ascultați-mă pe mine. Anglia nu va mai fi mare putere. M-aș jura pe barba mea, dar mi-a tăiat-o directorul analfabet al Jilavei, care am auzit că a fost aprod la o judecătorie de pace".

Rabinul a tăcut. S-a așezat la locul lui pe rogojină, cu ochii pierduți, mișcându-și buzele ritmic. Se ruga. Era ora când bătea la poarta lui Iehova.

BOZENOVICI

"Mă numesc Bozenovici, am fost Frate de Cruce și sunt condamnat la muncă silnică pe viață. Nu vă uitați la mine că sunt prăpădit, vai de capul meu, mă suflă vântul și am ajuns o umbră de om. Sub pielea mea se ascunde un terorist primejdios. Am aflat în boxă la Curtea Marțială. La anchetă nu prea mi-am dat seama despre ce era vorba. M-a umflat în pumni un procuror militar, o namilă de om, să sfarme piatra în palme, antonescian până în vârful unghiilor. Nu știu când am semnat declarația. În actul de acuzare era scris că, în urma ordinului lui Horia Sima, am făcut acte preparative să asasinez pe conducătorul statului și să instalez la București un guvern legionar. Noroc că poliția m-a descoperit la timp și planul meu criminal a fost zădărnicit. Dacă nu mă credeți, să consultați dosarul de la grefă. Pe Antonescu l-au împușcat comuniștii și prietenii lor. Eu sunt de cincisprezece ani la pușcărie și am să rămân până în ziua de apoi. Magistratul care m-a condamnat a murit de foame într-o celulă la Aiud și a putrezit de mult în cimitirul deținuților. Lucrețiu Pătrășcanu, care a anulat amnistia în care intram și eu, a fost lichidat de tovarășii lui credincioși de luptă. Numai eu am rămas și mai trăiesc, de nu ar mai trăi altul ca mine. De la șaisprezece ani, statul român se îngrijește să am un costum de haine vărgate și în fiecare zi un polonic de fiertură de arpacaș. De la cei de dincolo de gratii n-am mai primit o veste de doisprezece ani. Ai mei poate au murit, poate mai trăiesc.

Am și eu o satisfacție. Știu că n-am să mor prost. Cei de la Serviciul secret mi-au spus ce a fost cu procesul meu, cu cazul Bozenovici. Aveau nevoie de câteva procese menite să-i sperie pe generalii care puneau la cale niște combinații politice

au erau în concordanță cu interesele lor. Jocul a reușit cu ficii. Ce bine e când sacrifici pe altul! Nenorocul meu a fost să-mi ieșit în cale și și-au făcut meseria cu mine. Treburi din a au fost și până acum și or să fie și de-acum încolo. Ierile, reducerile de pedcapsă m-au ocolit. De-a lungul anilor învățat de toate: teologie, istorie, medicină, filozofie, versuri, și străine. Acesta a fost refugiul meu. Dacă doriți, o să vă țin o de prelegeri. Mă pricep. Memoria mă ajută. Veți constata că ăria nu m-a abrutizat.

Înainte de condamnare cântam din muzicuță și improvizam șurință melodii. Băieții și fetele de vârsta mea mă admirau. ăntam seara în parc. Visam să ajung artist. Mai cânt și acum când în când. Muzica mă face să uit că nu mai aud bine, că ea prin sită, că sunt fonf și că în trupul meu s-au cuibărit toa- blile lumii. Am compus un cântec, versuri și melodie. Îl cânt ea atât pentru mine cât și pentru alții. Dacă vă face plăcere, ă vi-l cânt!

Dor de libertăți
Pierdute-n ziduri de cetăți -
Maică Preacurată,
Ai grijă de noi,
Fă-i buni pe cei răi.

.....
Unii cred că l-ar fi ascultat Antonescu, Piki, Mișu și ianu înainte de a-i împușca, împreună cu **De sub bolțile** **recate ale Jilavei**, și ar fi plâns. Cred că nu e adevărat. Prin ărie circulă multe povești".

Bozenovici reia cântecul. Este complet transfigurat. A de adolescența și tinerețea pierdute. Are voce caldă, elată, care se strecoară sfioasă în umbra celulei și se pierde re gratii.

Avertismentul morse îl obligă să întrerupă.

"Gura! Balaurii!"

Luăm poziție corectă la marginea patului și ne facem a esiza că suntem vizionați.

Auzim pasul ușor care trece mai departe.

Nu știu ce le trece celorlalți prin cap, dar pe mine mă dește un sentiment de revoltă și de zădărnicie. Mă prind ăinile de gratii și zgudui pereții marelui celular din Aiud.

UN CAZ

Ședința de lucru a fost scurtă:

"Avem de-a face cu un naiv fanatizat. Șocurile vieții nu au reușit să-l trezească la realitate. După încercarea de sinucidere, cu toată îngrijirea medicală, nu s-a restabilit ca să poată fi supus unui tratament intensiv fără riscul de a crăpa. În nici un caz nu voi face din el un martir. Până la urmă trebuie să-l subordonăm intereselor noastre. Noi știm ce vrem și putem s-o facem.

El, ca toți cei asemenea, trebuie să fie adus în stare să nu mai aibă încredere în oameni și nici în el, să disprețuiască și să urască lumea, voința să-i fie zdrențuită, să acționeze ca un robot la o singură sugestie a noastră, sau la un semn care altora să nu le spună nimic. Să se deteste, iar atunci când nu se va mai putea suporta, să-și ridice singur zilele."

Șeful trase adânc din țigară, se sculă de pe scaun și merse la fereastră. Printre ochiurile plasei de sârmă, destinată să preîntâmpine sinuciderile, luminile orașului trimiteau semnale. Pe străzi, rareori treceau un automobil, un pieton.

Ofițerul cu grad superior se întoarse, se așeză la masă, își propti coatele de tăblia dură și-și învălui cu o privire colaboratorii. Își reluă vorbirea: "Ce se mai aude cu bătrâna cutră Toma Ștefănescu? Mi se pare că a început să aibă procese de conștiință. Așteaptă să învie Cristos a doua oară sau să vină americanii să-l elibereze. Ocupați-vă și voi puțin de el și, în același timp, dați-i și lui o ocupație. Moare de plictiseală. A fost un meseriaș bun, un polițist experimentat. Ne poate

uta chiar în cazul pe care l-am discutat. Nu-l lăsați să șomeze
nă intră în fabrică. Cazul lui e destul de încurcat. Nici mie
mi se pun la dispoziție toate datele. Cei mai mari decât noi
cotesc că încă nu a venit timpul să știm despre ce e vorba.
ați toate măsurile să-l puneți în situația de a lucra. Țineți
ama și de sugestiile lui."

NOROCOȘII

Fără să ne împărtășim gândurile, fără să ne consultăm, am descoperit că toți cei din secția cu regim special am ajuns la aceeași concluzie.

Să nu-i plângem pe cei care au murit în fața plutonului de execuție. Ei au fost niște privilegiați, niște norocoși. Ei n-au mai îndurat foamea sfâșietoare, umilințele și înjosirile, n-au fost roși de îndoială și deznădejde, n-au suportat uzura timpului și inconvenientele vârstei. Au murit tineri, lăsând în urmă un profil atrăgător, figuri cuceritoare, o biografie exemplară. Cât de ușor și-au încheiat viața în comparație cu cei din camera muribunzilor!

Eu am trecut pe acolo și n-am să uit spectacolul bătrânilor înotând în fecale, plini de bube, aiurând, blestemând. Nu mai aveau decât o singură dorință: să moară cât mai repede. Te implorau să le faci ultimul bine. Să-i strângi de gât. Să le dai una în cap, să le sfarمی craniul. Cum ai fi putut?

Comuniștii, după ce au trecut prin școli înalte, nu-ți mai oferă binefacerea de a muri repede, împăcat cu tine însuși.

Te obligă să te târăști prin viață cu procese de conștiință, să-ți reproșezi că ai cedat la tortură, că ai acceptat compromisul.

Norocoșii au plecat dincolo înainte de a fi trecut prin brainwashing. N-au asistat la triumful mișeilor. N-au fost obligați să revină ca strigoii într-o lume pe care au refuzat-o.

Au fost într-adevăr norocoși!

TOȚI PĂDUCHIOȘII BALCANILOR

"Fiecare își are amintirile lui. Unii vorbesc despre o reme de justiție și de libertate. A fost pentru alții, nu pentru mine. Abia veneam acasă de la lucru, nici nu apucam să mă oal pe mâini, că năvăleau peste mine o droaie de gabori, o upă de jandarmi găinari și-mi întorceau casa pe dos. Doar, oar or găsi ceva să mă trimită la pușcărie.

Ce știți voi despre teroarea cazierului de la Siguranță! oate au mers prost în țara asta, numai poliția și listele de specți au funcționat ireproșabil. Și, după cum vedem, omuniștii au moștenit tradiția. Nu puteai să-ți aranjezi o ujbă mai cumsecade, că se băga cineva să-ți strice socotelile.

Când vroiai să te însori și puneai ochii pe-o fată, gata! eneau binevoitorii de-o înnebuneau cu sfaturile lor neroase.

O să umbli cu sufertașul pe la porțile pușcăriei. Salariul o să l toace avocații și drumurile judecății. O să fii expusă la uzurile și brutalitățile agenților forței publice. În casa ta nu va sărbătoare și nici liniște. Nu-ți dai seama ce înseamnă să fii uncată fără apărare în mâinile mârlanilor, să fii la discreția umului jandarm, a răpănoșilor de la siguranță, a lichelelor de la vicul secret, a brutelor de la biroul doi? Habar n-ai de drumul care vrei să mergi. Viața ta intimă va fi profanată. Trepădușii la gazete vor pune în circulație tot felul de infamii pe coteala ta, jurând că-ți aparțin. Îți vor arunca în spate toate catele lumii. Vei afla că ai fost târfă fără condicuță, hoată, gaboandă. Toți păduchioșii Balcanilor își vor bate joc de tine.

Îmi aduc aminte de toate astea pentru că veni vorba despre ceea ce a fost. Cei care nu cunosc trecutul îl laudă. Îl zugrăvesc în culori frumoase. Celui care i-a fost bine își imaginează că și alții au trăit tot așa. Realitatea e în funcție de cei care au dreptul la cuvânt.

Câteodată mai deschid gura și cei care au fost și sunt obligați să tacă.

Eu sunt unul dintre ei. Nu vă cer să mă credeți. Însă e bine să știți că mai sunt și alte voci. Care nu au fost înăbușite. Sunteți obligați să le ascultați și pe ele, dacă intenționați să răscoliți prin cenușa timpului".

Cuvântarea asta a ținut-o într-o cameră boltită de la Jilava un meșter de la **Malaxa**, căruia i-a plăcut cartea. Cum a fost copil sărac, a intrat la stăpân, pe urmă s-a calificat la strung. A fost arestat pentru a cincea oară în viață. Constata cu haz:

- Dacă trăgea cineva o bășină mai tare, mie mi se spărgeau geamurile de la fereastră. Când mă uit în curte: poliția a venit să mă ridice.

EVACUARE FORȚATĂ

Nu mi-am imaginat niciodată ca și din pușcărie să fii dat afară cu forța. Minunea asta s-a întâmplat prin 1964, în plină eră de domnie comunistă. Începuse să bată un vânt nou prin Aiud. Se pare că se împlinea un anumit soroc, stabilit la Ialta. Pușcăriile începeau să se golească.

Advocatul Peetre Gavrilă nu făcea un secret din modul le a gândi:

"Am reflectat îndelung. Pentru mine, închisoarea e o evoluție. În fond, ce aș avea de schimbat? O temniță mică pe una mare. Ne-au ținut douăzeci de ani într-o temniță împuțită i acum ne oferă libertatea. Această libertate înseamnă o țară are a fost transformată într-o închisoare uriașă: de cele mai multe ori fiecare este supravegheatul vecinului. Un gabor fără mbrie. Aici ai satisfacția că le produci o pagubă. Îți plătesc ei lidul de arpacaș și caralii care te păzesc. Dincolo trebuie să suzi pentru a te întreține, să contribui la huzurul celor ce au us genunchiul pe grumazul țării.

Ai mei, câți au mai supraviețuit, și-au făcut un rost pe mărira celor ostracizați. Apariția noastră i-ar aduce din nou în enția poliției politice și a politrucilor. Noi ne-am obișnuit aici. m acceptat banalitatea mizeriei. Și mai presus de toate, viața noastră are un sens. Ne împotrivim răului. Suntem pe baricadă. Incolo nu vei fi lovit, poate, de adversarii reali, ci de cei care nt torturați de grija zilei de mâine și de nesiguranța viitorului.

Compromisuri, abdicări, oboseala vârstei și un sentiment - autodispreț. Iată ce ți se oferă!"

În 1964, când bagheta nevăzută a dat semnalul eliberării tuturor, avocatul Gavrilă a refuzat să părăscă celula.

Dispoziția era categorică. Nici un deținut politic nu va mai rămâne în închisoare. Conducerea a găsit soluția.

Un milițian zdravăn a luat în spate omul scheletic, l-a scos pe poarta cea mare și l-a depus în șanțul șoselei sub ochii mirați ai trecătorilor, care nu mai asistaseră niciodată la un asemenea spectacol. În buzunar i-au îndesat actele de eliberare. Alături au lăsat într-o pungă de hârtie o pâine neagră, o bucată de marmeladă și o sută de grame de slănină sărată.

În urma lui s-au închis porțile masive ale Aiudului. Pușcăria nu-l mai voia, nu mai avea loc pentru el. S-a ridicat, a pășit încet, nesigur, spre o lume pe care n-o mai dorea. Crezuse că i-a întors spatele pentru totdeauna.

UN VIS URÂT

Am călătorit în duba Securității o zi și o noapte. Veneam de la Aiud spre București pentru un supliment de anchetă. Deși n-am fost o piesă importantă în lupta anticomunistă, cineva, acolo sus, m-a încondeiat așa de bine, încât, deși au trecut zece ani de la condamnare, sunt adus din timp în timp într-un birou central de anchetă, unde ofițeri gravi se ocupă de persoana mea și încearcă să-mi descoase toate tivurile memoriei.

Până la Brașov am fost singur în cușca metalică. În urma unui defect al instalației electrice, tot timpul am rămas în întuneric. Din penitenciarul Brașov a urcat un politic. Nu-i mai ețin numele. Fața nu i-am deslușit-o bine. Înăuntru era o reznă s-o tai cu cuțitul. Omul mai avea câteva zile până la expirarea mandatului. A coborât la Ploiești. Era de prin partea ocului.

Am intrat repede în vorbă. Nu era dintre cei tăcuți, între cei hârșâiți în pușcărie. Tensiunea psihică îl împingea la confesiuni. A fost bucuros că a găsit pe cineva să-l asculte, să-l încurajeze. Atât cât m-am priceput, am căutat să-l asigur că îi or da drumul, că a prins un răstimp favorabil.

"Eu, mă băiete, am fost un Mitică, o lichea sentimentală. Un amestec straniu de egoism și omenie. Mi-au plăcut befurile și femeile. N-am fost credincios nimănui, nici chiar mie însumi. Am fugit de greu și nu am stat împotriva celor buni, ca să nu-mi răsucescă gâtul. Nu-mi amintesc să fi dat cu arul în cei lipsiți de apărare. N-am pus niciodată mâna în gât

nevoiașilor, n-am jecmănit pe săraci. Jur pe tot ce ain mai sfânt pe lume că nu știu de ce am făcut patru ani de pușcărie. Poate că au vrut să mă scoată un timp din circulație. La anchetă, după ce m-au bușunat bine, au început să urle la mine. «Spune tot, că te omorâm.» Eram disperat că nu aveam ce să le spun. Până la urmă am prins să le povestesc că am pus în circulație bancuri pe seama partidului, că am răspândit zvonul că vin americanii. Așa am scăpat de bătaie. Când am ieșit din mâinile lor a fost o zi fericită, o zi mare pentru mine. Mi s-au spulberat toate iluziile, lumea asta e de-a-ndoaselea, nebună de legat. Nu ești de aceeași părere?"

I-am răspuns că sunt întru totul de acord cu el și i-am povestit, ca să întăresc această afirmație, un crâmpeli din viața mea.

La Aiud, nu știu de ce, m-au băgat în camera muribunzilor. Îi aduceau acolo pe toți cei care trăgeau să moară. Erau mulți și nu avea cine să le aducă un pahar cu apă. Putrezeau de vii în murdărie. Încerc să uit spectacolul acela oribil și nu pot. Ultimele clipe ale multora erau amăgite de fantasme. Gata să le iasă sufletul, așteptau demnități publice, fotolii ministeriale; organizau guverne, împărțeau funcții înalte, așteptau să se deschidă ușii pușcăriei ca să treacă în revistă o companie de onoare; țara îi dorea cu nerăbdare ca pe niște salvatori care aveau în buzunar cheile fericirii. Poate că aveau și ei dreptate. Lumea este așa cum ne-o imaginăm, așa cum o construim în mintea noastră.

Supraviețuitorii acestor evenimente nu vor mai crede că a existat lumea prin care au trecut. Or s-o considere un vis urât.

Vecinul s-a scufundat câteva minute în tăcere. Cum duba s-a oprit și a presimțit că trebuie să coboare, m-a prins de braț, m-a scuturat și mi-a zis:

"Ai dreptate, ai dreptate. Subscriu. Trăim un vis urât. Nu e posibil să fie în lumea asta, în secolul XX, așa ceva. Nu e posibil! Trăim un vis urât."

A coborât și s-a topit în necunoscutul zilei.

BLESTEMUL MESERIEI

Eram într-o cameră boltită a fortului numărul 13 Jilava, transformat în închisoare cu regim extrem de aspru, în tranzit între pușcăria din Constanța și temnița din Gherla. Hărăgaia de ciment cu izolare riguroasă fusese rezervată pentru legionari și foștii polițiști ai "burghezo - moșierimii". Printre gaborii de seamă se numărau și câteva notabilități de la Siguranța statului, care în 1948 a fost metamorfozată în Securitate. Oamenii erau politicoși și amabili, însă nu-și dezlegau limba ușor. Aveau secretul în sânge.

Pentru că a venit vorba despre lagărul de la Târgu - Jiu, de unde puteai evada trecând pe sub sârmă, ba chiar cu puțină îndrăzneală ieșeau pe poartă, pe sub nasul unei sentinele plictisite, l-am întrebat pe Sava Dumitrescu, fostul șef al secției anti-comuniste din Siguranța centrală, ce a fost cu "cazul Dej", despre care Roller a scris în *Istoria* sa că a întocmit planul insurecției din 23 august 1944, de acolo, dintre sârmele ghimpate.

Sava Dumitrescu a rămas pentru mine tipul de polițist clasic, care nu slujește cu credință la nici un stăpân, având o singură deviză: să asigure prosperitatea breslei din care face parte. Gaborul, o persoană simpatcă și un mucalit fără pereche, mi-a spus după ezitări și fașoane:

"A fost o operațiune de rutină. Ne interesau legăturile pe care Dej le putea stabili cu comuniștii, care începuseră să se niște. Plecarea s-a aranjat cu ajutorul celor ce se aflau sub controlul nostru. Comandantul lagărului a fost pus în temă să

nu ne facă greutate. Dej ezita. Prin canalele noastre, Bodnăraș a fost impulsionat și adus la Târgu - Jiu să-l convingă. S-a urnit greu. Noi, pe urmele lui, nu-l scăpam din vedere. N-am realizat nici o pricopseală. Era ținut pe o linie moartă. În acest caz, comuniștii au lucrat clasic, după legile conspirației: oricine a intrat în obiectivul poliției este exclus de la orice acțiune principală. Am mirosit afacerea și nu ne-am mai bătut capul cu el. A stat tot timpul în ascunzători oferite de ramura de stânga a țărâniștilor din Vâlcea: învățătorul Roșianu, popa Cumpănașu, popa Marina. Când a ajuns mare, Dej i-a răsplătit cu generozitate. Roșianu a ajuns ministru, Marina - patriarh, Cumpănașu - general de securitate. Imaginați-vă cum vine asta, un popă general de securitate. La comuniști totul e posibil. Dacă treburile mergeau prost pentru ei, îl umflam și pe el, și pe gazde și-i guițam pe toți, cum se zice în limba noastră. Aveam semne că Skorzeny începuse să miroasă ce se pune la cale în România și puteam să dăm de dracu.

Ne-am dat bine seama că Bodnăraș avea mandatul să vorbească în numele Kremlinului. Pentru acest scop a fost parașutat și avea acces la Palat. Ne-a scăpat oarecum de sub control. În jurul regelui nu prea aveam acces. La palat era un om care se pricepea să aranjeze și să dregă, un polițist de mare clasă: Bianu. Biroul 2 n-a fost nici el străin de ce se întâmpla.

Veneau rușii. Nu-i mai putea opri nimeni. Generalii, speriați, au căutat și ei o ieșire. Antonescu îi angajase prea mult cu nemții. Trebuia făcut ceva ca să-și salveze pielea.

Polonezii au pățit-o rău la Katin, deși nu au colaborat cu Hitler. Noi, cei de la Siguranță, eram la pândă, numai ochi și urechi. Nu ne-am amestecat, să nu stricăm treburile. Lui Antonescu îi apusese steaua. Erau în joc interese mari și, bineînțeles, și soarta noastră. El devenise un cadavru politic. Aștepta cioclii.

Știți dumneavoastră: polițistul servește stăpânul, dar este complice cu hoțul. Ce să-i faci?

Acesta este blestemul meseriei!"

KARMA

În celulă am rămas numai noi doi. Camaradul meu de penitență era un bătrân simpatice. Vorbea frumos și își cântărea cuvintele. Despre el nu povestea nimic. Nici eu nu am încercat să-l iscodesc.

Tocmai când ne așteptam mai puțin, ofițerul de la grefă a deschis vizeta și i-a făcut cu degetul un semn să se apropie. I-a verificat identitatea. Datele personale, rostite cu voce joasă, corespundeau cu cele din hârtii. Omul în uniformă a închis vizeta și s-a dus.

Bătrânul s-a așezat pe marginea patului, lângă mine. Vizita grefei anunța despărțirea. Era vădit emoționat.

Îmi părea rău că nu vom mai fi împreună. Începuse să-mi fie drag. S-a uitat lung în ochii mei și, fără ezitări obișnuite, a început să vorbească. Cuvintele îi zburau din gură.

"Și eu am vrut să schimb lumea. Am avut cumplita naivitate să cred că în politică se pot introduce omenia și onoarea. Politica a fost și rămâne domeniul duplicității, al perversiunii și al loviturilor lașe. Dincolo de această realitate - vorbe, vorbe și iar vorbe.

Stăpânii lumii trebuie să știe să mintă cu dezinvoltură și să ucidă cu sânge rece. Asasini nu lucrează cu barda, cu pistolul, cu ștreangul sau cu otrava. Acestea sunt bune pentru romanele de senzație. Marii ucigași sunt persoane foarte respectabile, care au reputație de umanitariști, pacifiști, filantropi, rafinați oameni de cultură. Posedă diplome, titluri, decorații. Au metode subtile de lucru și roboți pentru

execuție. Au bombe atomice și mai presus de toate țin în mână băierile pungi, pâinea și cuțitul. Comuniștii or fi ei înculți, bătărași, violenți, sadici, dar cunosc oamenii, știu unde și cum să-i lovească. Le-a sosit timpul să sugă țâța. Le bate vântul în pânză. Marile puteri i-au instalat la cârmă. Știu ele de ce. Și nu poți să-i mai dai jos. Au puteri discreționare și țin cu dinții de scaune. Pentru a se menține, ei știu bine că trebuie să doarmă cu cuțitul la brâu și cu barda sub cap. Numai o conjunctură defavorabilă îi poate da jos. Când le va bate ceasul, chiar copiii lor le vor da un șut în fund.

Acum e vremea armagedonului și a tâlharilor. Fiecare să se salveze cum poate, fără să strângă de gât pe cel de alături. Înțelepciunea este să-ți găsești un bârlog sigur și să contempli impasibil lumea în care trudesb proștii, mor nebunii și trăiesc bine deștepții, fără să asude. Intelectualii nu au de ales: ori se prostituează, ori mor cu gâtul în șbilțul hingherului.

Tu nu ești de vină că nu poți să pricepi ce-ți spun. Toată răspunderea o poartă cei care te-au zăpăcit la cap cu nărozii. Vremea iluziilor a trecut, băiatule!

Te uiți la mine și ai vrea să mă întrebi cum am ajuns aici, în beuca asta nenorocită, când mi-am însușit principii atât de sănătoase.

A gândi e una, a acționa e alta. Nu e suficient să ajungi la unele concluzii. Sunt victima unei structuri de idealist incurabil, asta îmi guvernează faptele. Nu puteam să lipsesc de aici, de lângă tine, să nu fiu alături de leproși pământului. Ce straniu animal se ascunde sub pielea noastră! Gândim la antipozi și mergem pe același drum.

În tine mă regăsesc pe mine, cel de ieri, cel de totdeauna, pe care am vrut să-l înșel, să-l alung, să-lucid.

Karina, Karma, mai presus de toate! Ea hotărăște, nu noi. Noi suntem uneltele ei docile.

Dacă vei avea vreodată timp și posibilitate, să te ocupi de gândirea Indiei. Ea îți oferă multe răspunsuri. Nu uita! Aud pași. Umblă la ușă. Vin să mă ia. Îmi strâng boarfele. La revedere!

Următoarea întâlnire - la poarta raiului sau a iadului. Încă o dată, cu bine, băiete! Dacă pe lumea asta mai este și bine."

Caraliul deschise ușa. La centură - o legătură cu chei mari. Cascheta trasă pe ochi. Se apropia de sfârșitul schimbului; părea plictisit.

- Mă tu ăla care te știi că te iau! Hai mai repede! Cotrențele și la drum!

Bătrânul întoarse capul din ușă. Parcă ar fi vrut să mai zică ceva, dar se răzgândi. Ușa se închise cu o bufnitură surdă în urma lui.

Zgomot de pași pe pasarelă, apoi nimic.

PROHOD

A coborât o iarnă grea în Dobrogea. Pustiul năpădește în Valea Kara-Su. E mai frig ca oricând. Vântul aprig îmi arde fața. Măinile mă ustură. Picioarele au înghețat. Las lopata la o parte și joc pe loc ca să mă încălzesc.

Pământul din vagon, escavat din albia canalului, s-a transformat în beton, s-a lipit de podea. Lopata nu poate să muște decât o bucată de lut solidificat.

Dinspre mare bate un vânt tăios, care se tânguie, geme și vrea să ne arunce de pe platforma vagoanelor pe taluz.

Soldații din cordonul de pază sar și ei pe loc, strigă, bestemă, înjură. Noi suntem vinovați că au fost aduși pe șantier. De ce nu ne-am văzut de treabă? Se iau la întrecere cu vântul și strigă:

"Haide, mă! Dă din lopată! N-ai venit aici să faci burtă!"

Sînt că îmi plesnesc buzele. Un soldat n-a mai putut ține automatul: i-a căzut din mână. Pe obraz are șiroaie de lacrimi. Șeful escortei se zbârlește la el și aleargă nervos de la un post la altul. Îi e teamă că nu mai poate asigura paza. Schimbă santinelele la fiecare jumătate de oră. Milițianul care însoțește detașamentul pe șantier, șeful escortei și tehnicianul din administrația canalului discută pasionați. Se apropie de ei pontatorul și brigadierul. Păstrează o distanță respectuoasă. Toți au căciuli înfundate pe urechi, mănuși groase, haine de protecție. Prin flenderițele noastre străbate vântul, pătrunde gerul.

Măinile continuă să mă uture. Le strâng la subsuori.

Privesc la colegii din alte vagoane. Toți tropăie. Nimeni nu lucrează. Fără să mai așteptăm vreo dispoziție, sărim jos de pe platformă. Vagoanele, taluzul ne apără de vânt. Santinelele fac semne, protestează disperate. Nu mai pot îndura. Vântul urlă asurzitor. Trăsnește din senin. E un spectacol copleșitor. Cerul se întunecă văzând cu ochii. Coboară, aproape să-l atingi cu mâna. Umbrele se prăvălesc peste noi.

Speriat, șeful de escortă sună adunarea. Aruncăm lopețile. Ne îmbulzim unul în altul. Cei din mijloc sunt la adăpost. Brigadierul strigă să ne încolonăm. Militarii numără de mai multe ori. O evadare îi trimite și pe ei între sârmele ghimpate. Fac cerc în jurul nostru. Par derutați. Abia mai țin arma în mână. Cei doi kilometri până la colonie îi parcurgem alergând. Ne iese sufletul până la poartă. Suntem numărați și iar numărați. Soldații ne blestemă să ne rămână oasele la Canal. Nu-i băgăm în seamă. Fugim spre baracă. Avem cel puțin un adăpost. Urc la cucurigu, mă dezbrac, pun toate boarfele peste pătură. Mă încălzesc dârdâind. Vocile încep să se stingă în jurul meu. Nu pot să-mi dau seama dacă dorm sau dacă sunt treaz.

Furtuna nu se potolește. Parcă s-au răzvrătit toate stihiiile lumii. Geamătul vântului seamănă cu un cântec de înmormântare. Un prohod siberian.

Baraca se estompează. Îmi înțepenesc și gândurile. Plutesc undeva pe ape nedefinite, între trecut și viitor. Prezentul nu există.

ANGAJATA NOASTRĂ PERMANENTĂ

Camera zero, camera condamnaților la moarte, este bine izolată de restul încăperilor aflate sub bolțile de ciment ale închisorii Jilava. Plutonul de execuție nu se arăta grăbit să trimită în brațele morții pe cei osândiți de justiția poporului. Se așteaptă săptămânîni, luni, ani. Ori de câte ori se deschidea ușa te așteptai să fie ridicat cineva pentru a fi expediat în veșnicie. Uneori cel chemat era dus la o anchetă la interne sau în provincie, ori într-o casă conspirativă cu regim special. Se pornea de la principiul că un arestat nu spune niciodată totul. Chiar după ani de anchetă se putea stoarce de la el ceva util pentru Securitate. Înainte de a-ți da sufletul, anchetatorii se străduiau să-ți simulgă ultimul secret. Dintre cei considerați de mult morți, unii au fost reîntâlniți în condiții bizare, căzuți într-o muțenie totală. Alții, în special curierii internaționali ai subversiunii, sau cei instruiți în lagăre speciale din Vest, au fost predați sovieticilor și nu s-au mai întors.

Într-o zi a fost adus în camera zero un profesor tânăr, implicat fără voia lui într-un complot pueril. Toți conjurații fusese rădmnați la moarte. Nemaiputând suporta războiul nervilor, ceru ofițerului de serviciu, venit să asiste la distribuția mesei, să fie trimis la stâlpul de execuție. Acesta îi explică politicos că totul se desfășoară după un plan minuțios stabilit. Îi recomandă să aibă răbdare. Să nu-și închipuie că este neglijat, uitat. La timpul potrivit va fi trimis în Valea Piersicilor. Cineva ține o evidență riguroasă. El nu poate interveni pentru grăbirea execuției. Ar strica programul.

Pe la început, coridorul din fața condamnaților la moarte nu avea lumină. Spre miezul nopții apărea un grup de milițieni cu felinare. Unul dintre ei, cu o listă în mână. Trăgeau zăvoarele, descuiau anevoie broasca ruginită. Condamnații la veșnicie se ridicau, priveau unul spre altul, se apropiau de ușă să audă mai bine.

Milițianul ridica felinarul, silabisea greu numele. Prin liniștea fierbinte se auzea respirația greoaie a celor care așteptau. Pe frunți apăreau broboane de sudoare. Cei strigați îi îmbrățișau pe cei rămași. Lacrimi curgeau pe obraji scofâlciți. Cei de pe listă erau conduși la fierărie, unde li se tăiau lanțurile, apoi erau dați în primire, în poartă, unui grup de militari cu pistoale automate. Se verificau listele, cel care își auzea numele era îndemnat să urce în grabă în dubă. Uneori rămâneau câțiva care nu figurau în tabel.

"De ce p..... va adus aici, mă? Nu sunteți programați pentru noaptea asta."

"Hai, tâmpiților", se adresau milițienilor, "duceți-i înapoi. O să le vină rândul altă dată. Atunci când va trebui. Moartea nu pleacă niciodată la plimbare. Este angajata noastră permanentă."

PERCHEZIȚII ÎN VIAȚA CIVILĂ

"Nu-ți dai seama ce înseamnă să trăiești ani de zile sub presiunea amenințării și obsesiei percheziției. Tensiunea îți roade nervii. Șocurile succesive îți destramă sufletul.

Închipuiește-ți, noaptea, când abia ai adormit, când ești în baie sau când te așezi cu copiii la masă, ușa este forțată, în casă dă năvală o echipă de polițiști cu fețe încruntate, cu priviri sumbre. Îți flutură în fața ochilor o hârtie, dispoziția legală de percheziție, semnată de nu știu cine sau fabricată de ei, pentru nu știu ce motiv.

Încep să scotocească peste tot, îți răvășesc rufele, scot cărțile din rafturi, ciocănesc pereții, dușumelele. Se urcă în pod, coboară în pivniță, sondează prin grădină.

Nevasta stă cu mâna la inimă, îi urmărește îngrozită. Copiii s-au strâns unii în alții, neînțelegând ce se întâmplă.

Ei își continuă treaba cu îndârjire căutând ceva de care depinde probabil soarta lumii. Scormonesc indecent prin amintiri, toate lucrurile tale intime sunt la discreția lor, calcă nepăsători pe secretele vieții tale. Au dreptul absolut să știe, să vadă, să pipăie tot. Ție îți este interzisă orice informație despre ei, despre patronii lor adevărați. Le sclipesc ochii când văd un lucru deosebit, un obiect de preț păstrat cu grijă, care uneori dispare în buzunarele lor flămânde.

Răsucesc pe o parte și pe alta troncotele și cărpele murdare. Și vezi cât sunt de nemulțumiți că nu dau de urma nici unui complot.

Până la urmă nu găsesc nimic suspect, totuși mai caută,

insistă. Îți dai seama că scopul principal este să te ducă la limita răbdării, să te oblighe să-ți iei lumea în cap, să renunți la tine. Socoteala celor care îi dirijează din umbră este bine făcută. Vor să scoată din circulație un adversar fără să li se poată reproșa ceva.

Îți trebuie o doză uriașă de calm ca să nu-ți ieși din fire. Ești cu ochii în patru: pot să-ți șterpească vreun lucru de valoare, să-ți plaseze în casă material compromițător, manifeste incendiare, chemări la revoltă, vreo armă.

Există metode teribile cu aspect inofensiv, perfect legale, care te înnebunesc pe tine și pe cei din jur, care te împing la disperare, la gesturi necugetate. Mafă din spatele legii este bine educată, ingenioasă și își cunoaște meseria. Treburile astea nu le întâlnești în gazete, în arhive și nici chiar în cărți.

Numai cei care le-au suportat le cunosc bine.

Întreabă-i pe ei, nu pe savanții care scriu istoria din fotolii, dacă vrei să știi ceva din cele câte au fost. Mulți ar vrea să transforme această trecere prin Zodia Căpăunilor într-un cimitir neconsemnat pe nici o hartă."

MAGUL

"Pentru voi, eu sunt o fosilă. Să nu crezi că e departe ziua când și tu vei fi o fosilă pentru generația ce se ridică și care te împinge cu brutalitate la o parte, să-și facă drum în viață, să se așeze pe scaunul în care șezi bine și socoți că ți se cuvine de drept și pe veci.

Am devenit venerabil ca niște moaște. Nu mai interesează pe nimeni zbuciumul, drama vieții mele, reușitele și înfrângerile. Nimeni nu-și mai dă osteneala să mă conteste, să mă critice. Sunt un monument plictisitor pe care edilii consideră că nu trebuie să-și dea osteneala să-l dărâme.

Nu vă sunt nici adversar, nici prieten. Și pentru că văd că ești singurul care-ți pleci urechea să mă ascuți, am să-ți spun și eu câteva cuvinte.

Să nu-ți închipui că ai să pleci din viață cu mâinile curate. Ea este astfel fabricată ca să-i mânjească pe toți. Sfătuiesc pe cei ce vor să mă asculte să facă unele compromisuri acceptabile, atât cât mai e timpul. Să nu încerce imposibilul. Marile puteri ne-au hotărât soarta fără drept de apel. Ne-au înjugat la carul comunismului. Convinși sau neconvinși, se vor găsi destui care să te croiască cu biciul. Etapa aceasta va dura mult timp, până cei care au cunoscut un alt mod de viață vor fi în mormânt. Pentru ca o revenire la trecut să fie imposibilă. Asta a fost strategia lui Moise, a rătăcirii în pustiu; se aplică și azi. Ai fost educat să nu ai încredere în francmasoni. Eu am fost unul dintre ei. Lărgește-ți orizontul. Nu refuza adevărul. Statul român modern este o creație a francmasoneriei. Numai

prin intermediul lojilor am avut acces, minor, ce e drept, la posturile de comandă. Ce contează douăzeci de milioane de valahi. N-a plâns nimeni după ei. Ne-am închinat cinci sute de ani la turci. Ca să ne vindecăm de complexe, am inventat o istorie eroică. Și alții fac la fel. Francezii, ca să uite marca lor înfrângere din 1940, au inventat legendele rezistenței. Dar să revenim la subiectul nostru, să nu mai lungim vorba. Acomodează-te cât mai e vreme, până nu este prea târziu, când vei plăti scump și vei fi obligat să-ți mutilezi sufletul. Cu talentul, cu puterea ta de muncă, socotesc că ai un cuvânt de spus. Aranjează-ți o platformă ca să poți să deschizi gura. Bătrânețea și moartea vin mai repede decât te aștepti. Să nu pieri ca un anonim. Trebuie să-ți spui cuvântul, pentru că poți."

Așa îmi vorbea prin '47 - '48 unchiul Tică, o rudă îndepărtată a mamei. Ne-am întâlnit după cinci ani la Valea Neagră, ca să construim socialismul. Eu la roabă, el la sortat zarzavat. A avut sfaturi utile pentru alții, dar pe el n-a știut să se mântuiască. L-au adus aici împreună cu **magii**, cei ce s-au orientat după steaua roșie de la Kremlin. A ajuns în același loc cu noi, cu zăluzii, ca să constate falimentul înțelepciunii. La poarta coloniei, văzându-i așa de dărânați, comandantul lagărului, un evreu dezghețat la minte, a început să se vaite:

"Cine i-a adus pe capul meu? Aștia or să intre martiri în istorie și pe mine mă vor trimite în fața tribunalului pentru crime împotriva umanității."

N-a fost nici una, nici alta. **Magul** a murit acasă, la câteva luni după eliberare. Toate rudele au pus mână de la mână ca să-i facă o înmormântare creștinească. Evreul comandant a ajuns în Palestina. Mi-a povestit un marinăr care a fost închis cu noi cât s-a bucurat de mult când l-a întâlnit la Tel - Aviv. Au petrecut câteva ore într-un birt de tip bucureștean, unde nu pătrundeau rabinii habotnici. Au băut o sticlă de vin, au mâncat mititei și au vorbit despre Valea Neagră ca despre un câmp hazliu și plăcut din viața lor.

Așa apar lucrurile când le privești de departe.

RECOMANDĂRI LA DESPĂRȚIRE

Înainte de a-i înmâna formele, ofițerul de securitate îi face unele recomandări:

- Biletul de eliberare nu înseamnă că ne-am despărțit pentru totdeauna. Noi suntem peste tot și avem puteri pe care nu le îngrădește nici o lege. Din evidența noastră nu te șterge decât actul de deces.

În primul rând, să nu suflă un cuvânt despre câte ai văzut, ai auzit sau ai pățit. Ne cunoști, vă cunoaștem. Nu-ți cer să semnezi nici o hârtie, nici o declarație, cum că vei respecta legea. Nu punem preț pe angajamentele formale, ci pe fapte. Știu că nu vei colabora cu noi. Nu ți-o cer. Avem suficienți oameni. Nu putem lucra cu toți cei care ni se oferă. Să nu încerci să întreprinzi ceva împotriva noastră. Să ne lezezi cunva prestigiul, să ne știrbești autoritatea. Vei fi pus la încercări.

Nu lega prietenii, nu încerca să te faci cunoscut, să devii popular. Chiar dacă-l saluți pe un adversar de-al nostru, considerăm că participi la un act de ostilitate împotriva regimului. Poate vrei să publici. Pentru asta trebuie să ți se acorde dreptul de semnătură. Cu aprobarea Securității. Și nu gratuit. Noi nu suntem ceea ce își închipuie unii, o instituție polițienească de represiune politică. E cea mai complexă și eficientă organizație pe care a avut-o vreodată statul român. Suntem implicați în toate domeniile vieții. Supraveghem, conducem, controlăm, suntem pretutundeni, în țară și în străinătate. Crizele, insuccesele nu ne clatină. Mâna noastră ajunge oriunde în lume. Ca să devii cineva aici, în orice

domeniu de activitate trebuie să ai asentimentul nostru. Nimeni nu se poate strecura. Nu facem concesii și plasa noastră e așa de deasă încât nici un nedorit nu trece prin ea. Într-o serie de ramuri de activitate îți recomandăm să nu încerci să pătrunzi. Justiția, învățământul, diplomația și orice domeniu care intră în tangență cu secretele de stat, sau unde trebuie să lucrezi cu oamenii, sunt rezervate pentru cei verificați și care și-au trecut cu succes examenul de fidelitate. Repet. Nu uita că noi suntem peste tot. Știm tot, auzim tot și nu tolerăm nici un act de ostilitate împotriva noastră.

Ai suferit destul. Din cauza ta, bineînțeles. Să nu ne pui în situația neplăcută să ne ocupăm din nou de tine. Noi suntem pumnul necruțător al clasei muncitoare.

- Știam de mult.

- Ți-o repetăm, ca să nu uiți. Și acum: La revedere.

- Mai bine: Adio!

Ofițerul de securitate ridică din umeri.

FĂRĂ CUVINTE

Jilava, 1950.

Pline până la refuz, beciurile boltite ale fostului fort nr. 13 sunt ocupate de viermăria arestaților. Nu mai este nici un loc liber pe priciurile suprapuse, la șerpărie, adică sub pat, pe cimentul de lângă ușă, din jurul hârdăului lui Petrache. Un amalgam nemaipomenit de profesii și categorii sociale. Își fură aerul, își fac viața grea, își amplifică chinurile.

Majoritatea o constituie luptătorii din rețeaua subterană a Gărzii de Fier, angajați în lupta împotriva frontului roșu, și aderenții grupărilor de rezistență neînregimentate partinic.

Temnicerii, școlarizați în grabă, încurcă rosturile măsurilor concentraționare și tulbură cu o perversă inocență știința represivă a proletariatului internațional, omologată la Kremlin.

Camera zero, unde vor fi izolați până la execuție condamnații la moarte, încă nu există.

Inginerul Șerban Secu, Obreja, Puiu Florescu, care luaseră în 1949 ștafeta conducerii activității ilegale a Mișcării Legionare și care au organizat grupurile de luptă din munți, căzuseră într-o ambuscadă a Securității și, după o anchetă înspăimântătoare, într-o improvizație juridică, au primit sentința capitală.

Așteaptă moartea în meditație, în tăcere și în rugăciune, fără poze eroice, fără lamentări.

Cei din jur îi urmăresc cu un amestec de curiozitate și de respect, nu-i deranjează cu întrebări sau cu încurajări.

În fine, sunt chemați, în fața plutonului de execuție. Flutură mâna din prag, în semn de rămas bun. O sută de oameni, ca la o comandă, se ridică în picioare. Nu se rostește nici un cuvânt. Totuși...

Îi însoțește murmurul rugăciunii preoților ortodocși, căzuți în genunchi, binecuvântarea prelaților catolici. Rabinul și-a pus cornul de rugăciune pe frunte, socialiștii și rezistenții salută. Oamenii sunt solidari în fața veșniciei. Cel puțin pentru o clipă.

DIALOG ÎN MIEZ DE NOAPTE

Și cu răul te obișnuiești în viață. Singur în celula Securității, Vasile Albu străbate cu lumea gândurilor sale cele șaptesprezece ore de veghe și, când sună stingerea, se dezbracă în grabă și se bagă sub pătura veche, roasă de ani. Măinile și le lasă afară, la vedere, pentru control. Încă nu are de gând să se sinucidă. Obosit de poziția imobilă de la marginea patului, celula e prea mică și nu-i oferă spațiu să facă niște pași, adoarme repede. Din când în când, gradatul de pază de pe coridor ridică apărătoarea vizorului de supraveghere și aruncă o privire cercetătoare în interior. Nimic suspect.

Către miezul nopții, șeful de noapte al arestului alunecă în celulă, se apropie de pat și îl zgâlțâie de umăr.

- Sus! Îmbracă-te!

Vasile se desmeticește imediat. Ancheta de noapte. O metodă cunoscută. O știe de mult. Ești trezit din somn. Te iau repede. Nu-ți lasă timp să te regăsești, să-ți aduni gândurile, să-ți recapeți luciditatea și controlul. Unul sau mai mulți anchetatori te bombardează cu întrebări. Fiecare cuvânt e o capcană, o încercare de a te dezarma, de a-ți descoperi părțile vulnerabile. Știe ce-l așteaptă.

Securistul îl privește cum își pune pantalonii, cum își îmbracă zeghea. E nerăbdător să-l ducă la anchetă. La instruire a fost avertizat că banditul e perfid, întârzie, caută să câștige timp pentru a ieși de sub toropeala somnului, ca să anihileze efectul surprizei.

- Hai mai repede! Nu avem timp de așteptat!

Îi fixează ochelarii orbi, îl împinge pe coridor, după câțiva pași îl învârteste de mai multe ori ca să nu se mai poată orienta, ca să nu-și dea seama încotro merge.

Ajunge într-o încăpăre cu covor moale, cu aer plăcut. Când i se iau ochelarii, constată că este într-o cameră puternic luminată. În fața lui, în spatele biroului tip, un ofițer în uniformă Securității studiază un dosar. După numărul stelelor, este locotenent-colonel sau colonel. Pare destul de tânăr pentru gradul pe care-l are. A întâlnit numeroase grade inferioare cu părul alb. Omul care l-a adus a dispărut pe nesimțite. Ofițerul ridică ochii, îl examinează degajat și-l invită să ia loc pe un fotoliu comod din fața biroului. E un semn de prețuire, o tentativă de înlăturare a distanței. Un anchetat este introdus, de obicei, într-o boxă mică din colțul camerei. De astă dată, specialistul în grija căruia a fost dat vrea să creeze o atmosferă de intimitate. Zâmbește. Aprinde o țigară. Îi întinde și lui pachetul.

- Pofțiți, serviți. Vă pot oferi un foc.

- Mulțumesc! Nu fumez.

- N-ați fumat niciodată?

- Nu, niciodată.

Pufăie urmărind rotocoalele de fum.

- Uitasem. Sunteți din cei care nu sunt stăpâniți de patimi. Sunteți angajat pe drumul perfecțiunii.

Vasile se face că nu înțelege ironia.

Ofițerul mai trage câteva fumuri, se lasă pe spatele fotoliului și începe cu o voce măsurată:

- În noaptea asta doresc să purtăm o discuție amicală, de la egal la egal. Nu iau nici o notă, nu-ți cer nici o declarație. Un schimb de opinii sincere, ca între prieteni. Securitatea nu este ceea ce își închipuie mulți, o organizație de brute care te piscază cu parul. Au fost multe excese în trecut, când nu aveau cadre formate. Azi e o instituție de intelectuali cu înaltă pregătire, pusă în slujba progresului, a științei și menită să apere interesele naționale.

Aș vrea să mă ajuți să înțeleg unele mecanisme intime care îmi scapă. Cum e posibil ca, într-o lume care s-a schimbat radical, să te cramponezi pe poziții absurde? Numinai din orgoliul de a fi consecvent, din mândria de a fi egal cu tine însuși, din fanatism orb?

Vasile înalță capul și-l privește pentru prima dată în ochi. Cât de sincer poate fi un comunist care pe deasupra este și ofițer de Securitate, un om care a fost format în spiritul duplicității și al vicleniei? Înghițe în sec.

- Mă studiezi, după câte văd, asta îmi demonstrează că am în față un om interesant, de care merită să mă ocup.

Vasile Albu părăsește carapacea de prudență și de rezervă.

- Se spune că vorbele te ajută să te aperi de dușmani și să te ferești de prieteni, să-ți ascunzi gândurile, să-ți maschezi intențiile. N-am fost adeptul acestei teorii. Altminteri n-aș fi mers alături de Garda de Fier, care n-a lipsit niciodată de la plătitul oalelor sparte și de la împărțitul pagubei. N-aș fi făcut atâția ani de pușcărie. N-aș fi sacrificat totul, nu mi-aș fi riscat viața. Pretind că umblu fără ascunzișuri. Eu am pierdut totul. Chiar și hainele astea împruțate pe care le port sunt în inventarul penitenciarului. Nu mai am ce pierde. Pot spune adevărul fără rezerve. Am renunțat de mult la gândul că voi ieși din închisoare. Aceasta mi-a dat liniște și împăcare.

- Suntem cei tari, într-adevăr, însă uneori mai facem și concesii.

- Sunteți cei tari. Dar nu prin voi înșivă. Dacă armata sovietică nu venea în România, astăzi nu existați.

- E o ipoteză pentru coșul de gunoi al istoriei. Cine vrea și are timp, s-o întoarcă pe o parte și pe alta. Esențialul este că puterea este în mâna noastră. Nimeni n-a dispus și probabil nu va dispune nicodată de o forță atât de bine organizată, n-a putut să concentreze într-o mână toate resursele materiale și să declanșeze atâtea mijloace de constrângere. Orice greșală am face, orice criză ar surveni, nu ne afectează și nu suntem dispuși să cedăm altora nici o parte din puterea noastră.

- Pentru asta plătiți un preț nemaipomenit de mare. Vă vindeți sufletul.

- Prostii, sufletul nu există. E o închipuire a celor cărora viața le interzice satisfacția materială. Remușcări au numai oamenii slabi. Așa că prețul de care amintești nu mă sperie, nu mă impresionează.

- Înțeleg, înțeleg!

- Dacă înțelegi, de ce nu ești maleabil? Omul nu trebuie să fie un fixist. Se adaptează condițiilor de mediu. Numai berbecii dau cu capul în oglinzi. Poate că au dreptate cei care susțin că nu sunteți normali. Că cea mai bună măsură ar fi să fiți trimiși la tratament într-o casă de sănătate mintală.

- Nu sunteți primul care faceți această afirmație. Și premergătorii burghezi făceau aceleași reflecții: Normal este numai modul meu de a gândi; altul reprezintă ilogicul și demența.

Ofițerul de securitate se apleacă înainte și-l privește cu ochii pe jumătate închiși. Vasile Albu simte că trebuie să continue.

- V-ați închistat într-un sistem de gândire care nu are nimic de-a face cu realitatea, pe care de multe ori în intimitate nu-l admiteți. Vă convine, însă. Vă convine, pentru că vă bucurați de privilegiu și avantaje. Un nou sistem feudal. Viața, însă, merge alături, pe propriile ei albi. Nu noi, care suntem prea slabi, nu capitaliștii, cărora le convine comunismul, vă vor răsturna, ci timpul o să vă înlăture. Sunteți îmbătați de putere și succese și nu puteți să înțelegeți că există și oameni care refuză tentațiile acestei lumi. Aceștia sunt invulnerabili, au în mâinile lor o armă redutabilă, sacrificiul.

Anchetatorul își păstrează calmul, ba chiar îl privește distrat. Izbucnirea lui Vasile Albu nu-l contrariază, nu-l irită. Perfect stăpân, îl întreabă:

- Consideri că te numeri printre ei?

- Încerc.

- Vei izbuti?

- Sper că da!

- Eu sper că nu. Nu există invulnerabili. De ce ții morțiș să ți se dovedească?

- Invocați principii înalte. În schimb faceți o meserie murdară.

- Nu te revolta, prietene! În orice meserie există o doză mai mare sau mai mică de murdărie. Nu e nici una care să te lase cu mâinile curate. Noi doi formăm un duo angrenat într-un sistem din care nu putem ieși. Care nu ne cruță. Sistemul funcționează cu precizie. Ți dai seama. Pe scaunul pe care

stau cu acum, mâine va putea fi altul, care să-ți vorbească pe alt ton. Ieșirea ta nu m-a supărat, dar...

Pe panoul de comandă de pe masă se aprinde un bec fosforescent. Anchetatorul tresare.

- Întrerupem. Sunt chemat în altă parte. Te întrebi probabil pentru ce. Nici eu nu știu. Și viața noastră e plină de neprevăzut.

În ușa apare plutonierul. Îi face semn cu capul: 'Du-l înapoi!'

Înainte de a-i fixa ochelarii, îi surprinde privirea.

- Discuția noastră va continua. Dialogul de la miezul nopții este numai un început.

- Știu.

- Atunci e inutil să mai adaug ceva. La revedere. Sper că nu v-am supărat cu ceva.

"E foarte politicos șeful, gândi Vasile. Face parte din categoria cea mai periculoasă. Am intrat într-o anchetă de cursă lungă. Ce vor de la mine? Numai dracu poate să înțeleagă. În orice caz, a început cu o introducere interesantă. Securitatea a făcut progrese."

DECÂT SĂ PLÂNGĂ MAMA...

Brigadierul de la detașamentul de roabe al coloniei de muncă Valea Neagră este un criminal de război. Se învârtise să rămână în spatele frontului. Conducea un detașament administrativ de jandarmi: Vlașca, Teleormanul și haremul de rusoaice. Războiul a fost pentru băieții deștepți un teren nemaipomenit de afaceri și viață sardanapalică. Nenorocul și-a vârat coada când au început acțiunile partizanilor. Ofensiva trupelor sovietice a determinat pe mulți să pună mâna pe armă și să tragă din umbră în armata de ocupație. Cine putea să facă deosebirea între un mușic inofensiv și un partizan camuflat într-o pufoaică murdară? Victime inocente au căzut și din o parte și din alta. În beția sângelui, au fost întreprinse acțiuni de represalii, execuții la care a participat și brigadierul nostru. La terminarea războiului a fost denunțat de un subofițer strâns cu ușa și a primit muncă silnică pe viață. După o scurtă perioadă de coșmar, într-o Jilavă supraaglomerată, a fost expedit la lucrările de la canalul Dunăre - Marca Neagră.

Performanțele din brigada de spărgători de norime, de la roabe, atașamentul declarat față de regimul comunist, angajamentul de a servi administrația l-au promovat în categoria aristocraților din lagărele de muncă. Nu mai este obligat să lucreze. Organizează și controlează munca deținuților, e o rotiță importantă în lumea concentraționară și, la limita inferioară, unul din beneficiarii ei. Uită că e deținut, reprezintă conducerea. Se bucură de favoruri și avantaje: pachet, scrisoare, cameră separată, porție dublă. I se cuvin.

Totdeauna abuzul repetat devine obișnuință și apoi lege. Și-a însușit drept principiu de viață formula: "Decât să plângă mama, mai bine să plângă mă-ta", la care adaugă lozinca cinicilor pesimiști, născută spontan în mai multe locuri odată, în lagărele de muncă forțată din zona sovietică: "Chiar dacă am să crăp eu mâine, crapă tu azi". A devenit as în politica polonicului și știe să atâțe ura și dușmănia prin distribuirea suplimentului. Viața l-a învățat arta speculării slăbiciunilor omenești. Își afișează cu ostentație devotamentul față de conducerea lagărului. Când minte cu aplomb, comentează râzând: "La pușcărie și sub patrafir totul e adevăr". Face curte tuturor turnătorilor, bănuți sau cunoscuți. Pe la spate îi sapă. În rețeaua de informatori dirijată de ofițerul politic și-a introdus oamenii lui, care caută să-i discrediteze prin informații calomnioase pe toți cei considerați adversari. Știe că nu poate să reziste în cameră separată dacă nu realizează cifre de producție mari. Nu are prieteni adevărați și nu pășuiește pe nimeni. Pretinde tot mai mult. Celor slabi le taie suplimentul. Îi amenință că le ia pâinea și noaptea îi trimite la carceră, la curățit closete. Face cu ochiul (înă preface și eu așa ca să se audă că sunt al dracului și nu pactizez cu bandiții). Mic despot al universului concentraționar, și-a croit o părere excelentă despre sine, refuză să primească sfaturi, nu tolerează să fie contrazis. Are impresia că fără el nu se va construi canalul.

Când va fi mutat la brigada de popi, în baracă o să fie sărbătoare. Ne va ține un mic discurs la despărțire, amintindu-ne cât de mult s-a sacrificat pentru noi.

Ne vom bucura că am scăpat de el și-i vom compătimi pe oropsiții din brigada popilor, ciuca mizeriilor din colonie.

BECUL

Becul cu apărătoare metalică din nișa de deasupra ușii revarsă lumina sa palidă în celula din închisoarea subterană a Ministerului Afacerilor Interne din București. O femeie de vârstă nedefinită, îmbrăcată cu o fustă și o zeghe vărgată, legată pe sub bărbie cu o basma grosolană, privește fix spre sursa de lumină.

Deodată se repede la ușă, începe să bată cu pumnii și strigă cât o țin puterile:

- Nu mai pot! Nu mai pot! Scoateți-mă de aici! Duceți-mă la soare și la lumină. Becul, becul, becul!

Caraliul de pe sală, alarmat, deschide ușa, ca să vadă ce s-a întâmplat. Cu o forță nebănuită, femeia îl îmbrâncește și o ia la fugă pe coridor, urlând:

- Becul, becul, becul!

Paznicii aleargă găfâind după ea, o prind, îi pun mâna la gură, o împing într-o boxă strâmtă și-i înăbușă vocea cu un prosop. Ofițerul de serviciu pe unitate, anunțat telefonic, sosește în grabă. Partenera de celulă, o femeie căruntă, cu fața ridată, pe care s-a întipărit tristețea anilor de închisoare, explică:

- O obsedează becul. Susține că este ochiul unei vrăjitoare care-i f ră tinerețea, frumusețea, mintea, puterea, care vrea s-o înnebunească. Azi a fost foarte agitată: a visat că va fi metamorfozată într-o plantă de seră, un cactus cu ghimpi. Plângea, râdea, apoi a izbucnit în țipete și s-a repezit la ușă cu pumnii.

- Nu simulcază să scape de anchetă? În asemenea cazuri se joacă teatru chiar în fața celor mai apropiați prieteni.

- Nu cred.

- Avem cazuri când s-au manifestat ca niște artiști. Vom vedea!

Ofițerul de serviciu chibzuiește.

- Dezbrăcați-o. Sub duș!

Uniforma de detenție zboară de pe ea. Îi scot cămașa, chiloții și o aruncă pe grătarul de lemn din sala de baie improvizată. Un corp slab de fetiță, de o albeață nefirească, artificială. Femeia își acoperă sexul cu palmele. Se răsuțește cu fața spre podea. Șuvoiul de apă rece o plesnește, o acoperă cu spumă. Muncită de convulsii, se ridică, încearcă să fugă. Este împinsă înapoi sub jetul rece.

- Mi-e frig! Monștrilor, criminalilor, răii pământului!

- Destul, scoateți-o afară.

- Telefonați după doctor. Să plece mașina de servici!

- Tovarășe căpitan, îndrăznește unul din gradați, s-o frecăm cu un prosop. Cât e de prăpădită, să nu moară și ne-o aruncă nouă în spate. E în răspunderea noastră.

Ofițerul privește trupul slab, descărnat, care nu mai are nimic atractiv în el. În sinea lui se întreabă de ce se ocupă Securitatea cu o asemenea umbră de femeie.

- Bine. Frecați-o cu un prosop. Băgați-o sub o pătură și stați lângă ea până vine doctorul.

Medicul, un tip înalt, roșcovan, cu ochelari cu ramă de aur, după ce coboară din ascensor, se apropie de ofițer și-l întreabă profesional:

- S-a întâmplat ceva deosebit?

- Una isterică, ne-a făcut un hai de a ridicat tot arestul în picioare. Am băgat-o sub duș, s-o liniștim. Până să se ocupe anchetatorii de ea, să vedem ce are.

Medicul se îndreaptă spre pat. Așteaptă până când ofițerul vine lângă el. Prin regulament i se interzicea orice discuție fără asistență. Femeia se strânge covrig și geme ușor. Când se ridică pătura și își dă seama că e goală, cu o smucitură, se învelește din nou. Medicul îi prinde mâinile, încercând să o imobilizeze. Ea îl mușcă de braț. Cei de pază

sar în ajutor. O apucă de mâini, de picioare. Ofițerul privește cu atenție scena. Aprobă intervenția cu o ușoară înclinare din cap. Medicul îi ia pulsul, tensiunea. Îi ascultă respirația.

- A scăpat ca prin minune de un blocaj. Nu e în afară de orice pericol, sper însă să nu ne dea bătaie de cap și să moară la noi.

- Proasto, o amenință cu degetul, vezi dacă nu ești cuminte.

Femeia îi răspunde cu o privire dușmănoasă. Îi face o injecție în fesă. O obligă să ia un calmant.

- Să evităm complicațiile. Să fie ținută la căldură. Îi prescriu un regim de refacere. Să evităm neplăcerile. Dacă a fost adusă aici, probabil că e necesar să trăiască. Voi urmări cazul. O să am o explicație. Și face un semn cu capul în sus.

Medicul salută și pleacă. Are ore de consultație în altă parte. Deodată, femeia deschide ochii mari, să-i plesnească în orbite. Fixează becurile din lustră. Izbucnește într-un hohot de plâns.

- Becurile, becurile. Sunt multe. Au venit vrăjitoarele. Și-au dat întâlnire aici.

Își acoperă fața cu palmele. Părul, încă umed, îi acoperă umerii. Trupul îi tremură. Se destinde și cade pe saltea. Gradatul trage pătura peste ea.

- Asta nu mai e zdravănă, tov căpitan. Nu simulează.

- Să-i lăsăm pa alții să aprecieze. Nu intră în atribuția noastră!

- Am zis și eu așa!

- E bine să-ți ții părerea pentru tine. Să nu mai faci pe deșteptul.

Gradatul tace.

LA TALPA IADULUI

Cei doi ocupanți ai celulei 42 de la **Talpa Iadului**, ultimul nivel al arestului Ministerului Afacerilor Interne, deși se aflau în aceeași cușcă a hingherilor, aparțineau unor lumi diferite. Nu se prea înțelegeau. Viața fiecăruia cursese pe alte vaduri.

Cum nu puteau părăsi celula, au ajuns la concluzia că trebuie să se suporte, să găsească o punte comună de conviețuire, să lupte împreună împotriva disperării și nebuniei. Anchetele se întrerupseseră. Specialiștii plecaseră, probabil, la un curs de perfecționare sau soluționau cazuri urgente. Fără un program prealabil, în fiecare zi, cei doi găseau un subiect interesant de discutat, o problemă de dezbătut, o poveste de spus. Diplomatul avusese o viață aventuroasă și călătorise mult. În ziua de Florii, cu mâncărici pe limbă, începu o dizertație lungă, fără să aștepte un gest de aprobare:

- Până când comuniștii au acaparat întreaga putere în stat, pentru târfele politice a fost o perioadă dificilă. Nu știau în ce pat să se urce. Reprezentanții clasei muncitoare nu erau amaniți agreabili. Bădărani, murdari, incuți, le puteau picioarele, își suflau nasul cu degetele, scui-pau pe covoare, nu știau să țină furculița în mână, clefăiau la masă și te împroșcau cu sos. Ca semn de simpatie, te înjurau de mamă. Nu e ușor să suporti mojiția parvenitului triumfător. Timpul a dovedit, însă, că lumea e a lor, că-și pot permite orice, fără riscuri și remușcări. Aristocrații, în lipsa unei perspective de mântuire,

și-au acceptat dispariția fără convulsii, în mizerie, la periferia vieții. Câțiva, mai curajoși, s-au sinucis. Chiar politicienii și diplomații cei mai luminați n-au intuit evenimentele. I-a costat. Se răzbună acuzând Vestul că le-a furnizat informații false, că i-a vândut cu sânge rece și cinism comuniștilor, să-i strângă în brațe până le-o ieși sufletul. Au uitat că politica tradițională a Vestului este de a sacrifica pe alții, pentru ca să trăiască ei mai bine. Epurări, naționalizări, restructurări au schimbat țara din temelie. Cei avuți au rămas fără pământ, acareturi, fabrici. Acțiunile, hărțiile de valoare s-au transformat în inacultură. Au pierdut scaunele. Nu le-a rămas altceva decât să se refugieze într-o cămăruță la periferie, pardosită cu pământ și să sorteze cu degetele degerate cartofii la aprozar, într-o hală neîncălzită.

Cei care aveau impresia că lumea se va prăbuși fără ei au constatat, spre regretul și deznădejdea lor, că nu s-a făcut nici o gaură-n cer, că viața și-a creat o nouă matcă și nu li se simte lipsa. Ba chiar mulți se bucură de necazurile lor. Cei care au marșat s-au înarmat cu justificări, ca să nu aibă procese de conștiință. Tu nu cunoști realitățile vieții. Te-ai îmbarcat pe corabia utopiei. Nu mai știi ce se întâmplă pe afară. Ești de prea mult timp bursier al acestei minunate instituții. Categoriile sociale suspuse au fost sărăcite și abrutizate de munca neagră.

România nu mai are reprezentanți ai conștiinței naționale. Toți, sau cea mai mare parte, au fost pervertiți, au fost intoxicați cu propagandă. Puterea de judecată a fost înlocuită cu automatisme. Se operează cu noțiuni confuze. Oamenii nu mai sunt capabili să analizeze o informație, să deosebească un fals. Sunt trași pe sfoară de demagogi de mahala, sunt trișați de scamatori de bâlci, sunt prada impostorilor.

Crizele economice nu doboară pe cei de la putere, le folosesc drept arme pentru a-și strivi adversarii. Pe ei nu-i afectează. Sunt de admirat cum știu să disciplineze recalcitranții și tembelii, pentru luciditatea cu care-și apără interesele, pentru perseverența cu care-și distrug inamicii. Li s-au pus la dispoziție, din experiența marelui vecin, metode

sigure de cucerire și menținere a puterii. Au în sertare, pregătite, soluții pentru orice eventualitate, nimic să nu fie întâmplător.

- Nici chiar faptul că suntem împreună aici?

- Ai și tu dreptate. Te ține de ani de zile partidul la bașcă să te luminezi și tu refuzi binele care vor să ți-l facă. Dacă vrei să mă crezi, nu mi-au dat nici o misiune. Acum mi-a picat fisa. Mă cunosc că sunt un om acomodabil și au vrut probabil să te molipsească și pe tine. Asta e.

Peste tot se joacă o tragedie comică. Eu mint, tu minți, el minte. Fiecare dintre noi știe că celălalt minte. Dacă vreunul încearcă să spună cu voce tare adevărul, toți cei din jur pun mâna pe par, îi dau în cap, acuzându-l de păcatele lor. Cei care nu sunt prefăcuți și lași nu mai pot fi suportați. Dar ce poți face ca să nu te încalce derbedeii și curvele, de când e lumea mulțimea aclamă pușlamalele și-i răstignesc pe cei drești.

- Prin urmare, viața nu are nimic deznădăduitor, nimic înalt, nici o valoare pentru care merită să lupti, să faci sacrificii.

- Iar începi. Până la urmă ori înnebunesc, ori te strâng de gât. Idealistii au distrus Europa. Nu merită osteneala să suprimiți un fanatic. Au cadre cu experiență pentru meseria asta. Deocamdată nu intenționează asta. Sunt un prețios cobai de experiență.

Diplomatul se ridică și începu să se plimbe prin celula îngustă. Trei pași înainte, trei pași înapoi. Se opri de parcă ar fi vrut să spună ceva, își reluă plimbarea și apoi izbucni:

- Dincolo de glumă și de spectacolul acesta grotesc, moartea nu-mi poate netezi drumul spre lumea liberă, pe care o detest, dar după care jinduiesc. Și în mine a mai rămas un strop de omenie. Nu vreau să-ți fac un compliment. Ești primul nepervers pe care îl întâlnesc. Aș vrea să te ajut și nu știu cum, secătură mică!

Andrei văzu pentru prima dată în ochii diplomatului o umbră de duioșie. Nu se aștepta s-o întâlnească.

- Să nu ne mai certăm, nene. Hai să fim prieteni. Nu avem ce împărți. Lumea o împart alții.

Diplomatul continuă să se plimbe până amete de învârtitură. Se așază pe marginea patului.

- Aveam de gând să-ți povestesc ceva de la Paris, unde am fost secretar delegație. Ceva cu femei nostime și fete vesele. Viața fără femei e pustie și fără sens. Am avut mare slăbiciune pentru articolul ăsta. Parisul, mai mult decât oricare alt oraș, gravitează în jurul fustelor. Restul este accesoriu. Dar să te pun în temă. Diplomația, pentru mine, a fost o mască. Am avut o misiune specială de la Serviciul Secret. Specialitatea mea era urmărirea românilor care veneau sau treceau prin capitala Franței. Ștabii de la București știau foarte bine că soarta țării este negustorită în marile metropole. Șefii ai mari au fost numiți sau destituiți rând pe rând la Istanbul, Viena, Paris, Berlin și acum la Moscova. Trebuia să urmăresc persoanele care ar fi periclitat carierele celor din țară și să-i fac inofensivi. Am observat că aveam dublură și rămânerea mea în Franța depindea de zelul cu care-mi făceam meseria. O meserie murdară, dar interesantă. Am să-ți povestesc câteva cazuri. Știu multe. Așa este când lucrezi cu această ființă ticăloasă care este omul. Eram plătit bine și banii nu au miros.

Să fiu drept, recunosc, am trăit bine. După 1945 am lucrat pentru comuniști. Fără rețineri. Până în 1949, când am venit în țară. Am intrat ca prostul cu gâtul în șbliț. Toți cei care au lucrat la spionaj au fost ridicați fără excepție. Și-au format cadre noi, de la noi vor să știe tot. Nu mai termină cu ancheta. Nu m-am cramponat, le-am spus tot ce știam. Am dat mii de pagini de declarații. Am impresia că am să mor și n-am să termin ancheta. Dar să trecem la un subiect mai plăcut. Să-ți povestesc ceva din viața de noapte de la Paris. Acolo merită să trăiești.

Când povestea, diplomatul se transfigura. Celula dispărea. Trăia la Paris.

Andrei urmărea florile de mucegai care se întindeau pe pereți. **Talpa Iadului** avea podoabele ei.

ADVERSARUL NU ESTE NICIODATĂ EROU

"În anul 1943, Antonescu era furios. Nu-i reușise combinația politică. Tratasă cu o ramură legionară să le dea câteva portofolii fără însemnătate și să-i ridice împotriva lui Horia Sima. A dat ordin generalului care conducea Siguranța:

- Să-mi prezinți pe tavă toți legionarii care continuă să activeze în clandestinitate.

Generalul care era în fruntea Siguranței ne-a convocat imediat și ne-a transmis ordinul conducătorului, cu recomandarea să nu ne jucăm cu focul. Nebunul era în stare să ne trimită pe toți în linia întâi.

Grupul conspirativ de conducere din capitală, care avea un rol coordonator pe țară, identificat dinainte prin informatori, a fost arestat imediat și supus unei anchete severe. În asemenea cazuri nu se glumește și totul este permis. Guvernele autoritare nu-și menajează adversarii. Ne lipseau numele celor din provincie. După tehnica ilegalității, șefii nu cunoșteau numele celor din subordine. Trebuiau capturați agenții de legătură. Ni s-a dat adresa unei case de întâlnire și ora de sosire a trimisului care venea cu rapoarte de activitate și bani. Proprietarul, arestat mai înainte, a fost scos pentru a-l folosi drept momeală. Trebuia să fie văzut la fereastra luminată, la anumite ore, pentru a semnala astfel că nu există nici un pericol. Omul n-a avut încotro și s-a conformat. Casa a fost în prealabil împânzită de agenți. La ora indicată, a sosit curierul provincial. După ce a constatat că totul este în ordine,

a intrat în curte, a deschis ușa și a pătruns în casă. Trei agenți au sărit pe el. Era un tânăr înalt, blond, puternic. S-a sinuls din mână oamenilor noștri și a fugit în grădină. A fost încolțit în fața magaziei de lemne, unde a scos pistolul și a început să tragă. Un agent a căzut și altul a fost rănit. Priveam pe fereastră, am scos pistolul și am tras. L-am împușcat în picioare. Trebuia să-l prind viu. Să vorbească. S-a prăbușit la pământ, apoi și-a descărcat un glonț în gură. A murit numaidecât.

Agenții, furioși că le-a ucis un coleg, au început să-l lovească cu piciorul și să-l ocărăască.

În luptă, adversarul nu este niciodată erou, ci un tâlhar, care trebuie tratat cum se cuvine.

Omul nostru a fost înmormântat cu onoruri oficiale, curierul a fost ars la crematoriu și cenușa aruncată într-o gură de canal."

Povestea aceasta o știu de la un comisar bătrân de la Siguranță. Își dădea seama că nu mai are mult de trăit. Își acceptase soarta fără a se lamenta. Un caz rar printre polițiști. Din când în când ne mai spunea câte o poveste. Se jura că e adevărată.

EVADARE PERFECTĂ

În infirmeria improvizată a închisorii a murit un profesor. Făcea parte din prima generație de entuziaști care aderasă la Legiunea Arhanghelului Mihail după 1927. A scris câteva articole banale la "Pământul strămoșesc" și la "Cuvântul". Suficient ca să fie condamnat după treizeci de ani. În lumea lui provincială se bucura de multă considerație. M-a impresionat sfârșitul lui. S-a stins greu. Ar fi vrut să mai trăiască. Să-și vadă copiii. Să mai respire aer curat. Să contemple un răsărit de soare, un fir de iarbă, o floare. Avea de terminat o carte pe care o considera marea realizare a vieții sale.

Azi și-a terminat firul vieții și Ionescu Mutul. Îi spuneau așa pentru că nu vorbea. Numai de zile mari scotea un cuvânt.

Surprind un dialog:

- Fiecare din noi va muri: și eu, și tu, și el. Nici unul nu va scăpa de cocoana cu coasa. Ar trebui să-i fim recunoscători. Ne-a scăpat de mizerie. Pentru mine, spectacolul de adio s-a banalizat. Va trebui să te obișnuiești și tu. Ești venit de curând aici.

- E greu, nu cred să pot.

- Trebuie să poți sau, mai bine zis, vei fi obligat să-ți învingi teama de nesfârșit. Ne-am crezut creaturi deosebite, deasupra lumii, deasupra ordinii firești a lucrurilor. Moartea ne dovedește fără putință de tăgadă cine suntem și ce reprezentăm.

- Totuși, moartea, aici, când trăiești clipă de clipă sub amenințarea ei, este neînchipuit de apăsătoare.

- Da și nu! Să nu uităm că ne descoperă semnificația sacrificiului. Cei care mor aici își sărbătoresc victoria. Mor pe baricadă. Dacă te deprinzi cu atmosfera de coșmar, descoperi elementele unei epopei. Așa văd eu. Faptul că am îndrăznit să ne împotrivim, când toți au îngenuncheat, e mult, e foarte mult. Să nu ne lamentăm că ne așteaptă groapa comună și lutul înfrățirii universale!

- Vorbe mari. Eu știu că sunt un om slab și fricos. N-am stofă de erou.

- Nici eu nu am. Încerc să mă depășesc. Să pot muri împăcat cu mine însumi. Asta e esențialul. Mă scuzi puțin. Mă duc să ajut la ducul unui cadavru lângă ușă. Îl tragem cu pătura. Când or să vină caralii cu numărul, îl scoatem pe sală. Să nu rămână la noapte aici. Ți-e frică să pui mâna pe mort?

- Nu știu, n-am avut ocazia.

- Cel pe care îl ducem acum n-a vorbit nimic despre el. Nu știu dacă a fost o distinsă personalitate sau un om de rând. Când se naște un copil, nimeni nu știe ce va deveni: un om mare, un ratat, un golan. Suntem în aceeași situație. Ducem în brațe cadavrul unui necunoscut. Ne putem imagina o viață posibilă. O construim după puterea imaginației. De acum nu mai supără pe nimeni. Adversarii nu se mai tem de el. Dar mai știi? Sunt și unii care se tem de umbrele morților. Poate că ducem în pătură un cadavru care va tulbura somnul posterității. Nu e exclus. Se apropie numărul. Verifică gratiile la vecini. Boc, boc, boc. Preocupați de cadavru, nu vor băga de seamă că sufletul a evadat. Lanțurile, gratiile, lacătele, zăvoarele, zidurile groase, sentinelele n-au constituit un obstacol. Am asistat la o evadare perfectă. Să nu o deconspirăm.

SUS PE CREACĂ

Sus pe creacă, pe priciul de la etaj, s-a instalat clubul nobililor și al înțelepților. După ce s-au mirosit câțva timp, s-au încredințat că poartă aceleași pene și descind din aceleași stirpe. S-au izolat de poporul de rând din camera de pușcărie, care numără peste o sută de suflete călătore, fac comerț cu vorbe mari între ei, își măsoară cuvintele cu grijă, urmăresc impresia pozci și ecoul afirmației. În ciuda mizeriei crunte, slăbează atmosfera de ianmaroc balcanic și de azil de vagabonzi din închisoarea Constanța.

Cultivă paradoxul și raționamentele insolite, teribilismul intelectual. Fiecare ține să demonstreze că e citit, bine informat și se supără când nu i se dă atenția cuvenită. Când fac unele destăinuiri din viața intimă, șoptesc conspirativ la ureche, având alură de boși mafioți în exil.

Le-am făcut unele mici servicii și m-au acceptat pe lângă ei. Dimineata, când răcoarea înviorează gândurile, urc și eu la ei. După ce schimbăm câteva saluturi politicoase, se fac că nu mă bagă în seamă. Unii îmi vorbesc de sus și mă tachinează pentru ignoranța mea, căci nu știu cine sunt, ce au reprezentat în țara asta și ce mare șansă am avut în viață să respir aerul din preajma lor. Nu fac un secret din faptul că au puțină considerație pentru cei care au crescut cu vițelul în casă. Nu sunt oameni răi și orgoliul de castă, care nu i-a părăsit în mizeria pușcăriei, ceea ce pentru mine este un element comic, constituie elixirul ce-i menține în picioare.

Gloabele burgheziei, așa-i numește caraliul când îi cheamă câteodată la supliniment de terci sau de arpacaș.

Spectacolul mă amuză și mă înduioșează în același timp. Sunt admis ca unul care nu mă amestec în discuții, nu-mi dau părerea, vreau numai să ascult și să învăț. Sunt foarte atent să nu dau cuiva atenție mai mare, să nu stârnesc gelozie între înțelepți.

Stăm împreună până când zăduful devine insuportabil, atunci fiecare se întinde pe locul lui, nu se mai mișcă, nu se mai vorbește. De fiecare dată încerc să triez și să recapitulez cele auzite.

Nu după mult timp, înecat de șiroaie de sudoare, gândurile încep să se rupă, crâmpiele de idei se amestecă, se încurcă. Simt cum zăpușeala mă apasă pe creieri. În fața ochilor și în cap se întinde aceeași pâclă. Ne descompunem pe îndelete. Miroase insistent a cadavru. Așteptăm o furtună care întârzie. Până spre scară, fierbem în cazanul lui Satan. Apoi înviem. Sus pe creacă încep iar discuțiile. Zumzetul vocilor se întretaie în aer. Închisoarea Constanța se topește, dispare. Dăm cu tifla prezentului. Parcă aud:

- Trebuie să arunci peste bord tot ce ai învățat și s-o iei de la capăt de unul singur. Adevărata știință e aceea pe care o rumegi singur și o înveți din eșecuri și ratări.

- Fiecare își alege armele de luptă în viață. Cele mai bune sunt cele care te duc la victorie. Inteligenții pun proștii să lucreze pentru ei, cei tari pun genunchii pe grumazul celor slabi. Cei tineri vor schimbări și vor să utilizeze puterea și elanul ca să răstoarne pozițiile consolidate și drepturile cucerite ale bătrânilor, să dărâme privilegiile considerate de cei dinaintea lor justificate. O fată frumoasă vrea să cucerească un bărbat bogat, cu situație socială.

- Mulți se mențin la limitele de supraviețuire, sabotând orice sistem, orice formulă politică. Nu dau o ceapă degerată pentru o lume pe care o resping, nu o consideră a lor, dar nu au curajul să se ridice la luptă împotriva ei. O rod ca viermii la rădăcină.

- Se face atâta caz de antisemitism. Evreii sunt uniți, puternici și combativi atâta timp cât există antisemiți. Când antisemiții vor dispărea, evreii se vor dizolva. Eu am studiat problema. Antisemitismul a fost și este alimentat de înțelepți

Sionului. El este fermentul vitalității evreiești. Un adversar te menține inereu trează. Adevăratul întemeietor al statului Israel a fost Adolf Hitler.

- La pușcărie am timp să gândesc. Am descoperit că am fost superficial. Acum toate îmi par de-a-ndoaselea. M-am înhămat la iluzii. Am fost propriul meu dușman. Oricât de tare ar fi un dușman, oricât de puternic ar fi un adversar, nu-ți face răul pe care ți-l faci singur.

Și multe altele pe care nu mi le amintesc.

(Dacă te prindea cu o bucată de hârtie și cu un vârf de creion, înfundai neagra, de te întorceai împleticindu-te, sau te curățau de zile.)

NU AVEM NEVOIE DE DEȘTEPTȚI

Când s-a întors de la studii la Moscova, proaspătul absolvent al Academiei Militare **Frunze**, colonel de tancuri la 28 de ani, Uzum, n-a stat prea mult pe gânduri și a început să aplice ce învățase de la mareșalul Jukov.

S-a izbit de la început de slaba dotare intelectuală a ofițerilor activi, care erau selecționați și introduși în ierarhia militară prin recomandări de partid. Indignat de constatări, a prins să bombardeze Ministerul Forțelor Armate cu rapoarte protestatare și prevestiri sumbre. Răspunsurile sunau invariabil: "Raportul va fi studiat cu atenție de personalul nostru competent și veți fi informat la timp asupra concluziilor." Dezamăgit, contrariat, a renunțat la intervențiile urmărind selecționarea pe baza aptitudinilor intelectuale a corpului ofițeresc. În acest decor survine revoluția maghiară din 1956. Unitatea de tancuri, comandată de colonelul Uzum, este scoasă din cazarmă și blindatele sunt puse în poziție de luptă în afara capitalei României. Așteptau numai dispozițiile de intervenție, în cazul în care huliganii ar încerca să iasă la demonstrații de stradă în sprijinul revoluției maghiare. Armata ar fi intrat în acțiune în ultimă instanță. Au fost luate alte măsuri de precauțiune. Grupuri de diversioniști și de membri de partid verificați, încazarmați în clădiri conspirative în punctele strategice ale capitalei, așteptau cu dragi de fier înveliți în pânză de sac să iasă la contramanifestație.

Speriați de întorsătura evenimentelor, social - democrații din Comitetul Central, care erau păstrați ca element decorativ

în configurația politică și nu participau niciodată la luarea deciziilor importante, au pornit să se miște, să se întrebe ce e de făcut. Nu doreau să fie surprinși la o eventuală schimbare în aceeași barcă cu guvernul comunist. Fără știrea lui Voitec, pe care îl considerau că a trecut cu arme și bagaje în tabăra comunistă, s-au întâlnit în câteva ședințe ultrasecrete pentru a lua măsuri menite să-i salveze în fața istoriei. Într-o vizită de câteva ore la București, pentru unele treburi familiale care nu sufereau întârziere, Uzun face imprudența de a sufla câteva cuvinte la urechea unui socialist bătrân privind misiunea unităților de tancuri de la periferia capitalei. Știrea a fost comunicată grupului dizident, care a comentat-o pe larg. Locul de întâlnire era prevăzut cu aparatură de ascultare ultramodernă. Toate măsurile și discuțiile grupului au fost înregistrate și transmise imediat la nucleul de conducere al C.C. Grupul complotiștilor, nereprezentând un pericol potențial, a fost lăsat să-și continue vorbăria. Trădarea lui Uzun, identificată imediat, constituia un fapt grav, ce nu se putea trece cu vederea.

Colonelul de tancuri primește ordin urgent să se prezinte la o întâlnire de lucru la Statul Major. Ofițerul de serviciu îl primește curtenitor și-l introduce în cabinetul locțiitorului politic, unde un grup de militari cu grade superioare se reped la el, îi smulg epoleții de pe umăr, strigă "nu ești vrednic" și, cu lovituri de cizmă în fund, îl aruncă în brațele unor civili, care-i pun cătușe la mâini și-l suie într-o dubă. Este condus la cabinetul lui Drăghici, temutul ministru de interne; acesta, în uniformă de general, îl aștepta. S-a apropiat de el, l-a scuipat în față, a băgat o mână în buzunar, cu cealaltă s-a rezemat de birou și i-a vorbit cu dispreț:

- Acum primește răspunsul la rapoartele tale, colonel de tancuri Uzun. N-avem nevoie de deșteptii tăi. Nu avem ce face cu ei. Nouă ne trebuie oameni credincioși, la ordin să-l împuște pe ta-său, să-l sărute pe frunte și să-i tragă un glonț în ceafă. Țștia sunt oamenii de care avem nevoie. Ești prea tânăr, Uzun. Nu știi ce înseamnă comunismul. Ai merita moartea. Suntem clementi. Te trimitem la pușcărie și vom vedea.

La anchetă și-a recunoscut pocăit vina. S-au convins că

nu avea complici. A fost judecat și condamnat după o procedură rapidă. Până să se dezmeticească, a ajuns la închisoarea Gherla. Singurele vești din lumea de dincolo au fost divorțul soției și încunoștințarea că partea lui de avere este confiscată și vândută la licitație pentru a plăti despăgubirile de judecată. Nu și-a revenit ușor. Totuși, și-a regăsit încrederea și orgoliul. Colonelul de tancuri de 28 de ani, instalat sub pielea lui, nu putea să dispară. Nu putea să fie un nimeni într-un salon de o sută de condamnați dominat de sectanți și de legionari. Contempla pe furiș amurgul proiectat în cimitirul hoților, Roza Șandor, de dincolo de zidurile groase ale închisorii. În minte se ciocneau întrebări contradictorii la care nu găsea răspuns. Făcea eforturi și nu putea să-i înțeleagă pe cei din jur.

Ascultase de nenumărate ori povestea vestitului tâlhar Roza Șandor care, prins de putera chezaro - crăiască, a fost închis în temnița zidită de Maria Tereza. Celebrul brigand avea iarba fiarelor implantată în buricele degetelor. A deschis lacătele și zăvoarele și a fugit să-și continue cariera la drumul mare. Când a îmbătrânit, s-a pocăit și a apucat drumul bisericii. S-a spovedit unui călugăr bătrân, care trăia într-o peșteră, mânca numai rădăcini și ciuperci și se ruga zi și noapte pentru toate păcatele lumii. L-a sfătuit să se ducă și să-și împlinească osânda. Într-o scară a bătut la ușa temniței de unde fugise. A fost primit. Și-a încheiat viața făcând rugăciuni și bătând mătânii în paraclisul închisorii. Tot timpul sculpta icoane, troițe și crucifixe din lemn și din os; erau vândute la târg; le cumpărau oamenii când auzeau că sunt lucrate de Roza Șandor. După ce a murit, l-au îngropat în cimitirul hoților, unde de Sfântul Iosif, ziua morților la catolici, o mână pioasă aprindea și pentru el o lumânare.

Pe legionari, când îi înțelegea, când îi socotea nebuni. Privea intrigat spre sectanții inflexibili, care nu admiteau nici un compromis cu oamenii care purtau pe frunte semnul fiarei, secera și ciocanul. Oricine se uita spre ei pierdea împărăția cerului. Când apăreau militarii cu însemnele comunismului pe caschete, se ascundeau prin colțuri, se întorceau cu fețele la perete sau închideau ochii. Alții aveau o altă versiune. Lumea

e plină de păcate. Dumnezeu o pedepsește pentru fărădelegile ei. Comuniștii sunt biciul lui Dumnezeu. Prin ei pedepsește lumea. Ei purifică lumea prin suferință și pregătesc calea către Dumnezeu.

Trecea prin stări contradictorii. De la euforie la marasm, de la speranța fără limite la deznădejde și apatie. Închisoarea l-a obligat să se analizeze, să stea de vorbă îndelung cu el însuși.

Din monotonia penitenciară l-a scos vizita unui procuror militar: un bătrân mecanic de locomotivă, căruia uniforma de ofițer superior de justiție îi sta strâmb, aruncată cu furca. S-a interesat de doleanțele condamnaților. Deținuții, obișnuiți cu comediile justiției proletare, nu mai dădeau de mult importanță vizitelor și savurau numai partea comică a spectacolului. Cui procurorul întârzia, Uzun și-a dat seama că pe el îl caută. A ieșit în față. Ofițerul de serviciu a făcut un semn cu capul: "Asta e."

- Ce are de spus fostul colonel de tancuri Uzun?

- Atenția dumneavoastră mă onorează. Nu am nimic de cerut.

- Lasă la o parte aroganța, l-a dăscălit ceferistul. Tu ești o creație a Partidului Comunist Român. Ai făcut carieră cun numai într-o perioadă revoluționară se putea face. N-ai știut să-ți aperi galoanele. Eu sunt un muncitor simplu, fără școală, dar știu să-mi apăr stelele de pe umăr. Fii mulțumit că respiri. Sunt oameni care au socotit că nu trebuie să te piardă. Ți-au lăsat o potecă deschisă. Nu ești un oim prost. Depinde numai de tine. Să pornească de la tine. Gândește-te bine ce ai de făcut.

Uzun a rămas pe gânduri. "Ciocănarul îmi trimite un mesaj." Prin vorba lui vorbeau alții. Liniștea din suflet i s-a risipit.

COMPLICITATE

- Nici o scuză pentru oamenii lumii libere. Sunt niște bestii. Ne-au sacrificat pentru interesele lor meschine.

Afirmația o auzeam prea des. Nu mă impresionează. Mă îndepărtez de grup.

Tanța Cristofor, în venele căreia curge sângele întregului Balcan, povestește din aventurile ei de la Serviciul Secret. Cred că nu ne minte. Alături de ea, timpul trece repede și uităm unde ne găsim.

- Eram o femeie, frumoasă și deșteaptă pe deasupra. Să nu mă contraziceți, că mă supăr. Un șef cu fler de la Serviciul Secret mi-a descoperit vocația. Mă folosea momeală pentru bărbați. Pentru care aveau interesul să-i compromită, să-i scoată din circulație, să nu mai conteze ca adversari.

- Nu ți-a fost niciodată milă de victime?

- Câteodată. Aș minți dacă aș spune că nu-mi compătimeam victimele, deși aveam mult dispreț pentru bărbați. Pentru lașitatea, insensibilitatea, orgoliul, neatașarea lor în dragoste, pentru ușurința cu care trădau. Meseria e meserie. Îți împietrește inima. Vânătorul nu participă la spasmele animalului ucis. Pescarul nu varsă nici o lacrimă pentru peștii pe care îi scoate din apă și care se zbat până mor. Am găsit numeroase exemple să-mi înving momentele de slăbiciune. Meseria mea o socoteam un sport amuzant. Nu puneam inimă. La început mi-a fost greu. Un lucru am constatat: bărbații, cu cât au mai mari realizări în unele domenii, sunt nemaipomenit de creduli și slabi la minte. N-am

avut reumușcări. După fiecare misiune împlinită eram ca aviatorii care se întorceau dintr-un bombardament reușit. Nici prin minte nu le trece că au asasinat mii de bătrâni, femei, copii lipsiți de apărare. La înapoierea din raid nu-i așteaptă ghilotina, spânzurătoarea sau scaunul electric. Prinesc decorații, sunt elogiați, sărbătoriți în banchete. I-am slujit atât pe capitaliști, cât și pe comuniști. Nu i-am trădat pe nici unui, așa cum fac cei din serviciile secrete. Uneori m-a bătut și pe mine gândul să fac joc dublu. Nu m-am lăsat. Toți specialiștii vechiului regim au făcut la fel. S-au pus la dispoziția partidului. Câmpul meu de activitate a devenit misiunea militară americană. Relațiile lor cu tâmpiții care i-au așteptat ca eliberatori. Reprofilarea n-a fost ușoară. A trebuit să învăț rapid limba, să mă încadrez în alt "pattern", cum ziceau ei. Aveam de luptat cu concurente mai tinere. Bărbații sunt foarte ingrați cu femeile în vârstă. Le salută și nu zăbovesc în anturajul lor. De la un timp au simțit că nu mai dau rezultatele scontate. Serviciile mele nu-i mulțuneau. A fost un moment pe care nu l-am înțeles. Trebuia să plec din țară. Fiecare e prost în viață, cel puțin o singură dată. Greșeala mi-a fost fatală. Toți cei ce trec pe la spionaj nu sunt cruțați. Nici de prieteni, nici de dușmani. Știu prea multe și ar putea vorbi. Li se astupă gura. Toți cei de la Serviciul Secret au fost ridicați. Ani de zile de secție specială, izolare absolută. Anchete interminabile. N-aveam secrete de ascuns și nici o cauză de apărat, așa că am vorbit, am scris mii de pagini de declarații. Nu termina un anchetator cu storsul și venea altul care o lua de la cap. Dacă cu mine s-au purtat așa, ce or fi pățit cei mari, numai ei știu. Când au socotit că a venit vremea, m-au trimis la lagărul de muncă, aici cu voi. Aud tot felul de formule: omul - cel mai prețios capital, reeducare. Apă de ploaie. Vor să scoată din noi ultimul strop de forță fizică și apoi - la rebut.

- Nu le-ai explicat că le-ai fost fidelă?

- N-avea rost. Știu răspunsul. Partidul știe, partidul nu uită, partidul se va îngriji. Cunoașteți și voi acest limbaj. Adevărul este totdeauna înapoia cuvintelor. Cine are urechi de auzit, să audă. Vedeti, sunt și puțin bisericoadă. Am fost crescută de bunicul. Unul din puținii oameni mari pe care i-

am întâlnit în viață. A suferit în tăcere. A îndurat privațiuni, nu a răspuns minciunii prin minciună și nici răului prin rău.

Ora pentru masă a trecut.

Milițianca este angajată într-o discuție animată cu tanti Mary, brigadiera detașamentului de lucru, fostă patroană la un local cu fete. Îi povestește aventuri deocheate din lumea mare. Știe că-i plac și nu observă cum trece timpul. Tanti Mary a reușit să mai rupă o jumătate de oră de odihnă pentru fetele ei din brigada de muncă grea. Socotind că furase destul timp, bate din palme și strigă:

- La treabă, fetelor! Ca furnicile! Vine seara și n-am făcut norma. Ne taie pâinea.

Femeile în haine vărgate, trântite direct pe pământ, se ridică greu. Mușchii, după relaxare, dor. Roțile de la roabe încep să scârțâie.

Tanti Mary și pontatoarea își fac de lucru pe lângă martorii de pământ, care marchează zona de lucru. Îi mută, îi înalță. Milițianca privește distrată spre Dunăre și se face că nu vede nimic. Știe și ea prea bine, cum știu toți cei din conducere, că normele exagerate de muncă nu se pot realiza decât prin falsuri și hoție. Șeful punctului de lucru nici nu iese din cabină și semnează pe încredere. Cifrele raportate la București sunt tot mai umflate. O complicitate tacită îi unește pe cei de pe șantier. Ce va fi mâine, vom vedea.

Astăzi unii primesc sfertul de pâine, alții salariile, primele. Colaborare pentru supraviețuire. Fiecare de pe platforma lui are justificări și argumente pentru a-și liniști conștiința și e mulțumit că i-a tras pe sfoară pe tâlharii cei mari.

TOTUȘI, DINCOLO DE ZĂBRELE, SUNTEM LIBERI

Libertatea poate fi interpretată în fel și chip. Este înțeleasă după mintea fiecăruia, după împrejurări.

Practica ei depinde numai de modul cum știi să-ți organizezi viața și să pui frâu gândurilor. Nicăieri nu poți să fii mai liber decât în închisoare. Timpul îți aparține. Te poți ocupa de tine. Spațiul de călătorie pentru gânduri este nelimitat. Alții se îngrijesc să-ți aducă ciorba la ușă. Adevărații captivi sunt cei care te supraveghează, care stau mereu la pândă să-ți surprindă o încruntare a sprâncenelor, care-și chinuiesc mintea să ghicească ce se petrece în capul tău.

Mizeriile prin care ai trecut, duritatea cu care ești tratat în prezent nu reprezintă prea mult față de satisfacția de a te regăsi, de a sta de vorbă cu tine însuși, de a-ți proiecta gândurile în orice direcție dorești, de a da frâu liber imaginației să colinde toate coclaurile pământului.

Eliberarea de efort fizic îți oferă o trambulină de împlinire spirituală nemaîntâlnită.

Dacă comuniștii ar bănuî asta, ne-ar da un picior în fund, ne-ar alunga în agitația străzii, ne-ar obliga să trudim pentru o bucată de pâine până ne-ar ieși sufletul. Să nu ne amintim nici cum ne cheamă.

Oricum va fi, să folosim clipa trecătoare, până atunci.

O stoarcem de vlagă așa cum numai un pușcăriaș, condamnat pe termen nedefinit, știe.

Câteodată, după ore de tăcere, privim unul la altul și râdem. Râdem de cei care încearcă să facă o ordine strâmbă în lume. Nebunia lor ne inspiră milă.

AȘTEPTAREA COBAIULUI

De o săptămână este dus la anchetă în fiecare zi. După ce este invitat polițicos să ia loc, i se verifică identitatea, apoi nimic. Anchetatorii, toți tineri, cu studii superioare, îmbrățișiți în uniforme elegante, îl privesc cu vie curiozitate, care se transformă în indiferență sau în plictiseală.

Nu i se pune nici o întrebare.

Unul se joacă cu creionul, merge la fereastră. Cu bărbia rezemată în pumn, șeful îl fixează. Din când în când, notează ceva. Și el îl urmărește. Încearcă să-i citească intențiile pe față. Nu descifrează nimic. E un sfinx impenetrabil. Timpul trece greu. Secundele bat în urechi cu glas de clopot. După patru ore, echipa se schimbă. Îi ia locul un singur ofițer de Securitate. Din nou verificările, apoi tăcerea. Ochii se întâlnesc într-un dialog mut. Doi oameni care se suspectează. Un joc stupid, într-o lume care de mult a luat-o razna.

Vor să mă obosească, să mă ducă la limita răbdării, să nu mai pot suporta așteptarea. Să le cer să-mi permită să vorbesc, să le spun tot ce știu. Ei să refuze să mă asculte. Și asta e o metodă care dă rezultate. Timpul nu contează pentru ei. O anchetă durează un an, doi, trei, uneori toată viața. A intrat în cameră o femeie; a adus câteva pagini dactilografiate și le pune în fața ofițerului. N-a mai văzut de mult o femeie. I se pare frumoasă, nefiresc de tânără. Are un mers ușor, de felină, picioare bine proporționate. E sigură pe ea. Din prag,, îi aruncă o privire pe sub gene.

Curiozitate, compătimire, nu poate să-și dea seama. Îi

trece os prin os. Orelle neînchipuit de lungi nu se mai termină. Ar vrea să-l trimită în celulă, să se întindă pe spate. Să nu se mai gândească la nimic. Să facă abstracție de tot ce există, de tot ce se întâmplă.

Din când în când, ofițerul se uită la ceas. Și el este nerăbdător să se termine jocul acesta ciudat a cărui finalitate n-o cunoaște. E o simplă roțiță într-un angrenaj uriaș. Din întregul plan nu cunoaște decât un fragment, următorul revine altuia. Ce vor, în definitiv? Cazul e atât de important ca să merite atâta desfășurare de forțe? Sau e numai un cobai de experiență cu care se antrenează și se verifică aptitudinile profesionale ale angajaților Securității?

Șocurile dure, bătaile sălbatice din prima perioadă au fost înlocuite cu uzura de durată, programată cu dichis. Pânda îndelungată l-a obosit. Nu trebuie să se dea bătut. Cobaiul nu trebuie să fie înfrânt de așteptarea nedeterminată.

Cu glas sec, ofițerul rupe tăcerea în timp ce apasă pe butonul de apel pentru arest. În sfârșit, îl duc jos, la celulă. Aceeași formulă, cu puține modificări.

"Gândește-te bine. Nu ești adus degeaba aici. Spune tot, absolut tot ce știi. Avem metode de verificare. Cred că nu e nevoie să-ți recomandăm noi ce trebuie să faci. Nu abuza de timpul nostru. La revedere și pe mâine."

În spate a răsărit ca din pământ militarul de la arest, cu ochelarii orbi în mână.

Se ridică în picioare. Un cârcel dureros îl împiedică să meargă. Face eforturi să nu se poticnească. Îi fixează ochelarii și este împins spre ieșire. Cunoaște numărul de pași până la celulă, casa lui. Verifică distanța. Nu se înșală. Trece pragul și i se scot ochelarii. La privirea întrebătoare a celor rămași acasă, ridică din umeri.

Mâine va urma ritualul aceluiași program? Cât de lungă va fi așteptarea cobaiului?

LA JILAVA

Convoiul s-a oprit în fața porții mari. Andrei își șterge cu dosul palmei sudoarea de pe frunte. Nu mai este obișnuit cu mersul. Lanțurile l-au împiedicat la fiecare pas. Are răni la glezne. Poarta masivă a fortului nr. 13, învăluită în umbrele nopții, pare intrarea interzisă într-un mausoleu uriaș.

- Știi ce este scris pe frontispiciul acestei instituții istorice? Întreabă vecinul în surdină.

- Nu.

- "Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate!"

Dante a scris că aceasta este firma de la intrarea în Infern. Hazul este altul. Dedesubt a fost adăugată o poantă românească: "P..... mă-sii." Românul a fost mai ingenios decât sublimul florentin. A reușit să sesizeze esențialul vieții și a găsit o etichetă pe măsură pentru eterna noastră frământare fără spor și fără folos.

Caraliul din escortă prinde un fragment din convorbire.

- Ce, mă, vă arde de glumă? Acu vă umflu de ziceți că n-ați avut noroc pe lume.

Șeful de escortă a terminat formalitățile de intrare și poarta se deschide scârțâind.

- Haide, mă! Ce stați și beliți ochii. N-a înviat Maica Precista. Aici este Hotel Jilava. Trai ca la mama acasă.

Îndemnul trezește convoiul, care se pune în mișcare. Pușcăriașii, ca niște manechine însuflețite, trec pragul cu pași rari de automate, cu spinările încovoiate. Lanțurile de la picioare zornăie pe alea asfaltată sfâșiiind tăcerea rece a nopții.

Andrei încearcă să-și amintească ce zi este astăzi și nu reușește. Nici o pagubă.

Convoiul este condus într-un coridor boltit spre camera de trecere, centrul de întâlnire și de informare al imperiului concentraționar românesc. Măine urmează trierea. Vor fi separați cei care rămân în București de cei care urmează să fie transportați în alte direcții.

Andrei urcă anevoie pe priciul acoperit de rogojini. E rupt de oboseală. Își pune traista cu rufe sub cap și se întinde. Alături s-au aliniat alții. Nu se cunosc. Încearcă să zâmbească forțat. O grimasă.

Un grup a rămas pe interval. Sunt vechi cunoștințe. Schimbă vești. Povestesc prin câte au trecut. Vorbesc despre prieteni comuni. Andrei nu aude vocile, clinchetul lanțurilor. Adoarme.

LA ULTIMUL NIVEL

Un pas ușor, înăbușit de pâslari. O discuție în șoaptă. Ciulește urechile. Nu deslușește două vorbe. Sunt prea departe. Se distinge foșnetul unor hârtii. Probabil că este dat și luat în primire.

O mână s-a lăsat pe umăr și strânge.

"Hai!"

Nu mai este cel dinainte. Se clatină.

"Ține-te bine, mă! Că te dă vântul jos."

Aude un râs. Cineva a savurat gluina. Sub picioare simte un preș gros.

"Stai!"

O cheie se învâрте în broască. A ajuns la destinație.

"Intră!"

Ușa se închide în urma lui. Îi scoate ochelarii. Lumina îl orbește. Instinctiv, închide ochii. Îi deschide după o clipă. O celulă cu două pături suprapusee. Militarul îl privește plictisit. Îi arată cu degetul foaia cu instrucțiuni, afișată pe perete.

"Citește ce scrie acolo. Bagă de seamă să nu calci alături, că e vai de pielea ta. Noi nu glumim."

Omul de pază părăsește celula. Aude cheia și zăvorul. Celula parcă n-ar fi ocupată de mult timp. Pe saltelele de paie sunt întinse două pături vechi. Un bec apărat de o plasă metalică luminează interiorul. Un bec care nu se stinge niciodată.

Ușa se deschide din nou. În cadrul ei apare plutonierul cel corpolent.

"De ce nu respecti regulamentul? Când auzi că se deschide ușa, te întorci cu fața la perete și aștepti. Vezi că stricăm prietenia! Ți-am adus bagajul."

Aruncă pe un pat traista cu rufe. Se întoarce și închide. Spionează câteva secunde prin vizor, apoi pleacă. A rămas singur. Se gândește. Sunt la ultimul nivel. La talpa ladului. Un naufragiat într-o lume bizară. Anagajat într-o robinsoniadă disperată.

Se adâncește în întrebări fără răspuns. E atât de ciudată viața care l-a purtat pe tărâmburi nebănuite. Să fi știut dinainte, ar fi murit de frică.

GLORIA LUPTELOR PIERDUTE

Vecinul din celula 153 e grav bolnav. Nu mai răspunde la bună dimineața când bat în perete la deșteptare. Prin alfabetul morse n-a comunicat niciodată. Nu știu cine e, cum îl cheamă, de unde vine. L-am văzut o singură dată prin ușa întredeschisă. Am remarcat că era în vârstă, foarte slab, cu ochi stinși și cu sprâncene stufoase. Avea gulerul de la zeghe ridicat și boneta trasă pe urechi de parcă ar fi nins la el în celulă.

De câteva zile nu se mai ridică la număr. Ieri l-au evacuat. L-am auzit gemând. Poate că l-au dus în camera muribunzilor, poate - la infirmerie.

Celula a rămas un timp liberă. Fiindcă începuse văruiul, am fost mutat eu acolo. Am început să caut. O fi rămas ceva folositor în urma lui. Îmi formasem ochiul: descopeream locuri mascate, ascunzători bine camuflați. Am umblat prin paiele de la saltea, prin burduful pernei. Nimic.

Vecinul făcea parte din categoria celor extrem de precauți: nu comitea nimic din cele interzise.

Ultima etapă a cercetării a fost examinarea pereților. De cele mai multe ori, zidurile erau transformate în enciclopedii. Date istorice, formule matematice, chimice, astronomice, tablouri sinoptice, versuri, pagini de dicționar, maxime celebre zgâriate cu un cui se amestecau într-o geometrie bizară. Pe perețele de lângă ușă, scăpat observației prin vizor, vecinul încercase să-și adune gândurile, să-și expună filozofia vieții. Pe

jos persistau urme de var. Scrisul nu era prea vechi. Am citit cu atenție de mai multe ori. Nu mi-a displicut. Un manifest, un testament, reflecții pe marginea unei vieți care se apropia de sfârșit.

Când am ieșit din închisoare, am încercat să aștern pe hârtie.

"Toată cumințenia pământului nu face doi bani. Mă piș pe istorie, pe cultură, pe monumente. Oamenii nu se remarcă prin ce au făcut, prin ce au realizat. Pulbere și vanitate. Singura noastră măreție este dorința dezinteresată de a face binele, de a înfăptui ceva deosebit, de a realiza o mare biruință umană, cu riscuri, cu sânge, înfruntând vremea potrivnică și oamenii neînțelegători. Existăm prin ceea ce nu înregistrează nici un document, prin ceea ce istoria nu consemnează. Catedrala adevărată e a sufletului tău, ai construit-o singur. Toate proiectele generoase și nereușite sunt pietre pentru un templu invizibil, etern, închinat părții sublime și vieții noastre.

Faptul că nu renunți la speranță contează mai mult decât înfrângerile. Gloria luptelor pierdute nu poate fi întinată niciodată, așa cum se întâmplă cu biruințele dezamăgitoare."

Vecinul din celula 153 a murit credincios lui însuși. Gândurile lui se asemănau cu gândurile mele, cu gândurile celor mai mulți din cuștile zăvorâte ale Aiudului.

După două zile, am fost adus înapoi în celula 152. Pereții erau văruiți proaspăt. M-am felicitat că nu au descoperit biblioteca din ascunzătoarea de sub dușumea, cârpele pe care le rupeam din poalele cămășii și pe care le scriam cu sânge.

GENERALUL

Pe bătrânul general l-am cunoscut, în vremea de glorie, de la distanță. Pe atunci, de zile mari, apărea călare, trecând trupa în revistă. Soldații încremeneau cu arma, trompeții sunau onorul la general, iar el trecea falnic fluturând în vânt pelerina ordinului Mihai Viteazul, cu pieptul plin de decorații și cu privirea îndrăzneată. Calul, bine îngrijit, juca în frâu. Tunetul de strigăte cutremura pământul. Spectacolul întrecea un film bine regizat.

Câteva luni petrecute în fruntea unui minister, în care timp n-a făcut altceva decât să semneze hârtii pregătite de șmecheri neîntrecuți în laude și în elogii, i-au adus zece ani de închisoare pentru crimă împotriva umanității.

În cel de azi nu l-am recunoscut pe cel de altădată. A îmbătrânit mult și s-a senilizat. Are privirea bovină, tremură și, din când în când, se scapă pe el.

Numai debitul verbal i-a rămas intact. Perorează fără încetare. Vorbește despre el, despre faptele lui eroice. Mereu în centrul narațiunii. Ascultându-l, ai impresia că în jurul lui s-a învârtit soarele. La început a fost urmărit cu atenție, cu înțelegere, cu simpatie, cu compasiune. Aceasta i-a dat încredere și curaj. Vorbește, vorbește toată ziua. Ne-a înnebunit. De unde atâta energie? A ajuns numai piele și os. Miroase a stârv. Prezența lui este tot mai greu de suportat. Bătrânețea e tristă prin spectacolul ei dezgustător. În închisoare, e o calamitate și pentru cel care o poartă, și pentru cei din jur. Nu-l poți face să mai tacă. Apă avem puțină. Nu-l

putem spăla ori de câte ori se murdărește. Când pune ochii pe cineva, nu-l mai slăbește. Se ține scai de el și-i vorbește, îi tot vorbește până îl exasperează.

Am convenit ca fiecare, rând pe rând, să-i fie victimă voluntară, pentru o zi sau două. Să se retragă cu el într-un colț. Să-l provoace la discuție. Să-i lase pe ceilalți să răsuflă. Pare-se că a ghicit jocul și a început să devină agresiv. Nu cruță insultele.

"Ce mă, fârtângăilor, pe mine vreți voi să mă duceți cu preșul? Eu am păscut de-ai ca voi cu miile. Ce v-ați fi făcut fără mine? Ați avut mare noroc că m-au adus aici. Am să vă spun una din tinerețe. Cum n-ați mai auzit. Pe onoarea mea de general. Pe unde treceam le pica mucul cucoanelor după mine. Eram cu unitatea în manevră și am fost cantonat la un moșier, care avea o nevastă frumoasă ca o zână. Nici eu nu eram de lepădat."

Mă întreb ce este real și ce inventează. Prea se potrivesc lucrurile. Cred că nici el nu mai știe.

Transpus, bătrânul general povestește cu ochii pierduți în luna amintirilor.

Este fericit.

BRIGADA "PRINȚUL"

Privit de la distanță, șantierul "Peninsula" al lagărului de muncă forțată Valea Neagră îți lăsa impresia unui fund de căldare unde mișună insecte ciudate.

Roabele metalice erau împinse din albia canalului în sus, pe taluz, scârțâind pe dulapii de lemn. Toate erau pline până la refuz cu pământ galben ce trebuia transportat pe mal, la două sute de metri. Tehnica noastră de lucru își oprise evoluția în perioada de construcție a piramidelor. Orizontul faraonic ne strângea în cleștele epuizării fizice și al abrutizării sufletești. În mormântul deschis al burgheziei românești, roboții unei lumi condamnate își încordau mușchii pentru a deschide porțile istoriei bolșevicilor triumfători.

"Mai repede, mai repede, dă-i drumul" accelera ritmul furnicilor ascultătoare, încheștate în ziua de lucru, într-o Europă în care apusese omenia și speranța

Tărnăcopul și hârlețul mușcau anevoie din lutul tare dobrogean. Venisem de câteva zile din închisoarea Gherla, de sus, de pe Someș. Lângă noi, pânza argintie a lacului cu apă dulce Siutghiul își legăna nepăsător valurile leneșe. Spre mare se ridica silueta impunătoare a hotelului Rex de la Mamaia. Făceam eforturi să ne ținem bine pe picioare, să nu ne ia vântul. A doua zi după sosirea la lucru, ne-au repartizat unelte. Cu toate eforturile mele, n-am putut să duc nici o tărbăoanță plină pânăsus pe taluz. Brigadierul a admis să duc roaba pe jumătate, apoi un sfert. Pe mal se plimba responsabilul cu producția. Avea sub ochi întregul șantier. Brigadierii,

pontatorii vociferau, umblau agitați dintr-un loc în altul. Roabele se derulau în șir indian, ca niște gândaci cu spinări galbene. Dacă te opreai să răsuflă, obligai întreg șirul să stea. Coarnele roabei îmi scăpau din mână, mă opream des, împiedicam producția. Fiecare avea o porțiune de săpat, marcată cu țaruși. Norma zilnică de lucru era o sarcină grea, chiar și pentru cei mai zdraveni. Simțeam cum mi se taie respirația și îmi plesneau baierele inimii până să ajung sus. Începând de la ora nouă, nu mai aveam controlul mâinilor. Opream mereu convoiul. Cei mai mulți aveau un fel de jug, legat de coarnele roabei, pe care îl purtau pe ceafă.

Un vetercan venit mai de mult la muncă mi-a dat o bucată de frânghie. "La început toți au pățit-o", mi-a explicat. "Ai să faci febră musculară. Acomodarea la muncă este foarte dificilă și diferă de la om la om. Jugul îți cruță mâinile, de care ai nevoie la săpat. O găselniță tehnică, veche de când lumea."

Opririle mele dese scădeau randamentul colectiv al brigăzii. Cădeam în genunchi. Ajunsesem la capătul puterilor. Îmi venea să plâng. Mă stăpâneam greu. Frânghia se înfipsea adânc în ceafă. Ar fi trebuit s-o învelesc cu fâșii de protecție și nu aveam de unde. Au început amenințările. La un transport, la jumătatea drumului am alunecat în groapă cu roaba peste mine. Am avut noroc. Am scăpat fără nici o fractură. Bucuroși că nu s-a înregistrat un accident de muncă, mi s-a permis până seara să rămân sus pe mal, la nivelarea grâinezilor de pământ transportat. O muncă mai ușoară, mai potrivită pentru mine. Scara am căzut frânt. Nu-mi mai puteam mișca picioarele. Mâinile parcă nu mai erau ale mele.

Întors de la adunare, brigadierul a întocmit o listă și ne-a felicitat pe cei trecuți pe ea. A doua zi urma să mergem la grădina Mamaia, ca să punem arpagic. Muncă de refacere. El n-a avut șansa noastră. Pe acolo o să mai găsim un coccen de varză bun de mâncat, un morcov. Noaptea n-am putut dormi. Aveam febră și dărdăiam.

Pe drum spre noul loc de muncă mă împleticeam. Orizontul se răsturna. Am vomat de mai multe ori. Oameni noi, dărdâmați ca și mine. Totuși, m-au ajutat să-mi fac norma la înfiptul arpagicului.

În pauza de masă (hrana au adus-o într-o cotigă trasă de un măgar), m-am întins pe pământul cald și am adormit numaidecât. Brigadierul nostru era un fost zarzavagiu, tip gălăgios din Obor, care avusese taraba "Prințul". Toți îi spuneau "prințul". Brigada prințului era considerată o tagmă privilegiată. Nu se speteau la roabă.

Nu știu câți mai sunt în viață dintre cei care am pus ceapă la Mamaia în 1950. Fac efortul să-mi aduc aminte. De la unii mi-au rămas figurile, de la alții numele.

Vie îmi este imaginea arhitectului Cantacuzino. De astă dată un prinț veritabil. Domnul prinț, cum îl zeflemisea prințul zarzavagiu, privea descori spre hotelul Rex, la construirea căruia participase. Înalt, slab, descărnat, ar fi putut poza pentru icoană bizantină. Considerat Rex-ul ca una din realizările lui profesionale. "Eu nu lucram niciodată în stil românesc, "la futui măsă", zicea el. Dacă nu aș fi fost așa de exigent, nu ajungeam grădinar la Mamaia."

Brigadierul îl întrerupea din contemplație, când întârzia prea mult și uita să înfigă arpagicul din traistă.

"Hai, domnule prinț, hai și tu. Mai e puțin și mergem la colonie. Te așteaptă valetul cu mașina."

Prințul veritabil nu răspundea. Se apleca imediat și înfîgea arpagicul cu degetele pe care crescuseră solzi.

VARIANTA REALĂ

Inculpatul este chemat pentru ultima dată la anchetă să semneze declarațiile anexate la dosar. Nu citește nici un rând și iscălește grăbit, bucuros să pună capăt scenelor de coșmar pe care le-a trăit. Bătrânul avocat, o glorie de altădată a barei, e ascultător ca un copil cumințe care a făcut o pozna și vrea să arate că se căiește și se îndreaptă.

- Nu citiți?

- Nu are rost.

La începutul anchetei a încercat să se cramponeze. A demonstrat cu o logică impecabilă că toate acuzațiile sunt invenții nefondate, o țesătură discordantă de neadevăruri.

A fost suficient să i se aplice într-o noapte un tratament dur, o mică introducere - cum i s-a spus - cu promisiunea unor repetiții interminabile, ca să constate cât de slab este și nepregătit pentru încercările grele, cât de repede i s-a risipit mândria.

A acceptat docil acuzațiile aberante, formulate după un cod rigid de ultimul anchetator, un ofițer tânăr, proaspăt absolvent al facultății de drept. Între cei doi s-a înfiripat o complicitate tacită, o colaborare nemărturisită pentru o soluționare cât mai grabnică a cazului.

Tânărul e bine dispus, își dă importanță, îi place să vorbească, e dornic să cunoască fapte și întâmplări din lumea de altădată. Avocatul, bucuros că a scăpat numai cu atât, își regăsește volubilitatea, e degajat, amabil. Discută pe marginea unor cărți, a unor probleme de specialitate juridică.

Discuția alunecă din lumea principiilor și a teoriilor la realitatea timpului. Anchetatorul uită pentru un moment rolul pe care l-a jucat.

- Spuneți-mi drept, care este impresia dumneavoastră despre această afacere în care sunteți implicat?

Bătrânul îl privește bănuitor, ezită un moment și-i răspunde cu franchețe:

- Consider că sunt victima unei halucinații. Am picat într-o lume stranie, care și-a pierdut rațiunea, o lume debusolată.

- Lucrurile nu stau chiar așa, colega. Sunteți format într-o societate care face distincții clasice între adevăr și minciună. Nu aveți intuiția și nici pregătirea necesară să percepeți mecanismele intime, funcționale ale lumii ce s-a instaurat. Acum, la despărțire, într-un moment de sinceritate, să aruncăm o privire scurtă asupra acestui dosar plin - după accepția comună - cu neadevăruri. Este produsul unei colaborări. A mea și a dumneavoastră. Eu mi-am apărat cariera și salariul, dumneavoastră ați căutat cea mai ușoară ieșire dintr-o situație dificilă. Amândoi ne-am conformat unei programări sugerate. Ați recunoscut fapte pe care nu le-ați făcut. Știm bine că n-ați întreprins nimic din ce cade sub incidența legii. Culpă esențială, care nu apare nicăieri, este că nu ați făcut nimic din ceea ce așteptăm de la dumneavoastră, cu pregătirea și talentul pe care îl aveți. Aceasta e o vină care se pedepsește aspru.

Dușmanii cei mai primejdioși la ora actuală sunt cei ce îmbracă haina pasivității și a apolitismului. Inerția e un adversar de temut al revoluției noastre. Ați fost un exemplu primejdios, care putea fi urmat și de alții. Un obstacol care trebuia eliminat. Să se netezească drumul revoluției. Aceasta e varianta reală și ea nu apare la dosar. Spus pe șleau, nu veți fi pedepsit pentru ce ați făcut, ci pentru ceea ce n-ați făcut.

- Nu puteam acționa împotriva unei lumi din care am făcut parte, de care eram atașat cu toate fibrele inimii, deci împotriva mea.

- Atitudine de cavalier medieval. Nu vreau să vă jignesc. Mie îmi pare ridicol. E dificil la vârsta dumneavoastră să deveniți acomodabil. Nu luați în nume de rău sfatul unui tânăr care a comis o mică trădare. Faceți eforturi să vă schimbați

opiniile și comportamentul. Altminteri prețul pe care-l veți plăti va fi prea greu. Îmi sunteți simpatic și aș vrea să ne întâlnim ca buni prieteni.

- Când?

- Asta nu depinde de mine. În ceea ce mă privește, veți avea un raport favorabil, de care sper că se va ține seama, în sensul că sunteți recuperabil. Atârnă greu. Vă poate deschide drumul spre casă. Și să nu spuneți la nimeni că ați întâlnit un securist cumsecade. Mi-ați lega o piatră de moară de picioare. Meseria noastră este să spericim lumea.

AVERTISMENT PENTRU ANCHETĂ

Subofițerul de serviciu de la arestul Securității împinge în celulă un nou client. Neobișnuit cu mersul fără vizibilitate, omul s-a poticnit mereu. A fost susținut să nu cadă, a opus rezistență la dirijat. Militarul în uniforma trupelor M.A.I. își tamponează fruntea cu o batistă, scoate ochelarii de tablă ai noului venit și rostește acru spre locuitorul celulei, o apariție scheletică, albit înainte de vreme:

- Ți-am adus un tovarăș, să-ți țină de urât. Învață-l cum trebuie să se poarte.

Rămași singuri, vechiul ocupant al celulei se îndreaptă cu mâna întinsă spre cetățeanul dezorientat din mijlocul cămăruței, care aruncă priviri speriate în jur și nu îndrăznește să se miște. Îl prinde amical de umăr, îi zâmbeste și-l roagă cu voce blândă să se așeze alături de el pe marginea patului. La auzul unei voci binevoitoare, încurajatoare, bobocul începe să se trezească din spaimă și prinde glas.

- Am căzut într-o lume despre care n-am auzit decât zvonuri vagi, despre care credeam că nu există decât în fantezia dușmanilor răuvoitori ai societății noastre.

- Nu te teme. Și aici se poate trăi.

- M-au luat acum câteva ore. Mă duceam la serviciu, unde am fost chemat pentru o ședință urgentă. La intrare aștepta o mașină. Nu i-am dat nici o atenție. În jurul ei se învâneau câțiva tipi, își făceau de lucru la motor. O pană, mi-am zis: unul dintre ei m-a întrebat politicos dacă eu sunt tovarășul

Laurențiu Ionescu de la plan - producție. Am încuviințat din cap. Eram necăjit că am fost adus de acasă după orele de slujbă pentru o ședință importantă și nu eram dispus să leg cu ei o conversație. Doi se strecuraseră în spatele meu și m-au apucat de brațe, mi-au pus palma la gură, m-au urcat în mașină. M-au legat cu fularul la ochi și m-au amenințat că mă curăță dacă nu sunt cuminte. Aici, într-un birou, mi-au luat tot ce aveam prin buzunare, mi-au scos cravata, blacheurile, nasturii, mi-au făcut tot felul de fișe, un medic m-a consultat și m-au adus aici cu ochelarii ăia negri pe nas, ca să nu văd pe unde umblu. Nu mi-au dat nici o explicație, toți făceau pe misterioșii și când am îndrăznit să-i întreb ce au cu mine, mi-au răspuns, auzi domnule, că știu eu mai bine pentru ce mă găsesc aici și-mi dau un singur sfat - să nu ascund nimic, că o să fie vai de mine, că ei au metode să scoată tot și laptele care l-am supt. Nu vă cunosc cine sunteți, dar vă spun pe ce am mai sfânt pe lume că n-am făcut nimic, absolut nimic, împotriva partidului și a guvernului, sunt curat și nu m-am amestecat în politică. Mă frământ și nu-mi pot răspunde pentru ce m-au luat? Pentru ce m-au adus aici? Nici n-au vrut să-mi spună cine sunt și unde mă aflu.

- Unde sunteți? În arestul Securității. De ce v-au luat, vă veți lămurii pe parcurs.

- Când?

- Depinde numai de ei. În nici un caz nu veți fi uitat.

- Dar, totuși, va dura mult?

- Fiecare caz își are mersul său. Nu vreau să vă sperii. Aici ați fost adus pentru anchetă, durează, în cel mai fericit caz, trei luni. Uneori cu anii, cum e cazul meu.

- Cred că nu degeaba v-au ținut aici.

- Dacă nu ai făcut nimic, au ei grijă să inventeze. Au o imaginație foarte bogată în domeniu. Să sperăm că nu va fi cazul.

- Eu am o fire foarte sensibilă. N-am să pot suporta. O să mor. Totuși, sper că am fost arestat din eroare.

- Aș fi fericit să fie așa, însă e mai bine să fiți pregătit de contrariu.

- Și ziceți că o anchetă durează luni de zile?

- În cazurile excepționale nu se termină niciodată. Când crezi că ai scăpat, atunci o iau de la capăt. Nici noi nu i-am cunoscut bine de la început. De ani de zile de când avem de-a face cu ei, le-am învățat obiceiurile și metodele de lucru. Pentru că nu știu cât ne vor lăsa împreună, am să vă dau câteva sfaturi, ca unul care am experiență bogată în domeniu. Vin de la un confrate de suferință, care vă vrea numai binele. Te vor întreba, desigur, despre discuțiile care au avut loc în celulă. Să pregătești câteva povești inofensive.

O anchetă este un duel, un duel teribil de inegal, în care un partener are în mână toate armele, îl studiază, îl disecă pe cel din față, calculează loviturile și timpul când trebuie să acționeze, îți caută punctele slabe, unde trebuie să te lovească. Pentru anchetator nu există riscul eșecului, cumulează numai avantaje. Poți fi anchetat de mai multe ori de ofițeri diferiți, în aceeași problemă. Rezultatele sunt studiate și comparate de un for superior, care trage concluzii, indică punctul unde trebuie să insiste, unde să revină. Cei ce lucrează știu că ascensiunea în carieră depinde de rezultatele obținute și sunt foarte zeloși. Cel anchetat nu se poate baza decât pe curaj, tenacitate, răbdare și inteligență. Vă repet, este unul din examenele cele mai grele pe care un om le dă în viață. Prin el demonstrează cine este și ce reprezintă. Ai numai arme defensive. La atacurile anchetatorului sau la focurile încrucișate ale unei echipe, să nu-ți pierzi luciditatea și, când ești într-o situație extremă, să sacrifici lucruri neesențiale, pentru a câștiga timp să te refaci. Secretul e să nu renunți la luptă, să nu-ți pierzi încrederea în tine și în Dumnezeu, să nu consideri niciodată că ai fost părăsit și uitat, că nu mai există scăpare. Când ai fost înșel, să faci eforturi să te ridici.

Am o admirație pentru toți cei care au reușit să se strecoare prin situații - limită și au putut să învingă un adversar care ținea în mână toate armele și n-au fost striviți într-o luptă pe care au dus-o cu mâinile legate, neputând să riposteze la nici o lovitură. Trebuie să faci eforturi colosale să ghicești ce știe anchetatorul, ce vrea de la tine, cum poți să ocolești cursele, să-i dai impresia că ești învins, debusolat. Ei nu sunt dispuși să respecte vreo lege. În vocabularul lor nu există

cuvântul omenie, milă. Au fost educați să nu-i impresioneze suferința, sunt deparazitați de sentimentalism, cum spun ei. Sunt gata să întrebuițeze orice metodă, orice mijloc care-i conduce la reușită.

Tu nu știi nimic deespre anchetator, el are un dosar voluminos cu date și informații despre tine. Ți cunoste calitățile și defectele. Ți-au chestionat prietenii, cunoștințele, rudele, fata de care ai fost îndrăgostit, dușmanii cu care te-ai ciocnit. Nu cruță energia și timpul. Au fonduri inepuizabile la dispoziție. Pe cei pe care consideră că-i jenează în mod real, îi lovesc fără cruțare. Aruncă împotriva lor întreaga artilerie.

Au și ei un tipic. Încep cu discuții în care îți stabilesc portretul psihic. Fii atent, ascunde-te! Nu demonstra că ai reflexe funcționale, memorie bună, spontaneitate, judecată limpede. Orice discuție cu ei, oricât de inofensivă ar părea, nu este întâmplătoare. Fii zgârcit în răspunsuri, memorează-le. Repetă-le ziua și noaptea. Revin de zeci de ori cu formule noi asupra aceluiași subiect. Să nu te lungești la vorbă. Când dai o declarație, să cântărești fiecare cuvânt. Când simți că te lasă puterile, să ai pregătit ceva să le arunci. Să le lași impresia că sunt victorioși, superiori. Există și momente când îți pierzi controlul, când nu mai ești tu însuși. Le-am trăit și eu. Să încerci să rabzi cât mai mult. De multe ori intervine norocul și neprevăzutul și treburile se pot aranja mai bine decât ți-ai fi putut imagina, după cum poate fi și invers.

Repet, esențialul este să nu pierzi credința în Dumnezeu și încrederea în tine, că atunci începe dezastrul.

Clapeta vizorului se mișcă încet. La orificiu lucește un glob ocular. "Suntem în obiectiv."

Peste puțin, în ușă apare un ofițer de la biroul de anchetă. Îi cercetează cu privirea. Cei doi se ridică în picioare. Din spatele anchetatorului înaintează un gradat cu ochelari negri în mână. Ofițerul face un semn către noul venit. "Ia-l!"

După ce pasul poticnit se șterge, ofițerul se îndreaptă spre cel rămas singur.

- L-ai dăscălit. L-ai pregătit pentru anchetă. L-ai pus în gardă împotriva noastră. Ai profitat de o greșală a omului nostru. Ne îngreuezi munca. Ai rămas tot bandit. O să-ți arătăm noi.

Fără să aștepte un răspuns, închide ușa și pleacă. Rămas singur, Florea Stancu începe să cerceteze centimetru cu centimetru celula. "Unde să fi ascuns microfonul? Nu am fost suficient de precaut. Nu a aruncat vorbele la întâmplare. Au făcut ei o greșală? Nu cred. Își studiază bine planul. Mi-au oferit o ocazie să mă demasc. Să-mi arăt fața reală. Am căzut în cursă, am fost un prost. Vai de experiența mea. Și totuși, e bine să fii prost, dar să nu renunți să fii bun. Să rămâi alături de cel slab, de cel care e în suferință. Să nu renunți la tine însuți. Să fii cel de totdeauna."

Zidurile înguste ale celulei Securității se clatină, dansează. Nu mai e nici un supraveghetor dincolo de ușa. Duce mâna la inimă. Începuse să galopeze. După câteva minute, lucrurile din jur își reiau locul lor rigid în spațiu.

"Încă exist. Merg pe drumul meu."

În suflet coboară o liniște moale, ca la începutul lumii.

ÎN PREAJMA ELIBERĂRII

Pe măsură ce se apropie expirarea mandatului de condamnare, această zi incertă a eliberării, încordarea nervoasă, irascibilitatea, stresul își pretind tributul și de la cei socotiți tari și echilibrați, imperturbabili. Unii încearcă să-și mascheze frământările sufletești, alții dau frâu liber convulsiunilor intime, sentimentelor contradictorii, trecând de la euforie la stări depresive și la izbucniri neașteptate.

Nimeni nu știe dacă va rămâne tot aici, pe timp nelimitat, să fiarbă în cazanul lui Satan, dacă va pleca, ce-l așteaptă la destinație. La încheierea unui capitol atroce, la ușă bate viitorul imprevizibil. Mulți constată cu stupefacție că, după ani de uzură, sistemul nervos nu mai funcționează așa cum ai dori, că anumite resorturi refuză să răspundă la comandă.

Toată lumea cade de acord asupra unui singur lucru. Legile sunt călcate în picioare cu cinism de cei care le-au elaborat fără să consulte pe nimeni. Nu ai nici un mijloc să-i obligi pe cei ce le aplică să le respecte. Toate acțiunile de protest au rămas fără efect. Aparatura juridică este eșafodajul unui teatru grotesc, înapoia căruia ciocanul puterii strivește fără cruțare, atunci când socotește de cuviință. Forurile internaționale pentru drepturile omului nu sunt decât complicități comunistilor.

Va ajunge cineva acasă, dacă mai există o casă?

Poate a fost naționalizată, în ea e instalat un ștab de la partid, o instituție publică, un club comunist?

Corespondența a fost suprimată de ani și ani de zile. Mai trăiesc cei pe care i-ai lăsat dincolo de ziduri, de sârmele ghimpate? Unde sunt? Strămutați într-un fund de țară? Trimiși la muncă neagră pe un șantier noroios, într-o exploatare forestieră, unde schelălăie căteaua de foame? Amestecați cu derbedei, golani și târfe într-o baracă murdară a unei fabrici, într-o regiune izolată. Abia câștigă o pâine amaiă pentru ei și le sosește în casă o gură în plus, un ciuruit de boală care nu poate munci.

Vei fi expediat cu duba într-o colonie de muncă forțată în Delta Dunării, în Balta Brăilei, unde te așteaptă regimul de exterminare care va îndeplini opera nefinisată a temnițelor?

Cei care mai au puțin până la eliberare sunt duși în camere speciale cu izolare severă. Nu mai pot comunica cu camarazii de detenție. Liniile nevăzute de solidaritate au fost rupte. Fiecare se simte singur. Își privește cu suspiciune vecinul. Sufletele sunt invadate de psihoza informatorilor, cultivată de ofițerii politici tot timpul detenției. Rând pe rând, un caraliu taciturn strigă un nume, face un semn celui chemat să-l urmeze și-l duce undeva. Se întoarce după ore. La înapoiere, unii tac. Alții dau răspunsuri sibilinice. Cei care vorbesc sunt tot mai puțini. Probabil, nimeni nu spune totul. Fiecare se îngrădește cu măsuri de precauțiune. Te destăinuie numai unui cunoscut apropiat, verificat.

Ești dus în fața unor necunoscuți. Unii civili, alții în uniformă de ofițeri de securitate. Nu mai ești obiectul unei anchete ordinare. Îți dai seama că ai în față psihologi rutinați, că te analizează cu atenție, că ești păstrat în sfera lor de interes. Ți-au studiat dosarul și-ți cunosc viața. Au în mână nenumărate note informative. Multe provin de la prieteni imprudenți, care au vrut să te apere, dar te-au livrat gol în mâinile unor inchișitori rafinați. Sunt amabili, politicoși, intelectuali subțiri. Te plimbă prin diverse domenii, în aparență fără nici un obiectiv precizat, te amețesc. Ți se înăsoară reflexele, memoria, capacitatea de ripostă, atașamentul și loialitatea politică.

Se urmărește efectul șocurilor repetate. Vor să cunoască influența foamei, frigului, a privațiunilor, a interdicției lecturii,

a izolării de orice mijloc de informație. Și ei știu bine că inactivitatea fizică, de altfel, ca orice constrângere, poate avea efecte diametral opuse, depinzând de persoană.

Pe unii îi dezechilibrează, pe alții îi ajută să parcurgă trepte de perfecționare umană nebanuite. Vor să știe mai cu seamă în ce măsură ești încă un adversar potențial, dacă te mai poți angaja într-o acțiune ostilă, dacă eventual ai mai putea urca pe baricadă. Internarea poate fi pe diverse perioade de timp. Știi că, odată termenul expirat, ți se poate anunța o nouă prelungire, împotriva căreia nu ai nici un drept de protest. Poate că te așteaptă aceeași viață de rob, fără speranța mântuirii, fiind obligat să contempli până la sfârșitul vieții, în locul gratiilor de la fereastra pușcăriei, sârmele ghimpate ale unui lagăr de internare și muncă obligatorie, și să-ți termini zilele în apocalipsul unei barăci cu muribunzi.

Poți fi lăsat să ieși pe ușa închisorii cu actele de eliberare în buzunar, ca după câțiva pași să fii invitat de un june ofițer de securitate într-un taxi cu număr mic, parcat în apropiere și vei fi condus cu ochelari cu lentile de tinichea într-o celulă despre care nu știi unde se află. Acolo vei face cunoștință cu anchetatori care-și cunosc meseria și-ți vor pregăti cu migală și răbdare dosarul pentru un nou proces.

Sau vei fi depus într-o casă - închisoare misterioasă, plasată undeva într-o zonă necunoscută și al cărei rost pe lume nu-l bănuiește nici un trecător. Acolo vei fi vizitat din când în când de niște persoane binevoitoare, te vor întreba cu o naivitate disimulată cine ești, cine te-a adus și de ce ești aici. Vor pleca foarte mirați de prezența ta în casă, făgăduindu-ți că se vor interesa de cazul tău și te vor ajuta, însă te roagă să le dai și tu o mână de ajutor revizuindu-ți conștiința și să recunoști că nu ai fost adus chiar degeaba în această locuință, unde ești tratat în mod civilizat. Dacă te vei plânge, vor scoate un carnet din buzunar, vor nota cu atenție doleanțele tale, îți vor recomanda să ai răbdare și să aștepți. Legea își va spune cuvântul. Când vei ridica neîncrezător din umeri, vei flutura un surâs nedefinit pe buze sau vei rosti câteva cuvinte de îndoială, ți se va reproșa pe un ton supărat reaua credință și lipsa de receptivitate față de umanitarismul socialist și refuzul

încăpăţânat de a te schimba. Vei ajunge să te întrebi dacă nu trăieşti un joc ireal al minţii tale obosite.

Poţi să obţii un domiciliu obligatoriu în Siberia românească, în Bărăgan, unde ți se va asigura cazarea într-o cocioabă dărăpănată de chirpici, construită în pripă de deportați; stăpânii au murit sau au fost mutați în altă parte; vei primi un loc de muncă la o gospodărie agricolă de stat, unde chiar un plugar profesionist nu-și poate îndeplini norma zilnică de lucru. Nu te prezinți la locul de muncă, nu capeți pâinea. Ca să poți supraviețui, îți completezi veniturile furând, așa cum fac toți.

Cățiva norocoși beneficiari ai libertății vor rățăci de pe un șantier pe altul, în căutarea unui loc de muncă pentru rupt oasele, la muncă neagră. Buletinul de identitate care ți-a fost înmănat are o serie specială. Ochiul ager al cadristului o identifică imediat atunci când le prezinți o autobiografie fantezistă. Șeful personalului își cunoaște bine meseria. A fost bine instruit în problemă. Are înapoia lui o carieră lungă la Securitate, ori a fost un activist zelos de partid. Te va invita să mai treci pe la ei, deocamdată nu au nimic potrivit pentru tine. Când ți se va oferi ceva, plata nu-ți va ajunge decât pentru cantină și patul din baraca insalubră, unde nu poți dormi din cauza scandalurilor și a certurilor. Luni de economie vor trebui să treacă până să cumperi un costum de haine prost croit. Un Berufsverbot nelegiferat va funcționa ireproșabil. Foarte puțini vor fi cei care vor lucra în specialitate. Încercările de a fugi din țară au puține șanse de reușită. Frontierele sunt bine păzite. Nici o organizație internațională nu te apără, nu te ajută. Chiar dacă vei reuși să ajungi în Iugoslavia, vei fi extrădat în schimbul unui vagon de sare. Cei lăsați să plece mai departe sunt triați cu grijă de mafioții frontului roșu internațional. După zeci de ani de închisoare, trebuie să faci față unei munci extenuante de salahor. Privilegiile pe care le-ai avut în celulă, de a fi stăpânul timpului, voluptatea de a gândi nestingherit, de a purta discuții în probleme mari, nu le mai ai. Încep șantajul și ademenirile pentru colaborare cu regimul. Cei care refuză, se sustrag sau nu-și îndeplinesc obligațiile sunt înconjurați cu o țesătură subtilă a unei campanii de denigrare.

În văzul tuturor, ești acostat de ofițerul de securitate răspunzător de sector, care îți zâmbește binevoitor, îți strânge mâna și angajează cu tine o discuție amicală. Informatorii necunoscuți, oameni cu trecere din societatea din care faci parte, pornesc o campanie orchestrată de defăimare. "Feriți-vă de el! E vândut! A intrat în slujba Securității!" Oamenii de bună-credință se îndepărtează de tine, îți fac șicane, te privesc cu ură. Dacă observă că desconsiderarea nu te deranjează prea mult și că izolarea îți convine, schimbă tactica. Apostolii răului au o imaginație incpuizabilă. O lume dezinformată sistematic, abrutizată de propagandă e ușor de manipulat. În fața spectacolului murdar al vieții de fiecare zi devii mizantrop, abulic, te lași copleșit de automatismul necesităților vitale, al supraviețuirii în mizerie, al vieții fără orizont.

Regreți închisoarea. Cel mai rău de acolo este superior celui mai bun de aici. Lectura, viața intelectuală, atât de jinduite, sunt șterse din inventarul aspirațiilor. Scara cazii ca un buștean, dimineața abia te pui în mișcare, parcă ți s-a scurs vlagă din toate măduarele. Nu mai întrevezi nici o ieșire. Uneori te va bântui ideea eliberării prin sinucidere.

Tot mai absent, inacomodabil, începe să-ți fie silă de tine însuși. Încercările de evadare de la munca de jos îți sunt zădărnice. Schimbi locul de muncă, cauți un petec de pământ unde să nu te mai cunoască nimeni.

Paznicii ultra-credincioși asigură funcționarea impecabilă a sistemului de supraveghere. Un serviciu special se ocupă cu anularea încrederii și distrugerea solidarității dintre oprimați. Vei face eforturi extraordinare să nu renunți la speranță. Într-o lume măcinată de teama de a nu-și pierde pâinea, speriată de perspectiva sumbră a zilei de mâine, vei fi un călător singuratic, la pândă în fiecare minut să parezi o lovitură despre care nu știi când vine și de la cine pornește. Nu vei putea să știi niciodată dacă un gest binevoitor este o cursă sau dovada unui atașament uman.

Cei mai mulți dintre cei ce au puține zile până la terminarea mandatului de condamnare fac eforturi dureroase să-și păstreze calmul, să-și mascheze neliniștea, frământările.

Unii se închid în ei, rup legăturile de comunicare cu cei

din jur. Alții devin arțăgoși, puși pe ceartă, scornesc conflicte din nimicuri.

Încet, încet, își face loc convingerea: cât de liniștit eram când lumea de dincolo de zăbrele nu întinsese mâna perfidă să bată la ușa sufletului meu!

CADRISTUL

"Când ești tare și ai în mână pâinea și cuțitul, toți ți se închină. Am înțeles de la început de ce m-a făcut partidul mare. Să fiu pumnul neîndurător al clasei muncitoare. Să-i chițâi pe burghezi, să le iau cămașa de pe ei, să le încălesc nevestele și fetele.

Am avut o viață grea de copil sărac, intrat de mic la stăpân. De mine nu i-a fost milă nimănui. Când m-au prins la strămoșoare, m-au jupuit. M-am jurat ca nici mic să nu-mi fie milă de nimeni. Omul e câine.

Am fost șef la epurări. Trăsesem tare cu propaganda la sate, când eram bătuți cu pietre de țărani, îmi câștigasem plat-formă și am ajuns șef. Am tăiat în carne vie. Dacă nu eram eu, venea altul mai al dracului. Se termina o epurare, venea altă epurare. Unii plăteau păcatele începând cu Adam și Eva sau, mai bine zis, căutam pretexte să-i scoatem din circulație. Oamenii care erau burduf de carte, cu nu știu câte doctorate, care scriseseră cărți elogiate în țară și în străinătate parcă se tâmpiseră. Nu înțelegeau că ne puteam dispensa de serviciile lor, că vremea lor s-a dus, că lucrul cel mai cumințel era să se resemneze și să se dea la fund. Încercau să-și prelungească agonia, erau pur și simplu caraghioși în insistențele lor de a se salva, erau așa de ușor de manipulat în deznădejdea care-i cuprinseseră. Se mușcau între ei ca niște câini în cușca hingherului. Îi priveam cu milă și dispreț. Mulți nu puteau să priceapă cum se face că până ieri cei din jur li se închinau, iar acum nimeni nu-i băga în seamă, deveniseră o prezență

supărătoare. Le era greu să se obișnuiască cu faptul că golanul a ajuns stăpân și trebuie să se ploconească în fața lui.

Am luat ca secretară o babă franțuzită din lumea mare. O boieroaică scăpătată. Tată-său tocuse patru moșii la bacara. Pe urmă s-a împușcat. Ea nu s-a putut mărita. Era prea săracă ca să facă o partidă mare, era prea mândră să accepte o mezialianță, să-și lege viața de un oarecare; când a vrut să o facă a fost prea târziu. Căpătase complexe de față bătrână. Ura pe toată lumea, mai ales femeile: Mi-a fost impresar priceput, devotat. Dar tot ea m-a lucrat și pe mine. S-a aliat pe ascuns cu prietenii care m-au ținut de urechi ca să mă reguleze dușmanii.

Secretara mea parcă era arhiva serviciului secret. Mai ales știa cum să speculezi slăbiciunile, cum să-i încaleci pe cei pe care-i prinzi la strâmtoare, cum să-i mulgi pe cei ce au intrat în strungă. Mă îndemna să nu iert, să nu cruț, să nu am scrupule. Ura din instinct și n-a trebuit să vină partidul s-o învețe. Când ești puternic, descoperi o stranie voluptate. Aceea de a-ți bate joc de oameni, de a le demonstra cât sunt de mici și de slugarnici. Au fost și excepții. Numărul lor a fost atât de mic încât n-a putut fi luat în seamă. Sau pe unde am trecut eu nu prea erau din această categorie. În fiecare zi creșteam în propriii mei ochi. Cei de sus mă laudau. Cei cu care lucram mă ascultau. Făceam din ei ce voiam. Cu femeile nu aveam timp de tratative. Asta era misiunea codoașei de la secretariat. Îmi cunoștea preferințele. Știa să alcagă. Dacă mă fixam la o anumită fustă, nu mă lăsam până nu mi-o aducea în dormitor. Nu admiteam să iau plasă și nu făceam acte de generozitate. Plata imediat și pe viu. Îmi amintesc de o tinerică. Aveam cârlig să mă cule cu ea. A început să facă fasoane. I-am scuturat dosarul și-am descoperit păcatele strămoșilor. I-am pus în vedere să plece de la contabilitate. Singurul loc de plasare: salahor pe un șantier de construcții. Viață de baracă printre derbedei și curve reciclate formal, care lucrau mai departe la negru. Asta era prețul refuzului de a fi drăguță față de cadrist. M-a implorat plângând s-o mai aștept. Ginerile și soacra țineau morțiș ca mireasa să fie fată. Se va achita după nuntă. Am fost bun și am admis. Și-a respectat promisiunea. La trei zile după cununie a venit și a plătit obligația. Am cunoscut atâtea femei!

Mai mult decât alții în zece vieți. Ce să spun? Aveam impresia că instituția e moșia mea. De la un timp am început să obosesc. Umblam numai după lucruri deosebite: bijuterii, covoare, tablouri, mobilă stil. Tocmai când eram mai sigur pe mine și credeam că toată lumea este a mea, am intrat la zdup. Niște protejați de-ai mei, trimiși cu misiune peste hotare, n-au vrut să se mai întoarcă și au cerut azil politic, ba i-a mai pus dracu să și latre și au povestit niște minuni de pe aici, în care eram amestecat și eu. Agenții Securității, infiltrați în emigrația română, au pus totul pe hârtie și au expediat biletele la București. M-au umflat și m-au dus într-o casă conspirativă. Pe vremuri fusese vila unui petrolist. O construcție frumoasă, izolată, pe malul unui pârâu de munte. Șase luni m-au frecat niște fărângăi, m-au luat la boabe mărunte de a ieși untul din mine. N-am negat nimic. Le știau ei dinainte. Am avut confruntări cu baba și cu prietenii de chef. Mă purtau legat la ochi, să nu știu pe unde umblu. Hoașca ținuse un jurnal amănunțit cu date precise de tot ce făcusem. Mai târziu au smotocit-o și pe ea. A declarat că este un agent al imperialismului, infiltrat în rândurile clasei muncitoare pentru a o compromite. Eu am recunoscut totul și am făcut-o pe pocăitul. Au ținut seama că am fost devotat partidului și nu am trădat. Aveam meritele mele.

I-am ușurat de bani și de lucruri pe burghezi. Le-am încălecat nevestele și fetele. I-am trimis la muncă neagră să-și dea sufletul pe târnăcop pentru o bucată de pâine. Am pus la dispoziția celor mari tot ce am strâns. De altfel, luau ei și fără să le dau voie. Nu m-au condamnat. M-au trimis să mă reabilitez la roabă și să vă țin de urât în ograda asta cu sârmă ghimpată. Nu-mi pare rău. Am trăit ca un pașă. M-am răzbunat pe viață."

- Nu aveți remușcări? Nu aveți nici un proces de conștiință?

- Absolut nici unul. Nu eram eu, venea altul și făcea mult mai rău. În război și la revoluție totul e permis și omul nu mai e om. Femeia când o prinzi la strâmtoare să n-o ierți că te blestemă.

Cadristul răsă zgomotos, arătându-și dinții galbeni. N-am

mai zis nimic. Cum soarele cobora spre asfințit și se termina ziua de lucru, am trecut să-i țin tira, adică să-l camuflez, în timp ce el pregătea "martori falși" în frontul de lucru, să-i înșelăm pe brigadier și pe caraliu. Eram complici, cum s-a spus.

Vorbă să fie de înșelăciune. Prinseseră de mult mișcarea. Se făceau că nu văd. Îi interesa să raporteze în colonie un volum escavat cât mai mare. Tot nu se putea termina Canalul Dunăre - Marea Neagră cu roaba, hârlețul și cu un om putere.

Această alianță stranie între un "gușter", așa le spuneau legionarilor, și un bolșevic de meserie a durat câteva luni, în avantaj reciproc.

CASA DE ODIHNĂ

L.A. a stat cinci ani ascuns într-o groapă în spatele unei case părăsite. Nu ştia de el decât nevasta. Ieşea numai după miezul nopţii să ia apă şi mâncare. Toată lumea credea că este fugit în Spania. În casă curgeau percheziţii, ameninţări, presiuni. Cotele, impozitele, corvezile nu mai conteneau. Au vândut tot ce se putea vinde, ca să se achite de obligaţii. Femeia a ajuns o umbră. Abia se stăpânea să nu plângă când se întâlneau. În oase i se cuibărise un reumatism care-l împiedica să meargă. N-a mai putut să suporte. S-a hotărât să plece. A lăsat câteva rânduri explicative şi s-a îndreptat către frontiera sârbă.

Mergea numai noaptea, pe câmp, după stele. Fugea departe ori de câte ori simţea prezenţa unui om. Se hrănea cu porumb crud, cu fructe, cu iarbă fragedă. A fost prins de o ceată de colectivişti. L-au bătut, l-au legat şi l-au predat miliţiei.

A venit o dubă a Securităţii şi l-au transportat la Timişoara. A aflat că era urmărit pentru omisiune de denunţ. A recunoscut. Bucuros că a rezolvat uşor cazul, anchetatorul i-a acordat regim de favoare. Putea să stea întins în pat şi ziua. Cei din celulă se uitau bănuitori la el. Nu le-a dat nici o explicaţie. De ani de zile n-a mai dorit aşa de liniştit. Îi asculta pe cei din jur cum se plângeau, iar lui i se părea că este la o casă de odihnă. Găsise o dezlegare. Cea mai bună dintre cele rele.

ÎN DELTĂ

La Periprava, în Deltă, vântul șuieră printre trestii, spulberă nisipul, smulge ciulinii și-i rostogolește prin poienile pârlite de soarele verii.

Peste Dunăre, Vâlcovul tace enigmatic sub apăsarea rece a iernii. Pare o localitate de unde oamenii au fost alungați. Rar țipă o pasăre de baltă.

Convoiul de lăgăriști îmbrăcați în haine vărgate înaintea greu spre colonia penitenciară Periprava, ultimul lagăr pentru internații politici din România anului de grație 1963. Picioarele se înfundă în nisip. Fețele aspre, slabe, nebărbierite, bătute de vânturile aspre ale Deltei, au căpătat reflexe metalice. Ochii oboșiți, urdușoși caută spre nicăieri. Sleți, oamenii detașamentului de lucru pășesc mecanic. Militarii care înconjoară convoiul țin puștile în poziție de tragere. Este ultima brigadă care intră în colonie. Trăiștile murdare, cu lingura și gamela, bat coapsele. Au ajuns la poartă. E întuneric de-a binelea. În baracă s-au aprins luminile. Milițianul care poartă răspunderea punctului de lucru intră în corpul de gardă, ca să prezinte raportul. Se deschide poarta cea mare. Ofițerul de serviciu numără. S-a încurcat. Oprește detașamentul, numără din nou. N-a evadat nimeni. Unde s-ar putea duce? Brigada se îndreaptă spre baracă. Echipa de corvoadă se desprinde din rând și pleacă spre bucătărie ca să aducă ciubărul cu mâncare. Coloana merge în ordine până în fața barăcii, unde rândurile se destramă. Împleticindu-mă, mă îndrept spre pat și mă întind. Ațipesc. Mă trezește un glas. "Poftiți la masă, domnilor!"

Invitația politicoasă sună straniu în baraca sordidă. Ne înșirăm prin fața ciubărului. Artelnicul mânuiește cu îndemănare polonicul. Mi se pare că l-a luat gol de deasupra. Îmi mușc buzele să nu protestez. Răsună clinchetul de linguri. Câteva voci discută în șoaptă. Înghit ultimele picături, apoi aștept. Nici eu nu știu ce. În cele din urmă mă hotărâsc. Mă dezbrac și mă culc. Las totul baltă. Până adorm, fac eforturi să nu mă gândesc la nimic.

O noapte indiferentă învelește în scutece reci lagărul de muncă pentru internații politici de la Periprava, insula cu naufragiați și cu supraviețuitori ai cataclismului comunist.

LICHIDAREA ÎN CASA CONSPIRATIVĂ

Nu pentru toți dușmanii înrăiți ai poporului drumul spre eternitate a trecut prin boxa tribunalului militar sau prin fața plutonului de execuție. Formula era anevoioasă și prezenta dificultate de aplicare. Comisia de specialiști care meșterea dosarul își uza prea mult imaginația, iar cel implicat se lăsa uneori greu convins să se autoacuze.

O soluție discretă, elegantă și comodă a fost lichidarea în casă conspirativă.

Rețeaua caselor conspirative, în care două unități nu semănau una cu alta, a fost organizată de specialiști cu înaltă calificare, știind să ducă secretul în mormânt. Existența ei nu este consemnată în arhive și nici în vreo partidă de finanțare înscrisă în bugetul public. Arta conspirației a întâlnit forme de rafinament nebănuite în anii puterii populare.

O casă conspirativă, de cele mai multe ori, reprezenta o clădire izolată cu aspect nevinovat, cu o firmă simplă și acte în regulă, de casă de odihnă pentru un institut de cercetare, sindicat universitar sau al oamenilor înuncii din întreprinderile bancare.

Personalul era selecționat cu grijă, atent, serviabil, fizic plăcut. Nu i se permitea și nici nu dorea să știe prea multe și se schimba des. Nu se cunoșteau dinainte și aveau nume de împrumut. Nu întrebau niciodată cine sunt cei aduși aici, nu urmăreau să știe ce se întâmplă cu ei, după ce însoțitorii cu împuterniciri speciale erau legitimați.

Pe vremuri, dispariția incozozilor avea un alt ritual.

Serviciul special informativ nu dispunea de atâtea acareturi și de fonduri nelimitate. Cei socotiți de prisos pe lume erau luați la plimbare de un grup de încredere de agenți verificați ai lui Moruzof sau ai lui Eugen Cristescu. După ce se asigurau că nu au asupra lor nici un act sau semn de identificare, erau rugați politicos să coboare. Când pășeau afară din mașină îi ciuruiau cu o rafală de pistol mitralieră și erau împinși într-un boschet. Nici o pată se sânge pe tapetele mașinii sau pe haine, iar conștiința se liniștea la un chef cu fete drăguțe. Procurorul consemna într-un proces verbal o reglare de conturi în lumea interlopă. Cadavrul ajungea la crematoriu sau în baia de formol pentru disecții.

Vremurile s-au schimbat. Cel sortit nopții celei lungi este înconjurat în casa conspirativă cu afecțiune și curtoazie. Nu bănuiește nimic. Discută amical cu ucigașii, este tratat cu o țigară fină, cu un pabar de vin superior. Primește asigurări, încurajări. La mijloc este o greșală. Să nu vă supărați dacă vă mai reținem puțin. Scuzați dacă vă punem ochelari pentru nevedere. Așa sunt ordinele. Șefii nu glumesc. Ridicați-vă, să mergem! Drept înainte. Atenție! Coborâm, înainte! Este împins într-o nișă laterală cinentată. O mică discuție în șoaptă. Apoi o voce tăioasă ordonă: "Gata!" O atingere rece în ceafă. Răsună câteva împușcături. Omul cade ca un buștean. Cel care a tras este de cele mai multe ori un șovăitor care ridică semne de întrebare. Pistolul i-a fost pus în mână în momentul execuției. De acum nu mai poate da înapoi. Teama că i se va cere cândva socoteală îl va obliga la fidelitate. Nici el, nici medicul care constată moartea victimei nu-i cunosc identitatea. Uneori nici șeful. Poate să fie un tovarăș incomod, un colaborator dubios, un adversar inflexibil.

Cadavrul este vârit într-un sac de plastic și transportat cu dubița comercială la crematoriu. La privirea întrebătoare a responsabilului cu incinerarea, persoana taciturnă care însoțește șoferul rostește sec: "Fără nici o formalitate!" Echipa de serviciu de la cuptor se învâрте ca pe sârmă. Omul cu haina de piele și privire metalică are puteri absolute. Nimeni nu îndrăznește să i se opună, să-i ceară explicații. Nu mai e vorba de pâinea ta și a copiilor, ci de viață.

Mâna de cenușă va fi aruncată într-o gură de canal.

Se spune că lui Lucrețiu Pătrășcanu i s-a acordat o cinste deosebită. După derularea procesului, la Comitetul Central a avut loc o ședință - fulger. Când Gheorghe Gheorghiu - Dej a înfierat faptele "agentului burgheziei", toți participanții s-au ridicat și au strigat ridicând degetele: "Moarte lui!"

Hotărîrea a fost comunicată telefonic în casa conspirativă în care aștepta. Ceremonia s-a desfășurat fără nici o abatere de la tipic. Câteva detunături înfundate. Așa a fost curmată viața celui care a introdus justiția proletară în România.

UN ALT PUNCT DE VEDERE

Cel care doarme alături de mine pe prici, în baraca nr. 25 a Coloniei de muncă forțată Valea Neagră, este un publicist cunoscut. După război a ocupat diverse demnități publice și a făcut parte dintr-un guvern de coaliție cu comuniștii. Când ramura fidelă Moscovei s-a impus la conducerea țării, a fost împins la periferie și, cum și-a manifestat public nemulțumirea, i s-a aranjat un proces de defăimare a socialismului, a fost condamnat și trimis la Canal. Fiecare aparținea altei luni. Fără o înțelegere prealabilă, și unul, și altul ne-am străduit să menținem deschisă o linie de comunicare umană, să facem posibil dialogul. Când era apatic, tăcut, deprimat, când izbucnea în adevărate explozii verbale, cuprins de optimism, ars de speranță. De multe ori se situa pe contra. Nu știu dacă era sincer sau urmărea anumite efecte sau voia să facă numai pe interesantul.

Într-o zi, o furtună puternică a impus întreruperea lucrului. Cordonul de pază a refuzat să iasă pe șantier. N-a îndrăznit să-și asume răspunderea siguranței detașamentului de lucru. Cu o zi mai înainte fusese o evadare și fugarul nu era încă prins.

Am rămas la baracă, lungiți în paturi și ne rugam să nu se potolească vijelia.

Avea chef de vorbă. De la una la alta, au intrat în obiectiv torționarii Securității. Cei care au trecut prin mâna lor au rămas marcați pentru întreaga viață.

Am urmărit cu interes cum își depăna punctul de vedere.

- Să privim problema și cu alți ochi. Nu vreau să mă înțelegeți greșit. Nu fac apologia ucigașilor și a torționarilor. Îi consider însă oameni deosebiți. În rău, dar nu sunt niște ființe comune. Răul și binele sunt concepte discutabile. Depinde de sistemul de referință în care te plasezi. Ceea ce pentru cineva este bine, pentru altul e rău. Nu poți să faci deosebire între un crou și un criminal. Un sfânt și un idiot se confundă. Curajul de a ucide cu sânge rece nu este rezervat plebei. Poporul tace, asudă, își venerează stăpânii care îl bîcînie. Uitasem, perpetuează biologic o fabrică de sclavi.

- Riscantă afirmație pentru o persoană cu carieră de publicist.

- Și eu, ca și alții, plătesc tribut naivității, adică prostiei. Am crezut în unele principii generoase, înalte și am încercat să mă conformez lor. N-am înțeles marele secret, ușor de sesizat, de a nu crede în nimic. Orice principiu e o armă de luptă cu care să-ți dobori dușmanii, cu care să-ți croiești un drum comod în viață. N-am înțeles puterea uriașă a minciunii și a ipocriziei și forța biruitoare a lașității. Am rătăcit și am împins și pe alții să rătăcească. Când mi-am dat seama, era prea târziu. Nu mă puteam retrage. Interesele carierei, ale familiei îmi dictau să merg înainte. Din prost am devenit șarlatan.

- Acum v-au adus comuniștii în templul adevărilor eterne, să deveniți apostolul sincerității.

- Ar trebui să le mulțumesc. Mi-au oferit timp și m-au lăsat să stau de vorbă cu mine însumi. Să mă întreb cine sunt și ce reprezint. Acest dialog a fost mai important decât toate cărțile pe care le-am citit. Socotesc că nu e o meserie mai nobilă pe lumea aceasta decât aceea de a învăța pe un om să gândească. Fără să vrea, marxiștii incultți din România au făcut-o. Dacă ar ști, s-ar sinucide de necaz. Să revenim la torționari sau la schingiuitori, cum le spuneam pe limba noastră. Când am dat o palmă unui copil, am avut insomnie. Ei torturează: unii brutal, alții științific, cu rafinament și inventivitate. Convulsiiunile victimelor nu-i deranjează. Urletele, gemetele le uită. Mănâncă, beau, se distrează, iubesc. Din suferință rețin numai partea comică și slăbiciunile celui torturat. Pe cei care

se crămponează și nu vor să le facă voia îi consideră imbecili sau cazuri patologice. Nu mă întrerupe, ascultă-mă. Nu-i admir, nu-i laud. Constat o realitate și atât. Accentuez că au o stofă deosebită. Îi consider perversi. Omul s-a ridicat și stăpânește lumea datorită perversiunii. Civilizația și cultura sunt rezultatul pervertirii animalului, care s-a dat jos din pom și s-a apucat să transforme natura. Și a ajuns slugă vieții.

- Există totuși o cale de salvare.

- Anume?

- S-o refuzi.

- Rămâne de văzut dacă ea acceptă să fie refuzată. E o amantă pe care nu o poți păcăli. Te ține strâns în brațe șoptindu-ți la ureche: "Te iubesc, te iubesc. rămâi cu mine. Nu pot trăi fără tine." Și-ți fură mintea. Exemplu suntem noi. Să nu mă contrazici, că nu ai dreptate!

PROST CU DIPLOMĂ

"Mă mir, tinere, că nu ai auzit de numele meu. Eu sunt profesor universitar și academician. Cărțile mele-s traduse în limbile de circulație, reprezintă o autoritate în materie. În urma unei erori regretabile, o confuzie de nume, după cât mi se pare, doi indivizi cu apucături bestiale, fasciști infiltrați în partid, m-au acostat la ieșirea din casă - mă duceau la institut ca în fiecare dimineață - m-au obligat brutal să urc într-un automobil. M-au legat la ochi și m-au adus în clădirea asta. Cred că în București, nu-i așa? Eu sunt un om foarte ocupat. N-am auzit ca cineva să fi fost tratat în modul acesta necivilizat. Și mai ales un om de talia mea."

Bătrânul cu părul alb și cu fața distinsă își spunea păsul noilor întâlniri în arestul Securității cu o candoare dezarmantă.

"Mi s-a aplicat un tratament bestial. M-au dezbrăcat în pielea goală. Eu sunt foarte pudic și mă simțeam extrem de stânjenit în fața unor străini. Am fost supus unei vizite medicale amănunțite, mi-au luat ceasul, banii, verigheta, șireturile de la pantofi, cureaua de la pantaloni. Au completat o fișă cu multe date biografice. M-au purtat cu niște ochelari cu lentile negre pe nu știu unde și m-am trezit într-un birou mobilat cu gust, unde am avut o lungă conversație cu un tovarăș stilat și amabil. Recunosc, un om deosebit. Avea preocupări științifice și era inițiat în domeniul meu. Un partener de discuție agreabil. M-a impresionat în mod plăcut. Un gentleman. Avea o memorie fantastică. Cunoștea multe de

la noi din institut. Aprecia activitatea noastră științifică, ne-am amintit împreună despre cancanuri, sforării, despre străini care ne-au vizitat, a făcut aprecieri pertinente privind articolele noastre publicate peste hotare, m-a ascultat cu atenție și răbdare când i-am povestit despre călătoria mea de la Paris. Era bine informat despre tot ce se petrece în Vest.

Nu-i rețin numele. Ce rost are. Fiecare se prezintă cu ce poate face și cu ce știe. Un om încântător. Mă întreb ce caută în această instituție bizară, unde sunt indivizi de teapa celor care m-au adus aici și ca aceștia care îmi pun ochelari de cal. M-a asigurat că voi pleca cât de curând acasă. Și-a dat cuvântul de onoare că aceasta va fi grija lui de căpetenie. Mi-a dat hârtie să fac un plan de reorganizare a institutului, să fac propuneri de oameni capabili, cu personalitate și spirit de independență. O treabă extrem de interesantă și gîngășă. Mi-a precizat de mai multe ori că eram cel mai indicat s-o fac. M-a lăsat singur. Mi-a dat libertatea să prezint lucrurile așa cum le văd. Eu sunt un om obiectiv și exigent. E o problemă de prestigiu național. Cu asta nu se glumește. Mă contrariază faptul că aș fi putut să o fac și la institut. El s-a stuzat, îl jena situația. Din moment ce am fost adus aici... Treacă de la mine. O zi, două și am să termin. Mi-a spus că a telefonat acasă să-mi liniștească soția. E așa de fricoasă! Mai ales de când a dispărut fără urme tata - socru. O somitate în numismatică, dar senilizat de-a binelea; peste 90 de ani. După toate investigațiile mele n-am putut să-i dau de urmă. Fac eforturi să le întocmesc o lucrare deosebită. Să știe pe cine au în față și să fiu la înălțimea așteptărilor. Îi interesează mai ales bătrânii specialiști cu priză și relații internaționale care continuă să fie pe liniile de comunicație și mai pot da ceva."

Colegul meu de celulă din arestul subteran al M.A.I. îl asculta cu stupefacție pe monumentul de naivitate parcă picat din cer, ce nu înțelegea capcana în care intrase.

"Fiți atent, domnule profesor, fiți atent! Puteți să aduceți multe necazuri, atât dumneavoastră, cât și altor oameni, pe care susțineți că-i apreciați și-i stimați. În lumea în care trăim, când vorbești de bine pe cel ce nu trebuie, îl împingi spre marginea prăpastiei. Bunăvoința partenerului dumneavoastră

de conversație, de altfel un anchetator abil, e numai o cursă întinsă cu dibăcie. Din momentul când ați pășit pragul acestei onorate instituții, să nu mai aveți încredere în nimeni. Nici în mine, căci și eu pot fi supus unor metode de constrângere care să mă transforme într-o zdreanță. Să dea Dumnezeu să nu aveți de întâmpinat ceea ce prevăd eu și să treceți prin ceea ce am trecut noi!"

Academicianul îl întrerupse cu nervozitate:

"Ce spui, dragă?! Aceasta, dacă e adevărat, rămâne valabil pentru cazurile comune, nu pentru mine. Eu sunt un om cu reputație internațională. Cercurile științifice vor protesta. Vor pierde foarte mult. Vor fi obligați să mă trateze conform meritelor mele."

Perorația bătrânului era în curs când în cadrul ușii apăru un plutonier congestionat. Profesorul fusese condus în altă cameră decât în cea indicată. Eroare considerată drept gravă și cel care o comisese nu putea spera la îngăduință. Plasarea într-un mediu necontrolat dereglă planul inițiat de cei care aveau în mână toate firele cazului. O reprogramare minuțioasă cerea timp și bătaie de cap.

"Bagajul, repede!"

Stângaci, neajutorat, profesorul își strânse puținele lucruri în sacoșă, privind întrebător spre caraliu. Acesta se apropie și-i întinse ochelarii întunecați cu un semn poruncitor: să-i pună pe față. Profesorul îi prinse în mână, uitându-se hipnotizat la ei.

"Măi, mulți proști am văzut eu pe lumea asta, dar tu le pui vârf. Prost cu diplomă."

Înfuriat, îi smulse ochelarii și-i îndesă pe față, îi răsuci mâinile la spate, îl împinse spre ușă. Bătrânul îngână un protest nedeslușit și-l amenință că-l va reclama domnului care-l are sub protecție.

"Al dracului de tâmpit te-a făcut mă-ta. Nu te-ai trezit că ai intrat în Securitate. Aici noi suntem mari!"

"Domnule dragă. Mă confundați."

"Lasă-te de goange, boșorogule. Măine intri pe mâna altuia. O să te scuture să-ți troznească toate încheieturile."

Profesorul fu împins într-o altă cameră, unde l-a

întâmpinat cu amabilitate un om cumsecade, instruit în prealabil să modeleze un savant naiv pentru a ușura munca grea a anchetatorilor.

PROCESUL

Inculpații din boxă par că descind din lumea stafiilor. Slabi, descărnați, în ochii adânciți în orbite lunecă priviri de animal încolțit. Proaspăt bărbierii, albul nefiresc al fețelor îi face să semene cu o expoziție de cadavre puse în mișcare. Rechizitoriul procurorului este ascultat cu atenție și fiecare își recunoaște docil vina. Câțiva cer cuvântul și aduc amănunte acuzatorii suplimentare. Curtea este satisfăcută. Președintele menționează că instanța va examina cu atenție completările acuzaților și le apreciază sinceritatea.

Judecătorii în uniformă militară se retrag pentru o scurtă pauză și apoi încep audierea separată a martorilor. Spre stupefarea curții, depozitiile infirmă rechizitoriul și auto-acuzațiile. Președintele completului de judecată privește muștrător spre securiștii îmbrăcați în civil, care formează auditoriul. Regia procesului a fost construită defectuos. Președintele abia își stăpânește furia. Procurorul se congestionează, începe să amenințe. Martorii merg în continuare pe aceeași linie, iar unul mai îndrăzneț lansează ipoteza că declarațiile au fost sinulse prin forță și teroare. Președintele privește întrebător spre un domn mai în vârstă, care poartă ochelari fumurii și un trenchi de import. Acesta face un semn imperceptibil cu capul. Ședința se ridică. Curtea se retrage să delibereze. Spectatorul cu ochelari fumurii iese și el din sală. Martorii sunt poștiți într-o cameră de așteptare.

Avocatul apărării se apropie de boxă și începe o discuție aprinsă cu acuzații. Li se alătură încă doi civili din sală. Sunt

dintre cei care le-au rupt oasele la anchetă și vor să-și facă simțită prezența. Se reazemă de bara țarcului de lemn și aruncă la întâmplare cuvinte cu dublu înțeles.

Judecătorii se întorc la locuri. Președintele anunță că, întrucât există contradicții flagrante între declarațiile inculpaților și depozițiile martorilor, hotărăște să se suspende procesul, să se facă o nouă instruire a acuzaților. Martorii, la rândul lor, să facă depoziții scrise în fața organelor de drept. La auzul acestora, groaza și disperarea îi cuprinde pe cei din boxă. Parcă le-ar fi căzut cerul pe cap. Vor trebui să ia de la capăt calvarul.

Avocatul face un semn liniștitor cu mâna, se apropie de masa completului de judecată și depune o hârtie. Se întoarce la locul lui, își scoate ochelarii, rămâne în picioare, tușește, ca să-și dreagă glasul și începe:

"-Tovarășe președinte și onorată curte, cer o favoare de excepție. În asentimentul clienților mei, vă rog să admiteți să se mijlocească o întâlnire între acuzați și martori, absolut nesupravegheată. Depozițiile martorilor, care nu corespund realității, au fost făcute ca să-și apere vechii prieteni. Înțeleg, e o atitudine umană, dar nu cadrează cu principiile superioare ale legalității socialiste, unde triumfă adevărul și dreptatea. Am certitudinea că inculpații vor reuși să convingă martorii să recunoască adevărul. În modul acesta vom cruța timpul prețios al autorităților de stat și vom da posibilitate clienților mei să fie trimiși cât mai curând pe un șantier, ca să se poată reeduca prin muncă și să-și răscumpere crimele."

Președintele privește spre asesori. Aceștia zâmbesc în semn de aprobare. Se acceptă propunerea apărării.

În sistemul juridic socialist, avocatul este un auxiliar prețios al instanței și niciodată nu îndrăznește să infirme acuzațiile. Iată că a găsit o cale ingenioasă de soluționare a încurcăturii. Securității din sală îl privesc cu admirație: "Al dracului, tâlharul!"

Martorii și inculpații sunt introduși într-o altă sală și se așază pe bănci de lemn în jurul unei mese lungi. Stau față în față. Securitatea părăsește camera, neuitând să amintească: "Nu aveți de-a face cu un act de slăbiciune, ci cu o atitudine de bunăvoință."

Martorii continuă să privească intrigati spre vechii lor prieteni: îi cunoscuseră bine, îi admiraseră pentru onestitatea și integritatea lor, îi luaseră drept modele în viață.

"Măi oameni buni, începe cel mai în vârstă, dacă vreți să ne ajutați cu ceva, nu încercați să ne luați apărarea. Considerația pentru noi manifestați-o prin acuzații. Nu încercați să infirmați probele judiciare. Adevărul nu ne ajută. Dacă vă încăpățânați să nu recunoașteți versiunea dosarului, urmează refacerea anchetei cu metode pe care voi nu vi le puteți imagina, pentru că nici eu n-aș fi crezut posibil să existe așa ceva. De astă dată, nici voi nu veți fi lăsați la o parte. Nu încercați să faceți o experiență a cărei amintire vă va urmări până în clipa când veți închide ochii. Voi nu știți ce se ascunde înapoia acestui mic spectacol judiciar. Aș vrea să nu cunoașteți niciodată ceea ce mintea unui om normal refuză să accepte.

Deja am vorbit prea mult. Nu vă fac o invitație la lașitatea, ci la rațiune. Dacă ne sunteți prieteni într-adevăr, acuzați-ne. Pușcăria este o soluție salvatoare. Să evităm riscurile unei anchete teribile. Nu vă mai conduceți după regulile lumii noastre și după bunul simț. Nu mai întrebați nimic. Vă implor. Orice cuvânt e de prisos. Faceți-ne acest bine: Acuzați-ne."

Uimiți, martorii se învoiesc. În sinea lor se întrebă dacă mai au oameni zdraveni în fața lor. Nu prea pot pricepe ce s-a întâmplat.

Acuzații se întorc în boxă și confirmă avocatului că martorii vor recunoaște piesele incriminatorii. Președintele și asesorii își reiau locurile și începe o nouă audiere. Martorii defilează prin sală. Interogatoriul este scurt. Orele sunt înaintate. Li se citește paragraful care-i privește și toți răspund invariabil "da". În sală e o atmosferă de relaxare și veselie. A dispărut agresivitatea din priviri. Inculpații nu mai sunt panicați.

Avocatul se asociază rechizitoriului procurorului și face apel la spiritul de clemență și umanitate al justiției proletare. Președintele consultă nerăbdător ceasul, anunță încheierea dezbaterilor, sentința urmând să fie comunicată în incinta închisorii.

Şeful securităţii salută discret curtea şi-l felicită pe avocat pentru ingeniozitate:

"Eşti priceput, maestre. O să te angajăm consultant permanent."

Avocatul ar vrea să răspundă. Rânjeşte doar. Grăbiţi, martorii se pierd în forfota străzii. Nu mai privesc înapoi şi nu comentează procesul. Se despart cu un salut rece.

Îmbarcaţi în dubă, înpricinaţii pornesc spre penitenciar. Porţile mari se deschid. În curte îi aşteaptă un grup de gardieni pentru percheziţie. E o zi frumoasă, cu soare. Din grupul recenţilor judecaţi se ridică o voce:

"Ce ziceţi, fraţilor, de teatrul ăsta?"

Replica vine din partea unui caraliu:

"Gura, mă!"

POVESTE DE DRAGOSTE

Electricianul șantierului era un deținut tânăr, cu ochi vioi, iscoditori. Instalația electrică din baraca de scule se defectase și patronul, profesorul de istorie Pintilie Ghibu, a făcut apel la brigada de meseriași. Bătrânul, un moldovean blajin, povestea din aventurile și necazurile de dascăl tânăr, care și-a început cariera la academia de la Pomârla, liceu întemeiat de boierul Bașotă pentru civilizarea moldovenilor.

Electricianul, fire deschisă și vorbăreată, după ce și-a terminat treaba, și-a strâns sculele în lădiță și cum nu era dintre cei ce lucrau cu norma și se putea mișca liber pe șantier, a rămas cu noi la povești în timpul pauzei de masă.

Ca să nu rămână mai prejos, a început să-și spună povestea vieții. Toate necazurile au început din ziua când a vrut să se însoare. "Să scap de pilă, m-am făcut ofițer activ. Eram fălos al dracului cu stelele pe umăr. Cine mai era ca mine? Mi se aprinseseră călcâiele după o fată cuminte și liniștită care lucra ca dactilografă la un șantier de construcții. Scandalul a izbucnit când au început să umble la dosar. Tată-său era un moșier expropriat. Un fel de bestie, cum l-au botezat comuniștii.

Comandantul m-a chemat la el și mi-a spus: «Ce mă! Îți trebuie p..... boierească? A început să-ți pută clasa muncitoare care te-a scos din mocirlă. Vezi că te întorci acu la ciocan.»

«Tovarășe colonel, e o fată harnică, bună, cinstită și cuminte. Își câștigă singură banul. Ce strică ea că ta-su a fost puțin moșier.» «Taci, mă prostule! Te-a găsit pe tine să te

îmbrobodească. Dacă era vorba s-o iei numai cu picioarele pe umeri, ți-aș fi spus bravo, mă! Scuturai chipiul și plecai. Dar te-a legat la gard.» «Tovarășe colonel, mi-am luat inima în dinți. Să știți că judecați greșit. E devotată clasei muncitoare ca și mine, ca și dumneavoastră. Nu așteaptă să vină americanii.» «Închide gura că spui prostii, a strigat la mine bătând cu pumnul în masă. Ai de ales. Ori ea, ori noi. Uite, îți fac o propunere și ia seama. Du-te diseară la regia de tutun când ies lucrătoarele. Sunt fete tinere, una și una. Pune ochii pe cea mai frumoasă, ia-o de cot și vino cu ea la mine. De rest mă îngrijesc eu și partidul. Îți facem o nuntă ca-n povești.»

Eu unul, nu și nu. Dragoste incendiară. Nu m-am lăsat călcat pe bătăture. Când au văzut ce hotărât eram, m-au scos din armată și m-am întors în câmpul muncii, de unde plecasem, să trag la harțabale. Forțele de muncă ce se îngrijesc ca tot omul să nu rămână șomer mi-au găsit un loc la hidrocentrala de la Bicaz. Nu vă spun cum era pe acolo. Vă închipuiți: noroi, frig, mizerie, cantină, viață de baracă. Era mai rău ca la pușcărie. N-am făcut prea mulți pureci. De necaz, am început să-mi vărs focul în băutură. Nu știu să mă fi îmbătat vreodată. Când eram cu chef, începeam să înjur partidul. Am fost avertizat să-mi țin gura. Nu m-am cumințit. Mi-am zis: ce-o să-mi facă? N-o să-mi ia pila din mână. Într-o zi am fost chemat la conducerea șantierului pentru lămurirea unei chestiuni cu dosarul de încadrare și acolo niște tipi obraznici m-au poftit într-o dubă. Cum nu-mi plăcea cearta, i-am ascultat. M-au purtat pe la Securitate, pe la penitenciar, anchetă, când cu blândețea când cu anasâna și la judecată m-am trezit cu câțiva anișori. Să nu le fac pagubă și gaură în buget, m-au trimis la muncă. Aveau nevoie de un om priceput, să termine Canalul. Am trecut prin multe detașamente și brigăzi. Tot felul de oameni. Strânși cu arcanul din toată țara. Am deprins multe, să știu și eu pe ce lume trăiesc. Zău că n-am știut. Un inginer de treabă m-a învățat meseria de electrician, care îmi prinde bine aici și sper că și afară.

Vreți să știți ce e cu fata? Aflați că mă așteaptă. Îmi scrie mereu. Lucrează acum la o cooperativă de croitorie. Au dat-o afară de la mașina de scris. Acum nu mai e funcționară, ci

lucrătoare. Sună mai frumos și nu se pot lega de ea așa de la cadre, că umblă inereu să găsească ceva cu care să-ți dea în cap. Când ies, ne luăm. Îmi pare bine de calificarea asta nouă. În timpul liber mai fac un ban în plus, o să prindă bine la casa omului."

Pintilie Ghibu îl aprobă zgomotos: "Bine te gândești. Să fie într-un ceas bun și-o cotigă de copii!"

Electricianul își luă lădița de scule. Mai încercă o dată lumina. Funcționa. Ne privi încântat. Parcă ar fi vrut să ne spună: "Nu-i așa că sunt dat dracului?" Apoi a dus degetul la buze, semn că ce am vorbit să rămână între noi.

I-am răspuns cu același gest: "Ca pământul, ca mormântul."

Cu pas ușor, s-a îndepărtat de sculărie și s-a pierdut în forfota șantierului. Ne-am apucat și noi de treabă. S-a auzit vocea caraliului - responsabil cu producția. Semnalul "ca furnicile" ne-a avertizat că se îndreaptă în direcția noastră.

SCRISOARE DE LA MAMA

E prima dată când am plâns. Scrisoarea a ajuns greu la mine. Personalul vechiului regim nu fusese încă înlocuit în întregime. Vechiul gardian era ciubucar, ciupea din rația hoțului, fura când avea ce, dar păstra o urină de omenie, nu era împietrit în fața suferinței, când putea, făcea mici servicii. Unul dintre ei mi-a înmănat cu o mască conspirativă câteva rânduri de acasă. Scrisoarea am învățat-o pe de rost și am distrus-o în fața lui. Să nu se mai teamă că poate fi descoperit și-și va pierde pâinea și libertatea. Mă obsedează simplitatea ei prin modul neprefăcut al unei femei simple de a-și mărturisi durerea. Mama scria așa de rar!

"De când te-au luat pe tine ne rugăm moartea. Taică-tău s-a îmbolnăvit și nu mai iese din casă. Stă întins în pat, privește în grindă și nu spune o vorbă. Perceptorul ne jupoaie, jandarmii ne înjură, primarul ne huiduie. Vecinii ne fură. Neamurile ne ocolesc, în băătura noastră nu mai calcă decât dușmanii. Toți se feresc din drumul meu, întorc capul, să nu spună bună ziua. Soră-ta nu mai iese la horă. Plânge pe ascuns, să nu o mai vedem noi.

Când merg singură la câmp, mă bocesc să nu mă audă lumea. Vai de sufletul nostru! Să nu crezi că te blestem pentru răul care ni l-ai făcut. În fiecare zi mă rog la Dumnezeu să-ți lămineze mintea și calea și să te ferească de cele rele. N-aș vrea să închid ochii înaintea de a te vedea, pentru că tu rămâi copilul meu al bun.

Mama ta."

M-a făcut praf.

Noaptea aspră se strecoară printre zăbrele, se furișează sub paturile murdare și în suflet. Vremea curge nepăsătoare. O cucuvea se vaită pe acoperișul temniței. E pasărea noastră credincioasă, ea îmi veghează însoimniile.

RITUAL DE SEARĂ

O tăcere apăsătoare ne cuprinde în preajma închiderii. Lumina confuză pătrunde printre jaluzele, împrumutând un contur vag puținului nostru mobilier din celulă. Se aude bătaia ciocanelor de lemn în zăbrele. Caralii se asigură că nimeni n-a încercat să le taie.

S-au apropiat de ușa noastră. Manevrează zăvoarele. Luăm bonetele în mână, ne descoperim capetele tunse mărunț, ne aliniem lângă perete. Privim în jos. Ni se face un semn energetic să ieșim pe sală. Intră. Percheziție sumară. Aud cum bat în gratii. Când intrăm, găsim saltele întoarse, lucrurile aruncate pe dușumea. N-au descoperit nimic interzis. Ar fi început o mică anchetă, urmată de consemnarea numelor pentru regim special la secția de pedeapsă. Fără să vreau, privirea îmi alunecă la ascunzători. Sunt intacte. Mi-ar fi părut rău să pierdem materialul didactic. Refacerea lui durează mult timp sau e chiar imposibilă, sursele de informație nemaifiind accesibile.

Facem ordine. Praful se așază. După ce a făcut câțiva pași într-o parte și în alta, ca în fiecare seară, Mureșanu, pe care l-am numit procurorul infernului, își începe rechizitoriul. Nu poate dormi dacă nu-și rostește filipica. Își alege cuvintele. Îl ascultăm, deși știm pe dinafară ce va spune. Dacă se simte bine, de ce să nu-i facem hatârul. Plin de importanță, își dă drumul:

"Statul socialist cheltuiește sume considerabile pentru a dinamita solidaritatea socială, pentru a promova suspiciunea și

neîncrederea. O clică de derbedei sadici, hămesii de putere, disprețuind tot ce e omenesc, lasă în urma lor o lume de ruine, înecată în ură. O societate satanizată, irecuperabilă. Orice salvare, dacă se va produce o minune, va fi prea târzie. Reconstituirea omului va dura generații. Au rămas prea puțini cei aleși și aceștia sunt sceptici, obosiți, îmbătrâniți, lipsiți de dinamism.

Acești ucenici ai diavolului pentru mici cariere de aprozi balcanici au degradat și au mânjit totul în jurul lor. Sau vrut dictatori, în realitate sunt patroni de bordel și stăpânesc o turmă de sclavi, care-i aclamă ori de câte ori plesnesc din bici....."

Mai spunea multe, le-am uitat. Nu știu cât adevăr conțineau cuvintele lui. Pentru el, însă, funcționau ca o terapeutică minunată. Dormea bine. Își descărca năduful. Alunga povara de pe suflet. Ne abțineam să nu zâmbim. Ne prefăceam că-l ascultăm cu atenție. Era ritualul de seară cu care ne bombardam adversarii. Numai că ei nu-l auzeau.

NU SUNT LUCRURI DEOSEBITE DE SEMNALAT

Grupul de ofițeri superiori de securitate se oprește în fața ușii. Șeful depozitului explică:

- Stănescu Gheorghe, medic. A acordat asistență medicală la bandele de teroriști legionari din munți. Este condamnat la moarte. Recursul - respins. De un an așteaptă executarea sentinței. Evită orice discuție. Nu cere nimic. Niciodată. Nu a făcut cerere de grațiere.

- Deschide!

Medicul se ridică în picioare, privind întrebător.

- Ești meditativ astăzi, doctore! Poate presinți ceva?

Înțelegând sensul ironiei, medicul, cu figura decolorată de parcă răsare din peretele alb, ripostează:

- Nu presimt nimic, domnule. Pentru noi, medicii, moartea este un spectacol banal.

- Moartea altuia, da. Când îți este pielea în joc, ia proporții de tragedie.

"Aștia, gândi medicul, au venit să-și bată joc de mine, să se distreze pe scama mea."

- Nu toți oamenii au aceeași optică, domnilor! Nu vreau să vă conving că sunt o excepție, însă țin să vă spun că am acceptat inevitabilul.

- Pe care ți l-ai provocat singur. Ai pactizat cu asasinii și tâlharii.

În ochii obosiți ai condamnatului la moarte se aprind scânteii:

- Vă rog să mă scuzați. Eu n-am cerut pacienților să-și facă autobiografia. În fața medicului, toți oamenii în suferință sunt egali și li se acordă asistență. Eu am rămas credincios jurământului lui Hipocrat.

- Există și din cei care l-au trădat?

- Mulți. Îi înțeleg pe oameni, îi detest pe medici. Poate nu cunoașteți jurământul. Vi-l pot reproduce dacă doriți. În fața conștiinței mele, și asta contează, nu am ce să-mi reproșez. Mi-am făcut datoria.

- Sunteți o victimă inocentă! Vă putem ajuta cu ceva? Eventual să vă expuneți cazul într-un memoriu. Vă punem la dispoziție hârtie și masă de scris.

- Nu e nevoie.

- Regretăm că ne refuzi. Nu te mai plictisim cu prezența. Fiecare își face datoria. Și noi am depus un jurământ pe care suntem decisi să-l respectăm. Să fim aspri și necruțători cu dușmanii clasei muncitoare.

- Clasa muncitoare nu există. O convenție ideologică. Servește propagandei.

- Există, dar refuzi s-o vezi. Sau nu poți. Educația ta burgheză te împiedică. Dar pentru asta nu avem nevoie de consimțământul tău și nici nu ne pierdem vremea să te convingem de contrariu. La revedere!

În momentul închiderii ușii, întregul grup simte nevoia să abordeze un zâmbet convențional, apoi fețele sunt cuprinse de gravitatea oficială.

- Aștia nici în mormânt nu vor să se schimbe. Scăpăm noi lumea de ei.

Șeful examinează ceasul brățară. Timpul afectat pentru inspecție se apropie de sfârșit.

- Să ne grăbim, avem și alte treburi. Nota de constatare o scriem diseară. Nu sunt lucruri deosebite de semnalat.

DE-A BABA-OARBA PRIN LABIRINT

Mâna anchetatorului alunecă pe panoul cu butoane. Apasă pe unul. Aprinde o țigară. Completează distrat un formular codificat și semnează. Ușa capitonată se deschide fără zgomot. În prag apare plutonierul de la depozit. În mână ține o pereche de ochelari de tablă. Salută scurt și se apropie de masă. Ofițerul întinde hârtia și-i face un semn spre omul de pe scaun. Gradatul citește cu atenție foaia, dă din cap, semn că a înțeles, semnează în registrul de primire, notează cu grijă ora, se îndreaptă spre omul care așteaptă, atent să vadă ce se întâmplă. Îi fixează ochelarii, se încredințează că sunt bine puși ca să nu vadă nimic, îl prinde de umăr și-i ordonă:

"Sus! Hai să mergem!"

Cu pași șovăitori, omul pornește în sensul în care este împins. După ce ușa se închide în urma lor, orbul este învățit de câteva ori, ca să-și piardă simțul orientării.

"Drept înainte!"

"La stânga."

"Coborâm!"

Arestatul se împiedică, gata să cadă. Îl ține zdravăn de braț.

"Fii mai atent!"

Omul îngână o scuză. Pe măsură ce înaintează, arată mai multă siguranță în mers. Nu mai are senzația căderii în gol. A intrat pe o ușă. S-a închis în urma lui. Este în ascensor. Coboră. Numără în gând. Ascensorul se oprește. Pornește din nou.

"Drept înainte!"

"La stânga!"

"Stai!"

A intrat, după câte se pare, într-un birou. Miroase a fum de țigară. Un schimb de cuvinte în surdină. Câteva zgomote metalice.

"Șezi!"

Se lasă precaut pe scaun. Plutonierul începe să fredoneze o melodie la modă și bate tactul. E bine dispus. E o căldură înăbușitoare în cameră. Încordarea de la anchetă i-a slăbit. Face eforturi să nu-i cadă capul în piept. Aventura în neprevăzut, efortul de a deduce ce se întâmplă în jur, ce vor de la el, ce urmăresc, toate acestea l-au epuizat. Nu dorește altceva decât să se întindă undeva pe un pat de scânduri, pe dușumea, pe pământ, pe ciment. În cap - învălmășeală de gânduri, amintiri, imagini. În momente de tensiune, memoria atinge performanțe incredibile. Chipuri de oameni, discuții, amănunte înecate în uitare sfidează cronologiile și apar cu claritate. Îi răsare în minte fața lui Alfred Kranz. De ce tocmai acum? S-au întâlnit într-o cameră de trecere, la Jilava, cu cincisprezece ani în urmă, prin 1943. Un tip inteligent. Nu știe ce l-a făcut să-și dea drumul la gură. Toți ai lui trăiau în cultul conspirației. Nu spuneau niciodată ce gândeau. Făceau eforturi să treacă drept proști. Nu-și apărau crezul de luptă. Voiau numai să se strecoare.

"Nu vă contest îndrăzneala. Într-o lume de lichele și roboți conformiști, vă detașați net. Faceți pe revoluționarii și vreți să salvați o lume condamnată. Nu veți putea. Îmi ești simpatic, pentru că ești naiv și de bună-credință. Cu oameni de bună-credință, indiferent de meridianul de gândire pe care se plasează, într-o zi vei găsi un drum de înțelegere. Vreți să faceți demn un popor care s-a târât în genunchi și în coate sute de ani, ca să sărute papucul sultanului. Niciodată! Dacă sunteți orbi și nu vedeți realitatea, asta e treaba voastră, dar o să plătiți scump. Timpul lucrează împotriva voastră." Și a continuat:

"Ne consideri niște rătăciți. Noi știm ce vrem. Deja vântul a început să ne bată în pânze. Vom plăti crunt celor care ne

persecută azi. Politicienii, bancherii, moșierii, fabricanții, toți bogătașii și generalii, împreună cu cei care-i servesc, vor fi azvârliți în stradă, numai cu cămașa pe ei, cu un picior în fund. Pe toți adversarii noștri îi vom trimite să măture pe stradă și să curețe closetele. Pentru o bucată de pâine, îi vom stoarce de putere. Nevestele lor vor fi spălătorese și femei de serviciu. Copiii lor vor fi trimiși la muncă grea, salahori incuți și abrutizați, iar fetele lor vor fi curve. Chiar dacă ne vom servi de unii, pentru un scurt timp, îi vom arunca apoi ca pe niște zdrențe murdare.

Pe voi n-o să vă lăsăm să răsuflați. Pe cei care vor supraviețui îi vom ține mereu cu mâna în beregată. Dacă poți, te sfătuiesc să pleci în altă parte a lumii. Altă scăpare n-ai. Niciodată nu vei fi iertat pentru ce ai intenționat să faci."

Am rămas aici să lupt. Plecarea îmi părea o dezertare, un gest de lașitate. I-am răs în față. Comunistul Alfred Kranz a dat compătimitor din cap.

... O clipă l-a furat somnul, i-a căzut capul în piept. Era cât pe ce să cadă de pe scaun. O mână i se lasă pe umăr.

"Ce, mă, ți-e somn. Sus! Hai să te conduc la apartament. Confort garantat, cu om de serviciu la ușă."

Mai multe voci râd. Le-a plăcut gluma.

Pornește cu pas nesigur, împins de un braț puternic. Un gând îi trece prin minte. Două marionete se joacă de-a baba-oarba prin labirintul Securității, mânate de o putere nevăzută, care refuză să-și dezvăluie identitatea.

AM CAPOTAT LA PRIMA MISIUNE

- Eu zic că nu sunt un om rău. Știu că vă uitați urât la mine, că am fost securist. Și pe la ei se rătăcește câte unul de treabă. Dar nu face mulți purici pe acolo. De felul meu eram înfipt, descurcăreț și pe deasupra arătos. Aveam origine sănătoasă. Tata muncea cu ziua pe unde apuca și mama spăla rufe la case mari. Eu mă calificasem strungar. Nu știu cine a pus ochii pe mine și m-a trimis la o școală specială de ofițeri pentru Securitate. Mi-au pus stele pe umăr și m-au repartizat la o unitate din București.

Am capotat la prima misiune. Am fost însărcinat să urmăresc un ofițer superior cu rosturi importante în sectorul nostru. Tipul era certat cu morala proletară. O ducea numai în chefuri. Avea întâlniri cu persoane dubioase, cu femei suspecte. Mie îmi era simpatic. Era genul meu. Un băiat de viață care se pricepea să sucească gâtul farfuzelor. Dacă puneam pe hârtie tot ce constatasem, îi distrugeam cariera. Mă gândeam că o să-și găsească el nașul și fără mine. Și cum trebuia să spun și eu ceva, să justific grăunțele pe care le primeam, am dat niște treburi de nimic, inofensive.

Într-o bună zi am fost chemat la ștab. Mi-a citit ultimele mele rapoarte. Ca din întâmplare, a scos o foaie din sertar și mi-a prezentat un poemelnic cu tot ce face omul meu, lucruri absolut adevărate.

Mai târziu am înțeles că șmecherul era o capcană a instituției, așa e obiceiul la ei, să te pună la încercare. Era

programat să facă greșeli și năzbâtii ca să fiu verificat cum îmi îndeplinesc misiunea. Și mie îmi era milă de dracu. Cu ăștia trebuie să fii fără suflet, dacă vrei să trăiești și să ajungi departe.

"Nu ești bun pentru noi, băiete! mi-a spus șeful cel mare. Te întorci înapoi de unde ai plecat și gura mică! N-ai văzut, n-ai auzit nimic. În probleme de secret, nu glumim. Ai grijă! Din când în când o să mai stăm de vorbă. Și dacă vezi sau auzi ceva interesant, comunică-ne și nouă." Mi-a dat numele unui om de legătură.

"Și nu uita că suntem peste tot și ai nevoie de ajutorul nostru."

Cum sunt o gură păcătoasă, n-am respectat consemnul, am vorbit ce nu trebuia, cui nu trebuia. Am deconspirat, cum se spune, secretele instituției. M-au ridicat de la strung și am aterizat aici la roabă. Nu mi-au spus o vorbă de reproș. Când îi întreb de ce m-au adus, toți îmi răspund după același calapod: "Știi tu mai bine decât noi. Nu e nevoie să-ți explicăm." Nici nu vor să-mi precizeze cât timp mă vor ține între sârmele astea ghimpate.

Sfatul meu e să nu te încurci niciodată cu ăștia, că numai moartea te mai scapă. Să te ferești de ei ca de foc, ca de ciură. Să faci pe prostul și să te ții cât mai departe. Dacă intri în horă, nu mai poți ieși. Ești un om pierdut. N-ai să mai poți dormi liniștit cu capul pe căpătâi.

Vedeți ce fire păcătoasă am. Nici acum nu m-am învățat să tac. Au avut dreptate. Nu sunt un bun securist. Pentru asta trebuie să te naști.

ASTA A FOST VIAȚA MEA

... Mama, după ce s-a măritat împotriva voinței familiei, l-a urmat pe tata cu devotament. A suportat tăcută toate mizeriile și necazurile unei vieți care mergea din rău în mai rău. Când se ducea cu sufertașul la ușa pușcării, mă lua și pe mine. În amintirile mele cele mai puternice din copilărie, îmi apare tata zâmbind și întinzând mâinile spre mine dinapoia gratiilor, figurile grave ale gardienilor, poarta uriașă a închisorii, ceasurile de așteptare prin frig, ploaie sau zăpadă, tăcerile de la întoarcerea acasă. Alții îmi vorbesc despre o epocă de prosperitate, libertate, fericire, pace socială. Nu mă îndoiesc că pentru ei a fost așa. Eu am în minte alte imagini.

Așa de puține au fost zilele pe care le-am petrecut împreună cu tata, încât îmi este foarte greu să-l conturez precis. Mama ne-a crescut în cultul lui. A făcut-o din convingere, din datorie? Din mândrie? Nu pot să uit spaima perchezițiilor. Când polițiștii și jandarmii năvăleau în casă. Răscoleau peste tot. Cum, buimăcită de somn, mă ghemuiam lângă mama. Parcă aud vocea tatei care încerca să ne liniștească, să ia în derâdere ce se întâmpla la noi în casă.

Ultima dată l-am văzut în noaptea din septembrie 1939. Începuse războiul din Polonia. A venit o patrulă de militari să-l ridice. Ne-a îmbrățișat pe mine și pe mama. L-am însoțit până la poartă. Din colțul străzii ne-a mai făcut un semn cu mâna. Apoi a dispărut... Știu că mama n-a dormit în noaptea aceea. A aprins o lumânare la icoana Sfântului Dumitru, patronul casei, a îngenunchat și s-a rugat. M-am dus și eu lângă ea

și am stat cumințe.

Dimineța, cu fața numai lacrimi și plâns, tanti Leana, sora tatei, a intrat ca o furtună în casă:

- L-au împușcat pe Ion. E în piață, cu o tablă la cap.

Câtva timp, mama n-a putut să înțeleagă nimic. Apoi cele două femei s-au îmbrățișat, plângând în hohote. Eu priveam la ele, nedumerită. Am început să plâng și eu. Mama și-a revenit cea dintâi.

- Să mergem. Copilul ăsta nu trebuie să-l vadă. E o imagine care ar urmări-o toată viața.

M-au închis în casă și au plecat.

Aproape două zile n-am mai văzut-o pe mama. Îmbătrânise deodată. Mi-a spus că tata a fost omorât și că nu știe unde a fost înmormântat. N-au vrut să-i spună. L-au băgat în pământ pe ascuns. Un gropar ne-a arătat mai târziu locul. Ne duceam de sărbători să aprindem o lumânare la un mormânt fără cruce. În afară de câteva rude și de vreo doi prieteni mai apropiați, nu ne călca nimeni în casă. Se fereau de noi. Nu voiau să-i supere pe cei ce l-au împușcat pe tata.

Au trecut zece ani. Mă făcusem mare. Mama n-a mai dezbrăcat haina de doliu. Pentru ea nu exista decât Ion. Nu murise. Fusese alungat din casă. Au considerat că e o locuință bună pentru un șef de-al lor. Mobila și toate lucrurile noastre au rămas pentru noul proprietar. Ne-am mutat într-o cocioabă, în mahalaua țigănească. Romii nu sunt așa răi cum se spune. Sau pentru noi au avut mai multă înțelegere. Eram dintre cei oropsiți. Însă ziua și noaptea era scandal și zarvă de nu puteai dormi. Într-o zi ne-au imbarcat în tren cu ce am putut să luăm în pripă cu noi și am ajuns în Bărăgan.

Am făcut chirpici, ne-am încropit o cocioabă, ca să ne adăpostim și am lucrat cu ziua la fermă pentru o pâine. Nici aici nu ne-au lăsat în pace. Ne-au ridicat și ne-au dus în lagărul de internate politice de la Cernavodă. Din rău în mai rău. Pe mine m-au dat afară din liceu din 1948 și nu m-au primit la nici o școală de calificare. Am rămas fără meserie. Dar nici nu mi-ar sluji la nimic. Munca la pământ, la roabă nu cere calificare. Mama s-a îmbolnăvit. Este izolată la o baracă de inapți. Le dă mâncare puțină. Abia își duce zilele. Toate

femeile de acolo au ajuns niște stafii. În fiecare zi mă duc pe furiș până la sârnă și-i dau o felie de pâine din rația mea. La început n-a vrut să primească. Am convins-o. O oblig să mănânce în fața mea. Știu că e în stare să o dea la altele și să se lase pe ea să moară. Dar eu vreau să trăiască. Nu mai am pe nimeni pe lume. N-aș putea trăi fără ea. E o ființă care vine din cer. Nu că e mama mea, dar ăsta e adevărul. Știu că într-o zi mă va părăsi. Dar nu vreau să moară aici, între scheletele din baraca de inapte.

Când mă întorc de acolo, pun pătura în cap și plâng, să nu mă vadă nimeni. Asta a fost viața mea, surioară...

UN MORT FRUMOS

Toată lumea îl privește uimită. Călugărul e nebun. Colindă lagărul de muncă, merge din baracă în baracă și ține predici. Vine în poartă când ies brigăzile la lucru și vorbește deținuților, milițienilor și ostașilor din unitățile care formează escorta. Nebunul nu se astâmpără. Are un debit nesecat. Gesticulează neobosit. Unora le-a trecut prin cap că întregul spectacol e regizat. Caralii au încercat mereu să-l alunge și n-a fost chip. Are o misiune de îndeplinit. Avertizează în numele cerului. Amenință cu flăcările iadului.

Enervat și temându-se de consecințe, ofițerul de serviciu ordonă unei echipe să-l înhațe, să-l dezbrace și să-l bage într-o cameră exterioară, expusă vântului și gerului din februarie. Îi pun cătușe mobile, astea se înfig în carne la fiecare mișcare.

Călugărul nu se împotrivește. Imploră mila și iertarea Domnului pentru păgâni. Cei ce asistă la scenă nu știu ce să creadă. Au în față un nebun? un sfânt? un martir? Hotarele sunt atât de confuze!

Noaptea se așterne un frig de crapă pietrele. Cu mâinile umflate butuc, călugărul este găsit mort dimineța. Cei de la bucătărie l-au auzit cântând bisericește până i s-a stins vocea. Îl învelesc într-o rogojină și-l îngroapă lângă o râpă plină de mărăcini. Gropari improvizați, patru bătrâni din brigada pentru corvezi interioare: un general, un profesor universitar și doi moșieri. Vor spune că niciodată n-au văzut un mort așa de frumos.

SAREA PĂMÂNTULUI

În închisoare am avut mulți prieteni printre polițiștii burgheziei, pe care comuniștii i-au trimis cu schema completă la zdup. Ca orice breaslă, își apărau demnitatea profesională. Când nu aveau altceva de făcut, își depănau amintiri din viața lor plină de evenimente. De când își pierduseră galoanele și scaunele, se umanizaseră. Printre ei am descoperit poeți, filozofi, artiști, oameni cu preocupări științifice, persoane cu gusturi alese.

Vecimul meu de pat era "numitul Joe", fost comisar. Seară de seară adormea întreaga cameră povestind câte un film. Pelicula prezentată era alcătuită din cârpituri și combinații după tehnica brevetată la cinematograful "Terra" din Constanța, unde se confecționa un film nou din fragmente de filme vechi. Procedul, puțin costisitor, a prins plăcea mahalalei și aducea bani patronului. Joe mai adăuga puțină imaginație, încât ne oferea în fiecare seară o poveste nouă, în care recunoșteam scene vechi.

Sentimental și de o franchețe dezarmantă, nu mi-l puteam închipui cum arată în uniformă de comisar. Spre deosebire de ceilalți, era dispus să vândă unele secrete profesionale.

"Împotriva hoților nu poți lupta decât cu hoții. Personalul de bază al poliției era format din pușlamale și neisprăviți. Dar le sfârâia mintea la toți. Nu știau prea multă carte, însă pe teren se descurcau de minune. Găseau o soluție pentru orice situație, oricât de încurcată ar fi fost. Am să-ți

vând un pont al nostru, al celor de la siguranță. Guvernul a fost zgârcit în alocarea de fonduri. Nu prea le ajungea lor, dar să ne mai dea și nouă. Celelalte ramuri ale poliției aveau moșia lor. Puneau zeciuală pe curve, jumuleau negustorii, făceau pe din două cu hoții. Noi, cei axați pe probleme politice, am descoperit o metodă ingenioasă. Lucram pe blat cu ilegaliștii comuniști. Împărțeam banii primiți de la Moscova cu ei. Un activist roșu din subterană avea o leafă mai mare ca a unui ministru, așa că avea de unde să ne dea și nouă, la niște gabori prăpădiți. Îi ajutam și noi cu ce puteam. Ne făceam că nu-i vedem. Îi sprijineam să mai publice un manifest, să-și aranjeze o casă de întâlnire clandestină. Era în interesul nostru să-i speriem puțin pe boșorogii din guvern sau pe curcanii cu galoane ai lui Antonescu. Aceștia ar fi fost în stare să ne reducă schema și să ne lase pe drumuri. Să știi și mata că în poliție au fost numai băieți deștepți, descurcăreți, cărora le plăcea o femeie frumoasă și un pahar de vin bun. Țara asta, bună-rea, cum a fost, noi am păzit-o și i-am învățat roțile. Acolo unde astăzi sunt o mie de ofițeri de securitate, un comisar și doi agenți țineau în mână toate problemele. Știu că socotești că am fost o pacoste. Nu-i așa. Informează-te bine și revizuiște-ți părerile. Noi, polițiștii, am fost sarea pământului."

AM ÎNVĂȚAT ȘI NOI CEVA

Îl evitam, deși îl cunoscusem de mult și l-am apreciat. Se vorbea urât despre el. Circula cu insistență avertismentul: "feriți-vă de el, toarnă!" Avea prietenii suspecte și era văzut în preajma oamenilor suspecti.

Într-o zi mi-am învins reținerea, l-am acostat și l-am întrebat ce este adevărat din cele ce se spun despre el. Speram că va infirma acuzațiile.

Mi-a răspuns pe un ton când bășcălios, când serios:

"Nu sunt obligat să dau nimănui vreo explicație. Să confirm sau să infirm vorbele proștilor. Spre deziluzia ta, să știi că sunt turnător și că fac parte din speța celor care trădează și dau informații.

Dar pentru că veni vorba, hai să discutăm puțin fără patimă și idei preconcepute. De când lumea, cei care s-au bucurat de avantajele vieții, datorită meritelor lor sau întâmplării, fac tot ce pot să-și păstreze pozițiile moștenite sau cucerite. Pentru asta, orice metodă e bună. Cei care cunosc realitatea și știu ce se întâmplă în jurul lor pornesc la luptă de pe poziții avantajoase. Cred că știi de mult că nu cei proști câștigă.

Așa că actualii stăpâni, care cred că vor moșteni pământul, vor să știe tot. Au făcut din conspirație un mod de viață și văd în jur numai conspirații. Iar când nu au dușmani, îi inventează. Pentru a se simți în siguranță, organizează armate de informatori. În țara asta, dacă lucrurile vor fi tot așa, din trei oameni unul este un fost informator, altul un actual și al treilea un viitor. Eu îl adaug pe un al patrulea - victima perma-

nență. Noi, după cum știi, am fost victima permanentă.

Cei care sunt angajați în antenele puterii, mulți o fac fără să-și dea seama, alții de teamă, din prostie sau pentru avantaje mai mari sau mai mici. Din experiențele prin care am trecut, știu cât sunt oamenii de slabi și cât de puțin rezistă la presiune. Prin arinata subterană a informatorilor, ei vor să știe tot ce uneltesc dușinanii, cum îi înșală prietenii, ce gândesc cei angajați alături de ei.

Tu ai vrea ca rețelele suprapuse de informatori să nu existe. Vor exista peste tot, chiar acolo unde nu este nevoie de aportul lor.

Singura modalitate de a lupta împotriva lor este de a-i îneca într-un potop de știri. Pe lângă puține date reale, să le furnizezi o uriașă cantitate de fantezie. Să se chinuie ziua, să nu mai poată dormi noaptea. Să nu mai știe ce e adevăr și ce e minciună. Imperiul lor să se clădească pe temelii de fum. Când va veni prima zguduire serioasă, să se prăbușească. Turnătorii și adversarii lor să fie uniți printr-un pact secret într-o luptă comună.

La ce au servit marile sacrificii ale generației noastre? Am umplut gropile comune cu schelete. Toate marile noastre energii au fost consumate într-o împotrivire inefficientă.

M-am angajat într-un joc sadic. Fac parte dintr-un grup care supraveghează, pe cine crezi? Nu pe cei care mângiesc târnăcopul și lopata, ci pe cei ce învârt roțile acestei întreprinderi de robie modernă.

Am o plăcere perversă să-i chinui pe caralii și pe mai marii lor. Cum îi prind cu o mișcare greșită, cu mâinile băgate într-o afacere necurată, o aștern pe hârtie.

Notele sunt strânse într-un plic închis și prezentate ofițerului politic, căruia nu-i este permis să-l deschidă. El le expediază mai departe, la o adresă pe care noi nu o cunoaștem. Toți ștabii din această instituție se uită la noi ca la dracu. Mor de necaz că nu ne pot face nimic. Am ajuns să terorizăm teribilul aparat de teroare.

Treaba asta mă încântă. Este o performanță. Am învățat și noi ceva din practica marxist-leninistă. Prea am rămas înapoiati."

VIN SAVANȚII

Pe Costică Paceaurea l-am cunoscut în penitenciarul din Constanța. Ancheta instigatorilor la acțiunea de la Valca Neagră a fost întreruptă brusc, fără explicații și regimul de izolare severă a fost înlănzit.

În tabăra de muncă forțată Peninsula avusese loc o grevă a foamei organizată de 300 de internați, care au cerut aplicarea legilor statului socialist. Constituția țării prevedea limpede că nimeni nu poate fi menținut în stare de arest fără un mandat judecătoresc.

În a treia zi a demonstrației am fost strigați mai mulți de pe o listă și conduși spre clădirea administrativă, unde ni s-a spus că ne așteaptă o comisie de la minister pentru discuții. Cum au închis poarta, am fost prins în brațe și aruncat într-o dubă. După ce cușca metalică s-a umplut - vreo 50 de camarazi, motorul s-a pus în mișcare și nu s-a oprit până la Constanța. Arestul Securității - improvizat în subsolul unei bănci - nu avea spațiu suficient pentru noi, ori era ocupat de alți clienți. Am fost depuși la penitenciar, în camere bine izolate.

După tehnica timpului, am intrat într-o anchetă prelungită. Bănuiam că ne așteaptă un proces cu pedepse grele, poate capitale - pentru rebeliune și sabotare a construirii Canalului. Prin sacrificarea noastră intenționau să justifice eșecul construcției. Ancheta dură, care a durat opt luni, a încetat brusc. Nu știam ce să credem. Probabil că în planul inițial a survenit o schimbare, pe ecranul cu obiective a fost plasat alt scenariu. Neprevăzutul, salvator, s-a pronunțat în favoarea noastră.

Nemaieexistând problema secretului păstrat riguros în cursul anchetei, am fost amestecați cu restul populației politice a închisorii, înși aflați în detenție preventivă, în curs de judecată sau deja condamnați și așteptând plecarea spre marile închisori ale țării.

Salonul mare, unde am fost repartizat, avea peste 100 de oameni. Prezentă cea mai pestriță alcătuire pe care am întâlnit-o în spațiul concentraționar românesc. Balcanul cosmopolit își dăduse întâlnire în pușcăria anticului Tomis. Valahii constituiau etnia dominantă. Turcii și tătarii erau bine reprezentați, grecii, armenii, nemții, bulgarii aveau și ei mesagerii lor. Alături de grupul compact al țăranilor și intelectualilor, se alinia un evantai larg de ocupații rar întâlnite, specifice lumii portuare, într-o zonă de contact a mai multor lumi.

Într-o seară de mai, ușa hrubei s-a deschis și primul gardian a introdus trei musafiri noi. Pe cel care a intrat primul l-am recunoscut imediat: "lale Bujin". Un picurar macedonean, colonizat în Cadrilater, strămutat în Banat, deportat în 1951 în Bărăgan, adus apoi în închisoare și condamnat într-o problemă încurcată cu parașutiști din Vest și legături cu detașamentul de luptă condus de Gogu Puiu în pădurile Babadagului. Spre deosebire de aromânii impulsivi și guralivi, acest cioban de munte se remarcă printr-un echilibru natural și prin tăcere. Negricios și mărunț, pășea ușor plecat înainte, cu mersul celor obișnuți să urce potecile înalte ale Pindului. În urma lui, purtând lanțuri, semn că avea o condamnare mare, un bărbat mult mai tânăr, cu mustață neagră, bogată, cu ochi mari, în care parcă se oglindea un gol nesfârșit. Purta o pălărie cu boruri largi, îndesată pe cap și haine cu croială simplă. L-am îmbrățișat pe **lale** și am sărit să-l ajut pe cel din spate. Mergea greoi. Probabil că lanțurile îi roseseră gleznele. Fără să aștepte, s-a prezentat simplu:

"Eu sunt Constantin Paceaure. Merg la un congres de savanți și, pentru că nu am avut bani de tramvai, m-au adus aici."

Am privit întrebător spre cel de al treilea, Ciufecu, un bărbat înalt, pe care-l cunoscusem cândva. Venea de la mina

de plumb de la Valca Nistrului pentru un supliment de anchetă. A dus un deget la gură și a făcut un semn la cap. M-a tras de-o parte și mi-a spus repede că a avut o anchetă dură și nu-și poate reveni în urma șocului. Este încredințat că merge la un congres, unde se vor lua hotărâri mari privind viitorul omenirii.

Nici cei mai apropiați nu știau pentru ce a primit muncă silnică pe viață. Fusese singur în proces. Bănuiau că participase în grupul de inițiativă care în 1944/1945 a ridicat steagul Asăneștilor și a proclamat un stat macedonean independent în centrul Peninsulei Balcanice. Visul de aur al aromânilor se împlinise după sute de ani. Mussolini urmărea restaurarea imperiului roman, așa că n-a agreat planul "țânțarilor". Nemții nu s-au împotrivit. Prea târziu. Scena politică nu era favorabilă. Acțiunea nu a depășit proporțiile unui act istoric simbolic. Batalionul sacru, format din tineret hotărât să se sacrifice pentru noua formație statală, a purtat steagul "Lupoania" din Pind până la Viena. Prăbușirea Germaniei a antrenat dizolvarea guvernului și a unităților militare formate. Oamenii s-au răspândit în lumea întreagă, pentru a nu cădea în mâna autorităților aliate, aflate în goană după colaboraționiști. Dacă a fost implicat sau nu în această aventură de la sfârșitul celui de al doilea război mondial, Paceaurea nu sufla o vorbă. Venit în țară împreună cu maică-sa, una din puținele femei intelectuale ale societății tradiționale aromâne, Costică se angajase în organizația tineretului progresist a timpului și ajunsese în primele rânduri. S-a logodit cu o fată care fusese condamnată de Antonescu pentru activitate legionară. În 1948 a fost ridicată în primul val de arestări. Paceaurea a încercat să intervină. A primit un răspuns ferm: "Trebuie s-o uiți pe Maria!" A urmat apoi arestarea și condamnarea sa. Acum este un deraiat mintal inofensiv. Securitatea considera că simulează cu mare artă. Aromânul cânta mereu cu o voce caldă, abia auzită, întreaga zi, cântonete italiene, romanțe grecești, șansonete triste în turcă sau bulgară. Din când în când se ducea și gesticula într-un colț. Polemiza cu adversarii, ținând discursuri interminabile. Dialogul avea loc pe diverse lungimi de undă, greu de interceptat pentru noi, Instruit și talentat, în

momentele de luciditate era un povestitor minunat; se angaja binevoitor în discuții științifice și literare, demonstrând o logică riguroasă și o informație bogată.

Am plecat împreună spre Gherla. La Jilava ni s-a atașat inginerul constructor L.S., care reușise să complozeze mai mulți ani pe un șantier în regiunea secuiască, și un învățător din Arad, care a stat ascuns 5 ani într-o groapă, sub ieslea vitelor.

La Jilava, Costică s-a antrenat într-o lungă discuție cu un inginer în vârstă, ins ce petrecuse mulți ani în Statele Unite cu misiuni de stat. Atât l-a dăscălit Paceaurea, încât "americanul" a izbucnit: "Până la urmă, el o să rămână singurul om cu mintea sănătoasă, iar noi toți o să înnebunim."

La Gherla, grupului nostru i s-a adăugat Mangiurea Matei, tâmplarul aristocrat de la Brăila, iar mai târziu, violonistul Morărescu și Niță Gâzdău, contabil la CFR. Am fost plasați într-unul din saloanele Mariei Tereza, închisoarea veche, construită de imperialii austrieci. În fața noastră, dincolo de parcul de plimbare, se înălța celularul nou, ale cărui ferestre din spate dădeau spre cimitirul Roza Șandor.

Legionarii erau izolați de restul politicilor, ca să nu-i contamineze, așa că era spațiu suficient. Costică ținea discursuri în română, greacă sau italiană și-și apostrofa dușmanii nevăzuți. Nu renunțase la vechea obsesie. Doar mergea la o adunare de savanți.

Într-o după-amiază a încremenit în fața ferestrei, privind în curte printr-o crăpătură a oblonului de camuflaj, montat dincolo de gratii. S-a întors radios spre noi. Niciodată nu avusese un asemenea chip:

"Nu-i așa că mă considerați nebun? Lasă că știu eu ce gândiți. Veniți să vedeți. Vin savanții. Voi sunteți nebuni, nu eu."

Precauți, ne-am îndreptat spre fereastră, ca să verificăm aiurelile lui Costică. Între celular și țarcul de plimbare, aproximativ 100 de persoane în haine civile discutau aprins cu Goiciu, comandantul închisorii. Oamenii aveau mult bagaj și unii purtau bărbii sufoase de patriarhi. Au fost verificați de caralii și introduși în celular.

Aveam să-i vedem zilnic în jumătatea de oră din țarcul de plimbare. Am întins antenele să aflăm cine sunt acești oameni neobișnuiți. Prin morse, am primit informația că sunt prizonieri de război aduși din Rusia. După ani de lagăr, au fost judecați și condamnați. Unii participaseră la acțiuni împotriva partizanilor, alții s-au opus recrutării de voluntari pentru divizia "Tudor Vladimirescu", ori au fost acuzați de propagandă fascisto - legionară în lagărele de prizonieri, sau au organizat manifestații de protest. Adenauer, în vizită în Rusia, a impus repatrierea tuturor prizonierilor de război menținuți fără termen în captivitatea sovietică. Românii, după patrusprezece ani de prizonierat, au beneficiat de clemența forțată și au fost trimiși în țară. În timp ce germanii au fost primiți ca eroi și martiri naționali, românii au fost așteptați la Prut de Securitate și duși în închisoare. Am remarcat că nu arătau rău și erau destul de bine îmbrăcați. Nu știu ce soartă au avut. Nu i-am mai întâlnit.

Costică era în culmea fericirii. Ore întregi ținea discursuri în fața peretelui. Punea pe tapet probleme ce urmau să se dezbată la congresul savanților de la Gherla. Ne privea de sus, cu milă și compasiune. N-am avut ochi să vedem cine este în fața noastră. Habar n-am avut ce importanță are. Niște bieți oameni, care fac pe normalii și nu-și dau seama ce lucruri extraordinare se întâmplă în jurul lor. Oameni de știință de pe întreaga planetă și-au dat întâlnire în temnița din Gherla, ca să aibă ocazia să discute cu el, cu Paceaurea, cel ce are în buzunar soluții miraculoase pentru toate problemele grave ale viitorului omenirii.

FRONTIERIȘTII

Visul de aur al **frontierișrilor**, cei ce au încercat să evadeze din raiul comunist și au fost prinși și condamnați, era să nu mai fie considerați deținuți politici și să nu li se mai aplice tratamentul acestei categorii blestamate.

Încă de pe timpul domniei lui Carol al II-lea și mai ales al lui Antonescu, monopolul și beneficiul activității politice au fost rezervate celor care, din ignoranță sau din perversiune, susțineau (ori erau convinși) că nu fac politică. Miniștrii, prefecții și alți șefi jurau cu mâna pe inimă că nu au nimic comun cu această ocupație infamă.

Cei ce au încercat să se aventureze în acest domeniu minat au fost considerați dușmani virtuali ai conducerii statului și au fost vânați fără milă.

La comuniști, celor care nu au împărtășit aceleași convingeri politice li s-a aplicat blazonul de bandiți, dușmani ai poporului și au fost trimiși în țarcuri de sârmă ghimpată.

Ieșirea din clanul politicienilor oferea avantaje imediate: scrisoare, pachet, vorbitor, muncă ușoară, scutire de corvezi.

În organizările și reorganizările din lagărul de muncă Poarta Albă, în baraca 63 B, s-au instalat laolaltă pistolari și frontieriști. Au fost împărțiți în două brigăzi de lucru și puși sub autoritatea a doi brigadieri de drept comun, care se impuseseră ca spărgători de norme pe graficul de întreceri socialiste din colonie.

Cel dintâi, un lipovean masiv, o namilă roșcovană, brutar într-un sat de pescari, își prinsese nevasta cu un plutonier de

grăniceri. După ce a înjunghiat femeia, i-a tăiat și i-a fript păsărica și l-a obligat pe militar s-o mănânce. Când s-a terminat masa, i-a tăiat o ureche și i-a dat drumul.

Cei de-al doilea, un țigan cărămidar, ca să se răzbune pe stăpânul care nu-l mai primea la lucru, i-a prins fata, a violat-o, a strâns-o de gât și a ars-o într-un cuptor, de n-au mai rămas din ea decât câteva oase calcinate.

În brigada frontieriștilor, în afară de elementul pur al infracțiunii care mergea până la 10 ani de condamnare, format din cei ce s-au încumetat să părăsească pe căi ilegale paradisul roșu, am întâlnit numeroși contrabandiști, traficanți de frontieră, călăuze, gazde, tăinuitori, aventurieri și fraieri peste care căzuse năpasta, bănuți că intenționau să fugă. Majoritatea era formată din tineri ce au vrut să-și încerce norocul în altă parte a lumii, indivizi cărora orice drum de ascensiune în viață le-a fost barat de comunism.

Din grupurile gălăgioase se distingeau câțiva medici, ingineri, arhitecți, avizi să se lanseze profesional și să facă avere la capitaliști. Cei mai mulți erau descendenți ai categoriilor sociale "nesănătoase", sortiți marginalizării și muncii negre, copii ai militanților naționaliști sau provenind din familii cunoscute în viața politică a țării.

Bătrânii, retrași pe margini - moșieri expropriați, industriași naționalizați, ofițeri și înalți funcționari epurați - aparțineau categoriei celor ce-și exprimaseră dorința că ar vrea să plece sau au fost bănuți că vor să fugă, iar la Securitate, în urma argumentelor forte administrate, recunoscuseră că au trecut la acte menite să pregătească plecarea ilegală. Formația ageamiilor se constituia din cei prinși cu arcanul în zona de siguranță a graniței, unde accesul se făcea numai cu permis special. Anchetatorii i-au convins că intenționau să treacă dincolo, cu gândul de a se alătura forțelor antisocialiste din lagărul capitalist.

Responsabilul cu organizarea muncii a venit în baracă și le-a spus că au fost separați, deoarece fac parte dintr-o categorie mai puțin vinovată. Li se întinde o mână binevoitoare și se așteaptă de la ei să dovedească prin muncă și disciplină sinceritatea de a se transforma în cetățeni devotați

republicii. Avantaje și stimulente se vor acorda numai celor ce le merită.

După ce a plecat responsabilul cu trombonul, au început obișnuitele discuții pentru repartizarea locurilor la parter, la etaj, a celor expuse la curent sau fără lumină. Grupuri mici se făceau, se desfăceau, se refăceau, după afinități, vechi relații, simpatii.

Sufla un vânt de optimism printre frontieriști. Poate că au scăpat de carantina politică...

POLEMICI LA ORIZONTUL ZERO

Bolșevicul este o creatură sucită. Are o stranie imaginație și e dotat cu o inepuizabilă perversiune agresivă. În închisoare, între sârmele ghimpate, i-a pus laolaltă pe foști adversari, pe cei care s-au ciocnit, s-au situat pe baricade adverse.

În aceeași încăpere zăbrelită, s-au găsit, nu o dată, dușmani ireductibili, oamenii poliției politice, care au servit cu zel dictatura regală și cea militară, alături de legionari. Intenția nu a fost greu de sesizat. Fiecare tabără trebuia să devină infernul pentru cealaltă. Să nu facă pe placul dușmanului.

În ciuda acestui fapt, s-au găsit modalități de conviețuire amicală și de caldă comunicare umană. Se evitau atitudinile rigide, situațiile de conflict, înfruntările.

Uneori, totuși, ne mai tachinam, jumătate în glumă, jumătate în serios. Eu le-am numit polemici la gradul zero.

Denumirea a fost acceptată și, cât am fost pe acolo, discuțiile n-au alunecat în stări conflictuale; se terminau într-o atmosferă de umor sau, când se observa că s-a atins o limită primejdioasă, abăteam discuția în altă parte.

Chiar și așa, schimburile de cuvinte nu erau lipsite de interes.

- Nici la pușcărie nu mai pot să respir de gabori. Până ieri mi-au făcut viața imposibilă. Comuniștii, după ce i-au folosit și i-au stors, acum i-au adus peste mine la închisoare,

să-mi ia aerul, să mă înghesuie, să-mi amintească prin prezența lor de întreg trecutul de suferință și mizerii.

- Ai avut mare noroc. Nu ne-ai ieșit în cale când aveam în mână pâinea și cuțitul și noi făceam legea. Ți puneam o rangă în mână, un sac de boarfe în spinare și te făceam ciur în fața unei vitrine sparte. Ne-am întâlnit prea târziu. De voie, de nevoie, trebuie să ne suportăm și să împărțim raiul roșu cu care ne-a blagoslovit "democrația".

- Idealistii sunt o primejdie socială. Produc perturbări, dezordine, anarhie. Nu cunosc realitățile lumii în care trăiesc și urmăresc scopuri irealizabile.

- Dimpotrivă, ei sunt sarea pământului. Sunt cei care dau sens vieții și împrumută existenței noastre un ferment de noblete, curaj, eroism, sacrificiu. Fără ei, am fi niște roboți bine reglați, niște manechine insensibile.

- Fleacuri. Oamenii vor să bea, să mănânce, să se culce cu o femeie frumoasă și, dacă se poate, să muncească cât mai puțin. Idealismul e o boală a tinereții; dacă durează prea mult, e semn de gravă deficiență mintală. Din idealistul de azi se va recruta tiranul de mâine.

- Am să bat în ușă să cer o audiență la ofițerul politic.

- Serios?

- Da. Să-mi ia poliția de pe cap. Să facă cu ei o academie de filozofi. Să se înnebunească unul pe altul.

- Sunt imuni la boala asta. Poliția n-a luat niciodată în serios goangele deșteptilor.

- Puterea e cel mai puternic viciu. Orbește, dezumanizează, face din om o fiară. Cei pe care pune stăpânire trec peste cadavre fără să-și facă procese de conștiință, fără să-i impresioneze lacrimile, suferința. Sunt capabili de cea mai cumplită mârșavie, de orice crimă. Dumnezeu lor este puterea. Pentru ea, sunt gata să sacrifice totul și propria lor viață. Să fugi din calea unor astfel de oameni. Să te ferești să nu faci din tine o unealtă oarbă. Te vor obliga să verși sânge pentru ei. Te vor transforma în opresor și ucigaș. Cei care luptă pentru putere să fie lăsați să se sfâșie între ei.

- Recunosc, politica e un lucru murdar. Dacă toți oamenii de treabă se vor eschiva și se vor ține de-o parte, vor fi încălecați de lichele și de aventurieri. Această sferă de activitate oferă posibilități extraordinare de a dispune de toți cei din jur, de a fi stăpân pe viața lor și pe toate bunurile pământului. Cine nu face politică ajunge sclav.

- Și cel care o face - victimă. Să nu ne lăsăm înșelați de șansa comuniștilor. Cât se cred ei de tari pe poziție, îi pot aștepta niște surprize la care nici nu se gândesc. Nu știi de unde-ți cade cărămida în cap.

Și așa discuțiile continuau până la despărțire. Foștii adversari își luau la revedere regretând sincer. Fiecare descoperea că celălalt are și o altă față, pe care nu i-a cunoscut-o.

ZVON DE LANȚURI - JILAVA 1955

Teroarea și-a domolit intensitatea. Atmosferă de ușoară destindere. În camera de tranzit, unii vin, alții pleacă. Zumzetul vocilor se amestecă cu sunetul strident, ascuțit, grav al lanțurilor prinse cu brățări nituite la picioare. Grupuri de deținuți politici se formează, se întregesc, se risipesc, se adună din nou. Pe marginea priciului, prin colțuri, pe spațiul liber de plimbare. Solitarii își rumegă gândurile. Întâlniri neașteptate, revederi după zeci de ani, încrucișări de destine. Prieteni și adversari se recunosc, se salută. Sub trăsăturile celui de azi îl descifrezi anevoie pe cel de ieri. E frig. Mă plimb ca să mă încălzesc. Pentru a reduce zgomotul de pe cimentul podelei, lanțurile au fost legate cu o sfoară de veriga din mijloc și agățate de cingătoare. Totuși zornăitul lor n-a fost anihilat.

Fără să vreau, înregistrez crâmpoie de conversații

- Servus, Titus, servus! Toată lumea bună și-a dat întâlnire la Jilava.

- Servus, de acord, stimabile!

.....
- Cu plecăciune, părinte!

- Domnul cu voi, copii!

- Sănătos?

- Mă țin, tată, mă țin. Aștept ziua mântuirii.

- Nu mai e departe!

- Să te audă Dumnezeu, fiule!

- A murit generalul Ciupercă, a murit generalul Popescu, a murit generalul Ionescu, a murit generalul Macici....
Domnule, domnule, când te gândești că în închisorile comuniste din România au murit mai mulți generali decât în toate războaiele din ultima sută de ani din Europa!

- L-am întâlnit pe conul Jean la reduct. Se ține bine moșu. Vrea să ajungă ambasador la Paris. Îl știți?

- Cum de nu. Nevastă-sa era o femeie superbă. Avea cele mai frumoase picioare din București. Ți-o spun eu, care am fost expert în materie.

- Acum? Să cântăm împreună:

Îmbătrânesc și anii rād de mine
Degeaba fug de adevăr
Și mai ascund un fir de păr...

- S-a pronunțat sentința în procesul Pitești. Douăzeci și patru de condamnări la moarte. Dublu ca la Nürnberg. Comuniștii nu glumesc.

- Ți-o spun eu. Toate revoluțiile termină în același fel. Regretă lumea pe care au distrus-o.

- Or să crape dracii?

- Mă îndoiesc.

Un bărbat mai în vârstă perorează în mijlocul unui grup mic de curioși.

- ...Războiul rece avantajează deopotrivă cele două supraputeri. Le oferă timp să-și consolideze poziția în sfera de influență. Noi așteptăm eliberatorii. Judecăm cu inima. Transformăm dorințele în realități. Mai avem de așteptat. Cât? Nu știu. În planul de concesi reciprocă e posibil să intrăm și noi. Ne putem trezi într-o zi că ne dau afară din pușcărie. S-au consolidat. Nu mai reprezentăm o forță de temut. Nu le încurcăm planurile. Știți ce spune Papini în **Gog**? Omul la închisoare duce o viață fericită. Nu-l chinuie grija zilei de mâine. Ce ne facem dacă ne trezim în stradă și nu mai are cine să ne îmbie la un polonic de arpacaș? Va fi vai de noi!

Zâmbesc și trec mai departe. Un tânăr nu-și mai amintește distanța de la Pământ la Lună și-i iscodește pe cei din jur.

- Îți place poezia? Am să-ți spun una tare a lui Gyr. Am învățat-o înainte de a pleca din Aiud. Ascult-o. Merită s-o înveți:

Alelei, groparilor
Hoților, tâlharilor!
Săpați groapa lungă, lată,
Să încapă țara toată.
Puneți cremene fierbinte
Pe copil și pe părinte
Nici un plâns să nu se-audă
Din bejenia zăludă.

- La Gherla, mâncarea era mai bună. Oamenii s-au mai refăcut și au prins curaj.

Un ofițer bătrân explică:

- Nu-i adevărat că asasinatelor au fost patronate de Argeșanu. A plătit cu viața. A fost prim-ministru numai cu firma. Cel care a ordonat a fost Carol. Bengliu și Marinescu au executat.

- Spune-mi repede care sunt cele șapte minuni ale lumii. Nu am putut dormi toată noaptea, că nu le-am putut reconstitui. Știu că ai o memorie formidabilă.

- Păi să vezi...

- Am primit încunoștințarea de divorț. Nu știu dacă este reală sau formală. Sunt lucid. Decât să-și facă de cap în munele meu, mai bine așa.

- A murit tata, a murit mama. Îmi închipui cât de greu au închis ochii când știau unde sunt. Ultima parte a vieții le-a fost foarte grea. Așa au fost vremurile, dar am contribuit și eu. Îmi pare rău.

- Vinți mai la o parte. Spune-mi psalmul 50, aș vrea să-l învăț.

Un prieten vechi s-a apropiat de mine. Ține în mână o plăcuță de săpun și un cui.

- Fiecare cu programul lui. Învăță în fiecare zi zece cuvinte noi în engleză. Cum se spune rămă, ceartă, zambilă, întâmplare.

- Ce legătură are una cu alta?

- Învăț prin contrast. E metoda cea mai bună. Mi se potrivește. În închisoare, fiecare are o tehnică de învățat.

Trei vărğați tineri stau lângă stâlpul priciului și cântă încet:

"De sub bolțile Jilavei întunecate

Îți trimit zvon de lanțuri și cătușe."

Privirile li s-au pierdut într-o depărtare cunoscută numai de ei. Trăsăturile sunt luminate de o bucurie lăuntrică.

Cineva umblă la ușă. Balamalele scâțâie. A apărut un ofițer. Citește câteva nume de pe o listă. Un grup iese din cameră.

- La revedere! La revedere!

Flutură mâna. Lanțurile zornăie. Pleacă cu duba spre Constanța. Discuțiile se reiau. Voci mai tari, mai încete, acoperite de sunetul lanțurilor. Secolul, stupid, anost, își deapănă gheimul.

MOARTE CHIABURILOR!

Până prin anul 1950, săracii satului formau, la treieratul grâului, în satele din județul Arad, echipe de muncă ce îndeplineau toate operațiunile din jurul batozei. În schimb primeau a zecea parte din boabe. Era un obicei vechi și toată lumea era mulțumită.

Când cotele de cereale livrate la stat le-au fost impuse, s-a hotărât, fără a admite nici o împotrivire, să se predea magaziiilor publice zeciuala săracilor, urmând să li se remită costul oficial, derizoriu, al produselor. Banii primiți nu ajungeau pentru cumpăraturile câtorva pâini.

Amenințați să moară de foame, după parlamentări inutile, pâlnașii au alungat colectorii de pe arie și au plecat acasă cu ce li se cuvenea. Prefectul județului, fost fochist de locomotivă, a luat imediat automobilul și a plecat la fața locului, ca să aplice legea.

Încrezător în autoritatea lui, n-a luat cu sine paza înarmată. Amenințător, a cerut golanilor să predea neîntârziat grâul și să nu-și închipuie că se pot juca cu partidul comunist. După un schimb violent de cuvinte, au început să curgă înjurăturile. S-a declanșat hărmălaia și grupul turbulent s-a năpustit asupra prefectului, i-au dat cu o bătă în cap, l-au crântit și l-au călcat în picioare. Femeile s-au pișat pe mort. Apoi norodul a plecat acasă, satisfăcut că și-a făcut dreptate. Speriat, primarul satului a telefonat la reședința județeană, a relatat cele întâmplate și a cerut ajutor. Spre seară, au apărut camioane cu securiști. Au ținut o ședință la primărie, au

întocmit o listă cu cei implicați în răzmeriță. Șeful detașamentului de ordine era secondat de un proaspăt absolvent al cursurilor politice dintr-o casă conspirativă de la centru. Șase luni fusese muștruluit în regim de cazarmă severă. Împrăștiați în toată țara, fără să aibă atribuții oficiale, cuvântul lor era hotărâtor în rezolvarea problemelor deosebite. Rând pe rând, au fost ridicați participanții la răzmeriță, legați, aruncați într-un camion și duși la sediul Securității din Arad. Înainte de începerea anchetei li s-a dat o bătaie zdravănă, menită să le înmoaie oasele și să le taie curajul. Cu tot zelul specialiștilor, ancheta nu a descoperit nici o conspirație, instigație sau firul vreunui complot, sau vreo eminentă cenușie care să fi speculat mânia pălmașilor. În analiza lucidă a organelor competente, s-a hotărât ca incidentul să fie integrat în campania de promovare a luptei de clasă și de distrugere a chiaburimii, obstacol în calea colectivizării agriculturii. Oamenilor li s-a explicat și au fost convinși, cel puțin formal, că cei care le-au pus parul în mână și i-au învățat să lovească au fost chiaburii. Moartea prefectului este opera lor. Ei sunt nevinovați. Au fost numai unelte oarbe. Partidul îi iartă și îi cheamă să ducă lupta de clasă la sate pentru fericirea lor și a copiilor lor. Le-au mai tras câte o bătaie, ca să nu uite, le-au adus niște declarații, pe care nu le-au citit, au pus numai degetul, apoi, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, i-au ademenit cu mâncare bună.

Înainte de a-i îmbarca în camioane pentru a-i aduce acasă, responsabilul le-a vorbit din nou, amintindu-le cum au fost înșelați de chiaburi și îndemnați să se ridice împotriva prefectului, care le-a vrut binele. Nu ei au ucis, ci chiaburii. Ei sunt nevinovați. Bogătașii i-au trimis la închisoare, ca să le distrugă viața și viitorul copiilor. Trebuie să le plătească acestor șerpi veninoși, acestor câini fără suflet. Pământul lor le aparține. Au fost furați. Să-l ia înapoi. Acum e timpul să fie oameni. Să nu mai bată la porțile chiaburilor. Numai când vor dispărea ei, vor avea un trai îndestulat. Să nu mai aștepte. Să nu-i ierte.

În mijlocul satului, în fața primăriei, toboșarul adunase întreaga suflare. Mai la o parte, strânși unii de alții, cu priviri

sperioase, fuseseră selectați chiaburii. Vreo cincisprezece oameni. Toți în vârstă, mergând spre scăpătat. Așteptau o vizită importantă. Un tovarăș de la București. Milițienii, primarul, membrii organizației de bază intrau și ieșeau, priveau de-a lungul drumului prăfuit. Învăluite într-un nor, sosiră camionul și un jeep. Coborâră săracii ridicați, reprezentantul de la București, un roșcovan cu șapcă de piele, trenți decolorat, pantaloni bufanți, bocanci de munte; avea sprâncene stufoase și fața ciupită de vărsat, mustăcioara zburlită. A intrat în localul sfatului și a ieșit urmat de doi pândari cu brațele pline de cozi de sapă; le-a împărțit săracilor.

"Hai, mă, ce mai stați, a tunat omul cu șapcă. Nu s-au saturat că v-au supt o viață întreagă. Arătați-le că nu mai sunteți slugile lor. Dați-le în cap. Moarte chiaburilor!"

S-a repezit primul, învârtind o coadă de sapă și dădea unde nimerea. După el, pândarii și primarul. Săracii au șovăit câteva clipe. Au început să se răstească la ei securiștii, milițienii. S-au năpustit și au pornit să lovească. Hipnotizați, cei loviți nu au încercat să fugă, să se apere. Unii au căzut în genunchi, implorând iertare. Alții și-au acoperit fața cu mâinile. Destui urlau, horcăiau.

Organizația de partid a început să scandeze: "Moarte chiaburilor! Moarte chiburilor! Dați cu putere! Nu vă lăsați! Nu vedeți că mișcă! Omorâți șerprii! Chiaburul nu e om, e fiară. Moarte lor!"

Strigătele dominau vacarmul și vocea agitatorului.

Într-o jumătate de oră s-a terminat. Nu mai mișca nimeni. O grămadă de corpuri mutilate, însângerate. Sătenii priveau încrămeniți. Pălmașii își ștergeau sudoarea cu dosul palmei. Nu înțelegeau bine ce s-a întâmplat, ce au făcut.

Masa de țărani nu schițase un gest de împotrivire, un murmur de protest, de solidarizare cu victimele.

Roșcovanul s-a adresat cu vocea lui puternică obștii satului. Fiecare cuvânt răsuna ca o lovitură de bici.

"Chiaburii au fost pedepsiți pentru faptele lor. Au primit ce meritau. Așa vor păți toți cei care se vor ridica împotriva partidului și poporului! Vor fi striviți ca niște râme! Toți dușmanii poporului vor fi striviți până la unul! Acum puteți să mergeți acasă."

Fără să se uite unul la altul, fără să-și adreseze un cuvânt, locuitorii satului s-au risipit spre case. Radioul local începu să difuzeze marșul partizanilor. Rudele și familiile celor omorâți cu parul priveau pe furiș spre cadavre. Își înghițeau lacrimile, nu îndrăzneau să plângă, să bocească. Țiganii i-au încărcat în două camioane, au făcut o groapă mare la marginea cimitirului și au tras pământ peste ei. Locul n-a fost însemnat cu vreo cruce sau vreun țaruș.

După căderea nopții, a intrat în sat un șir de camioane goale. S-a pus în vedere familiilor celor morți și gospodarilor mai răsăriți din sat să strângă de prin casă tot ce le este de trebuință pentru drum. În câteva ore vor fi îmbarcați în camioane și vor pleca. Zăpăciți, oamenii se învâteau prin casă, umblau năuci dintr-o parte în alta și strângeau lucruri la întâmplare. Copiii se zburătăceau prin preajmă. Un bătrân s-a spânzurat în grajd. O femeie s-a aruncat în fântână. Nimeni n-a avut timp să scoată cadavrul. Militarii, însoțiți de comuniștii din sat, zoreau oamenii. Se apropia timpul de plecare. Prin învâlmășeală se auzeau plânsete, vaiete, înjurături, hohotele de râs ale unora. Tragedia altuia este uneori un spectacol comic. Spre miezul nopții, operațiunea de îmbarcare era aproape gata. Șeful coloanei a scos din buzunar o listă și a citit mai multe nume. Erau numele membrilor de partid, ale celor mai zeloși participanți la acțiune și ale câtorva ciomăgari de la lichidarea chiaburilor. Li s-a spus să-și facă bagajul, să-și ia nevestele și copiii. Fiecare avea la dispoziție un camion și o oră. Poporul avea nevoie de oameni de încredere. Vor înțelege mai târziu cât de necesari sunt acolo unde merg. Stupefiați, fără să crâcnească, s-au conformat. Din indivizii stăpâni pe ei, aroganți, disprețuitori, au devenit păpuși somnambule, manechine debarcate într-o lume ireală. I-au ajutat militarii și vătășii de la sfat să arunce, fără noimă, lucruri din casă în camioane. Ultimul ridicat a fost groparul țigan. A urcat strângând la piept dibla. Țiganca și plozii, mai mult goi, s-au îngrămădit într-un colț al mașinii, așteptând să se întâmple vreo minune sau sfârșitul lumii. Șoferii au adunat ce le-a căzut în mână din casele românilor ridicați și l-au pricopsit pe țigan.

La ora indicată, coloana s-a pus în mișcare. În sat, până la sosirea comisiilor de inventariere, casele rămase pustii au fost jefuite. Un îndeemn a trecut din casă în casă: "Îi duc în Siberia. Nu se mai întorc. Fiecare să pună mâna pe ce poate. Vin comuniștii de la oraș și iau tot." De la unele case au fost luate și ușile, și ferestrele.

După o zi și o noapte de mers, coloana de mașini a oprit în mijlocul câmpului, nu departe de Fetești. Pentru fiecare se repartizase o mică parcelă de casă, într-un sat proiectat în pripă. Au fost avertizați că nu se pot îndepărta mai mult de cinci kilometri de reședință. Pe buletinele de identitate li s-a aplicat o ștampilă cu două litere mari: D.O. Adică domiciliu obligatoriu. S-au apucat de lucru, au frământat lutul, au făcut chirpici, l-au uscat la soare și au construit căsuțe tip, aliniate după plan. Fiecare știa că nu poate aștepta ajutor de la nimeni și trebuia să-și câștige viața cu dinții, cu ghearele, cu pumnii. N-aveau timp să se ocupe de micile lor necazuri, de necazurile altora. În efortul de supraviețuire, au descoperit solidaritatea, au uitat rivalități vechi, s-au topit distanțele de neam, de avere. S-au înjghebat în pripă familii noi, și-au descoperit vocații și aptitudini. Ziua lucrau la fermă, altminteri nu primeau pâine. Inginerii, brigadierii mai închideau ochii. Îi lăsau să fure, mai făceau pontaje fictive. Alții s-au aruncat avizi asupra lor, ca să le cumpere pe nimic lucrurile de preț. Femeile tinere aveau căutare. Sunt destui aceia care nu-i cruță pe cei aflați la strâmtoare.

Timpul și-a continuat călătoria. Lângă satul îndepărtat s-a improvizat un cimitir. Buruienile și brusturii au invadat mormintele, au năpădit crucile. Au fost și câteva nunți. S-au născut copii. În sat au mai fost trimiși și alții. Veneau din închisoare, din lagăre sau, pur și simplu, persoane incomode, care trebuiau scoase din circulație. Fiecare își avea istoria lui, nedivulgată celor din jur. S-au legat și unele prietenii, s-au creat intimități, legături de afecțiune, dușmăanii. Au izbucnit certuri drepte și împăcări strâmbe.

Dar, niciodată, nimeni nu s-a simțit la el acasă.

PROFESORUL

Are privirea pierdută, stinsă. Pare picat din cer în închisoare. Se mișcă de parcă ar fi o păpușă mecanică prost reglată. Vorbește extrem de puțin. Răspunde la întrebări cu câteva cuvinte.

- Afară plouă.
- Da, plouă.
- Azi e mai frig.
- Da, e mai frig.
- Mâncarea e tot așa de proastă.
- Da, tot așa de proastă.
- Sună stingerea.
- Da, sună.

Intră grăbit sub pătură. Nu adoarme până noaptea târziu. Nu știu la ce se gândește. Nu face confesiuni. A doua zi e obosit, parcă ar fi luat un drog puternic.

- Cum vă simțiți, domnule profesor?
- Cum să mă simt? Cum aș putea să mă simt!

Moțăie pe marginea patului. Căpățâna îi cade în piept. Caraliul l-a observat. Deschide vizeta și-l apostrofază:

- De ce dormi? Mă, tu, ăla bătrânul!
- Nu dorm.

- Mă și minți ca un porc bătrân! Nu ți-e rușine! Lasă că te aranjez eu. Ia vino încoa...

Mă ridic spre a mă duce în locul lui. Să-i dau un alt nume. Al cuiva dintre cei tineri, care ar putea să suporte izolarea de pedeapsă. Stratagema nu reușește. Nu pleacă până când bătrânul nu se apropie și-i dictează numele.

La închidere, ofițerul de serviciu privește insistent pe o bucată de hârtie și rostește:

- Care ești, mă, Cristea Ion?

Dascălul întinde capul, nedumerit:

- Eu.

- Ieși afară și urmează-mă!

Profesorul își ia legătura de rufe și se îndreaptă cu pas șovăitor spre ușă.

- Las-o aici! Te întorci peste șapte zile.

Îl aud cum își târăște picioarele pe scândura pardoselei, apoi nimic.

N-a mai revenit, nici n-au mai trimis după sacoșa cu boarfe.

După mai bine de o lună s-au schimbat formațiunile celulare. Ca de obicei, operațiunea se face pe neașteptate, în pripă. Se deschide ușa și apare un plutonier cu o listă. Suntem strigați toți. Ne facem în grabă bagajul, în timp ce ne supraveghează atent. "Materialul didactic" din ascunzători, confecționat cu migală, rămâne pentru noii locatari. Când vom restabili legătura prin morse, vom încerca să-l recuperăm. O acțiune anevoioasă, care durează luni de zile.

Ne separă. Înainte de a fi luați în primire, ne strângem mâinile. Ne trec lacrimile. Despărțirile sunt grele. Încerc o glumă.

- La revedere! Dacă n-o să ne întâlnim pe lumea asta, rendez-vous la poarta raiului sau a iadului.

- Haide, mă, lăsați gluma! Acum mă supăr și fac urât.

Ne-am adus aminte de bagajul profesorului, care așteaptă pe pat. Întrebăm ce să facem cu el.

- Moșul ăla bătrân nu mai are nevoie de nimic. Faceți ce știți cu lucrurile lui. Să-i fie de pomană.

Nu trebuia să spună mai mult ca să înțelegem că a murit.

Am împărțit cele câteva zdrențe. Mie mi-au rămas o pereche de izmene peticite. Le-am rupt și am făcut din ele cârpe pentru spălatul dușumelei.

ÎN ȚARA LUI IVAN

Mizeriile și lipsurile din lagărul siberian întrec imaginația. E o poveste de necrezut. Eram terminat. Foamea făcuse din mine o umbră. Nu se uita nimeni la mine, chiar și cei mai sănătoși nu puteau să aibă grijă nici de ei. Afară era o furtună cu zăpadă de credeai că se prăbușește pământul. Începusem să înțepenesc. Nu mai puteam vorbi, de mișcat nici poimencală.

Într-o dimineață m-au târît de picioare și m-au aruncat într-o sanie cu morți. Peste mine au azvârlit alții și am fost lăsat pe o stivă de cadavre. Așteptau să se îndrepte vremea, ca să ne îngroape.

Un rus a râvnit la cizmele mele, a urcat pe grămada de cadavre și a încercat să mi le scoată. Am gemut și am încercat să mă ridic. Omul nu s-a speriat, i s-a făcut milă de mine și m-a dus la ambulatorul lagărului. Un nacealnic s-a răstit la el. Îi reproșa probabil faptul că nu m-a lăsat să mor de frig. Încurcasem socotelile. Trebuiau să mă treacă de la morți la vii. Învierea mea a impresionat felcerițele, care mi-au acordat un tratament deosebit și mâncare la discreție. M-am făcut bine și am mai petrecut opt ani bătuți pe muchie în patria lui Ivan.

PUMNUL NECRUȚĂTOR AL CLASEI MUNCITOARE

Au întărit vigilența. Pentru orice fleac - zece zile de izolare la secția specială nou înființată, Alaska. Întuneric, frig de înțepenești, mâncare înghețată la trei zile. A început o goană drăcească după pretexte de încălcare a regulamentului. Descoperirea unui ac capătă proporții de complot împotriva regimului comunist. Orice activitate intelectuală depistată ca fiind organizată înseamnă sabotarea ideologiei marxiste. O foaie de hârtie păstrată prin nu știu ce minune echivalează cu deținerea ilegală de eploziv atomic. Riscurile sunt enorme. Te pot costa viața. Când un pretins infractor nu poate fi identificat, se iau măsuri colective de pedeapsă. Într-un asemenea caz, cel mai săpătos își asumă răspunderea.

Ni se spune pe șleau: "Pumnul necruțător al clasei muncitoare lovește fără milă. Comuniștii nu repetă greșelile burgheziei. Nu sunt sentimentali și îngăduitori cu adversarii."

"Pușcăriile nu mai sunt școli de caractere și universități ale Gărzii de Fier. Din ele nu vor mai ieși decât spectre supraviețuitoare, epave fizice și îndobitociți mental. Avem metode care nu dau greș."

Analistilor străini le-u scăpat mereu printre degete realitățile românești. N-au putut sesiza subteranele conspirative în care s-au refugiat și au trăit milioane de români. Celor obișnuiți cu o viață care se desfășoară la lumina zilei le-a fost imposibil să ia act de această existență dublă, de tumultul ascuns sub pragul observației.

Cu atât mai mult, viața în închisori s-a desfășurat pe un plan subteran greu de observat, chiar pentru mulți din cei care au trăit acolo și nu erau integrați într-o rețea încheată.

Liniiile de comunicare au funcționat cu multă cheltuială de energie, au fost organizate cu ingeniozitate, fiind puse în mișcare cu maximum de prudență și activate doar atunci când se socotea necesar. Viața în închisoare nu a fost o pastă uniformă, înghețată în structuri repetitive. Se pot stabili perioade și modele de o diversitate incredibilă.

Cei de afară nu văd decât ziduri, zăbrele, lanțuri, cătușe, celule întunecoase, temnicheri sumbri. Viața năvalnică s-a dezvoltat în spatele decorului și a fost nebănuită de variata, schimbătoare, fluidă.

Fiecare celulă a reprezentat un cosmos uman cu o istorie proprie, nerepetabilă. Experiența concentraționară românească este de o bogăție inimaginabilă, chiar pentru cei care au participat la ea.

Imaginile puse în circulație atât la noi, cât și în alte părți ale lumii, atunci când nu vizează falsul, sunt stereotipii fără relief.

Vestul nu a fost receptiv și continuă să manifeste o lipsă de înțelegere în fața unor realități care se plasează dincolo de logica lui, de obișnuințele și tiparele intelectuale în circulație. Fondul conceptual al cultului occidental nu mai este operativ. De aci perplexitatea și stuporea unor intelectuali care încearcă să fie cinstiți.

Dintre cei ridicați pentru regim de pedeapsă, mulți nu s-au mai întors. În urma lor rămăneau o legătură de rufe, câteva obiecte personale păstrate cu grijă luni, uneori ani, de cei rămași, în nădejdea că într-o zi se vor întoarce. Ultimii pași nu li se vor cunoaște niciodată. Drumul spre veșnicie a trecut prin groapa comună și nu este consemnat nicăieri.

Trec zilele, supraviețuitorii își regăsesc ritmul, se alcătuiesc noi programe de lucru, se descoperă noi strategii de împotrivire elastică, noi metode de ajutor reciproc.

În închisoare, spre deosebire de război, moartea a avut o rezonanță mult mai puternică în suflete și în amintiri.

Oamenii se cunoșteau bine, erau înfrățiți de suferințe, de țeluri comune. Fiecare lăsa un gol care nu putea fi umplut.

Într-o lume scoasă din țățâni, nu acceptai să fii înlăturat din confruntare. Chiar de erai doborât, rămâneai cu mulțumirea împotrivirii, cu bucuria că nu ai fost ticălos și laș.

GHEARELE

Ianuarie 1950, după anul nou, în închisoarea „Pitești, camera „4 spital”.

Șocul pentru inițierea procesului de transformare, obligatoriu în fiecare ciclu de demascare, după trei zile slăbise în intensitate. Eram întins pe burtă, pe priciul de lângă fereastră, de unde puteai privi zăvoiul și munții. Rănile de pe fese nu-mi permiteau să stau pe spate. Bătuți crunt, desfigurați de loviturile peste față, de o parte și de alta zăceau Pop Cornel și Costache Apăvăloaiei. Gherman Coriolan ne dezinfectase și ne unsese cu alifie rănile care începuseră să puroieze.

În urma izbiturilor cu o legătură de curele, nu mai vedeam decât foarte puțin cu un ochi. Fusesem pisat de milițieni cu parii de la căratul ciubărului în ziua de întâi ianuarie și urinam sânge. Operațiunea a avut loc pe o masă. Eu - dezbrăcat, în mijlocul camerei. Asistența era formată din stafiile mutilate a șaptezeci de studenți, printre care se aflau trei unguri și un evreu.

La un moment dat, Gherman și Țurcanu s-au apropiat și mi-au ridicat pleoapele, au încercat reflexele ochilor, agitând degetele în fața pupilei. Au plecat.

După două ore, Țurcanu s-a întors. M-a mișcat, m-a prins de mână și m-a tras după el. Mergeam greu. Am ieșit din camera „4 spital”, a deschis ușa celei de-a doua celule de pe dreapta, unde era improvisat un spațiu de îngrijire medicală.

Înăuntru, în picioare, așteptau trei persoane. Comandantul închisorii, Dumitrescu, medicul, dr. Ionescu, și

un tip într-un raglan cărămiziu, cu șapcă, să fi avut treizeci de ani. Tot timpul nu a scos un cuvânt, nu a intervenit cu nici un gest. Mi-am dat seama că au fost puși la curent din timp cu cazul pe care-l aveau în față.

Era frig sau așa mi se părea. Cu toate eforturile, tremuram.

Primul a rupt tăcerea directorul:

- Îți place halul în care ai ajuns?

Dr. Ionescu s-a apropiat. Împreună cu Țurcanu, m-a ajutat să mă dezbrac. Mi-a examinat rănilor sumar, m-a dus lângă fereastră să-mi vadă ochii. A exclamat sec: "Un ochi e pierdut." Apoi a continuat: "Ce pot să-ți fac? Eu nu pot să-ți fac nimic. Eu nu te pot ajuta cu nimic." O voce în care se putea citi cu ușurință groaza și deznădejdea. Parcă și el ar fi intrat în demascare.

A urmat frigul tăcerii. În timp ce mă îmbrăcam, în minte mi-a apărut viziunea clară a ghearelor necruțătoare ale destinului care ne-a prins pe toți cinci de beregată și ne târăște pe un povârniș alunecos, într-o mlaștină sufocantă. Un destin dirijat de o divinitate a răului, atotputernică în lume, căreia nimeni nu i se poate împotrivi.

Necunoscutul și Țurcanu se priveau unul pe altul fără nici o vorbă. Doctorul avea ochi metalici sau așa mi se părea mie, pentru că vedeam atât de rău. S-a simțit obligat să comenteze:

- Refuzați mâna binevoitoare care vi se întinde. Veți regreta amarnic. Refuzați ultima șansă care vi se oferă în viață.

A făcut un semn și am plecat. Țurcanu m-a ajutat până m-am întins cu fața în jos, între Pop Cornel și Apăvăloaiei. În momentul în care am intrat în cameră, a încetat orice șoaptă, orice murmur. Nimeni nu se mai mișca de la locul lui. O tăcere închegată, pe care o puteai tăia felii.

Țurcanu a pornit să se plimbe prin camera încrămășată în așteptare. Îi auzeam pașii pe mozaic. La ce se gândea oare?

Am încercat să întorc capul spre Pop Cornel. Privea spre mine fără a îndrăzni să întrebe ceva. Avea fața umflată, vântată de lovituri. Sângera în mai multe locuri. Ochii mici luceau inexpressivi, goliți de viață. Mișca buzele ritmic. Se ruga. Se

ruga, așa cum făcuse la Blaj, așa cum făcuse viața întreagă. Se ruga la cerul care nu-l auzea.

Unde sunt cei patru din infirmeria improvizată lângă camera "4 Spital"? Dr. Ionescu s-a sinucis. Țurcanu și Dumitrescu și-au încheiat viața în mod tragic. Dar necunoscutul cine a fost? Mai trăiește?

Pop Cornel, implicat în primul proces Pitești, în ultimul cuvânt a cerut favoarea de a fi condamnat la moarte. Completul de judecată l-a asculta cu înțelegere. Împreună cu Apăvăloaiei, va păși în fața plutonului de execuție.

Iarăși mă bântuie imaginea obsedantă a ghearelor destinului.

RADEREA POPILOR

Înarmat cu o foarfecă, secondat de caralii și frizeri, comandantul închisorii Jilava conduce personal acțiunea. Din celule sunt scoși pe rând toți preoții și aliniați lângă perete. Cei mai mulți - în vârstă. Privesc speriați întrebându-se ce-i mai așteaptă. Unul după altul, sunt prinși de braț de doi gardieni vlăjgani, imobilizați și șeful pușcării le înfige foarfeca în barbă. Apoi li se ordonă să se așeze pe scaun, unde frizerii continuă operațiunea. Câțiva mai tineri încearcă să se împotrivească, vociferează. Până la urmă se supun. Comandantul îi zeflemisește:

- V-am făcut feciori. Păcatul meu să fie. Să mă mănânce iadul.

Când se întorc în celulă, evităm orice comentariu, orice aluzie. Nu poți să știi ce ecou trezește cuvântul. Câțiva nu pot să-și ascundă lacrimile.

Popa Ghiță încearcă o glumă:

- De acum sunt barbă - rasă. M-au caterisit comuniștii.

Remarca mi-a adus în minte răspunsul lui Istrate Micescu, cunoscutul avocat și profesor de drept din București care, după război, a fost epurat din barou, interzicându-i-se să mai profeseze.

- Te-au răspopit maestre, l-a întâmpinat o veche cunoștință.

I-a replicat Istrate:

- Îmi luără căldărușa, dar nu și harul.

- Nici rabinul nu a fost cruțat, șoptește vecinul.

Locotenentul major Gutman, adjunctul Jilavei, i-a retezat demonstrativ barba. Moromete, turcul analfabet care comanda închisoarea din fortul nr. 13 Jilava, a vrut să demonstreze, în ignoranța lui, că în comunism încetează solidaritatea etnică, chiar și între evrei, iar el nu se teme de un popă jidănesc și de cahal. Îl apără mâna Moscovei.

PLECAREA DE ACASĂ

Bucuria revederii pentru cei doi colegi din clasele primare n-a durat mult. S-au întâlnit la județeană de partid. Amândoi plecaseră de mult din sat și drumurile vieții nu se mai încrucisaseră. Se schimbaseră enorm. Agronomul de la stațiunea piscicolă experimentală din Deltă și chelnerul de la restaurantul de lux din București, devenit politician profesionist, au constatat repede cât de mult s-au înstrăinat. Chelnerul, ajuns șeful organizației de partid din zonă, era vădit stânjenit în discuția cu feciorul fostului învățător chiabur din satul de origine. Cei doi evitau prudenți subiectele de conflict, centrându-se într-un schimb de cuvinte convenționale. Pe vremuri, tovarășul prim fusese primit cu bunăvoință și căldură în casa învățătorului.

- Mama Ana ce mai face? Cum o duce cu bătrânețea?

- Cu bătrânețea se descurcă, e sănătoasă. Cu cotele nu mai știe cum s-o scoată la capăt. Se sufocă. Caut o soluție. Obligațiile sunt astfel fixate încât să nu se poată achita de ele. Știu bine ce urmează. Procesul de sabotaj și pușcăria. După câte știu, n-a făcut rău la nimeni. Parcă n-ar merita să moară în mizeria unei închisori. Și nici un obstacol în calea socialismului nu este. Pentru asta am trecut pe la tine.

Omul cu misiune înaltă chibzui câtva timp. Trase la întâmplare mai multe linii cu creionul pe hârtia din față și ridică ochii spre fostul coleg, care aștepta un răspuns.

- Pentru mine nu-i chiar un lucru de nimic. Știi și tu, probabil, cât de mult suntem supravegheați și noi și câți vor să ne doboare, să ne ia locurile.

- Nu vreau să-ți periclitezi cariera pentru o bătrână. Am intenționat numai să mă informez dacă este un drum de ieșire care să nu aducă necazuri nimănui.

Chipul chelnerului deveni grav.

- Există o singură soluție și te sfătuiesc s-o folosești. Disparația de acasă, asta pentru un timp. Ia-o pe mama Ana și du-o cu tine. Nu te gândești la cât pierzi. Altceva mai bun nu există. Fă-o cât se mai poate și fără vâlvă. Vino noaptea cu o mașină. Să-și ia și câteva lucruri.

Chelnerul stilat ca la "Ambasador" tăcu stingherit. Mai schimbară câteva banalități, își strânseseră mâna și se despărțiră. Ajuns în sat, agronomul parcă mașina, un vehicol vechi, care făcuse războiul, în fața porții mari de lemn sculptat, verifică motorul, alimentarea. Aruncă o privire de-a lungul uliței. Câteva capete de bătrâni iscodiră. Cu automobilul le veneau de la oraș numai necazuri. Mama era acasă. Îmbătrânise și se făcuse mai mică. Din femeia care domina cu autoritate satul rămăsese o umbră speriată, uitându-se cu frică în jur, gata să se ascundă. Când o mașină se oprea la poartă te așteptai să te ridice și să nu te mai întorci.

Cum arestările se făceau noaptea, oamenii nu mai dormeau acasă, se refugiau pe câmp, la vii, își petreceau noaptea ascunși în pod, în grajduri, cu nădejdea naivă că se pot salva. Tineretul fugise pe șantiere și în orașe. Bătrânii, fie că erau legați prea mult de casă și de pământ, fie că socoteau că nu se mai pot acomoda la o viață nouă, rămăsese. Mulți se stingeau înainte de vreme, așteptând o minune ce nu se producea. Pământul și averea deveniseră o pacoste de care nu știau cum să se debaraseze.

Când îl recunosc, fața i se aprinse de bucurie.

- Ai venit, mamă. De când te aștept. În fiecare zi eram cu ochii spre poartă. Tremuram când auzeam o mașină la poartă. Ești tu sau sunt ei să mă ridice? Sunt singură și uitată în mijlocul dușmanilor. Dumnezeu și-a uitat de noi. Simt că nu mai am mult. Nu știi cât mă bucur că te văd.

După ce se îmbrățișară și o lăsă să-și vină în fire, începu să-i vorbească, să-i spună pentru ce a venit. Lacrimile îi curgeau șiroaie.

- Trebuie să pleci de aici, mamă. Trebuie să dispari din ochii lor. Altă scăpare nu avem. Lași totul și mergi cu mine. Avem tot ce ne trebuie acolo. Copiii țin la dumneata. Abia te așteaptă. Cu nevastă-mea știi că te poți înțelege, că puteți trăi împreună.

- Cum, mamă, să-mi las casa, să-mi las rostul? Știi că la cimitir mă așteaptă taică-tău. Locul meu este aici. În casa asta, zidită de nașu-tău, stăm de cincizeci de ani. Eu vreau să rămân, să mor aici. Nu plec.

- Nu mori aici, mamă. Mori în pușcărie. Înțelege. Nu mai e mult până să te ridice. Obligațiile sunt hotărâte în așa fel încât să nu le faci față. Vor să vă termine pe toți. Nu e scăpare. Vremea e a lor și nu se dau înapoi să vă calce pe toți în picioare. Îi cunosc bine. Nu se dau înapoi de la nimic. Nu cunosc milă și de Dumnezeu nu le este frică. Nu ai de ales. Înțelege, mamă. Nu ai de ales. De ce să-ți chinuiești zilele din urmă? Să mori ca un câine în pușcărie? Asta te așteaptă.

Bătrâna nu se lăsa înduplecată. Voia să rămână în casa ei. Viața era legată de fiecare cui bătut în perete, de pirostriile de pe vatră, de oalele pe care le punea pe foc, de câinele de la poartă, de vaca din grajd, de cotcodăciul găinilor, de pomii din livadă, de firele de iarbă și de florile din grădină. Pisica venise și i se urcase în poală. Torcea. În timp ce larimile nu mai conteneau, o mângâia încet.

Mai bine se spânzură. Aici, aici trebuie să moară. Are totul pregătit. Groapa, rânduicelile. Are coșciugul pregătit. Îl ține în odaia bună. Au luat de mai multe ori discuția de la capăt. Parcă uneori se arăta înduplecată, ca apoi să înceapă să plângă și să refuze cu încăpățănare plecarea. În cele din urmă, când i se părea că cpuizase toate argumentele, a admis să plece.

- Dacă zici tu, dragul mamei, am să fac așa. Eu sunt o femeie bătrână care nu mai înțelege vremurile. Dar să știi că sufletul și inima mea rămân aici. Și să-mi juri că o să-mi aduci oasele să le îngropi lângă taică-tău. Să fim împreună, așa cum am fost toată viața, la bine și la rău. Voi nu știți. Nu ne-am plâns. Nu v-am povestit. Am avut și noi multe necazuri. Am trecut prin lipsuri și prin război.

A dat de mâncare pisicii și a strâns-o în brațe. A slobozit câinele din lanț și l-a mângâiat pe bot. Au început să-i curgă lacrimi când i-a lins mâna. A dezlegat vaca de la iesle, a îmbrățișat-o și a rămas cu obrazul lipit de botul ei umed. A dat pentru ultima oară mâncare purcelului în coteț. A aruncat boabe găinilor. A strâns într-un geamantan hainele de înmormântare, șervetele pentru popa, batistele cu lumânări, având bani cusuți în colț. A mai strâns ceva haine și rufe de pat. A coborât în pivniță, a dat ocol casei, a urcat în pod, s-a plimbat prin grădină. Băiatul era cu ochii pe ea. Să nu-i dea prin gând să se omoare.

Bătrâna i-a ghicit gândurile:

- Nu te teme, maică, n-am să mă omor. E mare păcat. Nu te mai primește Dumnezeu în cer. Știu că nu mă mai întorc. Vreau să mă mai uit o dată unde sunt îngropate zilele mele. Îl simt și pe taică-tău lângă mine. Îl văd. Nu mă muștră. Nu mi-a zis niciodată o vorbă rea. A fost om bun. Să fii și tu ca el. Atât aș vrea.

S-a așezat în tindă și a privit cum apune soarele, cum invadează umbrele serii. Credeai că e o statuie. Numai lacrimile îi șiroiau pe obraz.

A tras mașina lângă scară și au încărcat lucrurile. A ambalat motorul și a bătut la fereastra vecinilor, o fină cu care bătrâna se ajuta. Au deschis speriați. I-a liniștit și le-a spus că nașa pleacă și nu se va mai întoarce. A lăsat ușile deschise. Pot să intre și să ia ce vor. Ar fi bine să ia animalele și păsările, să nu le lase să se sălbăticească sau să moară de foame. Bărbatul și femeia se uitau aiuriți la el. Nu le venea să creadă cele auzite. Nu le-a mai dat nici o explicație și a plecat, petrecut până la poartă.

- Rămâi aici. Să nu știe cineva ce ți-am spus. Să păstrezi tăcerea. Nici un cuvânt nimănui. Omul a încuviințat din cap.

E bine să nu te vadă nimeni ce faci. Cari cât poți în noaptea asta. Măine te faci că nu vezi și că nu știi nimic. Să lași casa să se dărâme.

A găsit-o pe mama așezată pe scară. Îl aștepta împietrită. Îi secaseră lacrimile. Privea spre luna de pe cer. Își amintea de ziua când s-a măritat și a venit în casa asta. Parcă ar fi fost ieri.

Apoi cum s-a născut copilul. Cum a plecat bărbatul în război și nu s-a întors zece ani din prizonierat. Cum l-a îngrijit și l-a înmormântat. S-a ridicat și și-a făcut cruce. În ultimul moment s-a agățat cu mâinile de stâlpul de la poarta grădiniței și a început să bocească:

- Mamă, mamă, ia-mă și îngroapă-mă de vie lângă tată-tău, că de acum tot degeaba trăiesc. Nu plec de la casa mea printre străini.

I-a pus mâna la gură să-i înăbușe vocea și a aruncat-o în mașină. A încuiat portiera. A demarat rapid și a străbătut satul în viteză. O urmărea cu coada ochiului. Aveai impresia că se scursese orice urmă de viață din ea. Tot timpul drumului a plâns înăbușit, cu basmaua peste gură. "Își jelește propria moarte. I-a ieșit sufletul cum a plecat din casă".

A dus-o în Deltă, la ferma piscicolă unde lucra. Nu vorbea. Nu ieșea din casă. Mereu pe teren, băiatul nu avea prea mult timp pentru ea. Îl aștepta în fiecare seară la fereastră, cu mâinile în poală, cu ochii pierduți. Nu-i spunea nimic, numai îl privea. Sta departe de tot ce se întâmpla în casă. N-o interesa nimic. Noaptea nu putea să doarmă. Sta cu ochii deschiși în tavan. Când ațipea, visa că este acasă, în Gorj. Căinele, vaca, găinile veneau în jurul ei. S-a stins ușor. Au găsit-o țepănă în scaunul de lângă fereastră. Ca o santinelă la post. Câteva zile înainte de a muri, l-a pus din nou să jure că îi va aduce oasele în cimitirul satului. Să putrezească lângă bărbatu-său. Așa cum e legea.

După șapte ani au dezgropat-o. Au strâns rămășițele într-un sac și le-au pus într-un sicriu mic. Cu un camion de la gospodărie s-a deplasat în Gorj. Timpurile se mai schimbaseră. Iși mai pierduseră din asprime. Cei tineri plecaseră din sat. L-au întâmpinat câțiva bătrâni, stafiile unui timp nedefinit. Un schimb de cuvinte măsurate, rostite cu teamă.

- Dumnezeu s-o ierte și să ne ierte și pe noi.

Acasă totul se păraginise. Casa pustie. Nu fusese ocupată de nimeni. Acoperișul se prăbușise. Pe jos, moloz, murdărie. Prin pod își făcuseră cuib ciorile. Noaptea cântau bufnițele. Gardul se dărâmasese. În curte crescuseră buruieni înalte. Grădina se sălbăticiise, livada - o paragină. Nu mai erau uși,

ferestre, tocărie. A intrat înăuntru. În casă ploua. A fugit repede să nu mai vadă nimic.

Doi zidari tăcuți au reparat mormintele în grabă, au îngropat cutia cu oase și au fixat crucile. Preotul a rosit mecanic o slujbă scurtă și a elogiât defuncta. A plătit o femeie pentru tămâiat, a lăsat un pomelnic la biserică și bani pentru cutia milelor.

S-a închinat încă o dată la cimitir, a sărutat crucile și n-a făcut nici o fotografie, așa cum avusese de gând. A dat mâna cu neamurile, au mai plâns puțin. Nu pentru morți, ci pentru ei.

Și-a luat uif scurt rămas bun și a plecat fără să mai privească înapoi. Pe un drum fără întoarcere. Voia să se **îndepărteze cât** mai repede de acest coșmar. Să alunge toate amintirile. Să nu mai existe anii obsedanți.

MOARTEA UNUI OM INUTIL

Se obișnuise cu gândul că nu-i vor da drumul. În ziua când s-a împlinit termenul, a fost scos din celulă, nu l-au lăsat să-și ia rămas bun de la cei rămași, și l-au dus într-o cameră de izolare. Magazionerul i-a adus hainele civile cu miros de mucegai; îl așteptau de zece ani. A fost chemat la grefă pentru identificare și însoțitorul l-a întrebat în glumă dacă a visat frumos azi-noapte. Liniștea și seninătatea de până atunci începea să-l părăsească. "Unde vor să mă ducă? "Umezeala și frigul temniței i-au înțepenit încheieturile. Mergea greu. Când i-au înmănat actele de eliberare și hrana rece pentru drum, n-a schițat nici un gest de bucurie. Ofițerul l-a întrebat mirat:

- Cum? Nu-ți pare bine că pleci. Că scapi? Că ai să fii liber. N-ai familie?

- Ba da. Am. Mă bucur. Aștept să-i văd!

Evenimentele îl oboseau. S-a obișnuit cu monotonia zilelor cenușii, cu apatia inactivității. Până la gară a mers cu duba aprovizionării. Milițianul îl ajută să se urce și să se instaleze într-un vagon de călători, îi întinse mâna la plecare și se îndepărtă mulțumit că și-a terminat misiunea. Călătorii îl examinau cu coada ochiului pe bătrânul slab cu haine ponosite, urât mirositoare. Nu l-au întrebat nimic. Și-au dat seama repede de unde vine. Controlorul nici nu i-a cerut biletul. O femeie îi lăsă alături un pachet cu mâncare, îi făcu un semn discret și se așeză pe banca din față, prefăcându-se că doarme. Din colțul opus al vagonului, un călător de vârstă

apropiată îl examinează atent. Pe măsură ce trenul înainta în regiunea muntoasă, călătorii părăseau vagonul, coborau. Au rămas câțiva țărani picotind pe bănci.

Pasagerul îmbrăcat cu canadiană, care l-a examinat tot timpul, se așează lângă el. Coborâră și ultimii pasageri.

- Ion Munteanu? șopti printre dinți.

- Da! răspunse monosilabic fostul deținut. Doriți ceva de la mine? replică el fără chef de vorbă.

- Nu mă recunoști, Ioane?

Îl examinează cu o privire mirată și ridică din umeri.

- Sunt eu, Ghiță Argintaru. Nu-ți aduci aminte?

Fața lui Munteanu se luminează.

- Ești tu, Ghiță?

- În persoană.

- Ce cauți aici?

- În interes de servicii. M-am recalificat pentru a cincea oară. Sunt salariat la o întreprindere forestieră. Merg la fabrică pentru piese de schimb pentru gateri. Tu?

- Am terminat condamnarea. Sunt printre pușinii cărora li s-a dat drumul. Au considerat, probabil, că sunt suficient de uzat ca să mă mai păstreze între sârmele ghimpate. Au lăsat altora cinstea să mă înmormânteze.

- Și acum unde te duci?

- Unde? Acasă!

- Ai tăi ți-au mai scris?

- Nu! De zece ani n-am scris, n-am primit nici o scrisoare.

Omul care răspundea la numele de Gheorghe Argintaru ezită câteva momente, lăsă capul în piept, îl ridică, se apropie mai mult de Munteanu și începu:

- E în interesul tău să știi adevărul!

- Sunt pregătit pentru orice. Mi-ai face un mare serviciu să-mi spui tot ce cunoști. În numele prieteniei noastre de altădată, te rog să-mi spui tot. Nu-mi ascunde nimic. Oricât de neplăcute ar fi veștile.

Argintaru mai stătu câteva clipe să-și adune gândurile.

- Ai tăi nu mai sunt acolo unde i-ai lăsat, în orașul nostru. Așa e obiceiul. Să fugi, să-ți pierzi urma. Așa am făcut și eu. Nu prea îmi convine să bat coclaurile la vârsta mea.

Soția s-a stins nu mult după arestare. N-a putut să suporte șocul. Poate a fost mai bine. N-a mai îndurat mizeriile și persecuțiile la care au fost supuse soțiile dușmanilor poporului. Se opri. Văzu lacrimi pe obrazul prietenului, care întorsese capul spre fereastră, ca să nu fie văzut plângând. Îl auzi murmurând: "Am vrut să fac numai bine în viață și ție, la care am ținut atât de mult, ți-am adus numai rău. Iartă-mă, Marie, iartă-mă! Poate că așa a vrut Dumnezeu!"

Își sterse ochii cu batista și încercă să-și regăsească glasul.

- Am avut un moment de slăbiciune. Se mai întâmplă la vârsta mea.

- Copiii au plecat. Fiecare încercând să se salveze cum poate. Fata cea mare n-a putut să-și termine studiile. Într-o dimineață, la afișierul universității a apărut o listă cu studenții cărora li s-a interzis accesul în instituție. Adică erau dați afară fără nici o explicație. Printre numele indicate figura și ea. Erai alungat și, dacă cineva încerca să te ajute, intra în aceeași categorie cu tine. A plecat pe un șantier în Moldova. S-a măritat, ca să scape de blestemul numelui pe care îl poartă. N-a făcut o alegere prea fericită. Curând au început neînțelegerile. Bărbatu-său avea dificultăți în ascensiunea profesională. Era un tip care voia să ajungă sus. Au convenit să divorțeze formal. El și-a luat libertatea în serios. S-a însurat cu fata unui ceferist, funcționar la cadre. Socru-său avusese cândva tangență cu ilegaliștii, așa că toate ușile îi erau deschise. Rămasă singură, a umblat din șantier în șantier, ca toți cei din categoria ei. Am întâlnit-o și mi-a povestit. Își acceptase soarta cu resemnare. Nici un reproș în ceea ce te privește. Acum e un fel de contabil la o cantină la Bicăz. Nu este o situație strălucită, totuși ai ceva pentru o viață decentă, așteptând să mai slăbească hăturile.

Băiatul a fost mai abil. Și-a făcut autobatjocura publică, așa cum se spune, te-a defăimat, nu te-a mai recunoscut ca tată, s-a angajat să slujească cu fidelitate socialismul, a declarat că cea mai fierbinte dorință a lui este să mori în închisoare, pentru că asta meriți. Să nu te mire treaba asta. E un spectacol obișnuit în lumea comunistă. Și cum românul ia totul în zeflema, a devenit un circ amuzant, fără nici o urmă de dramă, fără remușcări morale.

Despre fata cea mică n-aş putea să-ţi spun nimic. A dispărut fără urmă. E o metodă curentă. Dispari de unde eşti cunoscut, ca să-ţi arzi autobiografia. Te duci acolo unde nu te cunoaşte nimeni. Operaţia este, bineînţeles, dirijată de ei. Au nevoie de mână de lucru în regiunile defavorizate, unde să meargă cei cărora li se face hatârul să respire? Dacă vor să te demaşte, o pot face. Au o armată de informatori, cadrişti, plus securitatea. Toţi ştiu că nu sunt dispuşi să respecte legile pe care ei le-au făcut fără să întrebe pe nimeni. Pâinea şi cuţitul e în mâna lor. Ne-au transformat pe toţi într-o armată de sclavi pe care nu-i interesează decât supravieţuirea. Nu ştiu dacă generaţia noastră va apuca ziua mântuirii. Până şi Dumnezeu ne-a uitat. Ştiu că starea asta nu va dura, că este împotriva evoluţiei fireşti, însă nimeni nu poate spune până când.

Tăcu pentru un moment, apoi reluă:

- Prezenţa ta în casa unui copil i-ar aduce neplăceri. E bine să găseşti o altă soluţie. O slujbă modestă pe undeva. Până te întremezi, am ceva bani la mine. Primeşte-i, te rog. Îţi pot prinde bine. E tot ce am. Sunt bani câştigaţi cinstit.

Munteanu clătină categoric din cap, semn că nu primeşte şi îndepărtă mâna care voia să-i strecoare banii în buzunar.

- Nu-mi trebuie. Nu te supăra că te refuz. Nu mai insista. Am şi eu calculele mele.

- Dacă nu vrei, îmi pare rău. Te cunosc şi ştiu că nu vrei să mă jigneşti cu refuzul. Fiecare le ştie pe ale lui. Eu cobor la staţia următoare. Băiatul e cu slujba pe aici. Vreau să-mi văd nepoţii. Nora nu mă agreează. Se uită urât la mine. Îi periclitez cariera. Sunt un om cu un trecut putred. Acum e plecată la un curs de perfecţionare profesională. Fac vizite numai când e plecată. Nu vreau să le fac netrai în casă.

Cei doi prieteni se îmbrăţişară la despărţire. Fiecare făcu efortul să-şi ţină lacrimile. Înainte de a se pierde în întunericul haltei, Argintaru mai flutură o dată mâna în semn de încurajare şi de rămas bun. Reîntors la locul lui, Munteanu băgă mâna în buzunar şi descoperi un teanc de bancnote, i le strecurase pe nesimţite la îmbrăţişarea de despărţire. Un amestec de duioşie şi de umilinţă îl învălui în acelaşi timp. De la oameni n-a primit decât lovituri. Acum i se oferea pomană.

Nu. Scoase banii și, cu un gest de silă, îi aruncă pe fereastră. "Îți mulțumesc pentru bunăvoință, Ghiță Argintaru. N-am nevoie de ajutorul nimănui. Sunt de prisos pe lume, dar nu am nevoie nici chiar de bunăvoința unui prieten."

Noaptea nemărginită i se păru deodată prietenoasă, ospitalieră, reconfortantă.

Întunericul învăluia lumea care îl refuza, unde nu mai avea nici o rădăcină, ale cărei rosturi îi erau străine. Răsufă adânc. Trenul intrase în zona lacului de acumulare al unei hidrocentrale în construcție. Luminile de semnalizare ale barajului înțepau noaptea. Roțile trenului scrâșneau la macazuri. Se apropia o haltă mică pentru deservirea muncitorilor de pe șantierul de construcție. Se îndreptă spre coborâre. În plasa de bagaje rămăsese traista cu rufe și jumătatea de pâine cu marmeladă. Trenul redusese viteza și se opri. Coborî în partea opusă și se ascunse în umbra unor panouri. Omul cu șapcă roșie dădu semnalul de plecare și trenul o luă din loc. Pustiul și liniștea nopții învăluiau barajul înalt. Lămpile de semnalizare se reflectau în apa ușor încrețită de un vânt rece. O pasăre de noapte tipă undeva departe. Scoase din buzunar biletul de eliberare. Îl rupse în bucăți și-l aruncă în apă. Îndesă basca pe cap. Închise ochii. Șovăia. În minte i se derula filmul vieții cu o iuțeală fantastică. Își încordă picioarele și se aruncă în gol, cu capul înainte. Până la nivelul apei erau câțiva zeci de metri. Lovitura de contact îl ameți. Un păienjeniș de gânduri, un cuțit în inimă, apoi nimic. Presiunea apei îl aruncă la suprafață, apoi lacul îl înghiți. Câțiva bulbuci de aer. Apoi nimic.

După o lună, echipa de dragare a descoperit un cadavru înțepenit în grătarul de protecție al tunelului de scurgere și l-a tras cu cângile la suprafață. Intrase în putrefacție. Peștii îi mâncaseră urechile și ochii, carnea de pe față. O identificare a cadavrului n-a fost posibilă.

Probabil, un vagabond beat care a căzut în apă și s-a înecat. În împrejurimi nu s-a semnalat nici o dispariție de persoană. Nefiind nici o bănuială de crimă, procurorul a autorizat înmormântarea.

L-au îngropat paznicii de la baraj, ținându-se cu mâna

de nas. Ca semn de mormânt, la cap au bătut un țăruș. La plecare, cel mai în vârstă și-a făcut semnul crucii și a rostit cu voce înceată:

- Dumnezeu să-l ierte!

Cei tineri s-au uitat indiferenți la el. Era o zi de toamnă ca oricare alta. O ceață ușoară plutea peste pânza vag încrețită a lacului de acumulare.

BABEL HOTEL

Camera de politici din penitenciarul Constanța, unde am rămas singurul din tot lotul greviștilor de la Canal, este un adevărat hotel Babel - de limbi, meserii, mentalități, caractere, cazuri curioase.

Nu mă frământ să ghicesc ce mai vor de la mine. Știu că nu voi ghici. Modul meu de a gândi nu se potrivește cu al lor. Au o altă logică, străină de a omului obișnuit.

De mult timp nu mai consider absurde schemele lor de gândire și de acțiune. Acolo unde ai considerat că stăpânește absurdul, rămâi stupefiat dacă ai curajul să analizezi și să recunoști că rezultatele sunt în favoarea lor și nu a deștepților care i-au desconsiderat.

Totdeauna oamenii au fost pentru mine cel mai interesant obiect de studiu. Îmi dau seama că am la dispoziție un material interesant, demn de toată atenția. Cei mai mulți sunt dispuși să comunice, se bucură că-i bagi în seamă. Un zvon persistent că se vor produce mari schimbări, că bolșevicii noștri își pregătesc bagajele să plece în URSS, le-a conferit îndrăzneală și aplomb, fiecare încercând să demonstreze că e cineva și că are lucruri importante de spus. Îmi plac mai ales cei care și-au sintetizat experiențele de viață - așa cum s-au priceput - și își spun cu îndrăzneală concluziile. Descoperi că oamenii cărora nu li s-a acordat nici o importanță n-au trecut cu ochii închiși, prin lume, au sesizat esențialul și ineditul mai mult decât destui cărturari cu pretenții.

Când se domolea căldura, spre seară sau dimineața, și nu

eram moleșiți de zăduf și sufocați de miasmele temniței, pușcăriașii deveneau mai vorbăreți și dispuși la confidențe. O influență binefăcătoare mai avea și o masă bună, precum și o știre șoptită de ciubărari - deținuții de drept comun care cărau ciuberele cu mâncare - că în curând îi ia dracu pe comuniști.

Parcă îl aud pe nea Anghel Chiaburul:

"Ca să nu murim de foame, furam bucatele de pe pământul nostru, din câmpul pe care noi îl lucram. Ne iau totul, nu ne lasă nici măcar o mână de boabe pentru colivă. Ne spun că suntem puturoși și nu am dat cotele. Ne scot la muncă cu noaptea în cap, cu miliția și ne țin pe câmp cât e ziua de lungă. Plouă, ninge, fulgeră, trăsnește, ne trimit din sat afară. Țăranul s-a născut blestemat de Dumnezeu să muncească până moare și să rămână sărac lipit pământului. Nimeni nu ține cu el. La armată îl bat gradații, ofițerii și superiorii ca pe o vită. Ne-au trimis la război împotriva lui Stalin și apoi a lui Hitler. Am umplut pământul cu morminte. Toți trag de noi. Ne iau păsările, laptele, lâna oilor. Satele rămân pustii. Numai moșii și babele. Tinerii au fugit la orașe. Lucrează necalificați în fabrici, la construcții sau pe unde gălesc. Orașenii au pus mâna pe locurile cu plată bună și muncă ușoară. Bine au făcut că au plecat; au pâine în fiecare zi. Copiii lor nu se culcă flămânzi.

Ca să ne ducem zilele, strângem boabe în sân sau ne umplem buzunarele când ne întoarcem acasă. Femeile leagă o traistă pe sub fustă, să avem de o fiertură, să creștem un purcel, o găină. Așa ne târâm zilele până ne-o odihni Dumnezeu. Când ne-om duce noi, să vadă cine o mai munci pământul. Să-l moștenească brigadierii, socotitorii, colectorii, activiștii, milițienii, că s-au înmulțit de-au umplut lumea. O să vadă ei pe dracu când or pune osul la munca pământului. Altădată, pentru o palmă de arătură făceam moarte de om. Acum țăranii fug de pământ, nu mai vor să audă de el. De s-ar schimba lucrurile, nu știu câți s-ar mai întoarce. Eu cred că vine sfârșitul lumii. Tot este ea păcătoasă și rău întocmită."

Tănărul Florea a încercat să facă "Literă și filozofie". La reforma învățământului, celor cu origine nesănătoasă (el era copil de chiabur) nu li s-a permis să continue studiile. A făcut

multe meserii și nu s-a fixat la nici una. Și-a însușit mentalitatea timpului. Pretinde că a învățat să cunoască oamenii. Cei adevărați, nu cei din cărți, spoiți cu miere de scriitori. A fost implicat într-un proces de sustragere de fonduri și sabotaj contrarevoluționar. Concluziile lui sunt simple: "Ne-au ridicat pe noi ca să-i sperie pe toți. Să fie mai ascultători, să le bage frica în oase. Se fură peste tot. Fiecare ce-i cade în mână. Mulți iau lucruri de care nu au nevoie. Suntem noi hoți? Nu! Furăm din munca noastră pentru a supraviețui. N-au reușit să ne impună sentimentul culpabilității și nici să ne facă să legitimăm drepturile lor, impuse prin legi, de a-și însuși produsul muncii noastre. Dintr-un act damnable din punct de vedere juridic și moral, furtul a devenit necesitate, religie, sport și drog în același timp. Nu mai putem trăi dacă nu furăm. Dacă într-o zi n-am șterpelit ceva, noaptea avem insomnii. În această problemă nu avem remușcări. Suntem obsedați de a reuși și de a elimina riscurile. Cel care e prins merită să fie spânzurat. Nu pentru că a furat, ci pentru că e prost și a fost prins."

Nae Ștefan, avocat învechit în rele, devenit jurist cu jumătate de normă la ORACA, o întreprindere care colecta vitele slăbănoage, era un om de viață. La chef nu mai avea frână și începea să-i înjure pe comuniști, care-i naționalizaseră via și-l dăduseră afară din casă, unde apoi se instalase un secretar de partid. O mână de prieteni întocmiseră o notă informativă numai cu lucruri adevărate, admitea nea Nae. L-au priponit. A recunoscut tot, a semnat fără să se cramponeze, făcând pe pocăitul. "Ești o fiară bătrână, juristule!" a remarcat anchetatorul. "Dar eu nu sunt om rău, am să-ți fac un referat favorabil să scapi cu un an, doi. Poate vine o grațiere, poate mergi la muncă și mâine ne întâlnim la un pahar de vin."

Din activitatea lui de om al legii a ajuns la unele concluzii: "Statul român e o mică întreprindere nesperioasă. Nu trebuie să investești în el nici bani, nici suflet. Vei avea numai de pierdut. Statul (ca și femeia), când îl prinzi la cotitură, să nu-l ierți. Dacă te prinde el pe tine la strâmtoare, te înghesuie și te regulează de-ți ies ochii."

Petrică Păragină este un bătrân învățător de țară,

conștiincios și cu tabieturi. Toată viața a fost un om așezat și la locul lui. Vorba lui avea multă trecere în sat. E acuzat că a răspândit zvonuri false. "Aveam popularitate și trebuia să fiu scos din circulație, conchide el. Numai oamenii partidului trebuie să se bucure de simpatia publică." Dascălul are stofă de înțelept.

"Despre fiecare om se poate spune și bine, și rău. Depinde de ce ți-a ajuns la ureche și de situația în care l-ai cunoscut. Așa suntem noi, oamenii. Ne bucurăm când auzim că cineva e vorbit de rău. Constatăm că e la fel ca noi. Nu ne place ca alții să se ridice deasupra noastră."

Gazetarul local Frangopol, specialist în expediente, intervenții și unsul roților la toate nivelele, de-a lungul unei vieți aventuroase și-a format convingeri ferme, de la care nu renunță nici o iotă.

"Am vrut să public, să mă lansez, să trăiesc din scris fără să mă vând. Nu s-a putut. Într-o țară de proporții modeste, unde se citește puțin, cartea, ziarul realizează o rețetă financiară mizerabilă. Ești sortit sărăciei, de care nu scapi decât milogindu-te pe la ușile celor tari pentru subvenții, recurgi la expediente, afaceri necurate sau intri slugă la un patron gangster numit stat. Independența nu este decât teatru de prost gust. Baierile pungii sunt în mâna tâlharilor sau a unor filantropi perversi. Dacă dai semne de neascultare îți pierzi pâinea. Manifestările de libertate sunt manifestări de bălci. Viața în comunism m-a condus la un oportunism al depravării, un amestec straniu de cinism și umor."

Ionică, strungarul, ascultă ce spun alții și vorbește puțin. Nu dă multe parale pe palavrele intelectualilor. Știe una și bună. "În fabrică ne facem că muncim, iar ei se fac că ne plătesc. Tot șpilul este ca la plecare să fii mai odihnit ca la intrarea pe poartă. Șandramaua ține, nu se dărâmă."

Mihai Mătasă a fost în tinerețe un legionar idealist. Nu-și reneagă trecutul, și-a însușit însă o altă optică de viață. În politică oamenii cinstiți sunt totdeauna victime. Toți cei pe care i-a cunoscut și apreciat și s-au angajat cu tot sufletul să facă ceva bun pe lumea asta au plătit crunt: ratați profesional, familii destrămate, huliți, hăituiți, mulți au plătit cu viața. Neamul

românesc este blestemat pentru vecii vecilor. Detest politica și i sfătuiesc pe toți să se țină cât mai departe de ea. Numai șarlatanii, gangsterii și escrocii se pot impune. Nu sunt om religios, însă constat că pentru a stăpâni lumea trebuie să-ți vinzi sufletul. Nu ai de ales. Nu consider o grozăvie faptul că m-au trimis în pușcărie. Nu mai știam încotro s-o apuc."

Ștefan Păsculescu a fost un cărturar apreciat în zonă. Și în închisoare și-a păstrat distincția. E manierat, retras, discret. E bântuit de o criză de pesimism specifică sfârșitului vieții. Nu vede nici o soluție salvatoare. Nici n-ar fi cazul. Omenirea n-o merită. Fiecare om e clădit pe un fond de lașitate, viclenie, ipocrizie, egoism. Nu comuniștii au sădit ura în sufletul oamenilor. Clocotea de mult acolo. Țăranul nu este cel pe care l-am propovăduit noi, cel care se închină la icoane în zile de sărbătoare, blând, blajin, cu frica lui Dumnezeu. E un criminal rapace, capabil de orice când scapă de constrângere. La baza României moderne stă bovarismul intelectualilor, setea de putere a unei bande de levantini, furtul la scară mare practicat de burghezie. În politica externă, o singură rețetă a dat rezultate: supralicitarea nerușinată în fața străinilor, oferta fără scrupule de sânge românesc în războaie, haraci și plocoane, cadăne pentru mai marii lumii. "Îmi plesnește capul cum m-am lăsat înșelat de cărțile proaste pe care le-am citit. Apostolii naționali au fost niște comedianți abili. Fiecare generație, când pășește în lume, e mințită și înșelată. Se răzbună pe generația viitoare transformând-o în victimă. Treaba asta se întâmplă și în familie. O femeie care în tinerețe a fost tiranizată de soacră abia așteaptă o noră, s-o țină sub papuc.

Clăcașul care a fost bătut cu biciul de vechil, ajuns căprar în armată, e de un sadism nemaipomenit față de răcan. Cine a apăsât pe trăgaci în 1907, în 1941 sau, de curând, în munți? Cine? Țăranul român, disciplinat, ascultând de ordinele ofițerilor."

Andrei Păcuraru, legionar, condamnat la douăzeci de ani pentru activitate interzisă, nu-i de acord. Nu știu dacă aceasta este ideea lui sau a citit-o într-una din cărțile pe care le-a ținut în mână. "Esențialul e buna - credință și efortul de a face bine acolo unde soarta îți poartă pașii."

Stănică Gârbea a fost agent în poliția portuară. În mijlocul mlaștinii, cum zicea el. Nu se ascunde. I-au plăcut băutura, chefurile, lăutarii și mai ales femeile din toate neamurile lumii. Pe atunci, poliția știa să trăiască. Nenorociții ăștia de securiști, care trăiesc cu frica în sân și supravegheați ca vai de mama lor, nu trebuie invidiați. Sunt niște victime de rang superior. "Pentru mine, vremurile nu se mai întorc. Chiar dacă s-ar schimba lucrurile, sunt prea bătrân. Mă hrănesc din amintiri. Mă amăgesc, ca să uit de mizerie. Toți ne înșelăm și ne mințim. Altfel am muri. Așa e făcută lumea. Nimeni n-o poate schimba. Nici chiar comuniștii, care l-au dat jos pe Dumnezeu și s-au instalat ei în locul Lui."

Stamate a fost o viață întreagă funcționar în port. "Viața mea e un roman. Am trăit și am văzut multe. La vama Constanța se încrucișează drumurile Europei. Se fac și se desfac afaceri, dansează aurul. Nimeni n-a avut milă de mine, dar nici eu n-am iertat. Cum îi prindeam la strâmtoare, cum îi ardeam. Nu-mi pare rău."

Iani, grecul, a fost un om practic. Dă sfaturi oricui îi cere. "Când omul e tare, să i te închini. Când începe să-i fugă scaunul de sub fund, dă-i brânci să cadă. Treci pe lângă el și nu te mai uita în urmă. Ai grijă să nu fi vreodată la mâna cuiva. Te mănâncă și nu ai ce-i face!

Tabără a fost toată viața hamal în port, meserie în care nu s-au făcut epurări și restructurări. Când bea, avea o slăbiciune. Înjura comuniștii. Începea cu Stalin și continua cu eroii naționali ai partidului. Apoi ținea discursuri: "Polițistul e tatăl hoților. Tâlharii ai mari nu ajung niciodată la pușcărie. La răcoare stau numai găinarii și borfașii. Cei care știu să fure beau cu domnii la masă. Dacă furi, să furi destul, să ai să dai și la alții, să închidă ochii și să-ți rămână și ție." Suportă închisoarea fără remușcări. Niciodată nu s-a odihnit așa de bine.

Numai fostul crupier de la cazinoul Constanța nu spune nimic. Toată ziua stă pe creacă și vegetează. Urmărește ce se întâmplă în jur cu ochii pe jumătate deschiși. Parcă ar vrea să demonstreze că lumea nu are nici o rațiune și nu merită să te zbați pentru ea. O singură dată l-am văzut trezit din toropeală.

A deschis ochii mari, s-a aplecat înainte, a fluturat brațele și privind peste viermuiala din cameră a strigat: "Faceți jocul, domnilor!" Apoi s-a retras, rușinat, meditativ, în carapace.

ASPECT COTIDIAN - LA ȘERPĂRIE -

Camera mare a închisorii este înaltă, igrasioasă, n-a mai fost văruiată de mult. Pereții sunt coșcoviți și podeaua denivelată. Pe tavan, mușegaiul a făcut exerciții de pictură suprarealistă. Prin cele două ferestre prevăzute cu zăbrele, cerul se primenește greu. Inițial, clădirea n-a fost prevăzută pentru închisoare. Transformarea ei în local de detenție s-a făcut probabil în grabă și fără prea multă chibzuință.

Priciurile supraetajate ocupă cea mai mare parte a încăperii. Au patru nivele. Cei mai tineri, care se pot cățăra ușor, urcă la cucurigu. Sub prici, pe ciment, stau cei de la șerpărie. Pe intervale - broscăria. Fiecare centimetru este ocupat, își are locatarul de drept. Locurile cele mai ingrate sunt lângă hârdăul de murdărie. Mereu deranjați, plus că suportă duhoarea excrementelor.

Cei de la șerpărie au filozofia lor, cei de la etaj alta. Mâncarea este sub limita de supraviețuire. Șerpăria, broscăria au avantajul economiei de efort.

Vorbesc puțin. Unii încearcă să nu se mai gândească la nimic. Să realizeze Nirvana. Sub prici ai loc să stai pe spate. La etaj - numai într-o dungă. Ca sardелеle în cutie. Când unul vrea să se întoarcă, să schimbe partea, deranjează întregul șir, de aici, potopul de proteste și neînțelegerile. Nu lipsesc acuzațiile la adresa celor care caută comoditatea. Fac "pe boierul" în pușcărie. La șerpărie scapi de duhoare și de căldura acumulată sus, la ultimul nivel. Te mângâi cu gândul

că aerul e mai respirabil. De la un timp nu mai simți putoarea care s-a impregnat în haine, în piele. Jegul și murdăria nu te mai jenează, nici grosolănia personalului de pază. Devii insensibil, apatic.

Cineva ține o pledoarie în favoarea inactivității. Numai ea ne poate salva. Să ne salveze pentru ce? Pentru un viitor incert. Să ai satisfacția că exiști?

Ies rareori de la șerpărie. Obligativ, când vine ciubărul cu mâncare și aburul face respirația și mai grea.

Plimb ochii peste întreaga încăpere. În minte îmi stăruie imaginea unei răni purulente, plină cu viermi. Aspect cotidian imuabil.

SCURTĂ VIZITĂ LA SECURITATE

Ligia Ursu era o fată fricoasă. Toată lumea spunea așa și avea dreptate.

De trei ani își aștepta logodnicul arestat. O poveste de dragoste obișnuită, fără evenimente mari. Petrică Nicolau pregătea ultimele examene la Politehnica de la București, când a fost ridicat. Nu știa bine pentru ce. A auzit multe zvonuri. Nu le credea. Un singur element coincidea. Era amestecat în politică. Avusese legături cu legionarii. Cei care mai cunoșteau unele cazuri clătinau din cap și o sfătuiau să-l uite. Nu se știe dacă se mai întoarce. Și mai înainte câți n-au fost omorâți fără judecată, dar acum, când sunt la putere comuniștii?! Ea se încăpățâna să-l aștepte.

Când a fost convocată la Securitate n-a dormit toată noaptea. Mii de gânduri i-au trecut prin cap. Ce au cu ea? A controlat toate hârtiile. A distrus tot ce considera suspect, întreaga corespondență cu Petrică. A plâns. A privit cu ochii împăienjeniți în tavan. N-a îndrăznit să ceară un sfat de la nimeni. Știa că și cei mai apropiați nu doreau să fie amestecați în asemenea povești. Oamenii nu vroiau să aibă de-a face cu cei care intrau în obiectivul Securității. Și-a aranjat rochiile, lenjeria, lucrurile din garderobă. A pregătit un geamantan cu o pătură, rufe de schimb, prosoape. Așa cum auzise că fac toți cei care așteaptă să fie ridicați.

A doua zi, când s-a privit în oglindă, avea ochii încercănați, fața trașă. A încercat să zâmbească. Gura a

incremenit într-o grimasă. A examinat încă o dată chemarea. Să se prezinte pe stada Severinului nr. 28. La ora 9.

A plecat de cum s-a luminat, a ajuns la adresa indicată cu două ore mai devreme. S-a plimbat pe trotuarul opus, uitându-se la cei care intră și ies, încercând să ghicească ce se întâmplă înăuntru. La ora indicată, s-a apropiat de căsuța de lângă poartă, unde un civil îi saluta curtenitor pe cei ce intrau și ieșeau. A întins hârtia. Ofițerul de serviciu al unității a citit cu atenție ce scria, i-a verificat numele și i-a spus să aștepte pe o bancă în antreu. A vorbit cu cineva la telefon, apoi a început să scrie într-un registru. După o jumătate de oră a venit un ofițer cu o banderolă la braț, a salutat degajat, a discutat amabil cu portarul. Acela i-a făcut un semn cu capul spre ea. Ofițerul s-a apropiat, i-a cerut buletinul, l-a predat la poartă și i-a spus să-l urmeze. Au străbătut o curticică, au intrat în curtea principală, în hol. O scară mare cu un covor roșu.

A făcut semn unui ofițer superior care supraveghea intrarea din spatele unui geam mare și, apăsând pe niște butoane, a chemat liftul. Sus, pe coridor, covoarele groase înăbușeau pasul. La dreapta și la stânga - uși cu numere strălucitoare. A bătut la una, s-a aprins o lumină roșie de semnalizare și, în cadrul ușii, a apărut un alt ofițer. A întins chemarea. A fost introdusă într-o anticameră, unde așteptau doi bărbați și o femeie. Nici unul n-a scos o vorbă. În jur, mai multe uși. Ofițeri intrau și ieșeau privind cercetător. Nu le adresau nici un cuvânt. Ligiei i se uscaseră gâtul și o gheară îi strângea inima. Camera era zugrăvită în culori vii. A înțepenit pe scaun așteptând. Prin cap îi trec tot felul de gânduri. Își revede întreaga viață. Simplă. Săracă în evenimente. Petrică îi apare tot mai insistent. Așa cum l-a văzut când s-au despărțit la gară ultima dată. Era vesel. Plin de încredere. Vorbea despre călătoria de nuntă. Strânsese ceva bani. În timpul vacanței lucra pe șantier. Ar vrea să meargă la closet. Nu știe cui să-i ceară voie. Se răsucesc în scaun. I-a trecut os prin os. Îi vine să plângă. Se stăpânește.

Nu știe ce să mai creadă, se deschide o ușă laterală. Se îndreaptă spre ea un ofițer tânăr. Îi zâmbește fals, profesional.

- Comandantul vă așteaptă.

Este introdusă într-un birou mare. În fața ei, un bărbat între două vârste fumează. E îmbrăcat în uniformă de ofițer de Securitate. Nu-și dă seama ce grad are. O cercetează atent. O cântărește din ochi. Îi vorbește blând.

- Am vrut să vă cunosc. Mă scuzați că v-am făcut să așteptați. Au survenit probleme neprevăzute. Sunt chemat în altă parte. Vom mai sta de vorbă. Un om de-al nostru o să vă ia cu mașina de la servicii. Să nu vă obosiți. Discret. De ce nu te măriți, domnișoară? Îl aștepti pe Nicolau. Are douăzeci de ani condamnare. Douăzeci de ani. Gândește-te cât ai de așteptat. Gândește-te cum vei arăta atunci și ce va rămâne din el dacă va supraviețui. Îți vorbesc părintește. Te sacrifici inutil. Nu ai pentru ce. Îți putem recomanda noi un băiat bun, cu viitor.

Zâmbetul îi dispare de pe buze. Fața capătă trăsături severe.

- Meditați la ce v-am spus. Sunteți o fată bună. Ne-am hotărât să ne interesăm de dumneavoastră. Meritați. Știu că sunteți corectă, muncitoare, capabilă și nu veți refuza să colaborați cu noi. La revedere, pe curând.

O conduce până la ușă și-i sărută mâna.

În antreu o așteaptă ofițerul care o adusese sus. Îi face semn să-l urmeze. Nu mai simte podeaua sub picioare. Îi vâjâie urechile, i se împăienjenesc ochii. Urina se prelinge de-a lungul piciorului. Numai de n-ar observa. Ar intra în pământ de rușine. Înfige unghiile în carne și-l urmează. Pereții dansează. Vor să se prăvale peste ea. Se oprește puțin și se reazemă de perete. "Mi-e rău." Ofițerul o privește intrigat. Nu zice nimic. O prinde de braț și o conduce până la poartă.

- Puteți merge acasă!

Vocea răsună de undeva de departe. Parcă din altă lume. În apropiere e o bancă. Se așază. Îi vine să vomite. Se stăpânește. O boare ușoară de vânt o înviorează. Își revine puțin. Se ridică și pleacă. Nu observă că a pornit într-o direcție opusă. Nu se mai uită în jur. I se pare că cineva o urmărește. Nu îndrăznește să întoarcă privirea. Când ajunge la marginea orașului, își dă seama că s-a îndreptat pe o direcție greșită. Se întoarce, ocolind stada Securității. Nu vrea să vadă poarta.

Soarele a ajuns sus pe boltă. E cald. Puținii pietoni nu o

bagă în seamă. Ar vrea să meargă, să tot meargă, să nu ajungă nicăieri.

O năpădește o liniște ciudată. Începe să râdă. Se privește într-o vitrină. Parcă nu mai este chipul său. Atât s-a schimbat.

"Doamne, ajută-mă să nu înnebunesc. Sunt așa de slabă. Atât de bicisnică. Dacă ar ști, ce ar zice Petrică?" A ajuns în fața porții. Au purtat-o pașii acasă. Cu mâini șovăitoare deschide. Nu mai vrea nimic. Se întinde îmbrăcată pe pat și adoarme. Când, după câteva ore, se trezește, caută buimacă în jur. Unde sunt? La mine în cameră.

N-am visat oare? Am fost la Securitate. Doamne, ce se va alege de mine?

PRIVIREA MURIBUNDULUI

Neșea Sandu se stinge. Cu fiecare oră, starea lui se înrăutățește.

La deschidere, ne aliniem lângă perete, ne descoperim.

- Unde e unul?

- În pat, bolnav.

- Mănâncă?

- Da! Mai poate mânca.

- Atunci nu-i bolnav. N-are nevoie de medic.

Seara - același ceremonial.

- E grav. Nu poate mânca.

- Atunci moare. De ce să aducem medicul?

Ușa se închide. Zăvoarele scrâșnesc.

Din fundul patului, muribundul face un efort considerabil să se ridice. Întreabă cu voce stinsă:

- Ce-a zis?

- Să avem răbdare. Anunță medicul.

- N-are rost. E prea târziu.

În celulă e o liniște apăsătoare. Nimeni nu vorbește. Nimeni nu discută. Umezim o batistă în apă. Îi stergem fruntea, obrații. Respiră greu. Vocea îi este un murmur nedefinit. De săptămâni, încercăm să-l punem pe picioare. Renunțăm pe rând la pâine. Tot ce era mai bun i s-a oferit. Zadarnic, sfârșitul nu se mai lasă așteptat. Batem în ușă:

- Moare unul!

Iritat, gardianul deschide ușa, îl prinde de piept pe cel mai apropiat și-l îmbrânțește spre celula neagră.

A murit după miezul nopții. La deschidere, l-au scos cu pătura pe coridor. Am auzit cum îl târau plintoanele.

N-am putut să mă eliberez de imaginea lui cât timp am rămas în aceeași celulă.

Îl vedeam la locul lui, împușinat, tăcut, resemnat, privind în gol. Privirea muribunzilor are ceva teribil. Te urmărește, muștrătoare, tristă.

Un testament nescris.

SUPLIMENTUL

Brigadierul, așezat pe o ladă goală, urmărește distribuirea mesei. În șir indian, deținuții trec prin fața ciubărului și primesc în gamelă câte o porție de mâncare. Artelnicul mânuiește cu îndemânare de acrobat polonicul și-i servește fiecăruia rația. Masa se consumă în tăcere.

Mișcările polonicului sunt urmărite cu frică și cu speranță. Fiecare ar vrea să primească o bucată mai bună. Rareori auzi o exclamație de bucurie sau de nemulțumire.

Unii se așază, alții mănâncă din picioare. Vremea frumoasă e un avantaj, o favoare. De multe ori plouă în gamelă sau bate un vânt așa de puternic, încât zboară ciorba din lingură până s-o duci la gură.

Ochii urmăresc lacomi ciubărul. Poate mai rămâne ceva. Polonicarul cântărește din ochi ciubărul cu siguranță de expert și se adresează brigadierului:

- Cred că mai sunt zece-douăsprezece porții.

Brigadierul se ridică, scoate o hârtie din buzunar și o examinează atent.

- Suplimentul.

Toate privirile sunt ațintite spre foaia de hârtie. Se așteaptă.

- Să vedem cine merită. Cine a dat dovadă de hărnicie. Eu sunt om drept.

Strigă câte un nume, rar, apăsător.

Cel chemat se apropie de ciubăr, întinde gamela și primește suplimentul. În ochi i se oglindește satisfacția. Se

înapoiază la loc și mănâncă repede, parcă de teamă să nu-i fie luată gamela din mână.

Ultima porție e completată cu răzătura ciubărului.

Gata!

Brigadierul împăturește hârtia cu grijă și o pune în buzunarul de la piept.

- Gata! Lista rămâne deschisă. Să vedem cine se mai remarcă după-amiază. O să-i am în vedere. Suplimentul se câștigă prin muncă.

Dezamăgiții și fericiții se răspândesc pe șantier. Se întind pe pământ, își pun gamela sub cap și ațipesc câteva minute. Soarele dobrogean pripește puternic. Nici o adiere de vânt. Nici o zburătoare în aer. Pe linia ferată trece un tren cu vilegiaturiști. Din depărtare se disting la ferestre chipuri de bărbați și de femei care privesc curioși spre șantierele Canalului. Ne-am obișnuit cu spectacolul trecerii trenului și nu mai ridicăm capul. E mai bine să dormi câteva minute în plus. Normele de lucru ale condamnaților sunt mult mai mari decât cele republicane.

Căruța cu butoaiele goale se îndreaptă spre colonie și dispare după serpentina albă.

Șeful șantierului bate cu o dreavă de fier într-o bucată de șină suspendată.

- Sus! La treabă, leneșilor. N-ați venit în voiaj pe litoral.

O CATEGORIE APARTE

Masa a fost mai bună. Dialogul întrerupt este reluat între cei doi locatari ai *celulei* din subsolul Ministerului de Interne.

- Vor surveni schimbări. Nu mă îndoiesc. Ritmul istoriei și fondul uman care își caută matca vor impune 'o altă lume, indiferent de cum s-ar boteza. Asta va dura însă generații. Eu sunt prea bătrân, nu voi apuca. Suntem grăbiți. Vrem soluții menite să pună capăt calamităților pe care le trăim. Nu ne convine. Nu ne convine să fim sacrificați, să părăsim scena fără a ne spune cuvântul în viață. Comuniștii se vor domestici. Dacă nu ei, copiii lor. Le va fi rușine de ce au făcut părinții lor. Va avea loc un proces de adaptare la scara valorilor umane permanente.

Interlocutorul mai tânăr ripostează:

- Până atunci, bestiile îi masacrează pe toți cei care le stau în cale. Vor supraviețui iobagii și urmașii lor. Lăsând la o parte faptul că românii sunt un popor de iobagi, orice luptă, orice împotrivire este sortită eșecului.

- Comuniștii sunt susținuți și se bucură de sprijinul învingătorilor din război. Să ne uităm pe hartă. Alături de noi este imensa Rusie, iar aceasta nu admite să fii diferențiat de ea. Structura puterii naționale e integrată într-o structură omogenă, dirijată de la Moscova, care, cu o singură lovitură de pumn, strivește totul. Să ne învățăm să avem răbdare, să știm să așteptăm, să ne strecurăm prin meandrele istoriei.

Tânărul nu vrea să cedeze:

- Eu cred în puterea sacrificiului, în triumful celor puri, în intervenția neașteptată a forțelor supratereștre.

- O, dragul meu, admir diplomatic protestul. Nu neg. Deocamdată ne masacrează bestiile, domnesc tâlharii, ticăloșii și mișcii înving. Câteva milioane de sacrificiați nu contează. Occidentul vrea să trăiască bine. Pentru asta, sovieticii vor fi sprijiniți să stea cu pușca la picior la granițele Chinei. Riscul unui nou război nu le convine. Oamenii lucizi știu ce fac.

- După câte înțeleg, demenții și lucizii se joacă cu soarta a milioane de oameni. Cine-i autorizează?

- Cine? Ei singuri. În virtutea unui mandat istoric pe care consideră că-l au. Oamenii hotărâți și pe care timpul îi favorizează nu cer permisiune. Cine întinde mâna și așteaptă riscă să rămână cu ea goală întreaga viață. Cei tari nu cerșesc și istoria îi consacră.

- Prea alunecăm în filozofie și uităm că suntem în viziuna M.A.I. Acum vine nea Mărin de pe sală, ne pune ochelarii negri la ochi și ne trezim în fața unei echipe simpatice, care ne rupe oasele cu parul, apoi vine un deștept civilizat, îți pune tot felul de întrebări, la care trebuie să spui da, și să le scrii pe hârtie și să semnezi o declarație neadevărată, pe care o vei susține la proces.

- Și?

- Și vei fi mulțumit că ai scăpat cu ciolanele nezdrobite.

Condamnarea nu contează. Puteai să cazi în mâna altuia, curios să știe care a fost gustul laptelui supt de la pieptul mamei.

- Țsta-i jocul. Cei învinși trebuie să se resemneze. Și să suporte.

- Eu, unul, nu mă resemnez. Vreau să ies de aici. Vreau să ies de aici sănătos și cu mintea întreagă. Să scuipe pe mormintele lor.

- Îmi vine să râd. Ești pus pe fapte mari.

- Și încă cum!

- Deocamdată învață să aștepti.

- Aștept cam de mult. Să se întâmple ceva. Un cataclism, un război, o revoluție, să dea o boală extraordinară, să curețe trei sferturi din omenire. Să scape de sub control o bombă atomică. Și, în schimb, nimic. Conferințe, întâlniri, declarații, banchete. Treburile merg ca mai înainte. Fără evenimente.

Omenirea și-a pierdut energia și vitalitatea. S-a blegit. De ce râdeți?

- Constat că suntem o categorie aparte. Nu ne-am pierdut umorul. Și nu e rău. Fără de-ăi ca noi, lumea e un port pustiu, unde nu vine și de unde nu pleacă nici o corabie.

- Să mă scuzați. Consider că ei sunt țărăniți. După cum ați spus, suntem o categorie aparte. Și asta ne ajunge. Eu nu am de gând să mor în hruba asta păcătoasă. Din tot ce ați spus până acum rețin că suntem o categorie aparte. Aici vă dau dreptate.

NEDUMERIRE

- Trebuie să recunoaștem că închisoarea ne-a scos din banalitatea zilei, ne-a obligat să luăm în considerație marile dimensiuni ale vieții, demonstrându-ne că există și alt mod de a gândi, și alte scări de valori. Ne-a obligat să evadăm din labirintul filozofiei academice.

Sună stingerea și întrerupem discuția. Vom continua mâine. Profesorul de filozofie a adormit și sforăie de vibrează pereții. Milițianul deschide vizeta, privește intrigat înăuntru și bate ușor cu degetele în tinicheaua ce acoperă ușa.

Nu dorm. Întâlnesc ochii supraveghetorului și înțeleg ce vrea. Mă dau jos din pat, îl mișc pe filozof și-l ajut să se așeze într-o dungă. Sforăitul încetează. Omul respiră ritmic, liniștit.

- Ce meserie are ăsta? întrebă încet caraliul.

- Profesor de filozofie.

Omul în hainele vinete clatină din cap, închide vizeta și se îndepărtează. Nu poate să înțeleagă cum un profesor de filozofie sforăie așa de tare încât trezește o întreagă aripă a celularului.

Până târziu, mi-au sunat în urechi ultimele lui cuvinte.
(Își caută un suport. E convins de ce vorbește.)

VIN DUBELE NEGRE

Spre seară, oamenii ies din sat și se culcă pe câmp, ca să nu fie găsiți acasă. Alții dorm prin podul grajdului ori și-au făcut ascunzători în grădini. Umblă tot felul de povești.

Pe cei ridicați-îi omoară și-i aruncă în alte sate, ca să bage frica în lume și să se înscrie la colectiv. Pe unii îi duc în minele de uraniu sau de plumb și nu mai văd lumina soarelui.

Pe mulți îi suie pe șleपुरi și pe bacuri, în Deltă sau în Balta Brăilei. Taie la stuf în apă până la brâu. Îi mănâncă șerpilor și țăntarii. Flămânzi, murdari, îmbrăcați în zdrențe. Milițienii îi bat și-i înjură. Mor pe capete și-i aruncă în gropi mari, trag pământul peste ei cu buldozerul și la cap n-au cruce.

Se apropie sfârșitul lumii.

Bătrânii, copiii nu-și mai arată fața la drum. Pândesc după uluci. Se spune că atunci când nu-și fac planul, pun mâna pe cine le iese în cale. Așa cum făceau rușii când le fugeau prizonierii din convoi.

Noaptea toți ciulesc urechile la duduitul unui motor.

Vin?

Teroarea plutește peste tot. Strânge inimile în clește. Sfășie sufletele, înnebunește mințile, scurtează zilele.

Și nu se întâmplă nici o minune.

Lumea trăiește sub blestem.

Dumnezeu și-a întors fața. Diavolul a pus stăpânire pe pământ și se distrează de suferințele oamenilor.

DISPUTĂ

- Indiferent unde, în închisoare, în lagăr sau dincolo de sârmele ghimpate, într-o lume căreia i se spune liberă, vei fi supus la eforturi abrutizante, vei fi obligat să urmezi un program de viață aparent irațional, care îți va răpi tot timpul, îți va secătui imaginația și forța creatoare.

Nesiguranța permanentă, grija devorantă a zilei de mâine îți vor ucide elanul, îți vor măcina speranța, îți vor zădărnici orice proiect. Vei fi un cadavru viu, pe care mormintele îl refuză. Înțelegi?

- Înțeleg și nu prea. Nu există o forță care să pună stăpânire absolută pe tine, să robească inima, să pună sufletul în cătușe, în cămașă de forță. Esențial este de a-ți păstra libertatea interioară, nici cel mai crud adversar nu ți-o poate răpi, și disponibilitatea generoasă în fața viitorului.

Să înveți să folosești în secret fiecare zi pentru a clădi echilibrul interior și pacea cu eternitate. Important nu este succesul sau o carieră spectaculoasă. Acceptăm prea ușor o lume populată cu eroi de spectacol, cu vedete de televiziune și de circ.

Esențialul uman nu este înregistrat de statistică, nu încapă în calculele contabililor, ci se situează dincolo de cifre, de diagrame, de documente și de reușite sociale. Am pierdut totul, ca să câștigăm totul, o susțin fără orgoliu și fără vanitate. Timpul te va ajuta să pricepi. Mai mult nu-ți vorbesc, nu vreau să plictisesc și nici să te conving. Fiecare dintre noi este sătul de dascăli binefăcători, de sfaturi gratuite.

FIECARE ARE DREPTATE ÎN FELUL LUI

În lupta pentru supraviețuire, fiecare e mulțumit că a mai câștigat o zi. Timpul obligă oamenii să-și arunce măștile. Pentru ca unii să domnească în tihnă, alții sunt obligați să se sfâșie fără milă.

Eu am fost un idealist și rămân așa. Am încercat să mă schimb, dar n-am putut. Am luptat sincer și am făcut sacrificii nemaipomenite pentru onoare, adevăr, dreptate. Am ajuns la concluzia că nu există nimic nobil pe lumea asta pentru care merită să faci sacrificii. Mă consider un învins. Cu inima am rămas tot acolo unde am fost înainte și nu regret. Nu recomand nimănui drumul meu în viață și experiențele pe care le-am parcurs.

Acum sunt un contabil pârlit care tremură la fiecare reorganizare, când indezirabilii sunt lăsați pe drumuri.

Lumea realului mă umple de scârbă și de revoltă. Lumea mea, de unde nu pot să fug, unde viața mea sfârșimată mi-e dragă, mă leagă pentru totdeauna și nu-mi pot permite s-o părăsesc.

Sunt un caraghios bătrân, care găsește satisfacție în necazurile trecutului. O fi și asta o boală, cum zic unii care au capul înfipt zdravăn pe umeri. Fiecare are dreptate în felul lui.

Opusul meu e Mihai Pupăză. El nu și-a bătut capul să înțeleagă viața citind cărți.

Pe când era calfă la tăbăcăria lui Nae Vorodin din Ferentari, visa la un paradis roșu pentru toți oropsiții soartei.

Acum e administrator la Domeniile Coroanei. Și-a schimbat traiul și concepțiile. De când îi merge bine, a uitat de cei care o duc prost. A mirosit destul duhoarea putinei cu argăseli. Acum doarme în camera rezervată fostului monarh.

Stăpânului de ieri îi plăceau numai țigănci nespălate, el își recrutează amantele din coconetul subțire cu educație la pension. Nu i se împotrivesc nimeni. Îl secondează, îl aprobă. Teroarea care plutește în aer i-a hipnotizat pe toți. Schimbările au demonstrat că orice e posibil și nu te poți aștepta decât la rău. Nu mai ești stăpân pe nimic. Toți sar pe cei căzuți în dizgrație, ca să-și dovedească fidelitatea față de noii stăpâni.

BARACA

"Față de lagărele comuniste, închisorile Gestapo-ului au fost pensiuni confortabile." Rabinul era foarte scurt la vorbă. Nu făcea destăinuiri, nu se confesa. Nu se angaja în discuții. Rareori când deschidea gura. Știam că este sionist și că fusese la Buchenwald.

Ne întorsesem de pe șantier după o zi de lucru prin zloată, obosiți, murdari, uzi, rebegiți.

În baraca rece, aburul respirației se închea în broboane mici. Distribuirea mesei se apropia de sfârșit. Toți ochii se îndreptau spre ciubăr. Mai rămâne ceva? Cui va reveni suplimentul?

Brigadierul, care este expert în strategia polonicului, are cuvântul hotărâtor. Ca într-un ritual, scoate carnetelul și începe să strige cu voce gravă evidențiatii zilei. Oamenii se înșiră tăcuți în fața ciubărului și mai iau o porție. Sunt exclus dintre cei privilegiați. Îmi accept soarta cu resemnare.

Cu toată strădania, nu-mi fac norma. Spre deziluzia multora, care au urmărit polonicul cu ochii lihniti, mâncarea s-a terminat. Înghit în sec și înjură în gând. Ultimului strigat i se dă ciubărul la răzuit. Îl curăță cu limba, grijuliu, ca să nu mai rămână nici o urmă de arpacaș pe el.

Trebuie să întăresc nasturii. Degetele sunt umflate și degerate. Din cauza bătăturilor, abia îmi pot strânge palma. Renunț. Am găsit o bucată de sârmă și-i prind. Deasupra păturii, îmi întind hainele și ciorapii uzi. Mă acopăr până peste cap și suflu ca să mă încălzesc.

Rabinul a rămas pe marginea patului și privește în gol. Am impresia că se roagă. Nimeni nu-l bagă în seamă. Afară s-au declanșat vânturi turbate. Urlă dezlănțuite pe la streșini. Ferestrele barăcii vibrează. Sunt aceleași vânturi care cu două mii de ani în urmă l-au speriat pe Ovidiu. Cu inima strânsă, mă gândesc la brigăzile de noapte. Sunt aduși în colonie numai dacă garda nu mai poate garanta paza. Ies în prag. Un drum la closet e o aventură temerară. O rafală aproape că mă aruncă jos. Mă sprijin de pereții barăcii. La înapoiere, din scutece s-a ridicat un cap și mi-a făcut un semn întrebător.

E prăpăd mare. Poate mâine rămânem în baracă. Soldații nu pot să țină arma în mână pe o asemenea vreme.

Zâmbim amar.

Maica Domnului cu toți păcătoșii!

Nu pot adormi repede. E un miros greu în baracă, de haine și trupuri nespălate. Te sufocă. Partida celor care susțin "să pută, dar să fie cald" s-a impus. Până la primăvară nu mai deschidem ferestrele. Unii vorbesc prin semne. Din când în când prind câte un cuvânt.

Afară, furtuna se întetește. Se sting luminile. Undeva, cablul de alimentare s-a rupt. Ard numai becurile care semnalază sârmele ghimpate din jurul coloniei. Au grup electrogen de siguranță.

În sobă pâlpâie un foc de cărbuni și lemne furate de pe șantier, aduse în buzunare și sub haine. Escorta se face că nu vede. De multe ori trebuie să furăm și pentru ei.

S-a aprins lumina. Brigadierul apare în pragul ușii și aruncă o privire cercetătoare înăuntru. E în cămașă și în izmene, cu o șubă pe umeri. Și el are rufe murdare. De când a început iarna nu mai îndrăznim să spălăm. Murdăria nu ne mai impresionează.

Furtuna continuă. Baraca îmi pare un vas naufragiat cu pasageri damnați, care ispășesc păcatele neștiute ale lumii.

PERCHEZIȚIA

Tăcerea îi strânge tâmpilele într-un clește nevăzut, îi țiuie în urechi, îi apasă pe umeri tot mai greu. Din cinci în cinci minute se înalță căpăcelul de la vizor. Luciul unui ochi scrutează interiorul. Mirosul de tutun pătrunde în celulă. Azi suntem sub observație atentă, gândește Aurel Dancu. Clasa muncitoare înăsprește vigilența. Bandele fasciste nu trebuie pierdute din vedere. Complotează în celulele pușcării și pun în primejdie cuceririle democrației pentru care a sângerat poporul în frunte cu partidul comunist român. Aurel zâmbea. De câte ori a auzit acest discurs recitat mecanic, obsedant?

Ce zi e azi? A uitat. A alungat timpul din viață. Când o să prindă un moment prielnic, va întreba vecinii prin morse. Ei sunt mai cu grijă în ținerea contabilității.

Nu se mai hrănește de mult din substanța zilelor cenușii, uniforme. I se pare că, într-o lume absurdă, este un naufragiat care nu știe dacă va mai ajunge vreodată la un țărm salvator. Are impresia că nu mai poate percepe limita dintre jocul fantastic al iluziei și coșmarul realității. Memoria funcționează cu o putere de necrezut, reconstituie trecutul până în cele mai mici amănunte. Smulge din beznă toate nimicurile, capriciile, răcăcirile.

Un zgomot de lacăte, chei și zăvoare îl trezește din toropeală. Au ajuns și la el. Ușa se deschide repede. În celulă dau buzna mai mulți ofițeri în uniforma Ministerului de Interne; în spatele lor - caraliul cu legătura de chei în mână. Pare speriat. E luat prin surprindere.

Se ridică. Unul comandă autoritar:

- Dezbracă-te!

Nu e prima dată când trebuie să fie eroul unui asemenea spectacol. Și-a revenit din surpriză. Calm, își scoate pantalonii, zeghea și le aruncă în mijlocul camerei. Se uită întrebător la cei intrați. Îl urmăresc cu ochi răi. I se face semn să continue. Își scoate cămașa și chiloții. A rămas în pielea goală. Nu are simțul pudorii lezat și nici sentimente de inferioritate. Știe că vor să-l umilească și nu se poate apăra decât cu o crustă de insensibilitate. I se ordonă să deschidă gura, cortobaii au ajuns dentiști. Este întors de mai multe ori. Vor să vadă dacă nu transportă comunicări scrise pe piele. Se apleacă. Este examinat anusul. Ridică brațele pentru a arăta subsuorile. Ridică boabele. Percheziție specială. Ce Dumnezeu sau ce dracu mai conta. Încearcă o glumă:

- Ați venit să-mi deranjați sărăcia.

Privirile severe îi îngheață cuvintele. Toți ofițerii, în afară de unul, sunt foarte tineri. Probabil, proaspeți absolvenți ai unei școli de securitate. Caraliul a rămas lângă ușă, cu cheile în mână. Continuă să aibă pe față spectrul spaimii. Privește insistent înspre el. Dacă vor găsi ceva interzis va fi o notă proastă pentru el. N-a știut să fie vigilent.

Fiecare ungher, fiecare crăpătură, orice ascunzătoare posibilă sunt examinate cu atenție prelungită. El stă mai departe cu fața la perete, în pielea goală. Au uitat să-i spună să se îmbrace. Ciocănesc pereții, dușumeaua. Salteaua este înțepată cu ace lungi. Sunt desfăcute petecele de pe pantaloni, cusăturile de la zeghe, dublurile ciorapilor. Cu o lupă, încearcă să descifreze scrisul de pe zid. Sunt formule matematice, un vocabular de specialitate în germană. If-ul lui Kipling în engleză, rugăciunile din rozariul de mărire.

- Cine a scris aici?

- Nu știu. Am fost adus de curând în această celulă. Văd destul de slab. Nu știu ce scrie. Nu ni se permite să avem ochelari.

- Vom afla noi.

Cei patru îl privesc fix. Îi e frig și comedia durează.

- N-ai ascuns nimic? Spune! Fii sincer! Voi cultivați cavalerismul. Nu pățești nimic.

Cel de lângă ușa îi urmărește privirea. Ochii celui în culpă se îndreaptă spre locul ascunzătorii. A primit instrucțiuni de la psihologul grupului. Celălalt se ferește să-și arunce ochii spre scândura sub care se ascunde biblioteca din plăcuțe de săpun și cârpele scrise cu sânge. Au fost întocmite cu mare greutate. Au scăpat și de astă dată. Pierderea ar fi fost ireparabilă. Aici este punctul de multiplicare a materialului didactic.

În sfârșit, i se permite să se îmbrace. Nu se grăbește. Încă nu au fost robotizați. Sunt la începutul carierei.

- Ce zici, ne-ai păcălit?
- Nu știu ce să vă spun. Orice aș afirma, nu mă credeți.
- Să fii în locul nostru, ai crede?
- Aș fi foarte circumspect.
- Și noi așisderea.

Au descoperit un text pe fundul gamelei. Așternuse un strat subțire de săpun, apoi suflase DDT și scrisese cu un bețișor de lemn.

- Te-am prins. Ce-i aici?
- Niște versuri în spaniolă. Se pretează la declamare.
- Știi spaniola?
- Puțin, am învățat în închisoare, de la un prizonier de război care a stat în Siberia cu ofițerii spanioli din Divizia Albastră, trimisă de Franco pe frontul rus.

- Nu vrei să te schimbi. Tot bandit ai rămas. Înveți spaniola din simpatie pentru fascistul Franco.

- Franco nu e fascist. El a distrus falanga. E un agent al plutocrației. Sunteți informați greșit.

- Nu ne înveți tu. Știm noi mai bine ca tine cine e Franco.

Nu mai continuă. Tace. Deși știe de mult că nu se poate discuta cu comuniștii, nu s-a învățat minte.

- Taci? Ți-e teamă să nu te trădezi. Să nu-ți scape vreo vorbă. Ești abil și pușcăria te-a înrăit. Ești irecuperabil. Îți luăm corpul delict ca să-l studiem.

Pleacă satisfăcuți că au găsit ceva, că percheziția lungă nu a fost zadarnică.

Ușa se închide în urma lor. Au sărit peste vecin. Fac

percheziții prin sondaj. Un gând subit îl luminează. Sunt proaspăt absolvenți și fac practică. Îi obișnuiesc cu meseria. În același timp ne verifică și pe noi și controlează eficiența sistemului, fidelitatea și vigilența personalului de serviciu.

Suntem cobai de experiență. Ajutăm, împotriva voinței noastre, la perfecționarea metodelor de lucru, ca să capete experiență cei care ne lovesc.

PAC, LA DUBĂ!

Comu Ilie, un fost avocat cunoscut, nu suportă pe cei de dreapta. O spune franc. A venit de când în pușcărie și nu-și ascunde opțiunile:

"Pentru mine, dreapta românească este un conglomerat straniu. Mistici, habotnici, intelectuali rafinați, aristocrați plictisiți, primitivi violenți, mulți tineri ambițioși, grăbiți să se impună, aventurieri în căutarea unui câmp de manifestare s-au unit într-un front care sfidează ordinea tradițională a țării. Experiența s-a încheiat prin eșec. Hitler nu i-a tolerat, pentru că îi încureau socotelile, iar Stalin i-a exterminat pentru a realiza puritatea politică și uniformitatea în România. Îi accepți ca oameni. În mijlocul lor te simți bine. Sunt băieți drăguți și săritori, rigizi în principii, toleranți și calzi în relațiile umane. S-au așezat de-a curmezișul vremii și au plătit-o.

Au sesizat ei ceva din esența fenomenului uman românesc, însă au ignorat conjunctura și n-au văzut puținul pe care-l reprezentăm în lume."

Cele ce se întâmplă afară le rezună în câteva fraze:

"Vrei, nu vrei, la manifestație. Ți place sau nu-ți place, bați din palme. Ți cunoști sau nu pe tipul sosit cu avionul. strigi «trăiască» la unison cu agitatorii care sunt printre rânduri și se uită ce porumbel îți zboară din gură. Mai muncești, mai te faci că muncești, o cârpești cum poți și în fiecare dimineață ești fericit că duba Securității i-a ridicat pe alții, lucru despre care știi toți, dar nici unul nu întreabă nimic. Asta până într-o noapte, când ți-a venit rândul.

Tot așteptând, îți pierzi răbdarea. Credeam că m-au
rătăcit prin catastră. Că i-am înșelat. N-a fost să fie așa. Sunt
oamenii dracului și nu te încurcă prin dosare. Când ți-a venit
timpul: pac! Lăudă!

EVADARE LA POARTA ALBĂ

Poarta Albă este cel mai mare lagăr de muncă forțată din țară. A depășit de mult populația de 10000 de robi. Colonia de muncă penitenciară este situată la jumătatea drumului între Dunăre și mare, lângă viitoarea albă a canalului. În apropiere trece cale ferată Cernavodă - Constanța. Înconjurată cu trei rânduri înalte de sârmă ghimpată și turnuri de pază din sută în sută de metri, complexul concentraționar e bine păzit. În foioșoare veghează cu arme automate santinelele din batalionul de pază al Securității. Dintr-un turn înalt aflat în fața corpului de gardă, un ostaș supraveghează șantierele și interceptează eventualele semnale de alarmă date prin rachete de diverse culori. Racheta roșie înseamnă tentativă de evadare. Spațiul interior este ocupat de barăci plasate într-o geometrie bine pusă la punct. Tratatamentul nu e uniform. De la camera cu carcere și închisoarea coloniei, unde se aplică un regim sever, până la brigăzile de semi-liberi și liberi care ies la lucru fără pază, trăiește o lume împărțită în clase și în categorii, într-un univers concentraționar diferențiat după o strategie bine chibzuită.

Asprimea tratatamentului este stabilită în funcție de apartenență politică, proveniență socială și pregătire intelectuală. Șantierele ușoare sunt distribuite categoriilor inofensive. Normele de lucru diferă și țin seamă de imperativele luptei de clasă. Nimic nu este întâmplător.

Fiecare detașament de lucru capătă câte o baracă. Alegerea brigadierilor se face cu multă grijă, dintre cei care s-

au remarcat prin servitute și fidelitate față de administrație. Mulți sunt asasini celebri sau tâlhari cu renume. Printre ei se strecoară și exemplare care dau dovadă de o neașteptată omenie și cooperează cu camarazii de detenție. Viața nui deloc monotona, așa cum ar părea unui observator străin. Într-o lume agitată, cu ciocniri surde și drame permanente, se împletesc sublimul cu josnicia, intriga scelerată cu actul de altruism și cu spiritul de sacrificiu.

Din poartă, trompeta anunță plecările ritmice spre șantiere. Un bici nevăzut mână brigadă după brigadă spre punctele de lucru. Vor muta munții de pământ din loc, spre gloria eternă a faraonilor comuniști. Nimeni nu va putea contabiliza vreodată nici oasele zdrobite, nici sângele care a curs. Șantierele sunt marcate de mii de lămpi electrice. E atâta risipă de lumină, încât întunericul pare definitiv alungat de pe Valea Kara Su. Într-o noapte, suferind inexplicabil de insomnie, am ieșit în ușa barăcii. Pe neașteptate, s-a dat semnalul de alarmă pentru evadare de pe șantier. Santinela din turnul de supraveghere răspunde și ea cu o rachetă roșie. Sună alarma la batalionul M.A.I. de pază, aflat dincolo de sârma ghimpată. Se aude lătratul câinilor dresați pentru prinderea și urmărirea fugarilor. Voci puternice strigă poruncitor. Duduie motoarele. Grupul de intervenție se îndreaptă spre locul cu pricina.

Știm că, în același timp, din unitatea centrală de la Constanța au pornit grupele motorizate ale trupelor Securității. Podul de la Cernavodă și punctele de legătură cu restul țării sunt controlate cu atenție. Întreaga zonă este în alarmă.

De lângă poartă sună trompetul coloniei, prelung, strident.

- Toată luna la baracă, toată luna la baracă.

Întârziații se retrag la barăcile lor. Brigadierul strigă la cei care au ieșit pe intervale: "Urcați în paturi, lungiți-vă și nu mai mișcați."

Pe aleile coloniei aleargă caralii. Strigă, înjură. Ai impresia că au ieșit din găuri șobolanii. Santinela din foisor somează. Vin grupe de întărire. Se instalează posturi de pândă

în jurul sârmei. Arme automate puse în poziție de tragere spre colonie. Se previne o eventuală răzvrătire. În fața porții celei mari, larg deschisă, a venit un detașament de militari bine înarmați. Dacă se va produce vreo tulburare, vor trage fără alegere. S-a stins lumina. Se aud câteva voci poruncitoare. Pornește duduul motorului de la grupul electrogen de intervenție. Lumina de pe cordoanel de pază se aprinde repede. Sistemul de siguranță funcționează. Nu după mult timp, una câte una, se aprind liniile de lumini de pe șantier. Dobrogea este din nou o mare de făclii. Se aprinde lumina și în baracă. Am urcat la locul meu, în patul de la etaj. Câteva capete se înalță cu ochii umflați de somn: "Ce s-a întâmplat?" "Încercare de evadare."

Suntem sceptici. Șansele de reușită ni se par minime. Toți cei care au încercat imposibilul au fost prinși, aduși înapoi și aruncați morți între sârme. Un exemplu grăitor pentru toți. Totuși, din când în când, se găsesc temerari. Episodul final nu-i sperie.

Moartea a devenit banală și e mai ușoară prin glonț.

Mi-a venit în minte o întâmplare. Un avocat în vârstă a fugit din cordon. Șeful escortei s-a repezit după el și l-a somat cu arma întinsă. A tras câteva gloanțe. Nu l-a nimerit sau poate a vrut să-l cruțe. Omul a întors capul și a strigat: "Mă, prostule, ocheste bine." Gradatul a descărcat în el un încărcător de pistol mitralieră. Bătrânul și-a atins scopul. Cadavrul a rămas în inventarul comuniștilor.

Dacă la începutul acestei cărți ai fost scutit de indicații, recomandări și sugestii de cât, cum și când să citești cele ce bănuiesc că le-ai citit - în afară, bineînțeles, a câtorva indicii biografice - acum, la sfârșitul lecturii, îngăduiți ne fie să te invităm nu atât la discuții critice sau estetice, cât la un sumar schimb de păreri, sau, mai simplu, la câteva vorbe despre acest fel de scrieri, ale unui om - autorul - pățit și răspățit în timpul unei vieți care i s-a curmat brusc din cine știe ce rațiuni divine sau vrieri ale sorții.

Și dacă ești de acord, continuă-ți citirea, nesfiindu-te ca, între timp, să gândești și să spui tot ce-ți trece prin minte și la adresa celor reținute din schițele autorului și la adresa spuselor noastre. Noi vom încerca să-ți ghicim gândurile și spusele, măcar că nu știm unde și-n ce împrejurări te afli, îngăduindu-ne uneori să te chiar stârnim la discuție, orice impresie ți-ai fi făcut despre cele auzite și aflate din scrisul nostru.

Desigur că autorul schițelor nu se va supăra nici de gândurile tale și poate că nici nu se va bucura de ele, cu atât mai puțin de ale noastre, dar opera e operă - și chiar foarte mare - care i-a scăpat din mâini și dusă-i prin lune și veșnicie chiar până la marea judecată din urmă a bunului Dumnezeu.

Deci îndrăznește și tu să gândești, să șoptești sau chiar să strigi la cele aflate din text, căci și noi vom încerca să-ți facem față antrenându-ne la discuție, "scuipat la furcă" având și noi din belșug.

Așadar să începem. Și cu ce? Cu-nceputul.

Te-a mirat titlul cărții? *Preambul pentru camera de tortură*. Poate că da, și poate chiar, în anumite împrejurări, să te fi și speriat, făcându-te să zârli cartea din mână, sătul fiind de torturile, necazurile sau grijiile tale. Poate. Dar dacă cumva nu ai renunțat la lectură, luând alte foi, pagini sau cărți la citire, și ai continuat textul autorului nostru, îngăduiți ne fie a te întreba ce te-a încercat apoi: revolta la gândul că spunerile de acolo (din această schiță inițială care a dat și numele cărții) ar fi putut fi aidoma rostite și puse în aplicare, sau

groaza că așa ceva s-a și întâmplat, ori indignarea - dacă cumva ai gusturi clasice, rămase din vremea când se spunea că lucrurile oribile n-au ce căuta în literatură - că cineva îndrăznește să facă literatură și cu așa ceva?

Nu știi care-ți va fi răspunsul sau care ți-e starea de pe urma cărții, dar, după părerea noastră, n-am zice că n-ai fi îndrituit să încerci ceea ce încerci, fără a uita însă să-ți amintim și noi că, trecând poate și prin ceea ce treci tu sau prin ceea ce au trecut autorul și eroii din povestiri, ceea ce s-a anunțat în "preambul" s-a și petrecut așijderea și nu numai cu unul sau doi, ci cu zeci, sute și chiar mii de inși care au trăit vremurile pe locurile noastre, ale celor din părțile răsăritului. Da, și noi, și polonezii, și ungurii, și bulgarii, ca să nu mai vorbim de ruși și de chinezi - cei, bineînțeles, care am ajuns la masa și-n locul acelor experiențe-am trăit aidoma auzirea prevenirii macabrelor interlocutor, refuzând sau acceptându-i "oferta". Niciunde însă ca la "Piteștiul", "Gherla" sau "Aiudul" nostru nu s-a petrecut mai complex experiența, vădindu-și succesele scontate sau eșecul nebănuit. Și pe nici o altă categorie de inși, ca pe legionari, ea nu s-a aplicat cu mai multă sete, poftă, ură, dorință de nimicire sau curiozitate.

Rezultatul sau rezultatele, cele vădite prin paginile cărții, o uluitoare gamă tipologică nemăiîntâlnită în nici chiar literatura rusească a faimosului "Gulag" (în traducere, Administrația Lagărelor de Stat). Tipuri de neînfrânți sau de înfrânți, spectaculoși însă în orice ipostază, deoarece experiența n-a cunoscut limite. Un fel de pariu al diavolului cu Dumnezeu, ca-n cel cu dreptul Iov, dar în care, de data aceasta, a experiențelor "roșii", diavolul a trișat nemai-respectându-și angajamentul și atingându-se și de suflet. Urmarea? O spectaculoasă anatomo-fiziologie a sufletului omenească pe care diavolul, voind s-o ateste în imperfecțiunea ei, s-a văzut silit s-o constate și-n imposibilitatea distrugerii desăvârșirii sale, și nu statistic, ci cazuistic; adică de la ins la ins, de la om la om.

Iar pentru că pe Dumnezeu nu-l poate nimeni înșela, trișarea n-a rămas nici ea nepedepsită. Urmarea: pentru diavol - evidența eșecului chiar în cea mai "drăcească" uneltire. Astfel că, cititorule interlocutor, fie că îți aduci aminte de toate "cazurile" întâlnite în paginile cărții, fie numai de unele - căci cartea aceasta este un vast panopticum al celei mai subtile experiențe diabolice în care sfinți eșuează,

osândiți se sfințesc, urmăritori de idealuri se vindecă de căutări, visători se trezesc, înfrânți se ridică, realiști înnebunesc, cinstea se pervertește, dar și căzuții se înalță până unde chiar nici ei nu s-ar fi gândit - judecarea lor fă-o nu prin raportarea lor la eșec sau triumf, ci la năzuințe. E doar cartea celor care atât au "respirat" cât au și "aspirat" la stabilirea sau distrugerea ordinii divine. Iar dacă unii, voind să facă "precum în cer așa și pe pământ", au ajuns, invers să zguduie cerul cu cele pământești, nu te mira și adu-ți aminte că în anumite "situații", cu anumiți inși s-a întâmplat să iasă lucrurile pe dos chiar și împotriva celor mai sofisticate uneltiri. Și asta pentru că, dacă diavolul e meșter, Dumnezeu rămâne neînțeleș și mare oricând, oriunde și de oricine ar fi privit.

Și dacă apoi, precărăbdătorule cititor, te vei mai întreba cumva, de ce unii au păținit ca nu alții, și dacă, poate, după citirea celor din carte, nu te-ai dumirir totuși, ți-ai sugera ca-n rejudecarea "cazurilor" sau a tipurilor respective să ții cont că lucrurile s-au întâmplat cum s-au întâmplat, pentru că numai de la cei cărora "multe li s-au dat, multe li s-au și cerut". Iar că cei ce sunt "mari" în bine, tot "mari" rămân și-n rău, este o evidență peste care nici bunul Dumnezeu, nici dracul nu pot trece. Și cum fiecare își cunoaște măsura, după aceasta și trebuie cumpănit. Altfel cum ai putea înțelege cele ce se întâmplă într-o cameră a muribunzilor, împărăție a lui "vai și of", și unde un tânăr pe moarte te-ntâmpină e-un "Fii binevenit în camera muribunzilor"? De ce mor, nu trebuie să ți se mai spună; cum mor și ce le trece prin suflet până să se "săvârșescă" e însă foarte interesant, chiar dacă și extrem de dureros. Nu ți se pare?

Sau ce ciudate gânduri îi trec prin cap unui fost "specialist" din fosta Siguranță Română. Ce planuri! Mărețe opere realizabile cu cele mai înjositoare mijloace. Să fie oare josnicia condiție sau numai accident în calea grandiosului? Bătrânul Toma Ștefănescu știe însă. Iar în virtutea a ceea ce știe, și visează. Visează însă, patologic, răzbunări. Și răzbunări pe măsura înfrângerilor proprii.

Ce se poate apoi ști despre obsesiile executorilor, dacă nu cele aflate din propriile lor guri în momente când și ei au devenit victime ale unor viitoare victime, să zicem? (**Opinii**) Unii se căiesc, alții regretă că n-au fost și mai duri în represalii, alții au obsesii, nostalgii chiar, majoritatea însă nu, fiind "martiri cărora nu li s-a tăiat capul",

cum zice pidosnicul Emil Cioran, ci, dimpotrivă, înși care n-au fost martirizați suficient și la timpul potrivit.

Ce haz se poate face apoi de psihologii scribilor uzinizați, ca să folosim un termen ultra-artificial și la modă! Soarta, de fapt, a celor ce scriu orice, oricând și oricui pe bani. Cînici pentru care nimic nu mai contează în afara "valorii de schimb".

Ai observat apoi, cititorule, că în mai multe schițe i-a fost prinsă-n câteva "linii de forță" și racolatului psihologia, cu toate motivațiile, explicările și eventuala justificare în fața șantajului groazei. Și securistului sau celor din vechea Siguranță, la fel, neputând nici ei ieși din propriile capcane sau ispite. De unde și gândul că "cu ce măsori, cu aceea ți se va și măsura".

Ce se poate afla apoi despre eroi sau despre cei ce au "încercat" băierile cerului cu năzuințele lor, sunt iar fapte, și nu născocite, ci trăite aidoma de cei ce au trecut prin ele. Însă nici unul dintre eroi sau antieroi (ca să folosim și un termen care se folosește în critica literară) nu există să nu fie autentic în mărturisirea, gândurile sau faptele lui, indiferent dacă pe scara firii lui el urcă sau coboară. Întotdeauna ceea ce spun e din rărunchi, cu convingerea că, pentru ei, în acele momente, evidențele au fost și rămân de nestrămutat.

Și dacă, printre altele, tu cititorule, vei fi remarcat că-n gama tipologică a entuziaștilor nevindecabili, a Don Quijoților iremediabili, a celor ce au năzuit spre cer oricât de cufundați ar fi fost în pămîntescul de zi cu zi sau în infernalul adâncurilor conștiințelor, cei mai mulți din fiecare categorie au fost legionarii, nu te mira. Mărginește-te la simpla constatare și fii convins că, statistic vorbind, în toate categoriile, bârlite, lăudate, ponegrite sau exaltate, ei au alcătuit dominantele. O categorie de oameni atât de complexă și de ciudată încât mai că nu găsești formule sau tipare în care să-i încadrezi. De aceea și trebuie luați așa cum sunt, lăsând ca "legenda" să le asigure continuitatea în veșnicie. Să-i judece și Dumnezeu, că oamenii i-au judecat și osândit destul. De ce, să se petreacă și aceasta, autorul schițelor n-o explică, o constată doar ca fapt și o sugerează ca posibilitate.

Iscusite proceduri însă și o tot atât de variată tehnică estetică în a crea lumea amintirilor și a celor ce se impun obsesiv conștiinței. Dialogul alternează cu relatarea, uneori simple descrieri, alteori

prezentări fizice sau "metafizice" de peisaje, interioare sau exterioare; nu arareori speculația, monologul sau interogațiile retorice sau mai puțin retorice, umplând schițele acestui uriaș proiect de a prinde în scris un tot indivizibil, primar, generic, aflându-se într-un început înaintea părții.

Pledoarie pentru o teză, să zici? Nicidecum. Ba dimpotrivă, pledoarie pentru diversitate, pentru variație și o subtilă invitație în a constata complexitatea viului istoric și-n a judeca sau reflecta pe marginea complexității existențiale.

Grandios proiect, subtile modalități de abordare și realizată artă, ba chiar cu atât mai realizată cu cât, credem noi, autorul, poate nici n-a urmărit scopuri estetice. Idealuri însă da. Și dacă, uneori, se mai zice că literatura proastă se face de multe ori cu intenții bune, iată că acum Nicolae Călinescu vedește și contrariul. Fără a urmări însă aceasta cu tot dinadinsul, căci dacă e să-i dăm crezare, și nu s-ar putea să nu i-o dăm, de bună credință fiind și noi, el doar una a vrut: ca această carte să fie în același timp și ficțiune și realitate așa cum nu le-a fost și viața celor despre care mulți care i-au cunoscut se întreabă mereu dacă ei și ea au fost într-adevăr sau numai li s-a părut a fi? Oricum ar fi fost însă, coșmarescă și sublină le-a fost. Și ei au străbătut-o și trăit-o fără a "înșela la cântar".

Iar dacă cuiva i-ar mai da mâna să încerce, n-are decât. Modele, exemple și sensuri i se oferă fără parcimonie. Dar cine ar mai avea curajul, știindu-se câte se știu? Și totuși, "marea aventură" e foarte ispititoare.

Marcel Petrișor

Cuprins

Preambul pentru camera de tortură	5
Escorta	9
Grădina lui Dumnezeu	11
Reconstituire cu aplauze la scenă deschisă	13
Calugărul	15
În celulă	17
Nu se mai întâmplă nimic	19
Ochii	21
Toată lumea pe recepție	22
Salonul nebunilor	25
Pe contra	29
Infraactorul	30
Între glonț și celular	31
Mai presus de legile oamenilor	34
O victimă predestinată	37
Face pe catărul	39
Pete, crăpături	40
Un om evlavios	41
Dirijabil pentru lumea de apoi	44
Pregătirea pentru misiune	48
Un om bun	51
Scrisoriștii	53
Evadare din propria piele	56
Priveghiul	58
Strigoii	60
Putina tabăcarului	63
Bozenovici	65
Un caz	67
Norocoșii	69
Toți păduchioșii Balcanilor	70
Evacuare forțată	72
Un vis urât	74
Blestemul meseriei	76
Karma	78
Prohod	81
Angajata noastră permanentă	83
Percheziții în viața civilă	85
Magul	87
Recomandări la despărțire	89
Fără cuvinte	91
Dialog în miez de noapte	93
Decât să plângă mama	98
Becul	100
La talpa iadului	103
Adversarul nu este niciodată erou	107
Evadare perfectă	109
Sus pe creacă	111
Nu avem nevoie de deștept	114
Complicitate	118
Totuși, dincolo de zăbrele, suntem liberi	121
Așteptarea cobaiului	122

La Jilava	124
La ultimul nivel	126
Gloria luptelor pierdute	128
Generalul	130
Brigada "Prințul"	132
Varianța reală	135
Avertisment pentru ancheta	138
În preajma eliberării	143
Cadristul	149
Casa de odihnă	153
În delta	154
Lichidare în casa conspirativă	156
Un alt punct de vedere	159
Prost cu diploma	162
Procesul	166
Poveste de dragoste	170
Serisoare de la mama	173
Ritual de scară	175
Nu sunt lucruri deosebite de semnalat	177
De-a baba-oarba prin labirint	179
Am capotat la prima misiune	182
Asta a fost viața mea	181
Un mort frumos	187
Sarea pământului	188
Am învățat și noi ceva	190
Vin savanții	192
Frontieriștii	197
Polemici la orizontul zero	200
Zvon de lanțuri - Jilava 1955	203
Moarte chiaburilor!	207
Profesorul	212
În țara lui Ivan	214
Pumnul necruțător al clasei muncitoare	215
Ghearele	218
Raderea plopilor	221
Acasă	223
Moartea unui om inutil	229
Babel Hotel	235
Aspect cotidian - La Șerparie	243
Scurta vizită la securitate	244
Privirea muribundului	248
Suplimentul	250
O categorie aparte	252
Nedumerire	255
Vin dubele negre	256
Disputa	257
Fiecare are dreptate în felul lui	258
Baraca	260
Percheziția	262
Pac, la dubă!	266
Evadare la Poarta Alba	268
Postfața	271

La
Editura MARJNEASA
au apărut

Radu Gyr	<i>Poezii (vol.I)- Sângele temniței * Balade</i>
Radu Gyr	<i>Poezii (vol.II)- Stigmat</i>
Ion Gavrilă	<i>Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc (vol.I)</i>
Vasile Băncilă	<i>Aforisme și para-aforisme (vol. I)</i>
C. Maximilian ș.a.	<i>Nefiniștile geneticii și bioetica</i>
Aurel Stuparu	<i>Psihopedagogia medicală a copilului</i>
Florentin Toma	<i>An anthology of english and american texts</i>

Ion Monoran	<i>Locus periucundus (poezie)</i>
Nicolae Popa	<i>Puțin acrișoară, sprânceana (poezie)</i>
Dușan Baiski	<i>Luna și tramvaiul 5 (proză scurtă)</i>
Costel Baboș	<i>Un om din Wayfahua (proză scurtă)</i>

În pregătire la
Editura MARINEASA

- Vasile Băncilă** *Aforisme și para-aforisme (vol.II)*
Radu Gyr *Poezii (vol.III) - Lirica orală*
Viorel Marineasa, Daniel Vighi *Rusalii '51 (Fragmente din deportarea în Bărăgan)*
Ion Gavrilă *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc (vol.II)*
Andrei Bodiu *Cursa de 24 de ore (poezie)*
Eugen Bunaru *Somnul Ucenicilor (poezie)*
Adrian Derlea *Apa regală (poezie)*
Dușan Baiski *Piața cu paie (teatru)*
F.Scott Fitzgerald *Ecouri din epoca jazzului*

Consilier editorial - **Viorel Marineasa**
Tehnoredactare computerizată **EXACT S.R.L.**
Timișoara, tel.056/122092
Imprimat la **Tipografia MARINEASA**
Str. Mureș nr.34, Timișoara
România

NICOLAE CĂLINESCU s-a născut la 18 ianuarie 1924 în comuna Plenița, județul Dolj. Timp de 17 ani a cunoscut detenția politică în temnițele antonesciene și comuniste. Și-a pierdut viața în 1992, alunecând într-o prăpastie pe când încerca să reconstituie traseele rezistenței din Munții Făgăraș.

"Unde sunt cei patru din infirmeria improvizată lângă camera 4 Spital? Dr. Ionescu s-a sinucis. Țurcanu și Dumitrescu și-au încheiat viața în mod tragic. Dar necunoscutul cine a fost? Mai trăiește?

Pop Cornel, implicat în primul proces Pitești, în ultimul cuvânt a cerut favoarea de a fi condamnat la moarte. Completul de judecată l-a ascultat cu înțelegere. Împreună cu Apăvăloaiei, va păși în fața plutonului de execuție.

Iarăși mă bântuie imaginea obsedantă a ghearelor destinului."

ISBN 973-96379-4-9
2800 lei